

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในการทำतालโตन्द : ศึกษาระณีหมู่ 6
บ้านดงห้วยหลวง ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

นางสาวไพไลพร ธรรมรักษ์

ศูนย์วิทยพัทยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามนุษยวิทยามหาบัณฑิต

สาขาวิชามนุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

SOCIAL AND CULTURAL CHANGE IN TANTANOTE MAKING: A CASE STUDY OF
MOO 6 BAN DONG HUAI LUANG, BAN TAN SUBDISTRICT,
BAN LAT DISTRICT, PHETCHABURI PROVINCE.

Miss Pilaiporn Thummarak

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Anthropology

Department of Sociology and Anthropology

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในการทำ

ตาลโตนด : ศึกษากรณี หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง

ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

โดย

นางสาวพิไลพร ธรรมรักษ์

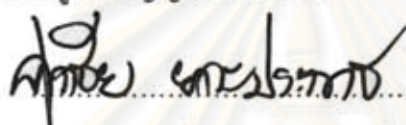
สาขาวิชา

มานุษยวิทยา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริรัตน์ แอดสกุล

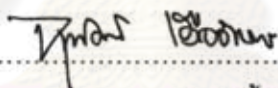
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

คณบดีคณะรัฐศาสตร์

(ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภาษ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริรัตน์ แอดสกุล)

กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรชัย วิริยารมภ์)

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิไลพร ธรรมรักษ์ : การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในการทำตาลโตนด:
 ศึกษากรณีหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี
 (SOCIAL AND CULTURAL CHANGE IN TANTANOTE MAKING: A CASE
 STUDY OF MOO 6 BAN DONG HUAI LUANG, BAN TAN SUBDISTRICT, BAN
 LAT DISTRICT, PHETCHABURI PROVINCE) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก:
 ผศ.ดร.ศิริรัตน์ แอดสกุล, 185 หน้า.

วัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1. เพื่อศึกษาถึงความทันสมัยที่ทำให้เกิดการ
 เปลี่ยนแปลงในการทำตาลโตนดที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด
 จังหวัดเพชรบุรี 2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม
 ตลอดจนการปรับตัวของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ตำบล
 บ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความทันสมัย ได้แก่ การคมนาคม การชลประทาน และระบบ
 ราชการ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำตาลโตนด คือ ทำให้มีการประกอบอาชีพทำ
 ตาลโตนดลดน้อยลง ในขณะที่มีการประกอบอาชีพทำนามากขึ้น 2. ความทันสมัย ได้แก่ การ
 คมนาคม การชลประทาน และระบบราชการ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
 และวัฒนธรรมของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนด โดยปัจจัยดังกล่าวได้ทำให้ระบบความ
 สัมพันธ์แบบเจ้าเตาและลูกเตาสู่สูญหายไปจากหมู่บ้าน ทำให้ต่างคนต่างอยู่ ไม่ค่อยมีการช่วย
 เหลือกันมากนัก ความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพทำตาลโตนดลดความ
 สำคัญลงจนใกล้สูญหายไป และจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ทำให้ผู้ประกอบอาชีพทำ
 ตาลโตนดมีการปรับตัว คือ มีการสร้างระบบความสัมพันธ์แบบใหม่ขึ้นแทนระบบความสัมพันธ์
 แบบเจ้าเตาและลูกเตา คือ มีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน เพื่ออนุรักษ์และพัฒนา
 อาชีพทำตาลโตนด ตลอดจนความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพทำตาลโตนดได้
 ให้คงอยู่ต่อไป

ภาควิชา...สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา...ลายมือชื่อนิสิต...พิไลพร ธรรมรักษ์
 สาขาวิชา...มานุษยวิทยา...ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก...
 ปีการศึกษา...2553.....

5180729524 : MAJOR ANTHROPOLOGY

KEYWORDS : SOCIAL AND CULTURAL CHANGE / TANTANOTE MAKING

PILAIORN THUMMARAK : SOCIAL AND CULTURAL CHANGE IN TANTANOTE MAKING: A CASE STUDY OF MOO 6 BAN DONG HUAI LUANG, BAN TAN SUBDISTRICT, BAN LAT DISTRICT, PHETCHABURI PROVINCE. THESIS ADVISOR : ASST PROF SIRIRATH ADSAKUL, PH.D, 185 pp.

This research is aimed at 1. To study the modernization which affects Tantanote palm sugar making in Moo 6 Ban Dong Huai Luang, Ban Tan Subdistrict, Ban Lat District, Phetchaburi Province and 2. To study factors which affect social and cultural changes in people involved in making Tantanote palm sugar and ways to adapt to these changes.

This result showed factors of 1. The modernization such as communication, irrigation, and government services reduced the level of Tantanote palm sugar making. People tending to farm increased. 2. The factors which affected social and cultural changes in people making Tantanote palm sugar were the modernizations such as communication, irrigation, and government service. The relationship between Chao-Tao and Lug-Tao declined. People became more individualistic and the number of those adhering to beliefs and rituals about Tantanote palm sugar making declined. This kind of change made people who still make Tantanote palm sugar adapt to a new relationship replacing the relationship between Chao-Tao and Lug-Tao. They set up local enterprises in order to preserve Tantanote palm sugar making, and belief, and ritual about Tantanote palm sugar making.

Department : Sociology and Anthropology Student's Signature Pilaiorn Thummarak
 Field of Study : Anthropology Advisor's Signature Sirirath Adsakul
 Academic Year : 2010

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรชัย วิริยารมภ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริรัตน์ แอดสกุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษา ข้อคิดเห็น ตลอดจนชี้แนะแนวทางและวิธีการต่างๆ ในการทำวิจัย รวมทั้งคอยแก้ไขจุดบกพร่องต่างๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ ตลอดจนคณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ทุกท่านที่ได้กรุณาสั่งสอนและอบรมความรู้ต่างๆ แก่ผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ นายจรงค์ศักดิ์ ธรรมรักษ์ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ชำนาญการ สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบุรี ที่กรุณาให้ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของต้นตาลโตเนด ตลอดจนประโยชน์ให้สอยต่างๆ ให้แก่ผู้วิจัย ทำให้ผู้วิจัยได้ใช้ความรู้ทางวิชาการดังกล่าวนำไปต่อยอดในงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมนิตพร พุกงาม รองหัวหน้าภาควิชาอนุรักษวิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นายคงศักดิ์ สายอร่าม เจ้าพนักงานป่าไม้อาวุโส ตลอดจนเจ้าหน้าที่ ทุกๆ ท่าน ที่สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร ที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีแก่ผู้วิจัย ในการสืบค้นข้อมูลและเอกสารทางประวัติศาสตร์ต่างๆ มาใช้ประกอบในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และที่สำคัญ คือ ชาวบ้านหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงทุกคนที่ได้ให้ข้อมูลและความรู้ต่างๆ แก่ผู้วิจัย โดยเฉพาะ นายมงคล ประสาทร์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 นายเสนาะ ใจบุญ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทาน และนายเปรย ทองปล้อง ซึ่งผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดาและมารดาที่ได้ส่งเสริมและเป็นกำลังใจให้ตลอดมา จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ปัญหาวิจัย.....	9
สมมติฐาน.....	9
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	10
ขอบเขตของการวิจัย.....	10
คำจำกัดความในการวิจัย.....	11
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Change).....	12
ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Ecology).....	15
ทฤษฎีมานุษยวิทยาเศรษฐกิจ (Economic Anthropology).....	16
ทฤษฎีความทันสมัย (Modernization Theory).....	18
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม.....	19
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตาลโตนด.....	30
กรอบแนวคิด.....	38

บทที่	หน้า
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	39
ประชากร.....	39
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	39
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	40
การตรวจสอบข้อมูล.....	41
ระยะเวลาดำเนินการวิจัย.....	42
4 สภาพทั่วไปของชุมชน.....	44
สภาพสังคมและวัฒนธรรมในการทำतालโตนดของผู้ประกอบอาชีพทำतालโตนด ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึง สมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ในช่วง พ.ศ.2111- พ.ศ.2489...	70
สภาพสังคมและวัฒนธรรมในการทำतालโตนดของผู้ประกอบอาชีพทำतालโตนด ในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในช่วง พ.ศ.2489- พ.ศ.2530.....	83
สภาพสังคมและวัฒนธรรมในการทำतालโตนดของผู้ประกอบอาชีพทำतालโตนด ในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในช่วง พ.ศ.2530-พ.ศ.2553.....	106
5 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ.....	112
การสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ (Key informants).....	112
การสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 1.....	112
การสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 2.....	115
การสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 3.....	116
การสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 4.....	118
การสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 5.....	124
การสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 6.....	129
การสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญคนที่ 7.....	132

บทที่	หน้า
6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	137
สรุปผลการวิจัย.....	137
อภิปรายผล.....	143
ข้อเสนอแนะ.....	147
รายการอ้างอิง.....	149
ภาคผนวก.....	153
ภาคผนวก ก สภาพทั่วไปของหมู่บ้านดงห้วยหลวง.....	154
ภาคผนวก ข ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของต้นตาลโตนด.....	164
ภาคผนวก ค อุปกรณ์การทำน้ำตาลโตนดและขั้นตอนการทำน้ำตาลโตนด.....	168
ภาคผนวก ง ประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ของชาวบ้านหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง.....	179
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	185

 ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงรายละเอียดการลงพื้นที่เพื่อทำการวิจัยในปี พ.ศ. 2552.....	42
2	แสดงแสดงรายละเอียดการลงพื้นที่เพื่อทำการวิจัยในปี พ.ศ. 2553.....	43
3	แสดงจำนวนประชากรของหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง แยกตามเพศและช่วงอายุ.....	52
4	แสดงแสดงจำนวนประชากรที่ประกอบอาชีพทำนาควบคู่ไปกับอาชีพอื่นๆ.....	53
5	แสดงจำนวนประชากรที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนดควบคู่ไปกับอาชีพอื่นๆ.....	54
6	แสดงจำนวนประชากรที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนดแยกตามเพศและช่วงอายุ...	55
7	แสดงประเพณีและพิธีกรรมในรอบ 1 ปี.....	56
8	แสดงช่วงระยะเวลาในการประกอบอาชีพ.....	87
9	แสดงการเปลี่ยนแปลงในการทำตาลโตนด ตลอดจนสภาพสังคมและวัฒนธรรมในการทำตาลโตนด เมื่อมีความทันสมัยเข้ามา.....	142
10	แสดงการเปลี่ยนแปลงในการทำตาลโตนด.....	144
11	แสดงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนด.....	145

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แสดงกรอบแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในการทำ ตาลโตนด.....	38
2	แสดงแผนที่จังหวัดเพชรบุรี.....	47
3	แสดงแผนที่อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี.....	48
4	แสดงแผนที่ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด.....	49
5	แสดงแผนที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ตำบลบ้านทาน.....	50
6	แสดงแผนที่เส้นทางเดินเรือค้าขายน้ำตาลโตนดจากตำบลบ้านทานไปอำเภอ อัมพวา.....	81
7	แสดงแผนผังเครือญาติของ นางเทียม ประสาทร์.....	112
8	แสดงแผนผังเครือญาติของ นางเสงี่ยม มั่งมี.....	115
9	แสดงแผนผังเครือญาติของ นางสาวนภา ประสาทร์.....	116
10	แสดงแผนผังเครือญาติของ นายมงคล ประสาทร์.....	118
11	แสดงแผนผังเครือญาติของ นายสุข ใจบุญ.....	124
12	แสดงแผนผังเครือญาติของ นางพุด ใจบุญ.....	129
13	แสดงแผนผังเครือญาติของ นายเสนาะ ใจบุญ.....	132
14	แสดงสี่แยกบ้านทาน บริเวณทางเข้าหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง.....	155
15	แสดงถนนเข้าสู่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงในช่วงแรก เป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก.	155
16	แสดงถนนภายในหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง.....	156
17	แสดงสี่แยกบ้านทาน ทางซ้ายเป็นร้านค้า ทางขวาเป็นศาลา อพป.....	156
18	แสดงสภาพบ้านเรือนของชาวบ้าน.....	157
19	แสดงสภาพบ้านเรือนของชาวบ้าน.....	157
20	แสดงบ้านของผู้ให้ข่าวสำคัญ นายสุข ใจบุญ นางพุด ใจบุญ และ นายเสนาะ ใจบุญ	158
21	แสดงคลองชลประทานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาราชบุรีฝั่งขวา.....	158
22	แสดงโรงเรียนบ้านดงห้วยหลวง.....	159
23	แสดงคลองชลประทานโครงการสูบน้ำไร้สะท่อน-ไร่โคก.....	159

ภาพที่		หน้า
24	แสดงบ้านของผู้ใหญ่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง.....	160
25	แสดงต้นตาลโตนดบริเวณบ้านของผู้ใหญ่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง.....	160
26	แสดงผู้ให้ข่าวสำคัญ คือ ผู้ใหญ่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง นายมงคล ประสาทร์ ลูกหลานของเจ๊กแว้ง แซ่จิว.....	161
27	แสดงผู้ให้ข่าวสำคัญ หลานของเจ๊กแว้ง แซ่จิว นางเทียม ประสาทร์ (คนกลาง) ลูกของนางเทียม ประสาทร์ คือ น.ส.สมพงษ์ ประสาทร์ (ทางซ้าย) และ น.ส.นภา ประสาทร์ (ทางขวา).....	161
28	แสดงผู้ให้ข่าวสำคัญ นางเสงี่ยม มั่งมี ลูกหลานของเจ๊กแว้ง แซ่จิว.....	162
29	แสดงสระเก็บน้ำบ้านดงห้วยหลวง ติดภูเขาพระนอก ภูเขาพระใน.....	162
30	แสดงวัดจันทาราม.....	163
31	แสดงคลองบางจากหลังวัดจันทาราม.....	163
32	แสดงตาลหม้อ.....	165
33	แสดงตาลลูกผสม (ทางซ้าย) และตาลไซ (ทางขวา).....	165
34	แสดงวงตาลตัวผู้.....	166
35	แสดงปลีตาล.....	166
36	แสดงต้นตาลโตนดที่สมบูรณ์.....	167
37	แสดงตาลแหง.....	167
38	แสดงการเตรียมตอก เพื่อนำไปมัดพะอง.....	169
39	แสดงมีดปาดตาลและฝักมีด.....	169
40	แสดงอุปกรณ์ในการทำน้ำตาลโตนด จากทางซ้ายมือ ได้แก่ ไม้กะโหลก ไม้กระแทก ไม้คาบตาล ตะแกรงกรองน้ำตาล และกระบอกลูกตาล.....	170
41	แสดงเตาเคี้ยวน้ำตาลโตนด แบบ 3 เตา.....	170
42	แสดงเตาเคี้ยวน้ำตาลโตนดแบบเตาเดียว	171
43	แสดงโรงเคี้ยวน้ำตาลโตนด.....	171
44	แสดงการป็นต้นตาลโตนดเพื่อนำกระบอกลูกตาลที่นำไปร่อนน้ำตาลใส่ไว้ลงมา.....	172
45	แสดงการหากระบอกลูกตาลที่มีน้ำตาลใสอยู่เต็มกระบอกลูกมายังโรงเคี้ยว น้ำตาลโตนด.....	172
46	แสดงการนำน้ำตาลใสในกระบอกลูกนำมาเทรวมกัน.....	173

ภาพที่		หน้า
47	แสดงการกรองน้ำตาลใสด้วยผ้าขาวบาง.....	173
48	แสดงใช้ไม้ตักมวก คอยตักมวกหรือฟองน้ำตาลที่สกปรกออก.....	174
49	แสดงการเติมฟีนหรือเชื้อเพลิงในเตา.....	174
50	แสดงน้ำตาลกำลังจะเดือดจะมีมวกหรือฟองจะวิ่งจากขอบกระทะเข้าหาตรง กลางกระทะ.....	175
51	แสดงน้ำตาลเดือดได้ที่ที่ไม่มีมวกหรือฟองอยู่ตรงกลางกระทะ.....	175
52	แสดงยกน้ำตาลที่เดือดได้ที่ลงมาพักไว้ที่ยางรถยนต์.....	176
53	แสดงเริ่มเคี้ยวน้ำตาล โดยนำไม้กระแทกมากระแทกน้ำตาลในลักษณะกระแทก เฉียงๆ.....	176
54	แสดงเมื่อน้ำตาลเริ่มมีความเหนียว ใช้ไม้กระแทกมากระแทกน้ำตาลในลักษณะ ตรงๆ.....	177
55	แสดงเมื่อน้ำตาลมีความเหนียวมากขึ้นแล้ว เปลี่ยนมาใช้ไม้ขนวนในการเคี้ยว....	177
56	แสดงใช้ไม้ขนวนเคี้ยวน้ำตาลจนกว่าน้ำตาลจะเย็น.....	178
57	แสดงนำไม้เสียมมาตักน้ำตาลที่ย่นในกระทะ นำมาหยอดลงแม่พิมพ์ทำเป็น น้ำตาลปึกต่อไป.....	178
58	แสดงการประกอบพิธีแรกตาลของ นายสุข ใจบุญ	180
59	แสดงประเพณีฉลากหาบที่วัดจันทาราม.....	180
60	แสดงการตกแต่งวัวเพื่อเข้าร่วมในประเพณีวัวเทียมไถ	181
61	แสดงประเพณีวัวเทียมไถ.....	181
62	แสดงการตกแต่งเกวียนเพื่อเข้าร่วมในงานผ้าป่าสามัคคีที่วัดจันทาราม.....	182
63	แสดงการนำวัวมาเทียมเกวียนเพื่อเตรียมตั้งขบวนแห่ผ้าป่าสามัคคีไปที่ วัดจันทาราม.....	182
64	แสดงขบวนแห่ผ้าป่าสามัคคี.....	183
65	แสดงขบวนแห่ผ้าป่าสามัคคีมาถึงที่วัดจันทาราม.....	183
66	แสดงชาวบ้านนำเกวียนมาจอดบริเวณลานวัดจันทาราม.....	184
67	แสดงชาวบ้านนำฟุ่มผ้าป่าลงจากเกวียน ขึ้นมาบนศาลาวัดจันทาราม.....	184

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อกล่าวถึงจังหวัดเพชรบุรี สิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดอีกอย่างหนึ่ง นอกเหนือไปจากพระนครคีรี ซึ่งเป็นพระราชวังที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างขึ้นบนเขามหาสวรรค์แล้วนั่นก็คือ ต้นตาลโตนด ซึ่งนักท่องเที่ยวที่มีโอกาสผ่านมาที่จังหวัดเพชรบุรี ก็คงจะสังเกตเห็นต้นตาลโตนดจำนวนมากายที่ขึ้นเรียงรายอยู่ตามท้องทุ่งนาตลอดสองริมฝั่งถนน ซึ่งจังหวัดเพชรบุรีนั้นเป็นจังหวัดที่มีต้นตาลโตนดอยู่เป็นจำนวนมากมาตั้งแต่ในสมัยโบราณแล้ว ดังจะเห็นได้จาก นิราศเมืองเพชร ใน นิราศสุนทรภู่ ของ สุนทรภู่ (2504:312) ที่ได้กล่าวถึง ต้นตาลโตนดที่มีอยู่เป็นจำนวนมากของจังหวัดเพชรบุรีไว้ ดังนี้

“...พอแดดร้อนลมชายสบายจิต	เที่ยวชมทิศทุ่งทางกลางวิถี
ทั่วประเทศเขตแคว้นแดนพริบพรี	เหมือนจะขึ้นไปไม่พ้นแต่ต้นตาล
ที่พวกทำน้ำโตนดประโยชน์ทรัพย์	มีดีสำหรับเห็นข้างอย่างทหาร
พะโองยาวก้าวตีนปิ่นทะยาน	กระบอกตาลแขวนกันคนละพวง...”

และจากใน สมุดราชบุรี พ.ศ. ๒๔๖๘ (2550:103) ภาคที่ ๒ ว่าด้วยการอาชีพและสินค้าสำคัญในมณฑลราชบุรี ที่ได้กล่าวถึงจำนวนต้นตาลในจังหวัดเพชรบุรี ไว้ว่า

“...ต้นตาลในจังหวัดเพชรบุรี ถ้าจะกะประมาณดูคงมีต้นตาลโตนดขนาดโต ขนาดใหญ่ที่ทำกินเวลานี้ประมาณ ๑๗๕,๕๐๐ ต้น...”

จนถึงในปัจจุบันนี้จังหวัดเพชรบุรีก็ยังคงมีจำนวนต้นตาลโตนดอยู่เป็นจำนวนมาก จะเห็นได้จาก จรุงศักดิ์ ธรรมรักษ์ (2550:15) ได้กล่าวถึง จำนวนต้นตาลโตนดในจังหวัดเพชรบุรี ไว้ในเอกสารวิชาการ เรื่อง ตาลเมืองเพชร ว่า สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบุรีได้ทำการสำรวจและนับจำนวนต้นตาลโตนดทั้งหมดของจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ปี พ.ศ. 2550 จังหวัดเพชรบุรีมีจำนวนต้นตาลโตนดที่สามารถให้ผลผลิตได้ทั้งหมด จำนวน 216,255 ต้น และพื้นที่ที่มีผู้ประกอบอาชีพทำ

ตาลโตนดมากที่สุดในจังหวัดเพชรบุรี คือ อำเภอบ้านลาด ซึ่งมีจำนวนถึง 307 ครัวเรือน ซึ่งอำเภอ บ้านลาดนั้นมีจำนวนต้นตาลโตนดที่สามารถให้ผลผลิตได้ทั้งหมด จำนวน 66,018 ต้น

ต้นตาลโตนดเป็นพืชที่ถูกจัดอยู่ในสกุลตาล (Borassus) ดังที่ Fox (1977:201-202) ได้กล่าวถึงนักพฤกษศาสตร์ชาวอิตาลี ชื่อ Beccari ที่ได้ทำการจัดแบ่งสกุลตาล (Borassus) ออกเป็น 7 ชนิด ได้แก่

1. *Borassus aethiopum* Linn. เป็นต้นตาลที่ขึ้นในแถบทวีปแอฟริกา (African Borassus) พบมากที่สุด ใน the Ivory Coast, the Congo และ Nigeria พบรองลงมาที่ Senegal และ Chad และสุดท้าย คือ ในแอฟริกาตะวันออก (east Africa)
2. *Borassus deleb* Linn. เป็นต้นตาลที่ขึ้นในแถบซูดาน
3. *Borassus sambiranensis* Linn. เป็นต้นตาลที่ขึ้นในแถบ Madagascar
4. *Borassus madagariensis* Linn. เป็นต้นตาลที่ขึ้นในแถบ Madagascar
5. *Borassus flabellifer* Linn. เป็นต้นตาลที่ขึ้นในแถบอินเดีย Ceylon และ Indochina
6. *Borassus sundaicus* Linn. เป็นต้นตาลที่ขึ้นในแถบอินโดนีเซีย
7. *Borassus heineanus* Linn. เป็นต้นตาลที่ขึ้นในแถบ New Guinea

สำหรับต้นตาลโตนดที่มีอยู่ภายในประเทศไทยโดยทั่วไป รวมถึงต้นตาลโตนดที่อยู่ภายใน จังหวัดเพชรบุรีนั้น จรุงศักดิ์ ธรรมรักษ์ (2550:4-8) ได้กล่าวไว้ในเอกสารวิชาการ เรื่อง ตาลเมืองเพชร ดังนี้

ตาลโตนด ที่พบอยู่ในประเทศไทยนั้นมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Borassus flabellifer* Linn. จัดอยู่ในสกุล *Borassus* และมีชื่อสามัญ คือ Palmyra Palm ต้นตาลโตนดนั้นมีลักษณะทาง พฤกษศาสตร์ ดังนี้ ต้นตาลโตนดเป็นพืชลำต้นเดี่ยว (Single stem) ขึ้นจากพื้นดินเพียงลำต้นเดี่ยว ไม่มีการแตกหน่อ ลำต้นมีขนาดใหญ่ เส้นรอบวงประมาณ 2-4 ฟุต ผิวของลำต้นเป็นสีดำ มี ลักษณะเป็นเสี้ยนแข็งมีความสูงจากพื้นดินถึงยอดประมาณ 25-30 เมตร ซึ่งต้นตาลโตนดจะเริ่ม ตั้งสะโพกหลังจากปลูกประมาณ 3-5 ปี และจะมีความสูงประมาณ 1 เมตร และจะเพิ่มความสูง ประมาณปีละ 30-40 เซนติเมตร ใบของต้นตาลโตนดมีลักษณะเป็นรูปพัด (Palmate) มีแกนกลาง ใบ (Costapalmate) ใบจะมีใบย่อย เรียกว่า Segment จะแตกจากจุดๆ เดียว ขอบของก้านใบจะมี หนามที่มีลักษณะแข็งและคมติดอยู่เป็นแนวยาวคล้ายใบเลื่อย ยอดตาลโตนด จะประกอบด้วย ใบ

ตาลโตขนาดประมาณ 25-40 ใบ ใบอ่อนจะมีสีเขียวเข้มและจะแตกใบออกล้อมรอบลำต้นเป็นรัศมีประมาณ 3-4 เมตร ใบแก่จะมีสีน้ำตาลและก้านใบจะห้อยแนบกับลำต้น ใน 1 ปี ต้นตาลโตขนาดจะแตกใบประมาณ 12-15 ใบ หรือเฉลี่ยเดือนละ 1 ใบ ต้นตาลโตขนาดเป็นพืชที่มีดอกไม้สมบูรณ์เพศแบบแยกดอกตัวผู้และดอกตัวเมียอยู่กันคนละต้น (Dioecious) ออกดอกเป็นช่อ โดยช่อดอกตัวผู้จะมีลักษณะเป็นวง ยาวประมาณ 30-40 เซนติเมตร โดยจะมีกระโปง ซึ่งมีลักษณะเป็นกาบใบห่อหุ้มช่อดอกอยู่ ภายในกระโปงก็จะมีช่อดอกตัวผู้ประมาณ 3-5 ช่อ การออกของกระโปงจะมีการออกเวียนบริเวณรอบคอของลำต้นประมาณ 10-15 กระโปงต่อต้น และใน 1 ช่อดอก ประกอบด้วยดอกตัวผู้จำนวนมากน้อยแล้วแต่ความสมบูรณ์ของช่อดอก ส่วนดอกตัวเมียก็จะมีกระโปงเหมือนกัน และจะรู้ได้ว่าเป็นดอกตัวผู้หรือดอกตัวเมีย เมื่อออกกระโปงแล้วเท่านั้น จากการสังเกตลักษณะของกระโปง พบว่าถ้าหากกระโปงมีลักษณะปลายแหลมจะเป็นตัวผู้ แต่ถ้าผิวของกระโปงมีลักษณะเป็นคลื่นๆ จะเป็นตัวเมีย ซึ่งช่อดอกตัวเมียจะมีลักษณะเป็นทะลายมีผลตาเล็กๆ ติดอยู่ ถ้า 1 กระโปงมี 1 ทะลาย จะได้ทะลายที่มีผลตาลโตขนาดที่มีขนาดใหญ่ เต้าก็จะมีขนาดใหญ่และสวย แต่ถ้า 1 กระโปงมีมากกว่า 1 ทะลายจะได้ผลตาลโตขนาดที่มีขนาดเล็ก คุณภาพของผลไม่ดีเท่าที่ควร ผลของตาลโตขนาดนั้นจะเกิดกับต้นตาลโตขนาดตัวเมียเท่านั้น โดยผลจะออกเวียนรอบต้นตามกาบใบ คือ 1 กาบใบ จะออก 1 กระโปง ใน 1 ปี จะออกประมาณ 10-12 กระโปง ใน 1 กระโปง จะมีช่อดอก 1-3 ทะลาย และ ใน 1 ทะลาย ประกอบด้วย ผลตาลอ่อนประมาณ 1-20 ผล และใน 1 ผล จะมี 2-4 เมล็ด (เต้า)

การแยกแยะพันธุ์ของตาลโตขนาดนั้น ถ้าดูจากลักษณะของลำต้นภายนอกและลักษณะของใบ จะไม่สามารถแยกได้ว่าเป็นตาลโตขนาดพันธุ์อะไร นอกจากตาลโตขนาดต้นนั้นจะให้ผลตาลโตขนาดออกมาแล้วเท่านั้น

ตาลโตขนาดที่นิยมปลูกมี 3 พันธุ์ คือ

1. ตาลหม้อ เป็นตาลโตขนาดที่มีลำต้นแข็งแรง ซึ่งตาลโตขนาดพันธุ์ตาลหม้อนั้นจะแบ่งออกเป็น

1.1 ตาลหม้อใหญ่ เป็นตาลโตขนาดที่ให้ผลใหญ่ ผิวของผลตาลโตขนาดมีสีดำเป็นมัน แทบจะไม่มีสีอื่นปนเลย เมื่อผลตาลโตขนาดแก่จัดจะปรากฏรอยขีดตามแนวยาวของผล เมล็ดมีลักษณะหนา ใน 1 ผล จะมี 2-4 เมล็ด ใน 1 ทะลายจะมีประมาณ 5-10 ผล ต้นตาลโตขนาดจะให้ผลเมื่ออายุ 10 ปีขึ้นไป ขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของต้น

1.2 ตาลหม้อเล็ก มีลักษณะคล้ายตาลหม้อใหญ่ แต่ผลจะมีขนาดเล็กกว่าตาลหม้อใหญ่ ผิวของผลตาลโตขนาดมีสีดำเป็นมัน เมื่อผลตาลโตขนาดแก่จัดจะปรากฏรอยขีดตามแนวยาวของผล เมล็ดมีลักษณะหนา ใน 1 ผล จะมี 2-4 เมล็ด ใน 1 ทะลายจะมีประมาณ 18-20 ผล

2. ตาลไข่ เป็นตาลโตนดที่มีลำต้นแข็งแรง ผลมีขนาดเล็ก ผิวของผลตาลโตนดมีสีไม่คล้ำเหมือนตาลหม้อ สีจะค่อนข้างเหลือง แบ่งออกเป็น

2.1 ไข่เล็ก ผลค่อนข้างเล็ก ใน 1 ทะลายจะมีผลประมาณ 10-20 ผล เนื่องจากผลเล็กจึงทำให้เต้ามีขนาดเล็กตามไปด้วย จะให้ผลเมื่ออายุ 10 ปี

2.2 ไข่ใหญ่ ผลมีลักษณะเหมือนไข่เล็ก แต่มีขนาดใหญ่กว่าไข่เล็ก สีของผลจะค่อนข้างเหลือง ใน 1 ทะลายจะมีผลประมาณ 5-10 ผล เต้ามีขนาดใหญ่กว่าไข่เล็ก ใน 1 ผล จะมี 2-3 เต้า และจะให้ผลเมื่ออายุ 10 ปีขึ้นไป

3. ตาลพันธุ์ลูกผสม มีลักษณะลำต้นตรงใหญ่แข็งแรง ผลตาลโตนดมีขนาดใหญ่เกือบเท่ากับตาลพันธุ์หม้อ ผิวของผลตาลโตนดมีสีไม่คล้ำเหมือนตาลหม้อ แต่จะมีสีดำผสมสีน้ำตาล (เหลืองดำ) ใน 1 ทะลาย จะมีผลประมาณ 15-20 ผล และใน 1 ผล จะมี 2-4 เต้า ส่วนใหญ่จะให้ผลตาลโตนดเมื่ออายุ 10 ปีขึ้นไป ซึ่งตาลพันธุ์ลูกผสมนี้เป็นพันธุ์ตาลที่มีจำนวนมากที่สุดในจังหวัดเพชรบุรี

เนื่องจากจังหวัดเพชรบุรีมีต้นตาลโตนดเป็นจำนวนมาก จึงทำให้คนเมืองเพชรบุรีนั้นได้มีการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการทำตาลโตนดมาตั้งแต่ในสมัยโบราณแล้ว โดยเฉพาะอาชีพการทำน้ำตาลโตนด ดังที่ปรากฏในสมุทธราชบุรี พ.ศ. ๒๔๖๘ (2550:105) ภาคที่ ๒ ว่าด้วยการอาชีพและสินค้าสำคัญในมณฑลราชบุรี ดังนี้

“...การทำน้ำตาลโตนดได้ทำกันในจังหวัดเพชรบุรีเป็นจำนวนมากที่สุด...”

และเนื่องจากคนเมืองเพชรบุรีได้มีการประกอบอาชีพทำน้ำตาลโตนดเป็นจำนวนมากนั้นก็ทำให้เกิดอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำน้ำตาลโตนดตามมา อย่างเช่น อาชีพปั้นหม้อตาลขาย ดังจะเห็นได้จาก ใบบอกเมืองเพชรบุรี ที่พระยาเพชรพิไชยศรีสวัสดิ์ปลัดเมืองเพชรบุรี ได้นำขึ้นกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับเจ้าภาชีน้ำตาลเมืองเพชรบุรีที่ได้ทำเรื่องราร้องเรียนว่า มีผู้ปิดหนังสือห้ามมิให้ผู้ใดปั้นหม้อตาลขาย ทำให้ราษฎรที่เคยปั้นหม้อตาลขายพากันกลัว ไม่กล้าปั้นหม้อตาลขาย ดังนี้

...ขุนตาละวโนทกรณ เจ้าภาชีน้ำตาลเมืองเพชรบุรีทำเรื่องราร้องว่า...มีผู้ปิดหนังสือห้ามมิให้ผู้ใดปั้นหม้อตาลขาย ถ้าไม่ฟังจะเอาไฟเผาเรือนและพันแทงให้ตาย จึงแต่งให้หลวงประ-

จักรพรรดิรกรมกลาโหมเป็นข้าหลวงออกไปพร้อมด้วยข้าพระพุทเจ้า สืบจับผู้ปิดหนังสือห้ามมาทำโทษให้เขตหลาบ และให้หลวงประจักษ์จระจก ข้าพระพุทเจ้ากรมการ หาตัวราษฎรชาวบ้านซึ่งเคยบั้นหม้อขายมาแต่ก่อนนั้น บังคับให้บั้นหม้อขายเหมือนอย่างแต่ก่อน ถ้าราษฎรคลไต่ให้การว่าจะบั้นหม้อขายกลัวจะมีเคลเฝ้าเรือนและพันทง ไม่บั้นหม้อขายต่อไป ให้หลวงประจักษ์จระจก ข้าพระพุทเจ้า เอาตัวผู้บั้นหม้อพระราชอาญาสามสิบที่จำตรวนไว้ ทำสนนสามเดือน...หลวงประจักษ์จระจกข้าหลวง ข้าพระพุทเจ้ากรมการ พร้อมกันได้หาตัวราษฎรชาวบ้านหม้อที่เคยบั้นหม้อขายมาแต่ก่อนนั้น บังคับให้บั้นหม้อขายให้หลวงจู่โรงสำรวจเหมือนอย่างแต่ก่อน ราษฎรชาวบ้านหม้อที่เคยบั้นหม้อพร้อมกันทุกคนยอมรับบั้นหม้อขายให้หลวงจู่โรงสำรวจไปตามเดิมเหมือนอย่างแต่ก่อน ราษฎรชาวบ้านหม้อพร้อมกันได้ลงมือบั้นหม้อตาล...

น้ำตาลโตนดนั้นเป็นสินค้าสำคัญที่จังหวัดเพชรบุรีส่งเป็นสินค้าออก และทำรายได้ในการเก็บภาษีให้แก่จังหวัดเพชรบุรีเป็นจำนวนมาก ดังจะเห็นได้จาก รายงานประจำปี ศก ๑๑๗ ของมณฑลราชบุรี หมวดที่ ๕ ว่าด้วยการค้าขายเมืองเพชรบุรี ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังนี้

“...สินค้าซึ่งส่งไปจำหน่ายต่างเมืองซึ่งเปนนสินค้าสำคัญก็คือ เข้าเปลือก, ตาลตะโหนด... น้ำตาลตะโหนด ตามจำนวนที่ด่านภาษีรัฐบาลตั้งเก็บแก่ราษฎร ๑๐๐ ละ ๒ บาท ๓๒ อัฐ เปนน้ำตาลที่ส่งไปจำหน่ายในกรุงเทพฯ รัฐบาลเก็บภาษีได้เงินใน ศก ๑๑๗ นี้ เงิน ๑๔๘๓๒๗ บาท ๓๒ อัฐ เห็นว่าน้ำตาล มีแต่เจริญขึ้นทุกที่...”

และจากการที่คนเมืองเพชรบุรีมีการประกอบอาชีพทำตาลโตนดมาตั้งแต่ในสมัยโบราณ ก็ได้ทำให้มีการสืบทอดความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับวงจรชีวิตของต้นตาลโตนด เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ที่ต้องใช้ในการประกอบอาชีพทำตาลโตนด ตลอดจนประเพณี ความเชื่อ จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จนเกิดเป็นวัฒนธรรมเฉพาะถิ่นที่ประกอบไปด้วยประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อต่างๆ ที่บรรพบุรุษได้สร้างขึ้น อย่างเช่น พิธีแรกตาล ที่จะต้องทำตอนเปิดฤดูกาลทำตาลโตนด เพื่อเป็นการบูชาต้นตาลโตนดและขอบคุณที่ต้นตาลโตนดได้ให้ชีวิตแก่พวกเขา เนื่องจากทุกสิ่งทุกอย่างที่ได้มาจากต้นตาลโตนดสามารถนำมาหาเลี้ยงชีพได้ทั้งสิ้น ซึ่งในการประกอบพิธีกรรมนี้ก็จะมีการขอให้เทพเทวารักษ์ที่สิงสถิตอยู่ที่ต้นตาลโตนดได้ปกป้องรักษาไม่ให้ตกลงมาในขณะที่ปีนต้นตาลโตนด

ซึ่งวิถีชีวิตของคนเมืองเพชรบุรีที่มีความผูกพันกับต้นตาลโตนดนี่เอง ที่ได้หล่อหลอมอุปนิสัยของคนเมืองเพชรบุรีให้เป็นคนกล้า เนื่องจากคนที่ปีนต้นตาลโตนดได้นั้นจะต้องเป็นคนกล้าเสี่ยงและไม่กลัวตาย เนื่องจากต้นตาลโตนดนั้นมีความสูงประมาณ 10 - 15 เมตร และในขณะที่ปีนก็ไม่มีอุปกรณ์ช่วยชีวิตใดๆ นอกจากมือและขาของตนเองที่จะต้องเกาะเกี่ยวต้นตาลโตนดไว้ให้ได้ ดังนั้นกำลังใจจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ได้ทำการบูชาจึงเป็นสิ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างเอาไว้ เพื่อให้คนปีนตาลได้ยึดเหนี่ยวจิตใจ ส่วนความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับวงจรชีวิตของต้นตาลโตนด วิธีการสังเกต วิธีการทำน้ำตาลโตนด ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ที่ต้องใช้ในการประกอบอาชีพทำตาลโตนด ที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดสืบต่อกันมานั้น ก็ได้ทำให้คนรุ่นหลังสามารถประกอบอาชีพทำตาลโตนดและหาเลี้ยงชีพได้เรื่อยมา

จนกระทั่งวิถีชีวิตของคนเมืองเพชรบุรีที่มีการประกอบอาชีพทำตาลโตนดนั้น ได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไป อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ประเทศไทยได้มีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ในปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา ที่ได้ส่งผลให้จังหวัดเพชรบุรีเริ่มมีการพัฒนาความเจริญต่างๆ เข้าสู่ชุมชนต่างๆ รวมถึงอำเภอบ้านลาด ซึ่งเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดเพชรบุรีที่มีผู้ประกอบการอาชีพทำตาลโตนดอยู่เป็นจำนวนมากด้วยเช่นกัน ซึ่งทางจังหวัดเพชรบุรีนั้นได้มีการสร้างระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ได้แก่ ระบบไฟฟ้า การสร้างถนน เชื่อมต่อจากถนนสายหลักเข้าไปภายในชุมชนและอำเภอต่างๆ รวมถึงอำเภอบ้านลาด และที่สำคัญที่สุด คือ การสร้างเขื่อนแก่งกระจานขึ้น ในปี พ.ศ. 2504 สร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2509 ซึ่งหลังจากสร้างเขื่อนแก่งกระจานแล้วนั้น ก็มีการจัดสร้างคลองชลประทานเพื่อส่งน้ำเข้าไปในพื้นที่ต่างๆ รวมถึงอำเภอบ้านลาด ทำให้พื้นที่ดังกล่าวมีน้ำเพื่อใช้อุปโภคบริโภค ตลอดจนสามารถทำการเพาะปลูกได้ ด้วยเหตุนี้ก็ได้ทำให้มีคนจากพื้นที่อื่นอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตอำเภอบ้านลาดมากขึ้น โดยมีการบุกเบิกพื้นที่เพื่อทำเป็นที่อยู่อาศัยและทำการเพาะปลูกพืชสวน พืชไร่ มีการโค่นป่าไผ่สีสุกและต้นตาลโตนดทิ้งไปเป็นจำนวนมาก ซึ่งการสูญเสียพื้นที่ป่าไผ่สีสุกไปนั้นได้ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการอาชีพทำตาลโตนดที่อำเภอบ้านลาดเป็นอย่างมาก คือ ทำให้ผู้ประกอบการอาชีพทำตาลโตนดต้องมีต้นทุนในการผลิตมากขึ้น เนื่องจากอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำตาลโตนด อันได้แก่ กระบอกลี้น้ำตาลและพะองที่ใช้สำหรับพาดต้นตาลโตนดเพื่อใช้สำหรับปีนต้นตาลโตนดนั้นต้องใช้ไม้ไผ่ในการทำ ในสมัยก่อนที่ยังมีป่าไผ่อยู่นั้น ผู้ประกอบการอาชีพทำตาลโตนดสามารถไปตัดไม้ไผ่จากป่าไผ่ที่อยู่ภายในพื้นที่แล้วนำมาทำกระบอกลี้น้ำตาลและพะองได้จึงไม่เคยต้องเสียค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ แต่เมื่อเกิดการโค่นป่าไผ่เพื่อนำพื้นที่ไปทำที่อยู่อาศัยและทำการเพาะปลูกพืชสวน พืชไร่ ก็ได้ทำให้ไม้ไผ่หายากและมี

ราคาแพง โดยไม้ไผ่ 1 บรรทุก (กระทู้) จำนวน 15 ลำ ราคา 3,000-4,000 บาท ผู้ประกอบอาชีพ ทำตาลโตนดบางส่วนผู้ลงทุนไม่ไหวจึงเลิกประกอบอาชีพนี้ไปบ้างก็มี ประกอบกับเมื่อมีการสร้าง เขื่อนแก่งกระจานได้ทำให้อำเภอบ้านลาดนั้นมีระบบการชลประทานที่ดี มีน้ำใช้ตลอดปี ทำให้ ชาวนามีการเปลี่ยนแปลงระบบการทำนาจากเดิมที่เคยทำนาปีละ 1 ครั้ง มาเป็นการทำนาปีละ 2 ครั้ง ซึ่งส่งผลต่อวิถีชีวิตของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดโดยตรง เนื่องจากสมัยก่อนจะมีการทำ นาปีละ 1 ครั้งเท่านั้น ทำให้ต้นตาลโตนดไม่ต้องแช่น้ำนาน เนื่องจากต้นตาลโตนดเป็นพืชที่ชอบ ความแห้งแล้ง ไม่ชอบความชุ่มชื้น แต่เมื่อมีการทำนาปีละ 2 ครั้ง ทำให้ต้นตาลโตนดมีการแช่น้ำ ตลอดทั้งปี ทำให้ลำต้นไม่แข็งแรง เปราะและหักง่าย ยอดเหลือง ใบร่วง และไม่ให้น้ำตาล ซึ่ง ลักษณะของต้นตาลโตนดดังกล่าวนี้ ชาวบ้านเรียกว่า ตาลแหง ซึ่งการมีตาลแหงเพิ่มมากขึ้น ภายในพื้นที่ ได้ส่งผลให้ผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นกันเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากไม่สามารถทำน้ำตาลจากต้นตาลโตนดที่มีลักษณะเป็นตาลแหงได้

ส่วนการสร้างถนนเข้ามาภายในชุมชนต่างๆ ของอำเภอบ้านลาดนั้น ก็ได้ทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของผู้ที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนด คือ ถนน ได้ทำให้การเดินทางสะดวก มากยิ่งขึ้น และทำให้ผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดมีการติดต่อสื่อสารกับคนภายนอกชุมชนที่มีการ ประกอบอาชีพอื่น ๆ เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ค่านิยมต่างๆ เริ่มมองเห็นอาชีพอื่น เช่น อาชีพ รับจ้าง อาชีพรับราชการ ดีกว่าอาชีพทำตาลโตนด เนื่องจากอาชีพอื่นนั้นไม่ต้องมีการเสี่ยงอันตราย เหมือนกับอาชีพทำตาลโตนดที่จะต้องมีการเสี่ยงอันตรายจากการปีนต้นตาลโตนด และมีวิถีชีวิตที่ ไม่ต้องขึ้นอยู่กับธรรมชาติ ประกอบกับการที่จำนวนต้นตาลโตนดภายในพื้นที่เริ่มมีจำนวนน้อยลง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดบางรายเลิกประกอบอาชีพทำตาลโตนดและหันไป ประกอบอาชีพอื่นๆ กันมากขึ้น ทำให้มีผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดในอำเภอบ้านลาดมีจำนวน ลดลง ส่งผลให้ความรู้ ภูมิปัญญา ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพทำ ตาลโตนด ค่อยๆ สูญหายไปด้วย

ปัจจุบันนี้อาชีพทำตาลโตนดยังคงมีอยู่บ้างในเขตพื้นที่อำเภอบ้านลาด แต่ก็ไม่มากนัก ดังจะเห็นได้จาก จรุงศักดิ์ ธรรมรักษ์ (2550:23-39) ได้กล่าวไว้ในเอกสารวิชาการ เรื่อง ตาลเมืองเพชร ไว้ว่า จากการสำรวจพื้นที่ที่มีผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดในเขตอำเภอบ้านลาด ทั้งหมด 18 ตำบล ใน ปี 2550 พบว่ามีผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดทั้งหมด 13 ตำบล จำนวน 307 ครัวเรือน

สำหรับในพื้นที่ตำบลบ้านทานซึ่งเป็นหนึ่งใน 13 ตำบล ในเขตอำเภอบ้านลาดที่ยังคงมีผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดอยู่นั้น ประกอบด้วย 6 หมู่บ้าน แต่มีเพียง 3 หมู่บ้านเท่านั้นที่ยังคงประกอบอาชีพทำตาลโตนดอยู่ คือ หมู่ 1 บ้านไร่โพธิ์ หมู่ 4 บ้านหนองพระ และ หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ซึ่งหมู่ 6 นี้ มีจำนวนผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดอยู่มากที่สุดในตำบลบ้านทาน

สาเหตุที่ทำให้หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงมีจำนวนผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดมากที่สุดในตำบลบ้านทานนั้น เนื่องจากหมู่ 1-5 ได้รับการจัดสรรน้ำจากเขื่อนแก่งกระจานพร้อมๆ กับพื้นที่อื่นๆ ในเขตอำเภอบ้านลาดและอำเภออื่นๆ ในจังหวัดเพชรบุรี เมื่อมีน้ำอุดมสมบูรณ์ก็สามารถทำการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจต่างๆ ได้ เช่น ชมพู่ มะนาว กล้วย และมะม่วง เป็นต้น แต่มีเพียงหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงเท่านั้นที่ไม่ได้รับการจัดสรรน้ำจากเขื่อนแก่งกระจาน แต่เพียงจะได้รับการจัดสรรน้ำจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาราชบุรีฝั่งขวา สังกัดสำนักชลประทานที่ 13 ตั้งอยู่ในเขตท้องที่ตำบลอ่างทอง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เป็นโครงการย่อย 1 ใน 11 โครงการชลประทานขนาดใหญ่ของโครงการชลประทานแม่กลองใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่ในเขต 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดราชบุรี จังหวัดสมุทรสงครามและจังหวัดเพชรบุรี โดยในเขตจังหวัดเพชรบุรีนั้นมีพื้นที่ที่ได้รับการจัดสรรน้ำ ดังนี้ อำเภอเมือง จำนวน 4 ตำบล อำเภอเขาย้อย จำนวน 10 ตำบล และอำเภอบ้านลาด จำนวน 7 ตำบล ซึ่งรวมถึงบางส่วนของตำบลบ้านทานก็คือ หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาราชบุรีฝั่งขวาได้มีการจัดส่งน้ำให้แก่พื้นที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ในปี พ.ศ.2536-2537 โดยโครงการได้รับน้ำที่ส่งมาจากเขื่อนแม่กลอง ทดน้ำเข้าคลองส่งน้ำโดยเริ่มตั้งแต่บริเวณเขตท้องที่ตำบลดอนแร่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ถึงสุดปลายคลองบริเวณเขตท้องที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นคลองชลประทานสายแรกในพื้นที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง และคลองชลประทานสายต่อมาก็มาจากโครงการชลประทานขนาดกลางที่เรียกว่า โครงการสูบน้ำไร่สะทอน-ไร่โคก และเป็นโครงการขยายชลประทานแม่กลองใหญ่ โดยสูบน้ำจากคลองส่งน้ำบริเวณหมู่บ้านไร่สนาม ตำบลไร่โคก อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี เป็นสถานีสูบน้ำที่สูบน้ำด้วยพลังไฟฟ้า เพื่อนำน้ำมาใช้ในการเกษตรและอุปโภคบริโภค เริ่มดำเนินการก่อสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ.2533 สิ้นสุดแล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ.2537 สามารถสูบน้ำและส่งน้ำให้พื้นที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงได้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2541

และจากการที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ได้มีระบบชลประทานเข้ามาช้ากว่าในพื้นที่อื่นๆ ประมาณ 30 ปี เมื่อเทียบกับพื้นที่อื่นที่ได้รับการจัดสรรน้ำจากเขื่อนแก่งกระจาน ในปี พ.ศ. 2509

ก็ได้ทำให้ในพื้นที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงยังไม่มี การเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่เหมือนกับพื้นที่อื่น ๆ ที่มีการปรับสภาพพื้นที่จากทุ่งนาและป่าตาล ทำเป็นพื้นที่เพื่อเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจต่างๆ โดยการตัดต้นตาลโตนดทิ้งไปเป็นจำนวนมาก ประกอบกับมีพ่อค้าจากภายนอกมาซื้อต้นตาลโตนดเพื่อนำไม้ตาลมาทำเฟอร์นิเจอร์ โดยให้ราคา ต้นละ 1,000 บาท ชาวบ้านจึงเต็มใจที่จะตัดขาย ทำให้พื้นที่ในหมู่ 1-5 มีจำนวนต้นตาลโตนดน้อยลง จึงทำให้มีผู้ประกอบการอาชีพทำตาลโตนดลดลงด้วยเช่นกัน แต่สำหรับในพื้นที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ยังคงมีผู้ประกอบการอาชีพทำตาลโตนดอยู่มาก ถ้าเปรียบเทียบกับพื้นที่หมู่ 1-5 ดังนั้น ชาวบ้านในพื้นที่นี้จึงยังคงมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับตาลโตนดกันอยู่มากและมีการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตาลโตนด ตลอดจนยังมีการถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาต่างๆ จากผู้เฒ่าผู้แก่ที่อยู่ภายในพื้นที่ให้กับลูกหลาน ทำให้ลูกหลานยังคงมีการประกอบอาชีพทำตาลโตนดตามแบบอย่างบรรพบุรุษ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาพื้นที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงนี้ เพื่อต้องการศึกษาถึงสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมภายในชุมชนนี้ว่าเป็นอย่างไร มีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมภายในชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงไป และผู้ประกอบการอาชีพทำตาลโตนดภายในชุมชนนี้จะมีการปรับตัวอย่างไรต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ปัญหาวิจัย

ความทันสมัย ได้แก่ การคมนาคม การชลประทาน และระบบราชการ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำตาลโตนดที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรีอย่างไร และมีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนมีการปรับตัวของผู้ประกอบการอาชีพทำตาลโตนดอย่างไร

สมมติฐาน

ความทันสมัย ได้แก่ การคมนาคม การชลประทาน และระบบราชการ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำตาลโตนด และเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้ประกอบการอาชีพทำตาลโตนด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงความทันสมัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำตาลโตนดที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนการปรับตัวของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในการทำตาลโตนด ทำการศึกษาที่ หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี โดยมีประเด็นในการศึกษา ดังนี้

1. ปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม
2. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีประเด็นที่ศึกษา คือ
  - 2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในชุมชน
  - 2.2 ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจภายในชุมชน
    - 2.2.1 รูปแบบการผลิตตาลโตนด
    - 2.2.2 เครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิตตาลโตนด
    - 2.2.3 สิทธิในการใช้ทรัพยากร
    - 2.2.4 การแบ่งแรงงาน
    - 2.2.5 อำนาจทางเศรษฐกิจ และการเมือง ของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนด โดยจะศึกษาจากผู้ที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตในการทำตาลโตนดว่ามีอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองภายในพื้นที่อย่างไร
3. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม มีประเด็นที่ศึกษา คือ
  - 3.1 ขนบธรรมเนียมประเพณีของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนด
  - 3.2 ความเชื่อ และพิธีกรรมของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนด

คำจำกัดความในการวิจัย

1. ผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนด หมายถึง ผู้ที่ป็นขึ้นต้นตาลโตนดและนำน้ำตาลที่ได้จากต้นตาลโตนดมาเคี้ยว เพื่อทำเป็นผลิตภัณฑ์น้ำตาลชนิดต่างๆ ได้แก่ น้ำตาลสด น้ำตาลปึก น้ำตาลปีบ
2. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในชุมชนและความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจภายในชุมชน
3. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงในการทำตาลโตนดที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ที่เกิดจากความทันสมัย
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนการปรับตัวของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในการทำตาลโตนด: ศึกษากรณี หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ได้ใช้แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎี ประกอบด้วย

- 1.1 แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Change)
- 1.2 ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Ecology)
- 1.3 ทฤษฎีมานุษยวิทยาเศรษฐกิจ (Economic Anthropology)
- 1.4 ทฤษฎีความทันสมัย (Modernization Theory)

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

- 2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม
- 2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตาลโตนด

1. แนวคิด ทฤษฎี

1.1 แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Change)

ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change)

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2549:219) อธิบาย การเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่า คือ การปรับเปลี่ยนการจัดระเบียบองค์การทางสังคมทางด้าน สถาบันหรือแบบแผนของบทบาททางสังคม การเปลี่ยนแปลงนี้อาจเป็นไปในทางก้าวหน้าหรือ ถดถอย เป็นไปอย่างถาวรหรือชั่วคราว โดยการวางแผนหรือเป็นไปเองตามธรรมชาติ และอาจจะ เป็นประโยชน์หรือให้โทษ

งามพิศ สัตย์สงวน (2543:7) อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่า คือ การเปลี่ยนแปลง โครงสร้างทางสังคม ซึ่งหมายถึง การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดย ยึดบรรทัดฐานทางสังคมมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อกัน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมจึงเป็น

ความแตกต่างในรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างคนที่เข้าสัมพันธ์กัน ความแตกต่างในเป้าหมายหรือการทำหน้าที่ของสถาบันสังคม

สุริชัย หวันแก้ว (2549:156) อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของระบบความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มและระหว่างส่วนประกอบของสังคมนั้น เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างชาวชนบท ชาวเมือง เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าวนี้ย่อมเกิดขึ้นในระดับกลุ่มบุคคล และในระดับสถาบันทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว เครือญาติ การสมรส ครอบเรือน หรือสถาบันการเมืองเศรษฐกิจ ฯลฯ ก็ได้

ผจญจิตต์ อธิคมนันท์ (2549:12) อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบความสัมพันธ์ของบุคคลที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นพวกเดียวกัน และการเปลี่ยนแปลงประเภทที่กล่าวนี้เกิดขึ้นเพราะมีการเปลี่ยนแปลงในกรอบกำหนด ขอบเขตสิทธิและหน้าที่ที่บุคคลจะปฏิบัติต่อกันจากที่เคยกำหนดกันอยู่ก่อน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูกเปลี่ยนไป ถ้าพ่อแม่เคยมีสิทธิว่ากล่าวห้ามปรามหรืออนุญาตการกระทำของลูก ต่อมาหมดสิทธินั้นไปหรือลูกไม่ยอมรับสิทธินั้นของพ่อแม่ ความสัมพันธ์ระหว่างนายกับบ่าว ซึ่งตั้งแต่เดิมนายมีสิทธิจะขายบ่าวให้คนอื่นไป แต่ต่อมาไม่มีสิทธิที่จะทำเช่นนั้นได้ เพราะฉะนั้นในความหมายนี้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอาจเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องมีการเพิ่มหรือลดจำนวนของคนในสังคม ไม่ต้องการเปลี่ยนแปลงแบบอย่างการแต่งกายหรือวิธีการอยู่อาศัย ฯลฯ เลย

สนิท สมัครการ (2538:2) อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่า หมายถึง การเปลี่ยนที่เกิดขึ้นกับพฤติกรรมของคนในสังคมโดยเฉพาะพฤติกรรมสังคม (social behavior) หรือการกระทำทางสังคม (social action) อันสืบเนื่องมาจากการมีความสัมพันธ์ทางสังคมต่อกัน (social relations)

โดยสรุปแล้ว การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในระบบความสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่มาอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นสังคมซึ่งการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ขึ้น ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงในบทบาท หน้าที่ สิทธิต่างๆ ที่คนภายในสังคมได้เคยปฏิบัติต่อกันมา ทำให้คนในสังคมมีรูปแบบการดำรงชีวิตที่ต่างไปจากเดิม ตาม

ระบบความสัมพันธ์ที่ได้สร้างหรือปรับเปลี่ยนขึ้นมาใหม่ ซึ่งอาจเป็นไปในทางก้าวหน้าหรือถดถอย อาจเป็นไปอย่างถาวรหรือชั่วคราว และอาจเป็นประโยชน์หรือโทษแก่คนในสังคมนั้นก็ได้

ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (Cultural or Culture Change)

งามพิศ สัตย์สงวน (2543:7) อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมว่า หมายถึง ความแตกต่างในระบบวัฒนธรรมหรือเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบย่อยของวัฒนธรรม เช่น การเปลี่ยนแปลงในระบบครอบครัวและเครือญาติ ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมืองการปกครอง การขัดเกลาทางสังคมและการศึกษา ระบบศาสนาและความเชื่อ ระบบการแพทย์และสาธารณสุข ระบบการสื่อสาร ศิลปะ และนันทนาการ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ยังหมายถึง ความแตกต่างในองค์ประกอบย่อยของระบบวัฒนธรรม เช่น ความแตกต่างในค่านิยม ความเชื่อ อุดมการณ์ ประเพณี พิธีกรรม สัญลักษณ์ สถานภาพและบทบาท โลกทัศน์ รวมทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุด้วย เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับในเวลาที่แตกต่างกันไป เช่น 10 ปี 20 ปี หรือ 50 ปี

ผจญจิตต์ อธิคมนันท์ (2549:21) อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในความเชื่อ เช่น ความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ที่บุคคลเคยมีอยู่ได้เปลี่ยนไป การเปลี่ยนแปลงในค่านิยม เช่น ค่านิยมของคนในสังคมในเรื่องการช่วยเหลือเพื่อนบ้านได้เปลี่ยนไปเป็นระบบ“ตัวใครตัวมัน” หรือในเรื่องระบอบการปกครองของไทยจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงในบรรทัดฐาน เช่น จาก การมีแต่เพียงกฎหมายมาเป็นกฎหมายอย่างแท้จริง

สุริชัย หวันแก้ว (2549:156) อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์และสร้างขึ้น และที่สำคัญก็คือ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยม บรรทัดฐานและระบบสัญลักษณ์ต่างๆในสังคมนั้นๆ การเปลี่ยนแปลงในแง่สิ่งของเครื่องใช้เกิดขึ้นง่ายกว่า แต่การเปลี่ยนแปลงในเรื่องค่านิยมและสัญลักษณ์มักจะต้องใช้เวลานานและยากเย็นกว่า

สนธิ สมครการ (2538:2) อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมว่า หมายถึง การเปลี่ยนในระเบียบแบบแผนธรรมเนียมประเพณีหรือแนวกำหนดพฤติกรรม

โดยสรุปแล้ว การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในองค์ประกอบต่างๆ ของวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ โดยการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ ได้แก่ ระบบสัญลักษณ์ต่างๆ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ระบบเทคโนโลยีต่างๆ เป็นต้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงในเรื่องของค่านิยม ความเชื่อ จารีตประเพณี เป็นต้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุจะมีการเปลี่ยนแปลงที่เร็วกว่าและคนในสังคมจะมีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่าการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุซึ่งมักจะเป็นเรื่องของจิตใจ

1.2 ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Ecology)

Julian Steward (1963:90-93) คิดค้นทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรมขึ้น เพื่อใช้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของสภาพแวดล้อมที่มีต่อวัฒนธรรม ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรมจะช่วยอธิบายได้ว่า วัฒนธรรมจะมีการปรับตัวอย่างไร เมื่อสภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลง โดยที่วัฒนธรรมจะมีการปรับตัวหรือมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ในขณะนั้นๆ โดยทฤษฎีนี้ได้กล่าวไว้ว่า ในสภาพแวดล้อมที่มีลักษณะที่แตกต่างกัน มนุษย์ก็จะมีวิธีการในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ส่งผลให้มีสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไปด้วย อย่างเช่น กลุ่มคนที่อยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมที่เป็นทะเลก็จะมี การปรับตัว เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยการสร้างเครื่องมือเครื่องใช้และคิดค้นวิธีการต่างๆ ในการจับปลาขึ้น อย่างเช่น การประดิษฐ์แห หรือกับดักต่างๆ ขึ้นมาเพื่อจับปลา ในขณะที่กลุ่มคนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นป่า ซึ่งมีสัตว์ป่าอยู่มาก ก็จะมีการสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ขึ้นมาสำหรับที่จะใช้ล่าสัตว์ป่า กลุ่มคนทั้งสองกลุ่มนี้ก็ย่อมที่จะมีสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไปด้วย เนื่องจากกลุ่มคนทั้งสองกลุ่มนั้นก็จะมีวิธีในการปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ตามสภาพของสิ่งแวดล้อมที่ตนอยู่อาศัย จนเกิดเป็นวัฒนธรรมเฉพาะของตนขึ้นมา ซึ่งทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรมนั้น เป็นการวิเคราะห์ถึง

1. ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกับการใช้เทคโนโลยี
2. ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบพฤติกรรมของมนุษย์กับการใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมนั้นๆ
3. รูปแบบของพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรม

โดยสรุปแล้ว ทฤษฎีมานุษยวิทยาวัฒนธรรม เป็นทฤษฎีที่ใช้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ มนุษย์ และเทคโนโลยีที่มนุษย์คิดค้นขึ้นมา เพื่อที่จะนำมาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาตินั้นๆ โดยทฤษฎีนี้จะใช้อธิบายถึงลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

1.3 ทฤษฎีมานุษยวิทยาเศรษฐกิจ (Economic Anthropology)

ความหมายของเศรษฐกิจ

Karl Polanyi (1963:162) ได้อธิบายเศรษฐกิจไว้สองความหมาย โดยความหมายแรกเป็นเศรษฐกิจในความหมายที่เป็นรูปธรรมหรือความจริง (substantive) นั่นคือ เศรษฐกิจเป็นกระบวนการในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เนื่องจากในการดำรงชีพของมนุษย์นั้นต้องพึ่งพาอาศัยและขึ้นอยู่กับธรรมชาติ ดังนั้นมนุษย์จึงคิดหาวิธีการสร้างวัตถุ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ เพื่อนำมาแปรเปลี่ยนทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้สามารถนำมาตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจ

ส่วนเศรษฐกิจในความหมายที่สอง เป็นเศรษฐกิจในความหมายที่เป็นแบบแผน (formal) คือ เศรษฐกิจ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการและเป้าหมาย (means-ends relationship) เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติมีไม่เพียงพอหรือมีความขาดแคลน ดังนั้นจึงต้องหาวิธีการต่างๆ เพื่อที่จะสามารถนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาใช้และในบรรดาวิธีการต่างๆ ที่มีนั้น มนุษย์ก็จะมีทางเลือกวิธีการที่ดีที่สุดโดยใช้หลักของเหตุผล โดยมีเป้าหมาย นั่นคือ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่น้อยให้ได้ประโยชน์มากที่สุด

องค์ประกอบของมานุษยวิทยาเศรษฐกิจ

นียบรรณ (ผลวัฒน์) บรรณศิริ (2550: 143-145) แบ่งองค์ประกอบของ มานุษยวิทยาเศรษฐกิจ ออกเป็น 3 ระบบ ได้แก่

1. การผลิต (Production) หมายถึง การใช้เทคโนโลยีหรือกรรมวิธีในการเปลี่ยนแปลงวัตถุให้เป็นของกินและของใช้ การศึกษาระบบเศรษฐกิจจะเน้นถึงรูปแบบของพฤติกรรมการผลิตและ

ปฏิกริยาตอบโต้ระหว่างระบบผลิตกับระบบอื่นๆ ในสังคม มานุษยวิทยาเศรษฐกิจนั้นจะศึกษาถึง สิ่งผลิต ที่ดิน สิ่งแวดล้อมของการผลิตของอย่างใดอย่างหนึ่ง ใครเป็นคนผลิต กลุ่มของการผลิต แบ่งหน้าที่กันอย่างไร (Division of Labor) ผู้ผลิตมีความชำนาญเฉพาะอย่างยิ่ง และการฝึกฝน อบรมอย่างไรหรือไม่ (Specialization) สิ่งที่มีการผลิตต้องเน้น คือ ระบบเครือข่าย ในรูปครอบครัว ขยาย การแบ่งแยกแรงงาน โดยเฉพาะเพศและอายุ

2. การแจกจ่ายหมุนเวียนผลิตผล (Distribution) เป็นการศึกษาว่าสินค้าหรือผลผลิต ถูกแจกจ่ายไปถึงผู้บริโภคอย่างไร ในทางมานุษยวิทยาเศรษฐกิจจะเน้นต่อเนื่องมาจากระบบผลิต คือ กลุ่มเครือญาติผลิตรวมกันก็จะบริโภคร่วมกัน สังคมจะเป็นระบบผลิตเองใช้เอง (Subsistent Societies) การผลิตจะมีผลผลิตส่วนเกิน (Surplus) บ้าง เพื่อเก็บไว้กินไว้ใช้ในยามจำเป็น จะไม่มีการเอาผลส่วนเกินเหล่านั้นไปขายโดยผ่านสื่อกลาง (เงินตรา) แบบในปัจจุบันนี้ จะมี รูปแบบพฤติกรรมกรรมการแลกเปลี่ยนเช่นกัน แต่เป็นการแลกเปลี่ยนของต่อของในชนิดที่แตกต่างกัน เช่น ข้าวแลกเกลือ เป็นต้น (Barter System) ในยุคที่สังคมดั้งเดิมเจริญขึ้นมาอีกระดับหนึ่ง การแลกเปลี่ยนเริ่มซับซ้อนขึ้น คือ เกิดการแลกเปลี่ยนผ่านสื่อกลาง แต่สื่อกลางเป็นวัตถุอื่นที่สังคมให้ ค่า (Value) สูง เพราะหายาก สื่อกลางยังไม่ใช่เงินตรา ในสมัยปัจจุบันการแจกจ่ายหมุนเวียน สินค้าต้องผ่านระบบการค้าขาย ผลิตผลถูกตีค่าเป็นราคา (Price) ไม่ใช่เป็นค่า (Value) สำหรับ กฎเกณฑ์ที่ใช้ควบคุมและประกันการแจกจ่ายผลิตผลที่ทั่วถึงในสมัยบุพกาล ได้แก่ กฎ “การพึ่งพา อาศัยกัน” (Reciprocity) ซึ่งได้แก่ ระบบ “ให้ และ รับ” (Gives and Takes) เช่น การลงแขก เกี่ยวข้าว ซึ่งเป็นการให้แรงงานและตอบแทนแรงงานกัน และระบบ “ปันส่วน” (Redistribution) ได้แก่ ระบบรวมผลิตผล ก่อนที่จะแจกจ่ายให้ทุกคนได้กินได้ใช้เท่าๆ กัน แต่ในสังคมปัจจุบันมี กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ควบคุมการค้าและการเงิน

3. การบริโภค (Consumption) หมายถึง วิธีการกินและใช้ผลิตผลและบริการ ในสังคม บุพกาลนั้น ขบวนการผลิต การแจกจ่าย และการบริโภค มองเห็นได้ชัดเจนเพราะเกิดในสังคมเล็กๆ ที่มีความเป็นอยู่ง่ายๆ แต่เมื่อสังคมเติบโตขึ้นมาอีกระดับหนึ่งการผลิต มีผลผลิตส่วนเกินขึ้นมา จะ มองเห็นระบบบริโภคที่ยุ่งยากซับซ้อนขึ้นและกระทบถึงระบบสังคมรูปอื่นๆ ได้แก่ การใช้ทรัพย์สิน หารฐานะทางสังคม การกำหนดการควบคุมทรัพย์สินธรรมชาติ การถือครองทรัพย์สิน (ส่วนตัว) การควบคุมการผลิตหรือการลงทุนการใช้ทรัพย์สินหาอำนาจทางการเมือง ความเกี่ยวข้องระหว่าง ระบบเศรษฐกิจกับการเมืองและอื่นๆ ในระบบบริโภคนี้ไม่ว่าสังคมคนป่าดงหรือสังคมสมัยใหม่จะ

มีรูปแบบคล้ายๆ กันในเรื่องของค่านิยม ทัศนคติ และพฤติกรรมในทางนามธรรมอื่นๆ แต่ในสมัยใหม่นั้นผลิตผลส่วนเกินนำมาสู่ระบบการค้า การแสวงหาประโยชน์สูงสุด (การเก็งกำไร) การเอาเปรียบกัน ความไม่ยุติธรรม การพยายามยึดครองทรัพยากรธรรมชาติให้มากที่สุด และก่อให้เกิดการแบ่งชนชั้นทางสังคมโดยใช้ปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดในที่สุด

โดยสรุปแล้ว ทฤษฎีมานุษยวิทยาเศรษฐกิจ เป็นทฤษฎีที่ใช้อธิบายถึงวิธีการในดำรงชีพของมนุษย์ โดยที่จะมีการจัดระบบต่างๆ ขึ้น ทั้งในขั้นตอนของการผลิตที่จะมีการจัดเตรียมอุปกรณ์และวางแผนการผลิต ตลอดจนจะมีการแบ่งแรงงานการผลิตอย่างไร และเมื่อได้ผลผลิตแล้วจะมีการจัดสรรแบ่งปันผลผลิตอย่างไร ซึ่งในแต่ละสังคมนั้นก็จะมีข้อกำหนดกฎเกณฑ์ที่มีรายละเอียดปลีกย่อยที่แตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรม แต่ก็จะมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลักๆ ที่เหมือนกันในทุกสังคมนั้นคือ จะมีการผลิต การแจกจ่ายหรือการหมุนเวียน และการบริโภค นั่นเอง

1.4 ทฤษฎีความทันสมัย (Modernization Theory)

จางง์ อติวัฒน์ลิขิต (2540:173) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีความทันสมัย ไว้ว่า นับจากหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา การศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของประเทศด้อยพัฒนาถูกมองว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย คำว่า ความทันสมัย (modernization) มักจะใช้กันในความหมายที่เป็นการเปลี่ยนแปลงจากสภาพสังคมประเพณีแบบดั้งเดิมไปสู่สังคมสมัยใหม่ที่มีลักษณะตามอย่างสังคมที่พัฒนาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมตะวันตก ทฤษฎีความทันสมัยมีพื้นฐานมาจากความคิดที่ว่า สังคมทั้งหลายย่อมพัฒนาจากสภาพล้าหลังไปสู่สภาพที่ก้าวหน้าขึ้น โดยมีสังคมยุโรปและอเมริกาเป็นแบบอย่างของสังคมที่ก้าวหน้า ความทันสมัยจึงมีความหมายเท่ากับความเป็นตะวันตกนั่นเอง ความทันสมัยเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในส่วนต่างๆ ของสังคม คือ ระบบเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา ธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนความเชื่อของคนสังคม แต่จุดสนใจในเรื่องความทันสมัยก็คือ การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ลักษณะสำคัญของสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยหรือที่เรียกว่า สังคมกำลังพัฒนา ได้แก่

1. มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคนิควิธีการต่างๆ ในการดำรงชีวิตจากแบบง่ายๆ ที่เคยมีมาตามแบบประเพณีนิยมไปสู่วิถีชีวิตที่อาศัยความรู้และเทคโนโลยีที่เป็นวิทยาศาสตร์ เช่น เปลี่ยนวิธีการทำไร่นาแบบเก่าที่เคยทำกันมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายายเป็นการเกษตรแผนใหม่

2.การผลิตทางเกษตรกรรม เปลี่ยนจากผลิตเพื่อกินเองในที่ดินแปลงเล็กเป็นการผลิตเพื่อขายโดยทำเป็นไร่ขนาดใหญ่ ชาวไร่เนาที่เคยทำสิ่งของเครื่องใช้ด้วยตนเองก็หันมาซื้อเอาจากตลาด และมีการจ้างงานทำไร่เนาแทนที่จะใช้เฉพาะแรงงานในครอบครัว

3.ในการผลิตทางอุตสาหกรรมมีการเปลี่ยนจากการใช้แรงงานคนมาเป็นการใช้เครื่องจักรกลมากขึ้น

4.คนหันมาใช้ชีวิตอยู่ในเมืองมากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทที่คนส่วนใหญ่อยู่ในไร่เนาและหมู่บ้านเป็นสังคมเมือง

การเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ เหล่านี้ อาจไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมๆ กันไป ในบางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงด้านการผลิตทางการเกษตรเป็นแบบผลิตเพื่อขายด้วย แต่อาจยังไม่มี การขยายตัวทางอุตสาหกรรมเกิดขึ้น นอกจากมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและการขยายตัวของเมืองแล้ว สังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยมักมีการเปลี่ยนแปลงด้านอื่นๆ เกิดขึ้นด้วย

ผู้วิจัยจะใช้ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรมและทฤษฎีมานุษยวิทยาเศรษฐกิจ มาใช้อธิบายควบคู่กัน โดยทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรมนั้นจะนำมาใช้อธิบายถึงการที่สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลเป็นตัวกำหนดรูปแบบของวัฒนธรรม โดยวัฒนธรรมมีการปรับตัวอย่างไรให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ส่วนทฤษฎีมานุษยวิทยาเศรษฐกิจนั้นก็จะนำมาใช้อธิบายถึงการที่มนุษย์มีวิธีการอย่างไรในการใช้เทคโนโลยีและระบบเศรษฐกิจในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ซึ่งทั้งสองทฤษฎีนี้ต่างก็มีจุดร่วมกัน คือ สภาพแวดล้อมเป็นตัวกำหนดรูปแบบของวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเพื่อนำมาอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคมที่เกิดขึ้น อันเนื่องมาจากความทันสมัยต่างๆ ที่เข้ามาภายในพื้นที่ และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่เกิดขึ้นนั้นตรงกับทฤษฎีความทันสมัยอย่างไร

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

กวรรณิการ์ อู่ยตระกูล (2539) ได้ทำการศึกษาการปรับตัวทางสังคมและเศรษฐกิจของชาวนาจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามประเพณีเข้าสู่กิจกรรมทางเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ ศึกษากรณีหมู่บ้านดอนทราย อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพการณ์ทาง

สังคมและเศรษฐกิจแต่เดิมของชาวนาบ้านดอนทราย ก่อนการเข้าสู่กิจกรรมทางเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ และเพื่อศึกษาถึงวิธีการปรับตัวทางสังคมและเศรษฐกิจของชาวนาภายหลังจากที่ได้เข้าสู่กิจกรรมทางเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2504 จนถึงปัจจุบัน และสุดท้ายเพื่อเป็นการศึกษาถึงลักษณะการปรับตัวของชาวนาท่ามกลางรูปแบบทางสังคมและเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ ผลการศึกษาพบว่า วิถีชีวิตของชาวนาจะมีการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย มีการนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาใช้เลี้ยงดูสมาชิก และขั้นตอนหรือกระบวนการผลิตเป็นการนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่เดิมรวมเข้ากับเทคโนโลยีขั้นพื้นฐานมาใช้ในการผลิต ดังนั้นแรงงานที่มีอยู่จึงเป็นแรงงานที่ได้จากคนและสัตว์ภายในชุมชน มีการพึ่งพาอาศัยกันสูงทั้งนี้เพราะว่าสังคมมีลักษณะที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการติดต่อกับชุมชนโดยรอบ ได้แก่ การมีเส้นทางคมนาคมที่ลำบาก ทำให้การเดินทางสู่ภายนอกแต่ละครั้งต้องใช้เวลาาน ผู้คนจึงนิยมเดินทางเฉพาะเมื่อมีความจำเป็นเท่านั้น นอกจากนี้การที่ชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์อยู่มากพอ อีกทั้งความต้องการปัจจัยในการดำรงชีวิตมีอยู่ไม่มาก ทำให้ชาวนาไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องดิ้นรนต่อสู้ เพื่อแสวงหารายได้มาเพิ่มเติมสำหรับครอบครัว แต่ในสภาพปัจจุบันความเป็นอยู่ของชาวนา มิได้เป็นเหมือนเช่นอดีตอีกต่อไป นับตั้งแต่หมู่บ้านดอนทรายมีถนนที่สามารถใช้ติดต่อกับชุมชนภายนอกได้สะดวกเร็วขึ้น ทำให้ชาวบ้านในชุมชนมีการติดต่อกับชุมชนภายนอกมากขึ้น ได้รับรู้ข่าวสาร เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกัน รวมทั้งนโยบายการพัฒนาหลายอย่างที่เข้ามาสู่หมู่บ้าน ได้ส่งผลให้ชาวนามีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมาก โดยมีการเปลี่ยนระบบการผลิตเพื่อยังชีพมาเป็นการผลิตเพื่อการค้า และได้ทำให้วิถีชีวิตของชาวนาต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับตลาดและแหล่งทุนมากขึ้น ทำให้ลักษณะการผลิตหรือกระบวนการผลิตต้องยึดเอาความต้องการของตลาดเป็นหลัก เพราะตลาดจะเป็นแหล่งที่ใช้แลกเปลี่ยนสินค้าหรือผลผลิตของชาวนา และยังเป็นสถานที่ได้มาของทุนในรูปของเงินตราอีกด้วย นั่นคือ ชาวนาได้มีการแสวงหาทุนในการผลิตจากพ่อค้า แม่ค้า หรือนายจ้าง และการที่วิถีชีวิตของชาวนาต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับตลาดเพิ่มมากขึ้น ทำให้เวลาที่เคยมีในการทำกิจกรรมต่างๆ ดังเช่นอดีตต้องถูกนำมาใช้เพื่อการประกอบอาชีพเกือบจะทั้งหมด แรงงานที่เคยได้มาด้วยการช่วยเหลือให้ว่วานกันดังเช่นอดีตได้เปลี่ยนเป็นแรงงานจ้าง ความเอื้อเฟื้อต่อกันที่เคยมีก็เหลือน้อยเต็มที ในขณะที่ความเลื่อมของทรัพยากรธรรมชาติมีมากขึ้น สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยผลักดันให้ชาวนามีการปรับเปลี่ยนอาชีพไปเป็นพ่อค้า แม่ค้า หรืออาชีพอื่นนอกภาคเกษตรกรรมกันมากขึ้น

งามพิศ สัตย์สงวน (2545) ได้ทำการศึกษาวัฒนธรรมข้าว การคงอยู่และการเปลี่ยนแปลง ในหมู่บ้านบ้านนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแบบแผนของการทำนา เพื่อเปรียบเทียบกับอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มของวัฒนธรรมข้าว นอกจากนี้ยังศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้วัฒนธรรมข้าวเปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งศึกษาการปรับตัวของชาวนาในสถานการณ์ปัจจุบัน กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาวัฒนธรรมข้าว คือ มโนภาพ วัฒนธรรมข้าว การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ความทันสมัย การรับนวัตกรรม นิเวศวิทยา วัฒนธรรม เครือข่ายทางสังคม ภูมิภาคและระบบอุปถัมภ์ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้วัฒนธรรมข้าวยังคงมีอยู่ในหมู่บ้าน คือ ระบบครอบครัวและเครือญาติ การผลิตข้าวเป็นการค้า การใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีทางการเกษตรสมัยใหม่ในการผลิตข้าว และแหล่งเงินทุน ส่วนปัจจัยที่ทำให้วัฒนธรรมข้าวเปลี่ยนแปลงไป คือ การรับนวัตกรรม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การชลประทาน การคมนาคม และพ่อค้าชาวจีน แบบแผนการทำนาในหมู่บ้านบ้านนา แบ่งออกได้เป็น 2 สมัยใหญ่ๆ คือ สมัยแรกเรียกว่า “วัฒนธรรมข้าวในเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมของบ้านนา” และสมัยที่ 2 เรียกว่า “วัฒนธรรมข้าวในเศรษฐกิจแบบการค้าของบ้านนา” โดยในสมัยแรกเริ่มตั้งแต่การก่อตั้งเป็นหมู่บ้านซึ่งกินเวลาเกือบ 400 ปี มาแล้วจนถึง พ.ศ. 2490 เมื่อเริ่มใช้ระบบชลประทานในหมู่บ้าน ลักษณะทั่วไปของสมัยแรก คือ มีพิธีกรรมเกือบทุกขั้นตอนของการปลูกข้าว ใช้พันธุ์ข้าวพื้นเมือง ใช้ปุ๋ยธรรมชาติ ปลูกทั้งข้าวเจ้าและข้าวเหนียว มียุ่งฉาง และชาวนาส่วนมากมีฐานะและวิถีชีวิตคล้ายๆ กัน ส่วนในสมัยที่ 2 นั้น วัฒนธรรมข้าวในบ้านนามีลักษณะ คือ เป็นการผลิตข้าวเพื่อการค้า ใช้น้ำจากชลประทาน ทำทั้งนาปีและนาปรัง เช่าที่ดินเพื่อการเพาะปลูกข้าว จ้างแรงงานในการผลิต ปลูกข้าวนาดำและนาหว่าน ปลูกแต่ข้าวเจ้า ใช้พันธุ์ข้าวส่งเสริม ใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีสมัยใหม่ในทางการเกษตร ใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ มีพิธีกรรมน้อยลง ไม่มียุ่งฉางเพื่อเก็บรักษาผลผลิต กู้เงินเพื่อลงทุนในการผลิตข้าว รัฐบาลเข้ามาสนับสนุนผลผลิตทางการเกษตร ต้องพึ่งพาผู้เชี่ยวชาญทางการเกษตร การทำนาเป็นเรื่องของปัจเจกชน มีหนี้สินเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ มีระบบอุปถัมภ์ และชาวนามีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน สำหรับการขั้นตอนการทำนาในวัฒนธรรมข้าวในสมัยที่ 2 นั้น พบว่า มีขั้นตอนลดลง ทั้งนี้เพราะพิธีกรรมเกี่ยวกับการทำนาดลดลงมาก นอกจากนี้ยังพบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เกี่ยวกับการเพาะปลูกข้าวเปลี่ยนแปลงไป การปรับตัวของชาวนาในสถานการณ์ปัจจุบัน คือ การเลิกอาชีพทำนาหันไปทำอาชีพรับจ้างขายแรงงานไปวันๆ สำหรับแนวโน้มของวัฒนธรรมข้าวในหมู่บ้านบ้านนา พบว่า วัฒนธรรมข้าวใกล้จะสูญไปจากหมู่บ้านนี้แล้ว โดยคาดว่าวัฒนธรรมข้าวคงจะสิ้นสุดลงประมาณ 30 ปีข้างหน้า ทั้งนี้เพราะชาวนาส่วนมากในบ้านนาอยู่ในวัย 50 ปีขึ้นไป จนถึง 80 ปี เมื่อรุ่นนี้

อายุมากเข้าก็คงต้องหยุดการทำงาน และชาวนาส่วนมากในบ้านนาในปัจจุบันมีทัศนคติที่ไม่ดีต่ออาชีพชาวนาและการทำงาน มองว่าการทำงานเป็นงานหนัก เหนื่อย ลำบาก นอกจากนั้นแล้วยังทำให้เป็นหนี้สิน ได้ผลผลิตต่ำ และขายได้ราคาต่ำไม่คุ้มการลงทุน ทั้งค่าใช้จ่ายในการทำนาสูงขึ้นเรื่อยๆ ไร่ที่ดินมีราคาสูงขึ้นมาก ชาวนามองอาชีพทำนาว่าต่ำต้อย ดูถูกอาชีพทำนา ซึ่งทัศนคติดังกล่าวต่างจากสมัยก่อนมาก ชาวนาสมัยก่อนภูมิใจที่ได้เป็นชาวนาได้ชื่อว่าเป็นกระดูกสันหลังของชาติ ปัจจุบันชาวนาไม่ภาคภูมิใจในอาชีพทำนาและได้ส่งทัศนคติในด้านลบให้กับลูกหลานของตน ชาวนาส่วนมากไม่ต้องการให้ลูกหลานสืบทอดอาชีพทำนา

จิรชัย สีนทอง (2543) ได้ทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ศึกษากรณีตำบลบ้านกลาง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจของชุมชนตำบลบ้านกลาง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา รวมถึงศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวต่อชุมชนบ้านกลางด้วย ผลการศึกษาพบว่า ในแผนการพัฒนาประเทศ ด้านสาธารณูปโภค โดยการพัฒนาของรัฐบาลที่ได้สร้างถนนหนทางซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญระหว่างในชุมชนและเมือง และการมีไฟฟ้าใช้ในหมู่บ้าน ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนบ้านกลางทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ดังจะอธิบายต่อไปนี้

1. ผลของการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ชาวบ้านมีความเป็นอยู่แบบพึ่งตัวเอง ลักษณะของสังคมเป็นแบบธุรกิจมากขึ้น มีการจ้างแรงงานแทนการแลกเปลี่ยนแรงงาน ชาวบ้านมีการศึกษาสูงขึ้น

2. ผลของการเปลี่ยนแปลงในด้านวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับวัดลดลง ชาวบ้านเข้าวัดน้อยลง เพราะต้องไปทำงาน บางคนเลือกที่จะฟังธรรมะจากรายการวิทยุ โทรทัศน์ แทนการเข้าวัดฟังธรรม แม้ในด้านการพักผ่อนหย่อนใจ ชาวบ้านก็พอใจที่จะใช้เวลากับครอบครัวมากกว่าการสังสรรค์กับเพื่อนบ้าน

3. ผลของการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ ชาวบ้านมีงานทำมากขึ้นโดยไม่จำเป็นต้องประกอบอาชีพตามบรรพบุรุษ เพราะการมีการศึกษาที่สูงขึ้นทำให้มีความสามารถในการทำงานได้หลากหลายยิ่งขึ้น ในด้านการเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของชุมชนก็มีการเปลี่ยนแปลง เช่น มีการนำปุ๋ย ยาฆ่าแมลง และเครื่องจักรกลมาใช้ในการเพิ่มผลผลิต ถึงแม้ว่าจะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นก็ตาม

ญาติ สรประไพ (2538) ได้ทำการศึกษาศึกษาการสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมชาวสวนจังหวัดนนทบุรี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงและการคงอยู่ของวัฒนธรรมพื้นบ้าน ผลการศึกษาพบว่า ชาวสวนที่ตำบลบางขุน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เป็นกลุ่มคนไทยที่ได้ตั้งหลักฐานทำมาหากินมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยก่อนนั้นยังไม่มีเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัยและวิทยาการที่ก้าวหน้า ชาวสวนก็สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสติปัญญาในการปรับปรุงวิธีการทำสวนและปรับปรุงพันธุ์พืชตลอดมาจนมีผลผลิตที่เลื่องลือในชื่อของ “ทุเรียนเมืองนนท์” การจัดระเบียบสังคมที่มีพื้นฐานจากพุทธศาสนาที่สำคัญ คือ ชาวสวนมีระบบครอบครัวเครือญาติที่แน่นแฟ้น และเคร่งครัดต่อการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี โดยยึดถือระบบ “ผู้ใหญ่-ผู้น้อย” สอดคล้องกับการทำมาหากินที่เข้แรงงานในครอบครัว และชุมชนที่ควบคุมสังคมอีกชั้นหนึ่ง ปัญหาอุปสรรคที่เกิดแก่ชาวสวนที่สำคัญ คือ การพัฒนาประเทศของรัฐบาล กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-7 ตั้งแต่ พ.ศ. 2504 ซึ่งจะสิ้นสุดใน พ.ศ. 2539 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแทบทุกฉบับ มีวัตถุประสงค์เพื่อเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งหวังว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ การเร่งรัดพัฒนาโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อเพิ่มผลผลิตส่งเป็นสินค้าออก เกิดการขยายเมืองโดยรอบกรุงเทพฯ ทำลายสวนผลไม้ ถมคูคลอง โดยเฉพาะในจังหวัดนนทบุรีนั้นพื้นที่สวนที่เป็นบริเวณกว้างได้เปลี่ยนแปลงเป็นโรงงานอุตสาหกรรม หมู่บ้านจัดสรร ศูนย์การค้า และอื่นๆ สิ่งเหล่านี้ได้ทำให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ระบบนิเวศขาดความสมดุล ซึ่งเป็นผลกระทบต่อการทำสวนโดยตรง ทำให้ชาวสวนเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอย่างอื่น สำหรับที่ยังพอจะทำสวนต่อไปได้ก็ต้องเปลี่ยนแปลงการทำสวนทุเรียนมาเป็นการขยายพันธุ์ไม้เพื่อจำหน่ายเป็นกิ่งพันธุ์แทน ส่วนทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่ถูกกระทบกระเทือน คือ ระบบเครือญาติที่เริ่มมีบทบาทน้อยลง ทิศนคติค่านิยมที่เห็นว่าอาชีพทำสวนเป็นงานลำบากและเป็นงานที่ต่ำ ลูกหลานชาวสวนจึงเรียนหนังสือสูงขึ้น และไม่ประกอบอาชีพทางการเกษตรเช่นเดียวกับบรรพบุรุษ

ณัฐประวีณ ศรีทรัพย์ (2537) ได้ทำการศึกษาศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมและการดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ ศึกษากรณี ชุมชนมอญบ้านลาดเกร็ด ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม คือ สภาพนิเวศวิทยาของชุมชนที่อยู่ใกล้กับเขตเมืองหลวง ทำให้ได้รับอิทธิพลความเจริญ และการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากสังคมเมืองโดยตรง และรวดเร็วกว่าชุมชนชนบทที่อยู่ห่างไกลออกไป โดยรัฐบาลได้มีนโยบายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้าน

ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งการพัฒนาทางการศึกษา การจัดการปกครอง การสาธารณสุขโรคติดต่อ การพัฒนาทางด้านสื่อสารมวลชน ประกอบกับการที่ชุมชนมอญบ้านลัดเกิดเป็นสังคมเปิด มีการคมนาคมสะดวก เนื่องจากอยู่ใกล้กรุงเทพฯ มากกว่าชุมชนมอญในจังหวัดต่างๆ ทำให้พวกเขามีโอกาสออกไปศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพร่วมกับคนไทยภายนอกชุมชนได้อย่างสะดวก และการที่ต้องออกไปอยู่ร่วมในบริเวณเดียวกับคนไทยส่วนใหญ่ในสังคมไทยทำให้พวกเขาเกิดการปรับตัวและค่อยๆ หันมายอมรับกฎเกณฑ์และค่านิยมของคนไทยมาประเพณีปฏิบัติ จากปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ส่งผลให้วิถีชีวิตของชาวมอญในด้านต่างๆ เกิดการเปลี่ยนแปลง แต่อย่างไรก็ตาม ชาวมอญบ้านลัดยังคงมีวัฒนธรรมในส่วนของพิธีกรรม ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นมอญในระดับหนึ่งจวบจนปัจจุบัน

พระมาโนชญ์ โรจนศิริ (บุญมานิตย์) (2547) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของเกษตรกรชาวสวนผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าว กรณีศึกษาชาวสวนในเขตตำบลเมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงภูมิปัญญาในการทำสวนมะพร้าวและผลิตน้ำตาลมะพร้าวของเกษตรกรชาวสวน ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของเกษตรกรชาวสวนผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าว ตลอดจนแนวทางในการอนุรักษ์วิถีชีวิตของเกษตรกรชาวสวน ตามความคิดเห็นของชาวสวนและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า ภูมิปัญญาในการทำสวนมะพร้าวและผลิตน้ำตาลมะพร้าวของเกษตรกรชาวสวน มีตั้งนั้นการทำสวนมะพร้าวจะเริ่มจากการคัดเลือกพันธุ์มะพร้าวที่ดีเพื่อที่จะนำมาปลูกและผลิตน้ำตาลมะพร้าว ได้แก่ มะพร้าวพันธุ์ใหญ่ มะพร้าวพันธุ์กลาง และมะพร้าวพันธุ์เตี้ย โดยทำแปลงยกทรงสำหรับเพาะพันธุ์ ก่อนที่จะนำไปปลูกช่วงฤดูฝนระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึงมิถุนายน หลังการปลูกแล้ว เกษตรกรจะต้องดูแลรักษาตลอดทั้งปี มีการขุดลอกท้องร่องปีละ 1 ครั้ง และใส่ปุ๋ยปีละ 2 ครั้ง พอมะพร้าวอายุได้ 4 ปีขึ้นไป เกษตรกรชาวสวนก็จะเก็บผลผลิตได้ การผลิตน้ำตาลมะพร้าวมีอยู่ 2 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ การเก็บผลผลิตน้ำตาลใส ซึ่งเกษตรกรชาวสวนจะได้จากการปาดวงหรือจั่นมะพร้าว เพื่อให้น้ำตาลไหลออกมา จากนั้นจึงทำการแปรรูปน้ำตาลใสให้เป็นน้ำตาลปีบหรือน้ำตาลปึก ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของเกษตรกรชาวสวน ได้แก่ นโยบายการพัฒนาการศึกษาของรัฐที่ต้องการให้เยาวชนได้เรียนหนังสือภาคบังคับมากขึ้น การขาดแคลนแรงงานในการผลิตน้ำตาลมะพร้าว การเกิดขึ้นของโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้ผู้คนหันไปประกอบอาชีพใหม่ การติดต่อสื่อสาร และการคมนาคมที่สะดวกสบาย ทำให้เกษตรกรชาวสวนรุ่นใหม่นิยมวิถีชีวิตแบบสังคมเมืองมากขึ้น ส่วนแนวทางในการอนุรักษ์วิถีชีวิตของเกษตรกรชาวสวนตามความ

คิดเห็นของชาวสวนและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การปลูกจิตสำนึกให้เกษตรกรรักอาชีพ การสนับสนุนด้านเงินทุน การจัดหาพันธุ์มะพร้าวที่ดีให้กับเกษตรกร มีการออกไปรับรองคุณภาพ น้ำตาลที่ผลิตโดยเกษตรกรชาวสวนเพื่อให้ตลาดผู้บริโภคเชื่อถือ และสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่ม เกษตรกร เป็นต้น

เยาวลักษณ์ ศรีสุกใส (2545) ได้ทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และ วัฒนธรรม ศึกษากรณีชาวสังกาคู อำเภอกะลาตันดา จังหวัดกระบี่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ ชาวเลอุรักลาไว้ย บ้านสังกาคู อำเภอกะลาตันดา จังหวัดกระบี่ และศึกษาพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่า สภาพวิถีชีวิตของชาวเลบ้านสังกาคูมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น เนื่องจากปัจจัย หลายประการได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์ ความทันสมัยจากการขยายตัวของอุตสาหกรรม การแพร่ กระจายจากวัฒนธรรมภายนอกเข้าสู่หมู่บ้าน การเปลี่ยนแปลงของชุมชนชาวเลเป็นการเริ่มต้น ของการถอยห่างจากระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเองไปสู่ระบบเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ โดยมุ่งเน้น การผลิตเพื่อขายเป็นหลัก เพื่อแลกเปลี่ยนกับเงินตราเพื่อนำไปซื้อสินค้า และเพื่อการยังชีพอื่นๆ สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง คือ การคมนาคมที่สะดวกมากขึ้นกว่าในอดีต ที่เมื่อก่อนต้องเดินทางโดยทางเรือเพียงอย่างเดียว พอมีถนนตัดเข้ามาภายในหมู่บ้าน ทำให้ชุมชน ได้มีโอกาสสัมผัสกับโลกภายนอกได้มากขึ้น ได้รับอิทธิพลการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม โดยสื่อ ประเภทต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ ทีวี วัฒนธรรมที่ทันสมัย รูปแบบเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้ใน ชุมชน การติดเครื่องยนต์ท้ายเรือ และการใช้เครื่องมือในการทำประมงที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการทำประมงเพื่อการค้า สัตว์น้ำที่หามาได้ถูกป้อนเข้าสู่ตลาดแทนที่จะเป็นการบริโภค ภายในชุมชนเท่านั้น ซึ่งการทำประมงเพื่อการค้านั้นได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระบบนิเวศวิทยา และเกิดความถดถอยของทรัพยากรทางทะเลในระยะต่อมา ชาวเลต้องขยันออกเรือกันมากขึ้น และต้องออกไปไกลจากฝั่งมากขึ้น นอกจากนี้ชาวเลยังมีการปรับตัวด้วยการหันไปประกอบอาชีพ รับจ้างทั่วไป ด้านการเมืองการปกครอง มีการแต่งตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นทำให้ชาวเลต้อง มีผู้นำที่มาจากทางราชการ ส่งผลให้หน้าที่ของผู้นำชุมชนในอดีตที่เรียกว่า “โต๊ะหมอ” ถูกลด บทบาทลง มีการสาธารณสุขที่ทันสมัย ทำให้ชาวเลให้ความสำคัญกับการรักษาพยาบาลแบบ โบราณที่เรียกว่า “ทำยา” ลดลง เพราะได้เห็นการรักษาจากโรงพยาบาลแล้วทำให้สมาชิกที่เจ็บไข้ ได้ป่วยหายเร็วขึ้น การคลอดบุตรเองแบบในอดีตหายไป กลับกลายเป็นวิทยาการสมัยใหม่ของ โรงพยาบาลเข้ามาแทนที่ มีการคุมกำเนิด การวางแผนครอบครัว แต่อย่างไรก็ตามด้วยพื้นฐาน

ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังมีสำนึกในบรรพบุรุษร่วมกัน มีความเป็นเครือญาติในชุมชน จึงทำให้ชาวเลรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผ่านความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม ภาษา และวิถีการดำรงชีวิต สิ่งเหล่านี้ถึงแม้ว่าจะไม่เข้มข้นเหมือนกับในอดีต แต่ก็เป็แรงยึดเหนี่ยวทางสังคมที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นไปอย่างไม่รวดเร็วนัก

วีรพล มณีพงษ์ (2531) ได้ทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชาวนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ศึกษากรณีบ้านกุดรัง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นการศึกษาเพื่อค้นหาสาเหตุและองค์ประกอบต่างๆ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนผลกระทบที่มีต่อหมู่บ้าน ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพของหมู่บ้าน เกิดขึ้นจากกระแสไฟฟ้าได้พัดพาดินทรายเข้าไปทับถมที่นาของชาวบ้านจนเกิดความเสียหายในช่วงที่น้ำไหลหลาก ส่วนในฤดูแล้งแหล่งน้ำธรรมชาติของหมู่บ้านแห้งขอดชาวบ้านไม่สามารถใช้น้ำทำการเกษตรได้อย่างต่อเนื่อง และเกิดจากการตัดโค่นต้นไม้ของชาวบ้านเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ปอและมันสำปะหลัง อีกทั้งกรมปศุสัตว์ได้มาก่อตั้งสถานีอาหารสัตว์ขึ้นในพื้นที่ป่าสงวนของหมู่บ้านจำนวนกว่า 2,000 ไร่ ซึ่งได้ตัดโค่นต้นไม้เพื่อปรับพื้นที่จำนวนหลายร้อยไร่ ในปัจจุบันชาวบ้านกุดรังจึงไม่มีโอกาสได้ใช้ประโยชน์จากป่า เช่น หาอาหารจากป่า ได้พินจากป่า ฯลฯ เหมือนในอดีตที่ผ่านมา ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากการผลิตเพื่อยังชีพมาเป็นการผลิตเพื่อขายเมื่อปี พ.ศ.2494 เป็นต้นมา โดยมีปอเป็นพืชเศรษฐกิจชนิดแรก แต่นับจากปี พ.ศ.2515 ถึงปัจจุบัน พืชเศรษฐกิจชนิดใหม่ที่เข้ามาแทนที่ได้แก่ มันสำปะหลัง กอปรกบในช่วงเวลาดังกล่าวบ้านกุดรังได้รับการพัฒนาสิ่งสาธารณูปโภคจากรัฐ เช่น ถนน ไฟฟ้า จึงทำให้การติดต่อซื้อขายระหว่างหมู่บ้านกับตัวเมืองดำเนินไปอย่างคึกคัก ร้านค้าในหมู่บ้านเกิดขึ้นมาหลายร้าน อาชีพอิสระเกี่ยวกับการค้าและการบริการเพิ่มมากขึ้น ภาพรวมทางเศรษฐกิจของบ้านกุดรังในปัจจุบัน จึงมีลักษณะเป็นแบบเศรษฐกิจที่พึ่งพาภายนอกมากกว่าเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรมในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาได้เกิดสถาบันทางสังคมขึ้นมาหลายแห่งในหมู่บ้าน เช่น สถานีตำรวจภูธร สถานีอนามัย สถานีอาหารสัตว์ หน่วยบริการผู้ใช้ไฟฟ้า และโรงเรียนมัธยมศึกษา เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าวก็ทำหน้าที่ตามบทบาทของตนเอง พร้อมกับร่วมกิจกรรมอื่นๆ ในหมู่บ้านด้วย เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน งานทางด้านวัฒนธรรมประเพณี ฯลฯ ในส่วนของชาวบ้านยังคงปฏิบัติและยึดมั่นในกิจกรรมทางด้านพุทธศาสนาและวัฒนธรรมประเพณีอยู่อย่างเหนียวแน่น โดยมีวัดเป็นสถาบันหลักในการยึดเหนี่ยวจิตใจ อย่างไรก็ตามผลจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านสังคม

และการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าสู่หมู่บ้านได้มีส่วนทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านผสมกลมกลืนทั้งในรูปแบบของความเป็นชนบทและเมือง

ศตวรรษ อยู่อ่อน (2536) ได้ทำการศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีทางการผลิตที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวนาไทย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวชาวนาไทยภาคเหนือ พร้อมทั้งศึกษาถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีทางการผลิตที่มีต่อชาวนาไทยทางด้านเศรษฐกิจ ครอบครัว ศาสนาและความเชื่อ ผลการศึกษาพบว่า เมื่อชาวนาบ้านสันทรายยาวได้เปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีทางการผลิตจากเทคโนโลยีแบบดั้งเดิมมาสู่เทคโนโลยีแบบแผนใหม่ และได้ส่งผลกระทบต่อให้ครอบครัวชาวนาบ้านสันทรายยาวที่เคยมีวิถีชีวิตอันเรียบง่ายในอดีต ต้องดิ้นรนแข่งขันเพื่อความอยู่รอดในสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ผลกระทบที่เกิดขึ้นทางด้านเศรษฐกิจนั้นชาวนาต้องเพิ่มภาระเงินลงทุนในการผลิตแต่ครั้งอย่างสูง ไม่ว่าจะเป็นค่าปุ๋ยเคมี ยากำจัดศัตรูพืช ฯลฯ รวมทั้งเกิดความแตกต่างทางชนชั้นอย่างเห็นได้ชัด ผลกระทบทางด้านศาสนานั้นคือ กิจกรรมทางพุทธศาสนามีได้เป็นสิ่งจำเป็นเช่นในอดีต เพราะสมาชิกครอบครัวชาวนาจะต้องทำงานแข่งกับเวลาจนไม่มีเวลาไปร่วมกิจกรรมส่วนผลกระทบทางด้านครอบครัวนั้นได้เกิดค่านิยมการบริโภคนอกเลียนแบบตัวเมือง ครอบครัวจะมีขนาดเล็กกลายมาเป็นครอบครัวเดี่ยวเกือบทั้งหมด ในด้านเงื่อนไขหรือสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดขึ้นจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับแรกเป็นต้นมาที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การขยายความเป็นเมือง และการพัฒนาตามโครงการต่างๆ ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการผลิตและเทคโนโลยีในสังคมชาวนา

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และ สุวรรณ บัวทวน (2527) ได้ทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนสองแห่งในจังหวัดขอนแก่น หมู่บ้านอัมพวันและหมู่บ้านคำแค้น โดยมีการวัดอุปสงค์เพื่อจะได้ทราบ เข้าใจ และเปรียบเทียบเกี่ยวกับลักษณะ ปัจจัย ผลกระทบ และการพัฒนาแนวความคิดและทฤษฎีของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนสองแห่งในจังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะทั่วไปของชุมชนทั้งสองแห่งคล้ายคลึงกันในด้านแบบแผนการตั้งถิ่นฐานเป็นแบบกระจุก อาชีพหลัก คือ การทำนา สมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ยประมาณ 6 คน สมาชิกภายในครัวเรือนที่กำลังเรียนหนังสืออยู่เฉลี่ยประมาณ 2 คน และการรู้จักการวางแผนครอบครัว ทำให้โครงสร้างของประชากรเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม สำหรับลักษณะที่แตกต่างกันก็คือ ที่นาของหมู่บ้านอัมพวันอยู่ในเขตชลประทานเกือบทั้งหมดหมู่บ้าน แต่

ที่นาของหมู่บ้านคำแก่นคุณอยู่ในเขตชลประทานเป็นส่วนน้อย ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนทั้งสองแห่งคล้ายคลึงกัน และมีอัตราของการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจและระบบการพักผ่อนหย่อนใจมากพอสมควร ส่วนอัตราของการเปลี่ยนแปลงในระบบเครือญาติ ระบบความเชื่อ และระบบกลุ่มทางสังคมค่อนข้างน้อยหรือแทบจะไม่ได้เปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตามแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจของหมู่บ้านอัมพวันมีมากกว่าหมู่บ้านคำแก่นคุณ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมภายในชุมชนทั้งสองแห่ง คือ ปัจจัยภายนอกซึ่ง ได้แก่ การสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม และการสื่อสารมวลชน ส่วนปัจจัยภายใน ได้แก่ ระบบนิเวศวิทยา และบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคล ปัจจัยภายนอกจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมากกว่าปัจจัยภายใน เป็นที่สังเกตว่าโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละชุมชน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนนั้น ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ การเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยทางด้านวัตถุ การพัฒนาคุณภาพชีวิต การเชื่อฟังผู้อาวุโส แนวโน้มลดลงทางด้านจิตใจ และปัญหาสังคมในหมู่บ้าน ซึ่งพบว่าคล้ายคลึงกันในชุมชนหมู่บ้านทั้งสอง อาจกล่าวได้ว่า ตัวแปรเหตุ คือ ระบบนิเวศวิทยา การยอมรับสิ่งใหม่ การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ลักษณะบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคล การสื่อสารมวลชน และการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ส่วนตัวแปรตาม ได้แก่ อัตราของการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย อย่างไรก็ตามลักษณะโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมเฉพาะของแต่ละชุมชน อาจจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนที่คล้ายคลึงหรือแตกต่างกันได้

อดิศร เสมแย้ม (2540) ได้ทำการศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงจากชุมชนชาวนาเป็นชุมชนชานเมือง กรุงเทพมหานคร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนชาวนาในอดีตซึ่งอยู่ในเขตชานเมืองของกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาถึงการปรับตัวในระยะเปลี่ยนผ่านของผู้ที่เคยเป็นชาวนามาก่อน และการเปลี่ยนแปลงในด้านความสัมพันธ์ทางสังคมของคนเก่า เมื่อคนใหม่ย้ายเข้าไปอยู่กันอย่างหนาแน่น ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นชุมชนชานเมืองนั้น เกิดจากกระบวนการขยายชุมชนไปสู่ชานเมืองของกรุงเทพมหานคร อันมีปัจจัยสำคัญจากราคาที่ดินซึ่งต่ำ จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการลงทุนของนักจัดสรรที่ดิน รวมถึงเส้นทางคมนาคมใหม่ๆ ที่ตัดผ่าน การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลกระทบต่อให้ชาวนาต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมใหม่ด้วยการสร้างเอกลักษณ์ของตนเองขึ้นเป็นแบบแผนชีวิต

ที่อยู่กึ่งกลางระหว่างเมืองกับชนบท เรียกว่า แบบแผนชีวิตชานเมือง ความรู้สึกเป็นชุมชนเดียวกัน จะปรากฏให้เห็นในกลุ่มผู้ที่เคยเป็นชาวนามาก่อน แต่ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านที่เข้ามาใหม่จะมี ลักษณะผิวเผิน ชาวบ้านยังคงยึดความสัมพันธ์เดิมในกลุ่มอันเป็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะของ ความเป็นเครือญาติและเพื่อนบ้านในละแวกเดียวกัน แม้ปัจจุบันเครือข่ายทางสังคมดังกล่าวจะมี ลักษณะค่อนข้างหลวม แต่มีความสำคัญในแง่ของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในยามมีปัญหา ซึ่งจะช่วยรองรับให้บุคคลสามารถปรับตัวได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง

อนุสรณ์ อุณโณ และคณะ (2552) ได้ทำการศึกษาคนทำตาล: ประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ สำนึก และการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองของชาวสวนบางนางลี่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ ศึกษาการปรับตัวของท้องถิ่นต่อบริบททางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และระบบนิเวศวิทยาที่ เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลา กระบวนการปรับตัวของชาวบางนางลี่ รูปแบบการตั้งถิ่นฐาน ลักษณะความเป็นชุมชน การจัดรูปความสัมพันธ์หรือองค์กรทางสังคม อัตลักษณ์ ระบบเศรษฐกิจ รวมทั้งสำนึก และการเคลื่อนไหวทางการเมือง ผลการศึกษาพบว่า ท้องถิ่นบางนางลี่ตั้งอยู่บริเวณ ลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่าง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีแม่น้ำลำคลองเชื่อมต่อกันหลาย สาย ทำให้ผู้คนกลุ่มต่างๆ ที่อพยพเข้ามาอยู่อาศัยและทำมาหากินย่านบางนางลี่จึงต้องปรับตัวให้ เข้ากับเงื่อนไขเชิงนิเวศวิทยาเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นในด้านารประกอบอาชีพ การตั้งถิ่นฐาน และ จากการศึกษาที่ประกอบด้วยผู้คนอพยพกลุ่มต่างๆ ชุมชนบางนางลี่จึงเป็นพื้นที่ของการปะทะประสาน กันระหว่างวัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งบางวัฒนธรรมสามารถผสมผสานกลมกลืนจนเป็นส่วนหนึ่งของ วัฒนธรรมท้องถิ่นโดยเฉพาะวัฒนธรรมจีน การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน และประกอบอาชีพของผู้คนกลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะชาวจีน ซึ่งมีประสบการณ์และความชำนาญในเศรษฐกิจแบบตลาด ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจแบบตลาดย่านบางนางลี่ขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ สาขา อุตสาหกรรมครัวเรือน คือ การทำน้ำตาลมะพร้าว ซึ่งชาวจีนอพยพไม่เพียงแต่เป็นผู้ประกอบการ รวมทั้งเป็นผู้ผลิตและจำหน่ายปัจจัยการผลิต หากแต่จำนวนมากยังทำหน้าที่เป็นแรงงานในการ ยกร่องปลูกมะพร้าวน้ำตาลให้กับผู้คนกลุ่มอื่นๆ ในท้องถิ่น ส่งผลให้การทำมะพร้าวน้ำตาลย่าน บางนางลี่และจังหวัดสมุทรสงครามโดยรวมขยายตัวระดับหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญระลอก แรกในย่านบางนางลี่เกิดขึ้นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจากภาวะขาดแคลนน้ำตาลทรายใน ช่วงสงคราม ส่งผลให้ราคาน้ำตาลทรายขยับตัวสูงขึ้นอย่างมากและจุดให้ราคาน้ำตาลมะพร้าวปีบ ขยับตัวสูงขึ้นตาม พร้อมๆ กับการขยายตัวของระบบตลาดน้ำตาลมะพร้าว ทำให้พ่อค้าแม่ค้ารับ ซื้อน้ำตาลมะพร้าวปีบเป็นจำนวนมาก ซึ่งนอกจากจะรับซื้อน้ำตาลแล้วพ่อค้าแม่ค้าเหล่านี้ยังทำ

หน้าที่จัดหาปัจจัยการผลิตและเงินทุนให้กับชาวสวนล่องหน้า หรือที่เรียกกันในย่านบางนางลี่ว่า “เจ้าภาษี” เหล่านี้เป็นเงื่อนไขและปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ชาวบางนางลี่และบริเวณใกล้เคียงปรับเปลี่ยนระบบการผลิตจากระบบการผลิตแบบผสมผสาน คือ ทั้งทำนา ทำสวน และทำน้ำตาลมะพร้าว เป็นระบบการผลิตเชิงเดี่ยว คือ ทำน้ำตาลมะพร้าวเพียงอย่างเดียว การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญระลอกที่สองในย่านบางนางลี่เกิดขึ้นตั้งแต่ทศวรรษ 2520 เป็นต้นมา ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการที่รัฐดำเนินนโยบายเร่งรัดการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น เขื่อนและถนน การส่งเสริมสนับสนุนการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม หรือการดำเนินนโยบายปรับโครงสร้าง และระบบการผลิตการเกษตร ทั้งนี้ก็เพราะว่าการดำเนินโครงการชลประทานแม่กลองใหญ่ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายพื้นที่ปลูกข้าวภาคกลางได้ก่อให้เกิดภาวะน้ำเค็มหนุนสูงเป็นเวลานาน และส่งผลให้มะพร้าวน้ำตาลในเขตจังหวัดสมุทรสงครามล้มตายเป็นจำนวนมาก ส่วนต้นที่ยังเหลืออยู่ก็ให้น้ำตาลน้อยมากจนไม่สามารถทำน้ำตาลมะพร้าวต่อไปได้ ส่วนการขยายตัวของอุตสาหกรรมอื่นๆ ในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดราชบุรีภายใต้การส่งเสริมของรัฐได้ดูดซับแรงงานหนุ่มสาวย่านบางนางลี่สู่ภาคอุตสาหกรรมไปเป็นจำนวนมาก เหล่านี้เป็นเงื่อนไขและปัจจัยเชิงโครงสร้างและนิเวศวิทยา ซึ่งส่งผลให้การทำน้ำตาลมะพร้าวที่เคยเฟื่องฟูในย่านบางนางลี่เป็นเวลากว่า 4 ทศวรรษต้องปิดฉากลง ปัจจุบันชาวบางนางลี่วัยกลางคนขึ้นไปประกอบอาชีพทำสวนผลไม้จำพวกส้มโอและลิ้นจี่ ขณะที่คนหนุ่มสาวส่วนใหญ่ทำงานโรงงานในจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดสมุทรสาคร

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตาลโตนด

เจ็จันท์ ด่านสืบสกุล (2546) ได้ทำการศึกษาการผลิตอาหารจากตาลโตนดของชาวบ้านอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลิตอาหารจากตาลโตนด กระบวนการผลิตอาหารจากตาลโตนดและผลกระทบจากการผลิตอาหารจากตาลโตนด ผลการศึกษาพบว่า

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลิตอาหารจากตาลโตนดมีดังนี้ คือ

- 1.1 ด้านวัสดุจากตาลโตนดที่นำมาใช้ในการประกอบอาหาร ได้แก่ น้ำตาลสด ลูกตาลอ่อน เต้าตาลเฉาะ เนื้อลูกตาลสุก จาวตาล น้ำตาลโตนด น้ำตาลปิบ น้ำตาลปึก น้ำตาลแวน น้ำตาลผงกาแฟ น้ำส้มหมักตาลโตนด น้ำส้มสายชูกลั่นตาลโตนด ซึ่งวัสดุจากตาลโตนดเหล่านี้สามารถนำมาแปรรูปในการประกอบอาหารได้หลายประเภท

- 1.2 ด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาหาร ได้แก่ กระจกบดตาล ไม้คอบตาลหรือไม้บดตาล มีดปาดตาล เต้าไฟ กระบวยไม้ไฟ กระทะใบบัว ปีบ โอง ไห เต้าแก๊ส เต้ากลั่น สุรา หม้อต้ม หม้อนึ่ง ครก ไม้ตีพริก มีด เขียง กระทะ ตะหลิว เครื่องชูดมะพร้าว เครื่องบดแป้ง เครื่องหนีบแป้ง เครื่องตีแป้ง ไม้พายขนาดเล็ก ไม้คั่งขนม พิมพ์ (กลม) ตัวพิมพ์ (กดขนม) ไม้दान (ขึ้นรูปขนม) กรอบเหล็ก กระดานไม้ ขดลวดเหล็ก ไม้กระหนวน ถ้วยชามตราไก่ขนาดเล็ก ไม้รำนัน ไม้เกี่ยจระ เครื่องกลั่นน้ำส้มสายชู ตาลโตนด ฟืน เปลือกไม้เคี่ยม กระซอน ผ้าขาวบาง และกะลาเจาะรู
- 1.3 ด้านเงินทุน ใช้เงินทุนในการซื้อวัสดุอุปกรณ์ การบรรจุขวด การจ้างแรงงาน และการขนส่งเพื่อการจำหน่าย จำนวนเงินทุนหมุนเวียนที่ใช้ในการผลิตแต่ละครั้งใช้เงินทุนประมาณ 3,000-4,000 บาท ต้องใช้ในกิจกรรมกระบวนการผลิต คือ ช้อนน้ำตาลสด ผลลูกตาล ค่าจ้างแรงงานประมาณ 100 บาทต่อ 1 คน โดยแหล่งที่มาของเงินทุน ได้จากการกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เพื่อการเกษตร ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับเงินทุน คือ การจ่ายเงินคืนจากการกู้ไม่ทันเพราะช่วงระยะเวลาในการจ่ายคืนสั้น จึงต้องผ่อนผันให้กู้ระยะยาวยิ่งขึ้น
- 1.4 ด้านแรงงาน แหล่งแรงงานในการผลิตอาหารจากตาลโตนดเป็นแรงงานในท้องถิ่น การศึกษาระดับประถมศึกษา โดยจะจ่ายค่าจ้างเป็นรายวันหรือรายเดือนขึ้นอยู่กับความสมัครใจของแรงงานว่าจะเลือกแบบใด ระยะเวลาในการทำงาน 8 ชั่วโมงต่อวัน ปัญหาเกี่ยวกับแรงงาน คือ การเข้าออกของแรงงานไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอน ทำให้ผู้ผลิตอาหารจากตาลโตนดได้รับผลกระทบ นอกจากนี้แรงงานบางส่วนหยุดรับจ้างเนื่องจากต้องไปทำการเพาะปลูกตามฤดูกาล และเทศกาลที่เกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรม
- 1.5 ด้านการจัดการนั้น เป็นการจัดการตนเองภายในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการจัดการปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการผลิต การควบคุมการผลิต การตลาด และการติดต่อประสานงานกับบุคคลภายนอก ด้านสภาพภูมิศาสตร์ สภาพที่ตั้งของชุมชน และการคมนาคมระหว่างชุมชน มีเส้นทางคมนาคมทางบกที่สะดวก ทำให้ซื้อขายผลผลิตอาหารจากตาลโตนดกับลูกค้าได้สะดวก สภาพภูมิอากาศในชุมชน ส่งผลต่อการผลิตอาหารจากตาลโตนดเป็นอย่างมาก ในช่วงปลายเดือนธันวาคมสามารถได้น้ำตาลสดและผลลูกตาลจำนวนมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อการตลาดมาก

2. กระบวนการผลิตอาหารจากตาลโตนด เป็นการผลิตที่เน้นในกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ
  - ขั้นการเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ ขั้นการผลิต และขั้นการเก็บรักษาและเตรียมการเพื่อการบริโภค โดยกระบวนการดังกล่าวสามารถนำมาผลิตอาหารจากตาลโตนดได้หลายชนิด ได้แก่ อาหารคาว อาหารหวาน เครื่องดื่ม และเครื่องปรุงรส ดังนี้
    - 2.1 อาหารคาว ได้แก่ กุ้งต้มน้ำตาลโตนด ปลากระบอกต้มน้ำส้มตาลโตนด ปลาหมอต้มน้ำส้มตาลโตนด แกงส้มปลาหมอกับหัวลูกตาล แกงคั่วลูกตาลโตนดกับกุ้ง แกงคั่วปลากรอบกับเนื้อลูกตาลอ่อน หมูผัดน้ำตาลโตนด ยำหัวตาลโตนด น้ำพริกน้ำส้มตาลโตนด เป็นต้น
    - 2.2 อาหารหวาน ได้แก่ ถั่วลิสงผัดน้ำตาลโตนด ข้าวเหนียวกวนผัดน้ำตาลโตนด ถั่วเขียวต้มน้ำตาลโตนด ลูกตาลโตนดกะทิสด จาวตาลเชื่อม ลูกตาลน้ำเชื่อม รวมนิตรลูกตาล ข้าวเกรียบตาลโตนด ขนมตาล วุ้นลูกตาลโตนด ขนมขี้หนูลูกตาล เป็นต้น
    - 2.3 เครื่องดื่ม ได้แก่ น้ำตาลสด น้ำตาลเมา ไวน์น้ำตาล และสุรา
    - 2.4 เครื่องปรุงรส ได้แก่ น้ำตาลโตนด น้ำตาลปึก น้ำตาลปีบ น้ำตาลผงกาแฟ และน้ำส้มกลั่นจากตาลโตนด
3. ผลกระทบจากการผลิตอาหารจากตาลโตนด ได้แก่
  - 3.1 ด้านเศรษฐกิจ ทำให้ชาวบ้านอำเภอสังขละบุรีได้เพิ่มขึ้นจากการผลิตอาหารส่งผลให้ชาวบ้านและชุมชนใกล้เคียงมีงานทำและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
  - 3.2 ด้านสังคมและวัฒนธรรม ทำให้ชาวบ้านอำเภอสังขละบุรีมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง ได้รู้ซึ่งถึงคุณค่าของต้นตาลโตนดที่ถือเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ เพราะต้นตาลโตนดให้ชีวิตแก่ชาวบ้านเป็นเวลาช้านาน
  - 3.3 ด้านสิ่งแวดล้อม ต้นตาลโตนดช่วยในการสร้างความสมดุลของระบบนิเวศ คือ เป็นที่อยู่อาศัยของนกเค้าแมวที่ช่วยในการกำจัดหนูที่จะมาทำลายนาข้าวของชาวบ้านที่อยู่ในบริเวณที่มีต้นตาลโตนด

ชาติชาย มุกสง (2548) เขียนบทความเรื่อง ล้นกับพิน (เฟื่อง): การเปลี่ยนแปลงประสบการณ์การรับรสและความทรงจำเกี่ยวกับ “ความหวาน” จากน้ำตาลพื้นบ้านสู่อุตสาหกรรม ในหนังสือ ภูมิปัญญาสุขภาพ ปฏิบัติการต่อรองของความรู้ท้องถิ่น ในตอนหนึ่ง ได้กล่าวถึงตาลโตนดกับความเป็นอนิจจังของความหวานพื้นบ้าน ไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงของชุมชนทำน้ำตาลโตนดนั้นมีปัจจัยที่หลากหลายประกอบกัน ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงทางการผลิตที่มีคนทำนาทำสวน

ลดลง เนื่องจากคนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาสูงขึ้นได้เปลี่ยนไปทำอาชีพอื่น อาชีพทำน้ำตาลโตนด ซึ่งเคยเป็นอาชีพควบคู่กับการทำนา จึงไม่มีผู้สืบทอดอีกต่อไป ในปัจจุบันคงเหลือเพียงผู้ปีนต้นตาล และเกี่ยวน้ำตาลที่เป็นคนอายุรุ่น 40-50 ปี เสียเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนประโยชน์ การใช้สอยตาลโตนดในรูปแบบอื่นที่ให้ผลตอบแทนดีกว่า คือ การเก็บผลตาลอ่อนขาย การขายต้นตาลเพื่อเอาไม้ไปทำเฟอร์นิเจอร์ รวมถึงการทำนาปรังที่ทำให้ต้นตาลตาย เพราะรากเน่าจากการที่ต้องจมน้ำทั้งปี นอกจากนี้การเปลี่ยนการใช้ที่ดินไปทำบ้านจัดสรรก็ทำให้ต้นตาลแถบเพชรบุรี ลดลงมาก

นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว (2547) ได้เขียนบทความ เรื่อง น้ำตาลวิญญูณของแผ่นดิน ในหนังสือเพชรบุรี ไว้ว่า ในปัจจุบันชาวบ้านเพชรบุรีมีการทำน้ำตาลโตนดน้อยลงมาก ทั้งที่ยังมีการใช้น้ำตาลโตนดทำขนมหวานต่างๆจำหน่ายกันอย่างแพร่หลาย สาเหตุสำคัญที่ทำให้ชาวเพชรบุรีมีการทำน้ำตาลโตนดกันน้อยลงก็คือ เกษตรกรไม่ต้องการที่จะขึ้นต้นตาลโตนดอีกต่อไป เนื่องจากเป็นอาชีพที่เสี่ยงอันตราย การไปเป็นคนงานสนามกอล์ฟ โรงแรม แหล่งบริการต่างๆ ในจังหวัดเพชรบุรี เป็นทางเลือกที่สะดวกและทำรายได้ดีพอๆ กัน นอกจากนี้เด็กเพชรบุรีรุ่นใหม่ๆ ต่างก็เรียนหนังสือ ไม่ได้ฝึกขึ้นต้นตาลโตนดมาตั้งแต่เด็กทำให้กลัวการขึ้นต้นตาลโตนด นอกจากนี้เมื่อมีการสร้างเขื่อนเพชรและเขื่อนแก่งกระจาน ทำให้มีการบุกเบิกพื้นที่ทำกินอย่างมากในเขตอำเภอบ้านลาด และอำเภอท่ายาง จึงเกิดการโค่นถางป่าไผ่ออกเป็นจำนวนมาก และการที่ป่าไผ่เป็นต้นทุนสำคัญในการทำน้ำตาลโตนดเพราะจำเป็นต้องใช้กระบอกไม้ไผ่ในการร่อนน้ำตาล และใช้ไม้ไผ่ขนาดใหญ่ในการทำพะองขึ้นตาล แต่เมื่อป่าไผ่หมดไปกระบอกตาลและพะองจึงกลายเป็นของหายาก และมีราคาสูง เกษตรกรรับภาระไม่ไหวจึงเลิกทำตาลไปโดยปริยาย นอกจากนี้สภาพการชลประทานที่ดีสามารถทำนาได้สองครั้งต่อปี ทำให้ต้นตาลโตนดต้องแช่น้ำขังอยู่ตลอดปี ส่งผลให้ต้นตาลโตนด สุขภาพไม่ดี ให้น้ำตาลน้อยและยืนต้นตายในที่สุด ทำให้จำนวนต้นตาลโตนดที่เกษตรกรสามารถร่อนน้ำตาลได้มีจำนวนลดน้อยลงไปด้วย

ประมาณ เทพสงเคราะห์ และสันติภาพ กองกาญจนะ (2531) ได้ทำการศึกษารูปแบบเตาเศรษฐกิจที่มีต่อการทำอุตสาหกรรมขนาดย่อมของตาลโตนดในเขตพื้นที่ชนบทภาคจน อำเภอ สทิงพระ จังหวัดสงขลา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากระบวนการเกี่ยวน้ำตาลโตนดของเกษตรกรที่ยังใช้วิธีการผลิตแบบดั้งเดิม ทำการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการผลิตระหว่างเตาเดิมกับเตาเศรษฐกิจที่ใช้ผลิตน้ำตาลโตนด และศึกษารูปแบบเตาที่เหมาะสมต่อการยอมรับของเกษตรกรเพื่อ

การเพิ่มผลผลิตทั้งปริมาณและคุณภาพของน้ำผึ้งเหลว ผลการศึกษาพบว่า ก่อนที่จะมีการทดลองเกษตรกรในพื้นที่ชนบทยากจน อำเภอสังขียงพระ ยังคงใช้วิธีการผลิตน้ำตาลโตนดโดยใช้เตาเดิมที่มีประสิทธิภาพต่ำผลิตเพื่อการยังชีพ รูปแบบของเตาเดิมและเตาเศรษฐกิจ มีความแตกต่างกันตามลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ ช่องใส่เชื้อเพลิง จำนวนกระทะบนตัวเตา และการระบายอากาศที่เกิดจากปล่องควัน ในด้านประสิทธิภาพการผลิตของเตาเดิมและเตาเศรษฐกิจมีความแตกต่างกัน คือเตาเศรษฐกิจจะใช้เวลาในการเคี่ยวตาลโตนดจนกลายเป็นน้ำผึ้งเหลวน้อยกว่าเตาเดิม เตาเศรษฐกิจจะมีอัตราการระเหยดีกว่าเตาเดิมมาก เตาเศรษฐกิจจะทำให้คุณภาพของน้ำผึ้งเหลวที่ได้รับดีกว่าเตาเดิม และเตาเศรษฐกิจจะใช้ปริมาณเชื้อเพลิงน้อยกว่าเตาเดิม ส่วนรูปแบบเตาที่เหมาะสมต่อการยอมรับของเกษตรกร เพื่อการเพิ่มผลผลิตทั้งปริมาณและคุณภาพของน้ำผึ้งเหลวพบว่า เกษตรกรมีการยอมรับว่าเทคโนโลยีเตาเศรษฐกิจว่ามีประสิทธิภาพดีมาก แต่ยังไม่ตัดสินใจสร้างเตาเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผลมาจากหลายปัจจัย แต่ที่สำคัญ คือ การลงทุนและปริมาณน้ำตาลสดที่หาได้ต่อวัน

พระมหาประยุต แกนทรัพย์ (2551) ได้ทำการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตาลโตนดจังหวัดเพชรบุรี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาองค์ความรู้ของผลิตภัณฑ์ตาลโตนดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มใบตาล กลุ่มลูกตาล กลุ่มน้ำตาล และกลุ่มไม้ตาล ปัญหาของผลิตภัณฑ์ตาลโตนด และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตาลโตนดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า องค์ความรู้เดิมในการทำผลิตภัณฑ์ตาลโตนดได้รับถ่ายทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ และองค์ความรู้ใหม่ได้มาจากการเรียนรู้จากการดูงานกลุ่มผลิตภัณฑ์อื่นๆ และจากการแนะนำของส่วนราชการ ปัญหาของผลิตภัณฑ์ตาลโตนด คือ ใบตาล ลูกตาล น้ำตาล และไม้ตาลที่ใช้ทำผลิตภัณฑ์เริ่มหายาก ทำให้ผลิตไม่ทันกับความต้องการของลูกค้า เงินทุนหมุนเวียนไม่คล่อง และไม่มีเด็กรุ่นใหม่ที่สืบสานต่อในการทำผลิตภัณฑ์ ส่วนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตาลโตนด มีการพัฒนาเป็นสินค้าโอท็อป (OTOP) จำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางอินเทอร์เน็ต

มังกร เจริญผล (2550) ได้ศึกษาการทดลองสร้างยุทธศาสตร์การส่งเสริมตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มตาลโตนดบ้านดงห้วยหลวง ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างและทดลองใช้ยุทธศาสตร์การส่งเสริมตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มตาลโตนดบ้านดงห้วยหลวง เพื่อศึกษาจํานวนร้านค้า จํานวนรายได้ และศึกษาความพึงพอใจ

ของสมาชิกกลุ่มตาลโตนดบ้านดงห้วยหลวงก่อนและหลังการทดลองยุทธศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า การทดลองสร้างยุทธศาสตร์การส่งเสริมการตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์บ้านดงห้วยหลวงนั้นมีหน่วยระบบทำงาน 2 หน่วย ได้แก่ หน่วยระบบทำงานที่ 1 การจัดหาตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์และหน่วยระบบทำงานที่ 2 การส่งเสริมการตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เมื่อนำไปทดลองแล้วให้ผลลัพธ์ ดังนี้ จำนวนร้านค้าและยอดจำหน่ายผลิตภัณฑ์น้ำตาลโตนดบ้านดงห้วยหลวง พบว่าก่อนการทดลอง กลุ่มตาลโตนดบ้านดงห้วยหลวงนั้นไม่เคยนำผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายตามร้านค้าจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองและร้านของฝากใดๆ เลย ระหว่างการทดลอง ผู้ศึกษาและผู้นำกลุ่มของตาลโตนดบ้านดงห้วยหลวงได้นำผลิตภัณฑ์น้ำตาลโตนดบ้านดงห้วยหลวงไปฝากจำหน่ายตามร้านค้าจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองและร้านของฝากบริเวณถนนเพชรเกษมที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอบ้านลาด หลังการทดลอง พบว่า ได้ทำให้กลุ่มตาลโตนดบ้านดงห้วยหลวงมีร้านค้าจำหน่ายผลิตภัณฑ์ รวม 6 ร้าน แสดงให้เห็นว่า มีจำนวนตลาดจำหน่ายเพิ่มขึ้น มียอดจำหน่ายและรายได้เพิ่มขึ้น ในด้านระดับความพึงพอใจของสมาชิกกลุ่มตาลโตนดบ้านดงห้วยหลวง พบว่า ความพึงพอใจด้านราคาของผลิตภัณฑ์น้ำตาลโตนด และความพึงพอใจเกี่ยวกับสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์น้ำตาลโตนดก่อนการทดลองอยู่ในระดับน้อย หลังการทดลองอยู่ในระดับปานกลาง

วิลาวัณย์ ฤดีศานต์ (2546) ได้เขียนบทความ เรื่อง บ้านลาด ทุ่งนา บ้านสวน และแหล่งตาลโตนดแห่งลุ่มน้ำเพชร ในหนังสือ เพชรบุรี ไว้ว่า ในพื้นที่อำเภอบ้านลาด มีพื้นที่เชื่อมต่อกับทางตะวันตกของตัวเมืองเพชรบุรี มีลักษณะเป็นที่ดอนสูงทางทิศตะวันตกแล้วค่อยๆ ลาดต่ำลงสู่ทิศตะวันออก ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำเพชร ก่อนการสร้างเขื่อนแก่งกระจาน อำเภอบ้านลาดเคยอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้ โดยเฉพาะป่าไผ่ที่มีมาก ในอดีตคนบ้านลาดจึงมีอาชีพเป็นนายพรานหาของป่า หาพื้น และตัดไม้ส่งขายคู่ไปกับการทำนาและทำน้ำตาลโตนด ซึ่งการทำน้ำตาลโตนดถือเป็นรายได้หลักที่แน่นอนเพราะชาวบ้านมีที่นาคนละไม่มาก และบางปีมีน้ำไม่เพียงพอทำนาจึงต้องทำนาแบบ “สองน้อง” คือ ทำนา 2 ปี ให้ได้ผลผลิตเมื่อปีที่ 3 ด้วย การทำน้ำตาลโตนดมีมากถึงขนาดทำให้บ้านลาดกลายเป็นแหล่งผลิตและศูนย์กลางการค้าน้ำตาลโตนดของเมืองเพชรบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ตำบลท่าเสาซึ่งอยู่ติดริมแม่น้ำเพชร ก็ได้อาศัยลำน้ำนี้เป็นเส้นทางลำเลียงส่งขายไกลถึงกรุงเทพฯ และจังหวัดต่างๆ ในภาคกลาง ราวปี พ.ศ. 2500 เมื่อมีการตัดถนนเข้ามา การค้าที่ทำเสนาจึงซบเซาลง และในปี พ.ศ. 2509 เมื่อเขื่อนแก่งกระจานสร้างเสร็จ การเกษตรของบ้านลาดก็ถูกพลิกโฉมหน้าใหม่ ป่าไผ่ถูกโค่นเพื่อทำนา ซึ่งเพิ่มการผลิตขึ้นเป็นปีละ 2 ครั้ง ส่งผลอย่างมากต่อการทำน้ำตาลโตนด เพราะเมื่อมีการทำนาตลอดปี ต้นตาลโตนดที่ขึ้นอยู่ตามคันนา

ต้องแช่น้ำนาน ทำให้รากเน่า ได้น้ำตาลน้อยลง และทางตาลอ่อนเป็นอันตรายต่อคนขึ้นตาล อีกทั้งเมื่อป่าหมด ไม้พะยอม ไม้กระบอกตาล และพื้นสำหรับเคี้ยวตาลก็หายากและราคาแพง ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ประกอบกับเด็กรุ่นใหม่ไม่หัดขึ้นตาล การทำตาลโตนดจึงลดน้อยลง

สมชาย มีนุช (2550) ได้ทำการศึกษาการทดลองยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ภูมิปัญญาทำตาลโตนดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนหมู่ที่ 5 บ้านไร่กว้าง ตำบลไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทดลองสร้างยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ภูมิปัญญาทำตาลโตนดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนบ้านไร่กว้าง ทำการเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจ ภูมิปัญญาทำตาลโตนดของนักเรียนก่อนและหลังการใช้ยุทธศาสตร์ ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนและความพึงพอใจในการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มทุ่งนา-ป่าตาลที่มีต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาทำตาลโตนดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ผลการศึกษาการทดลองสร้างยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ภูมิปัญญาทำตาลโตนดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 2 หน่วยระบบทำงาน คือ การสร้างแหล่งเรียนรู้การอนุรักษ์ภูมิปัญญาทำตาลโตนด และการทดลองใช้แหล่งเรียนรู้การอนุรักษ์ภูมิปัญญาทำตาลโตนด ปรากฏผลดังนี้ ความรู้ความเข้าใจภูมิปัญญาทำตาลโตนดโดยภาพรวมของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังการใช้ยุทธศาสตร์สูงกว่าก่อนการใช้ยุทธศาสตร์ ทั้งนี้ภายหลังการทดลองใช้ยุทธศาสตร์นั้น นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้ยุทธศาสตร์ พบว่า นักเรียนชอบการเรียนจากแหล่งเรียนรู้ เนื่องจากมีการจัดสถานการณ์ทำตาลโตนดทำให้นักเรียนเข้าใจทุกขั้นตอน และทำให้นักเรียนรู้สึกรักและภาคภูมิใจในภูมิปัญญาทำตาลโตนดของจังหวัดเพชรบุรี และความพึงพอใจของสมาชิกกลุ่มทุ่งนา-ป่าตาล พบว่า สมาชิกพอใจในกระบวนการสร้างและการมีแหล่งเรียนรู้ พอใจที่ชุมชนร่วมกันอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาทำตาลโตนด

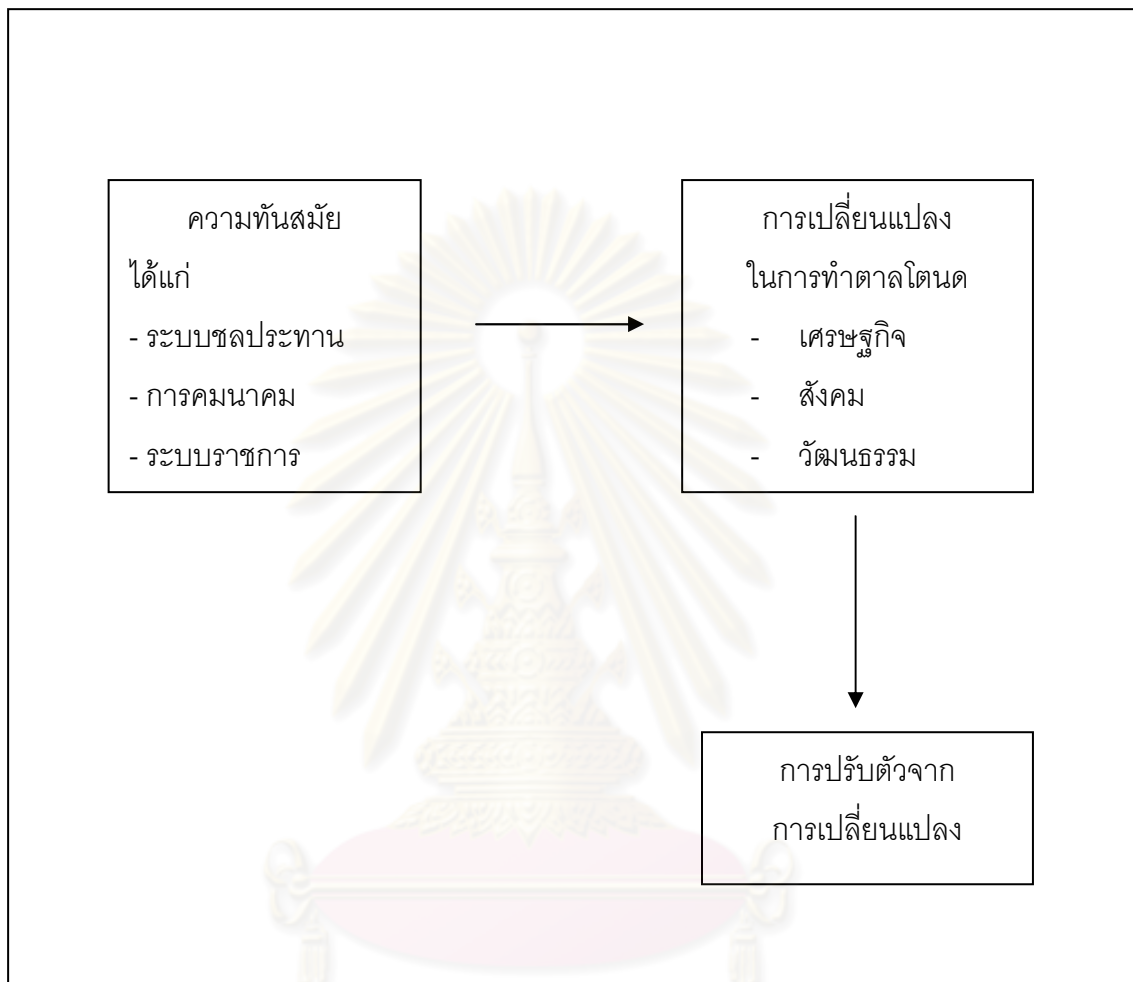
จากผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้สามารถมองเห็นภาพรวมเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเกี่ยวกับอาชีพการทำนาและอาชีพการทำตาล ซึ่งการทำตาลในที่นี้ หมายถึง การทำน้ำตาล ซึ่งไม่ว่าจะเป็นน้ำตาลที่ได้จากต้นตาลโตนดหรือน้ำตาลที่ได้จากต้นมะพร้าวก็ตาม จะเห็นได้ว่าผู้ที่ประกอบอาชีพการทำนาและทำตาลนั้นมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน โดยก่อนที่จะมีการพัฒนาความเจริญต่างๆ เข้าไปในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นถนน ไฟฟ้า น้ำประปา ประกอบกับการเข้าไปพัฒนาชุมชนของหน่วยงานภาครัฐที่นำโครงการพัฒนาต่างๆ เข้ามาในพื้นที่นั้น ผู้ประกอบอาชีพทำนาและทำตาลมีการผลิตเพื่อยังชีพเท่านั้น พอมีพอกิน ชีวิตความเป็นอยู่มีความผูกพันกับธรรมชาติ ภูมิปัญญาต่างๆ ที่บรรพบุรุษได้

สืบทอดต่อๆ กันมาได้ถูกนำมาใช้ เพื่อที่จะนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ภายในชุมชนมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชน มีการสร้างวัฒนธรรมต่างๆ ขึ้น เพื่อให้หลอมรวมคนภายในชุมชนเข้าด้วยกัน อาจกล่าวได้ว่า ชาวบ้านภายในชุมชนแทบจะไม่ต้องออกไปภายนอกชุมชน เพราะการเดินทางก็ยากลำบากและไม่มีความจำเป็นเนื่องจากภายในชุมชนมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ไม่ขาดเหลืออะไร แต่พอมีการพัฒนาต่างๆ เข้ามาทำให้ภายในชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น มีการสร้างระบบสาธารณูปโภคต่างๆ เช่น ถนน ไฟฟ้า ได้ทำให้ชาวบ้านภายในชุมชนได้มีการติดต่อกับชุมชนภายนอกมากขึ้น รับรู้ข่าวสารมากขึ้น ทำให้มีการผสมผสานวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของตนกับภายนอกมากขึ้น ประกอบกับมีหน่วยงานทางราชการเข้ามาตั้งภายในพื้นที่ พร้อมทั้งนำโครงการพัฒนาต่างๆ เข้ามา โดยเฉพาะการสนับสนุนให้ชาวบ้านภายในชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตจากการผลิตเพื่อยังชีพมาเป็นการผลิตเพื่อการค้า ซึ่งทำให้ระบบการผลิตและวิถีชีวิตของชาวบ้านต้องขึ้นอยู่กับการความต้องการของตลาดเป็นหลัก วิถีชีวิตแบบเรียบง่ายกำลังจะหายไป ชาวบ้านสนใจแต่จะเพิ่มการผลิตให้มากขึ้น เพื่อที่จะให้ได้เงินมากขึ้น ไม่มีการช่วยเหลือแรงงานกันเหมือนเมื่อก่อน แต่มีการจ้างแรงงานขึ้นมาทดแทน ระบบความสัมพันธ์ภายในชุมชนได้เปลี่ยนแปลงไป ชาวบ้านภายในชุมชนละเลยขนบธรรมเนียมประเพณีเก่าๆ ซึ่งเคยมีมา สนใจแต่วัตถุ ละเลยคุณค่าทางจิตใจ จนเมื่อเกิดปัญหาที่ทรัพยากรทางธรรมชาติต่างๆ ที่เคยมีมา อันได้แก่ ทุ่งนา ป่าตาล ได้เสื่อมสภาพลงหรือลดน้อยลง ก็ทำให้เริ่มมีการหาอาชีพใหม่ทำ ประกอบกับในรุ่นลูกหลานก็มีการศึกษาที่สูงขึ้น ค่านิยมในอาชีพก็เปลี่ยนไป ไม่สนใจอาชีพทำนาและทำตาลอีกต่อไป ทำให้ภูมิปัญญาต่างๆ ที่บรรพบุรุษได้เคยสั่งสมและสืบทอดต่อๆ กันมากำลังจะสูญหายไป จนกระทั่งเมื่อเกิดปัญหาดังกล่าวมากขึ้น จึงทำให้ชาวบ้านจำนวนหนึ่ง เริ่มเห็นคุณค่าถึงสิ่งที่คนรุ่นก่อนได้ปฏิบัติมา จึงเกิดมีการรวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาต่างๆ ไว้ให้คงอยู่ต่อไป ประกอบกับการพัฒนาอาชีพให้สามารถอยู่ได้ท่ามกลางระบบการผลิตเพื่อการค้าในปัจจุบัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในการทำตลาดโตนด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในการทำตาลโตนด: ศึกษากรณีหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ทำการศึกษาจากประชากรที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนดทั้งเพศชายและเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร โดยทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ หนังสือ และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุด และหน่วยงานของรัฐต่างๆ
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยภาคสนาม จะเน้นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 การเก็บข้อมูล โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation)

โดยการเข้าไปร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนด ตั้งแต่เริ่มการเก็บเกี่ยวผลผลิต จนเสร็จสิ้นกระบวนการออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ จนถึงการแจกจ่ายหมุนเวียนผลผลิต และการบริโภค ตลอดจนเข้าร่วมในงานประเพณี หรือการประกอบพิธีกรรม ตามความเชื่อต่างๆ ของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนด

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วย

2.2.1 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant interview) จำนวน 7 คน ประกอบด้วย

1. นางเทียม ประสาทร์ อายุ 92 ปี เป็นหลานของเจ๊กแก้ว แซ่จิว คนจีนผู้เข้ามาบุกเบิกพื้นที่บริเวณหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงเป็นคนแรก และเป็นผู้อุ้ก่อให้เกิดอาชีพทำตาลโตนดขึ้นภายในพื้นที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงเป็นคนแรก

2. นางเสียม มั่งมี อายุ 70 ปี เป็นลูกของนางเทียม ประสาทร์ หรือเหลนของเจ๊กแว้ง แซ่จิว ประกอบอาชีพทำตาลโตนดมาตั้งแต่อายุ 15 ปี จนกระทั่งถึงปัจจุบัน

3. นางสาวนภา ประสาทร์ อายุ 60 ปี เป็นลูกของนางเทียม ประสาทร์ หรือเหลนของเจ๊กแว้ง แซ่จิว

4. นายมงคล ประสาทร์ อายุ 57 ปี เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน และเป็นลูกของนางเทียม ประสาทร์ หรือเหลนของเจ๊กแว้ง แซ่จิว

5. นายสุข ใจบุญ อายุ 76 ปี ประกอบอาชีพทำตาลโตนดมาตั้งแต่อายุ 15 ปี จนกระทั่งถึงปัจจุบัน

6. นางพุด ใจบุญ อายุ 72 ปี ประกอบอาชีพทำตาลโตนดมาตั้งแต่อายุ 18 ปี จนกระทั่งถึงปัจจุบัน

7. นายเสนาะ ใจบุญ อายุ 44 ปี เป็นรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทาน ประกอบอาชีพทำตาลโตนดมาตั้งแต่อายุ 10 ปี จนกระทั่งถึงปัจจุบัน

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญดังกล่าวนี้เพื่อให้รู้ถึงสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดที่อยู่ภายในชุมชนตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน

2.2.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview)

เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ เพื่อให้จะได้ข้อมูลที่เกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการต่างๆ ในการประกอบอาชีพทำตาลโตนดอย่างละเอียด ตลอดจนขั้นตอนในการแจกจ่ายหมุนเวียนผลผลิตและการบริโภค เปรียบเทียบกันทั้งในอดีตและปัจจุบัน และข้อมูลที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี การประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนด เปรียบเทียบกันทั้งในอดีตและปัจจุบัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม ทฤษฎีมานุษยวิทยาเศรษฐกิจ และทฤษฎีความทันสมัย มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยจะใช้แนวคิดทฤษฎีในช่วงก่อนเริ่มเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำแนวคิดทฤษฎีมาสร้างเป็นกรอบและสร้างสมมติฐานชั่วคราว จากนั้นในช่วงของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม ก็จะใช้แนวคิดทฤษฎี

อีกครั้ง เพื่อนำไปตรวจสอบกับข้อมูลที่ได้และสร้างข้อสรุปชั่วคราวขึ้นมา ในขั้นสุดท้ายก็จะนำข้อสรุปที่ได้จากภาคสนาม นำมาพิจารณาว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในเบื้องต้นหรือไม่ แล้วสรุปตามข้อเท็จจริงที่ได้ สำหรับวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้ 2 วิธี คือ

1. การจำแนกประเภทข้อมูล (Typological analysis) คือ การจัดข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ โดยแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ การจำแนกประเภทของข้อมูลโดยใช้ทฤษฎีและการจำแนกประเภทของข้อมูลโดยไม่ใช้ทฤษฎี

1.1 การจำแนกประเภทของข้อมูลโดยใช้ทฤษฎี

โดยผู้วิจัยใช้ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม มาเป็นกรอบในการจำแนกเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของคนที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมหนึ่งๆ ใช้ทฤษฎีมานุษยวิทยาเศรษฐกิจ มาเป็นกรอบในการจำแนกเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของคนที่เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจต่างๆ ในสิ่งแวดล้อมหนึ่งๆ ใช้ทฤษฎีความทันสมัย มาเป็นกรอบในการจำแนกเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของคนที่ได้รับผลจากความทันสมัยต่างๆ ภายในพื้นที่ และใช้แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม มาเป็นกรอบในการจำแนกเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของคนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากการได้รับสิ่งใหม่ๆ ที่เข้ามาภายในพื้นที่

1.2 การจำแนกประเภทของข้อมูลโดยไม่ใช้ทฤษฎี

โดยผู้วิจัยจะเน้นการจำแนกข้อมูลแบบที่คนภายในพื้นที่มีการจัดแบ่งกันเอง เช่น กลุ่มเจ้าเตาหรือกลุ่มผู้นำ กลุ่มลูกเตาหรือกลุ่มผู้ตาม คนฝั่งตะวันตกหรือคนชนบท คนฝั่งตะวันออกหรือคนเมือง เป็นต้น

2. การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) คือ การสร้างข้อสรุปจากข้อเท็จจริงจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน เช่น การประกอบอาชีพในลักษณะต่างๆ ของคนภายในพื้นที่ การประกอบพิธีกรรมต่างๆ เป็นต้น แล้วนำเหตุการณ์ต่างๆ เหล่านั้นมาหาลักษณะร่วม แล้วทำข้อสรุป จากนั้นก็มองหาความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้จากข้อสรุปนั้นว่ามีลักษณะอย่างไรหรือมีแบบแผนอย่างไร

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยจะใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยเน้นการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยใช้วิธีการสังเกตพร้อมๆ กับการ

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้นไปศึกษาข้อมูลจากเอกสารประกอบด้วย เพื่อยืนยันถึงความถูกต้องของข้อมูลที่ได้ และนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมและตีความที่ผู้วิจัยได้เขียนไว้ทั้งหมดมาให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้อ่านว่า ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้เขียนนั้นตรงกับที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ไว้หรือไม่

ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

เริ่มมีการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อทำการวิจัย ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2552 จนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ.2553 รวมระยะเวลาทั้งหมด 1 ปี 6 เดือน ซึ่งมีรายละเอียด ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดการลงพื้นที่เพื่อทำการวิจัยในปี พ.ศ. 2552

เดือน	รายละเอียดการลงพื้นที่เพื่อทำการวิจัย
กรกฎาคม	<ol style="list-style-type: none"> สำรวจสภาพพื้นที่โดยรวมของหมู่บ้านที่ใช้เป็นกรณีศึกษา ทำความรู้จักกับชาวบ้านในหมู่บ้าน โดยเริ่มจากการเข้าไปหาผู้ใหญ่บ้านและรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทาน สัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ ในเบื้องต้นเป็นการสัมภาษณ์ในประเด็นทั่วไป พร้อมๆ กับการสังเกต
สิงหาคม	<ol style="list-style-type: none"> ทำแผนที่ของหมู่บ้านร่วมกันกับชาวบ้าน เข้าร่วมกิจกรรมกับชาวบ้านในงานประเพณีฉลากหาบ พร้อมๆ กับการสังเกต สัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ เป็นการสัมภาษณ์ในประเด็นทั่วไป
กันยายน	<ol style="list-style-type: none"> สัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ เป็นการสัมภาษณ์ในประเด็นทั่วไป
ตุลาคม	<ol style="list-style-type: none"> เข้าร่วมกิจกรรมกับชาวบ้านในงานทอดกฐิน พร้อมๆ กับการสังเกต สัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ เป็นการสัมภาษณ์ในประเด็นทั่วไป
พฤศจิกายน	<ol style="list-style-type: none"> เข้าร่วมในการประกอบพิธีแรกตาลของบ้านผู้ให้ข่าวสำคัญ สัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
ธันวาคม	<ol style="list-style-type: none"> เข้าร่วมกิจกรรมกับชาวบ้านในงานประเพณีวัวเทียมไถ พร้อมๆ กับการสังเกต สังเกตขั้นตอนและวิธีการทำตาลโตนด สัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ตารางที่ 2 แสดงรายละเอียดการลงพื้นที่เพื่อทำการวิจัยในปี พ.ศ. 2553

เดือน	รายละเอียดการลงพื้นที่เพื่อทำการวิจัย
มกราคม	1. สังเกตชั้นตอนและวิธีการทำตาลโตนด 2. สัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
กุมภาพันธ์	1. เข้าร่วมกิจกรรมกับชาวบ้านในงานประเพณีทอดผ้าป่า พร้อมๆ กับการสังเกต 2. สัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
มีนาคม	1. สังเกตชั้นตอนและวิธีการทำตาลโตนด 2. สัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
เมษายน	1. สังเกตชั้นตอนและวิธีการทำตาลโตนด 2. สัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
พฤษภาคม	1. สัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
มิถุนายน	1. สัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
กรกฎาคม	1. เข้าร่วมกิจกรรมกับชาวบ้านในงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา พร้อมๆ กับการสังเกต 2. ค้นเอกสารจากสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร
สิงหาคม	1. ค้นเอกสารจากสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร
กันยายน	1. สัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
ตุลาคม	1. สัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
พฤศจิกายน	1. สัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
ธันวาคม	1. เข้าร่วมกิจกรรมกับชาวบ้านในงานประเพณีวิ่งเทียมไถ พร้อมๆ กับการสังเกต

บทที่ 4

สภาพทั่วไปของชุมชน

ข้อมูลทั่วไปของหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง

หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง อยู่ในเขตตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี และอยู่ห่างจากอำเภอบ้านลาดประมาณ 15 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 5,995 ไร่ พื้นที่ที่มีความลาดเอียงจากทิศตะวันตกไปยังทิศตะวันออกซึ่งเป็นที่ราบ

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	หมู่ 1 บ้านไร่โคก ตำบลไร่โคก อำเภอบ้านลาด
ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่ 6 บ้านโป่งสลอด ตำบลหนองกะปูล อำเภอบ้านลาด
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	หมู่ 4 บ้านหนองพระ และ หมู่ 5 บ้านไร่ตอ ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	เทือกเขาตะนาวศรี

ที่ตั้งของหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง

การเข้าสู่หมู่บ้านดงห้วยหลวงนั้น เริ่มจากขับรถเข้ามาทางถนนเพชรเกษมขาขึ้นกรุงเทพฯ เลี้ยวซ้ายเข้าตรงสี่แยกบ้านไดอิฐ จะพบวัดเขาบันไดอิฐอยู่ทางขวามือ ขับรถตามทางเข้ามาเรื่อยๆ จนถึงสี่แยกวังบัว แล้วขับรถตรงไปเพื่อข้ามคลองชลประทานจะพบโรงเรียนวัดวังบัว ซึ่งอยู่ทางขวามือ เมื่อขับรถต่อมาจะพบกับสามแยก ซึ่งทางซ้ายจะเป็นทางไปตำบลเขากระปุก ทางขวาจะเป็นทางไปตำบลบ้านทาน เลี้ยวขวาตรงมาเรื่อยๆ จะพบกับคลองบางจาก ซึ่งอยู่ทางซ้ายมือ จากนั้นเมื่อขับรถตรงมาอีก ก็จะพบกับคุ้มบ้านทานและสี่แยกบ้านทาน ซึ่งถ้าหากขับรถตรงไปอีกก็จะเป็นทางเข้าหมู่ 4 ตำบลบ้านทาน แต่ถ้าเลี้ยวขวาจะเป็นทางไปหมู่ 1, 2, 3 และ หมู่ 5 ตำบลบ้านทาน ซึ่งเป็นที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทาน สถานีอนามัยบ้านทาน และวัดจันทาราม ส่วนทางไปหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงนั้น ให้เลี้ยวซ้ายเข้ามาตรงคุ้มบ้านทาน และขับรถตามถนนเข้ามาเรื่อยๆ ซึ่งถนนทางเข้าหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงนั้นเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็กสายบ้านท่าช้าง-บ้านทาน ซึ่งตลอดสองข้างทางของถนนนั้นเป็นทุ่งนาและตามคันนา

จะมีต้นตาลโตขึ้นอยู่เรียงราย แต่ก็มีจำนวนไม่มากนัก และไม่มีต้นไม้ใหญ่ชนิดอื่นๆ ที่ให้ร่มเงาเลย ส่วนบริเวณที่เป็นลานกว้างก็จะมีชาวบ้านเอาวัวมาผูกไว้เพื่อให้วัวกินหญ้า เมื่อขับรถตรงมาตามทางเรื่อยๆ จะพบกับคลองชลประทานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาราชบุรีฝั่งขวา และมีถนนลูกรังเลียบบคลองชลประทาน ซึ่งถนนคอนกรีตเสริมเหล็กสายบ้านท่าช้าง-บ้านทานนั้นจะสิ้นสุดลงบริเวณคลองชลประทานนี้ จากนั้นเมื่อขับรถข้ามคลองชลประทานไปแล้วก็จะเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็กสายบ้านทาน-ดงห้วยหลวง ซึ่งตลอดสองข้างทางนั้นเริ่มมีต้นไม้ใหญ่ที่ให้ร่มเงามากขึ้น และเริ่มมีบ้านเรือนของชาวบ้านตั้งเรียงรายอยู่สองข้างทาง มีรถจักรยานยนต์ของชาวบ้านวิ่งผ่านไปผ่านมามากขึ้น บริเวณรอบบ้านของชาวบ้านจะเป็นทุ่งนาและมีการปลูกพืชชนิดต่างๆ ไว้ในบริเวณบ้าน ได้แก่ กัญชง มะนาว มะละกอ มะขาม และพวกผักสวนครัวต่างๆ ซึ่งถนนคอนกรีตเสริมเหล็กสายบ้านทาน-ดงห้วยหลวงนั้นจะสิ้นสุดลงก่อนถึงสี่แยกบ้านดงห้วยหลวง และถนนต่อจากนั้นก็จะเป็นถนนลาดยาง แต่ก็ชำรุดมากแล้ว

ซึ่งตรงสี่แยกบ้านดงห้วยหลวงนั้น ทางซ้ายจะมีศาลาซึ่งจะใช้เป็นร้านค้าขายก๋วยเตี๋ยวและก๋วยทอด บริเวณศาลานี้มีรถจักรยานยนต์ของชาวบ้านมาจอดอยู่หลายคัน เนื่องจากเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านออกมานั่งพบปะพูดคุยกัน บ้างก็มาซื้อก๋วยเตี๋ยวกินกัน บ้างก็มาซื้อข้าวของเครื่องใช้จากร้านขายของชำที่อยู่ตรงข้ามกับศาลานี้ ส่วนทางขวาก็จะมีศาลา อพป.(หมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง) ใช้สำหรับเป็นที่นัดประชุมกันของชาวบ้านในเรื่องต่างๆ ซึ่งด้านข้างของศาลาซึ่งใช้เป็นร้านค้าขายก๋วยเตี๋ยวและก๋วยทอดนั้นจะมีถนนคอนกรีตสายเล็กๆ ตัดผ่านเข้าไป ซึ่งตลอดสองข้างทางของถนนเส้นนี้จะมีบ้านเรือนของชาวบ้านตั้งเรียงรายกันอยู่อย่างหนาแน่น ส่วนใหญ่บ้านเรือนของชาวบ้านจะมีการปลูกสร้างกันอย่างง่าย ๆ มีตั้งแต่บ้านชั้นเดียวที่ทำจากไม้ ทำเป็นกระท่อม บ้านไม้ที่มีได้สูง จนถึงบ้านสองชั้น ครึ่งปูนครึ่งไม้ ความแตกต่างของบ้านเรือนของชาวบ้านมีน้อยมาก บริเวณบ้านของชาวบ้านจะทำที่เก็บเครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพต่างๆ ได้แก่ ทุ่งข้าว หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า กะล่อมข้าว รั้ววิดน้ำ เกวียน อุปกรณ์ทำตาลต่างๆ เช่น ไม้คาบตาลหรือไม้รวดตาล กระบอกตาล เป็นต้น เมื่อขับรถมาอีกจนเกือบสุดทางตรงของถนนก็จะพบกับสระเก็บน้ำประปาของหมู่บ้านดงห้วยหลวง ซึ่งถนนจะมีลักษณะโค้งไปตามรูปร่างของสระเก็บน้ำ โดยที่จะตัดผ่านสวนและบ้านเรือนของชาวบ้าน ถนนเส้นนี้จะมาบรรจบกับถนนลูกรังที่เลียบบคลองชลประทานโครงการสูบน้ำไร้สะทอน-ไร่โคก จากนั้นเมื่อเลี้ยวขวาไปตามถนนลูกรังที่เลียบบคลองชลประทานก็จะพบกับโรงเรียนบ้านดงห้วยหลวง

ส่วนทางขวาของสี่แยกบ้านดงห้วยหลวงนั้นจะมีศาลา อพป. ตั้งอยู่ และด้านตรงข้ามของศาลา อพป. จะมีร้านขายของชำและมีตู้โทรศัพท์สาธารณะ 1 ตู้ ตั้งอยู่ ซึ่งตู้โทรศัพท์สาธารณะตู้นี้เป็นตู้โทรศัพท์สาธารณะเพียงตู้เดียวที่มีอยู่ภายในหมู่บ้าน ส่วนด้านข้างของศาลา อพป. ก็จะมีถนนคอนกรีตสายเล็กๆ ตัดผ่านเข้าไป แต่ก็แค่ช่วงสั้นๆ เท่านั้น ต่อจากนั้นก็จะเป็นถนนลูกรังซึ่งตลอดสองข้างทางของถนนในช่วงที่เป็นถนนคอนกรีตนั้นมีบ้านเรือนของชาวบ้านตั้งอยู่กันอย่างหนาแน่น บริเวณบ้านของชาวบ้านมีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง บริเวณนี้ไม่พบต้นตาลโตนดแต่อย่างใด แต่เมื่อขับรถต่อไปเรื่อยๆ จนสุดเขตถนนคอนกรีต ก็จะเป็นถนนลูกรัง พบว่าบ้านเรือนของชาวบ้านตั้งอยู่ห่างๆ กัน ไม่ค่อยหนาแน่นเท่าไรนัก สภาพพื้นที่บริเวณนี้ไม่ว่าจะมองไปด้านใดก็จะพบแต่ทุ่งนาและมีต้นตาลโตนดอยู่เป็นจำนวนมาก แทบจะไม่มีพืชชนิดอื่นๆ ขึ้นอยู่เลย และเมื่อขับรถไปตามถนนลูกรังต่อไปอีก ก็พบว่าถนนลูกรังนั้นจะมีขนาดเล็กกลงเรื่อยๆ โดยที่ถนนเส้นนี้จะไปบรรจบกับถนนลูกรังที่เลียบคลองชลประทานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาราชบุรีฝั่งขวาและเมื่อเลี้ยวขวามาตามถนนลูกรังที่เลียบคลองชลประทานก็จะมาพบกับถนนคอนกรีตเสริมเหล็กสายบ้านทาน-ดงห้วยหลวง

เมื่อขับรถตรงมาจากสี่แยกหมู่บ้านดงห้วยหลวงไปตามถนนลาดยาง ตลอดสองข้างทางจะมีบ้านเรือนของชาวบ้านตั้งอยู่ห่างๆ กันและมีจำนวนไม่มากนัก ถัดจากนั้นจะเป็นที่ตั้งของโรงเรียนบ้านดงห้วยหลวงซึ่งเป็นโรงเรียนเพียงแห่งเดียวที่มีในหมู่บ้าน ต่อจากนั้นจะพบกับคลองชลประทานโครงการสูบน้ำไร่สะทอน-ไร่โคกซึ่งจะมีถนนลูกรังเลียบคลองชลประทาน จากนั้นเมื่อขับรถข้ามสะพานคลองชลประทานไป ก็จะพบกับบ้านของผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง เมื่อขับรถไปตามถนนเรื่อยๆ ก็จะพบบ้านเรือนของชาวบ้านอีกเพียงไม่กี่หลังเท่านั้น เนื่องจากพื้นที่บริเวณที่ถัดจากบ้านของผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ขึ้นไปทางตะวันตกนั้นเป็นที่ลาดสูงเชิงเขา ระบบคลองชลประทานส่งน้ำไปไม่ถึงจึงทำให้สภาพพื้นที่บริเวณนี้จะมีความแห้งแล้งมากกว่าบริเวณอื่นๆ ภายในหมู่บ้าน แต่ก็เป็นที่ที่มีต้นตาลโตนดอยู่เป็นจำนวนมากที่สุด จนอาจเรียกได้ว่าเป็นป่าตาลและต้นตาลโตนดที่อยู่บริเวณนี้จะเป็นต้นตาลโตนดที่สมบูรณ์ที่สุด เนื่องจากต้นตาลโตนดเป็นพืชที่ชอบความแห้งแล้ง ไม่ชอบน้ำมาก จะเห็นได้จากลำต้นของตาลโตนดในบริเวณนี้จะมีขนาดใหญ่และมีความสูงมาก เมื่อเปรียบเทียบกับต้นตาลโตนดบริเวณที่มีคลองชลประทานส่งน้ำไปถึง เมื่อขับรถมาจนสุดถนนลาดยางก็จะพบกับสระเก็บน้ำบ้านดงห้วยหลวงซึ่งสร้างโดย รพช. (สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท) เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ.2536 ซึ่งสระเก็บน้ำแห่งนี้อยู่ติดกับภูเขาเด่น ภูเขาพระนอก ภูเขาพระใน และภูเขาสูง ซึ่งอยู่ในแนวเดียวกัน สระเก็บน้ำนี้สร้างขึ้นเพื่อให้ชาวบ้านที่

อยู่ทางตะวันตกติดเชิงเขาได้เอาน้ำไว้ใช้ แต่ปริมาณน้ำในสระเก็บน้ำก็มีน้อยมาก ไม่เพียงพอต่อความต้องการของชาวบ้าน จึงทำให้ชาวบ้านต้องมีการขุดสระกันเองเพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ทำนาที่อยู่ในบริเวณนี้อีกด้วย พื้นที่ขึ้นอยู่บริเวณเชิงเขาใกล้ๆ กับสระเก็บน้ำนี้ ส่วนมากจะเป็นต้นสะแกและต้นสะเดา ชาวบ้านบางคนก็ขึ้นมาที่เชิงเขาเพื่อเก็บสะเดานำไปกินและนำไปขาย ส่วนบางคนก็ฟันต้นสะแกแล้วนำมาทำเป็นถ่านเอาไว้ใช้ในครัวเรือนหรือใช้ทำฟืนเคี้ยวตาล ซึ่งอาณาเขตทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านคงห้วยหลวงนั้นสิ้นสุดลงบริเวณสระเก็บน้ำบ้านคงห้วยหลวงนี้เอง

ภาพที่ 2 แผนที่จังหวัดเพชรบุรี

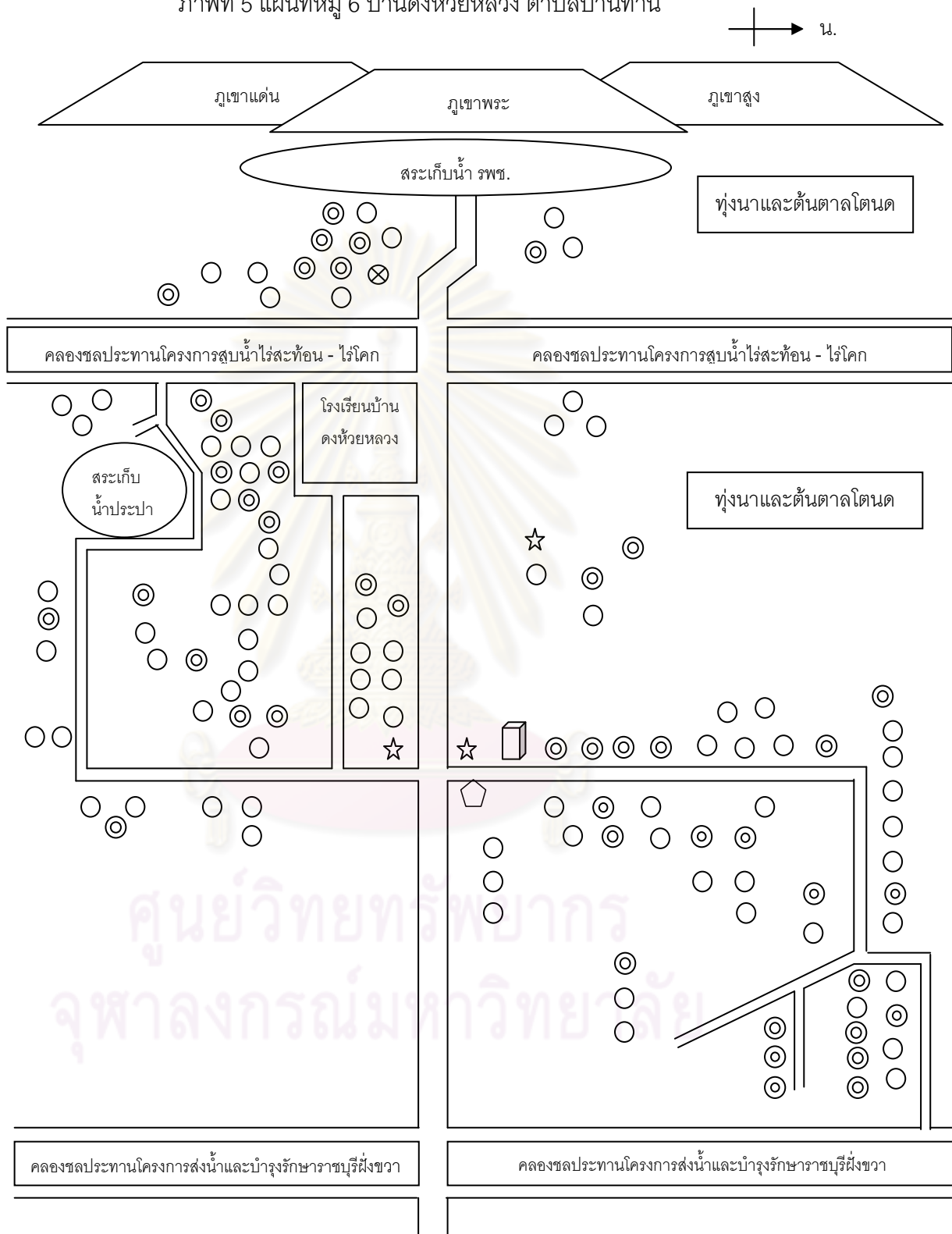

ภาพที่ 4 แผนที่ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 5 แผนที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ตำบลบ้านทาน

สัญลักษณ์		
○ บ้าน	◎ บ้านที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนด	☆ ร้านค้า
⊗ บ้านผู้ใหญ่หมู่ 6	🏠 ตู้อิโรรค์พิพิธสารธารณะ	⬠ ศาลา

การปกครอง

หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ตั้งอยู่ในเขตตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านคนแรกในปี พ.ศ.2493 จนถึงปัจจุบัน หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง มีผู้ใหญ่บ้านทั้งหมดจำนวน 5 คน ดังนี้

1. นายอิน ประสาทร์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก ช่วง พ.ศ.2493 - พ.ศ.2515
2. นายพร ประสาทร์ ช่วง พ.ศ.2515 - พ.ศ.2522
3. นายมงคล ประสาทร์ ช่วง พ.ศ.2522 - พ.ศ.2524
4. นายหนู บัวตุม ช่วง พ.ศ.2524 - พ.ศ.2528
5. นายมงคล ประสาทร์ ช่วง พ.ศ. 2528 - ปัจจุบัน

นายอิน ประสาทร์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกของหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง เป็นหลานเขยของแจ็กแว้ง แซ่จิว ซึ่งเป็นคนจีนคนแรกที่เข้ามาบุกเบิกพื้นที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง และเป็นผู้ที่นำเมล็ดตาลโตนดเข้ามาปลูกไว้ภายในพื้นที่นี้เป็นคนแรก และเมื่อต้นตาลโตนดเจริญเติบโตสามารถที่จะให้ผลผลิตได้แล้วจึงได้เกิดอาชีพทำตาลโตนดขึ้นภายในพื้นที่นี้ขึ้นเป็นครั้งแรก ส่วนผู้ใหญ่บ้านคนต่อมา คือ นายพร ประสาทร์ และ นายมงคล ประสาทร์ ที่ได้เป็นผู้ใหญ่บ้านสืบต่อจากบิดา คือ นายอิน ประสาทร์ และต่อมา นายมงคล ประสาทร์ ได้ลาออกจากตำแหน่ง จึงมีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ คือ นายหนู บัวตุม ซึ่งเข้ามาดำรงตำแหน่งได้ประมาณ 4 ปีก็ลาออกจากตำแหน่ง หลังจากนั้นเมื่อมีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านอีกครั้ง นายมงคล ประสาทร์ ก็ได้รับเลือกตั้งกลับเข้ามาเป็นผู้ใหญ่บ้านและดำรงตำแหน่งจนถึงปัจจุบัน

จากข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทาน หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ในปัจจุบันนั้น อยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทาน ซึ่งเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทานนั้น ได้รับการยกฐานะจากสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ.2542 และมีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย นายกององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน รองนายกององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน และสมาชิกสภานายกององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 12 คน ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทานจะทำหน้าที่ร่วมกันกับผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงในการดูแลทุกข์สุขและชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน โดยที่จะมีการ

ประชุมร่วมกันเพื่อปรึกษาหารือในเรื่องต่างๆ ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ภายในหมู่บ้าน เช่น การก่อสร้าง ปรับปรุงซ่อมแซม และบำรุงรักษาถนน สะพาน การพัฒนาปรับปรุงแหล่งน้ำ และระบบประปาหมู่บ้าน เป็นต้น

ประชากร

จากข้อมูลของสถานีอนามัย ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ได้รายงานจำนวนประชากรของหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ในปี พ.ศ. 2553 ดังนี้ หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง มีประชากรรวมทั้งสิ้น 597 คน แยกเป็นชาย 300 คน เป็นหญิง 297 คน และมีจำนวนครัวเรือน 125 ครัวเรือน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนประชากรของหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง แยกตามเพศและช่วงอายุ

ช่วงอายุ (ปี)	จำนวนประชากร (คน)		
	ชาย	หญิง	รวม
ต่ำกว่า 1 ปี - 9 ปี	36	28	64
10 - 19 ปี	45	34	79
20 - 29 ปี	52	53	105
30 - 39 ปี	59	54	113
40 - 49 ปี	45	41	86
50 - 59 ปี	26	41	67
60 - 69 ปี	17	17	34
70 - 79 ปี	15	18	33
80 ปีขึ้นไป	5	11	16
รวม	300	297	597

จากตารางจะเห็นได้ว่า ประชากรหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30-39 ปี ซึ่งอยู่ในวัยทำงาน และมีอัตราส่วนระหว่างประชากรชายและประชากรหญิงใกล้เคียงกัน

อาชีพ

ประชากรภายในหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง มีการประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก จะเห็นได้จาก การที่มีจำนวนประชากรที่ประกอบอาชีพนี้มากที่สุด คือ จำนวน 196 คน รองลงมา คือ อาชีพรับจ้าง จำนวน 141 คน และอาชีพทำตาลโตนด จำนวน 94 คน โดยผู้ที่ประกอบอาชีพทำนา นั้น มักจะมีการประกอบอาชีพอื่นๆ ควบคู่กันไปด้วย อย่างเช่น ประกอบอาชีพทำนาควนคู่ไปกับการประกอบอาชีพทำตาลโตนด ประกอบอาชีพทำนาควนคู่ไปกับการประกอบอาชีพรับจ้าง หรือ ประกอบอาชีพทำนาควนคู่ไปกับการประกอบอาชีพเลี้ยงวัวฝูง เป็นต้น โดยจะประกอบอาชีพอื่นๆ หลังจากที่หมดช่วงฤดูทำนาแล้ว นั่นคือ ประชากรที่ประกอบอาชีพทำนา จะทำนาเพียงปีละ 1 ครั้ง คือ ทำนาปี ในช่วงเดือนสิงหาคมและเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม แต่จะไม่มีการทำนาปรัง ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงพฤษภาคม เนื่องจากสภาพพื้นที่มีความแห้งแล้ง ใช้น้ำมากเพียงพอที่จะทำนาได้ ซึ่งในช่วงที่มีการว่างเว้นจากการทำนานั้นก็จะมีประกอบอาชีพอื่นๆ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนประชากรที่ประกอบอาชีพทำนาควนคู่ไปกับอาชีพอื่นๆ

อาชีพ	จำนวน (คน)
ทำนาเพียงอย่างเดียว	27
ทำนาและทำตาลโตนด	66
ทำนาและรับจ้าง	39
ทำนาและรับราชการ	3
ทำนาและทำไร่	17
ทำนาและค้าขาย	3
ทำนาและเลี้ยงวัวฝูง	8
ทำนา ทำตาลโตนด และรับจ้าง	8
ทำนา ทำตาลโตนด และรับราชการ	4
ทำนา ทำตาลโตนด และค้าขาย	2
ทำนา ทำตาลโตนด และเลี้ยงวัวฝูง	13
ทำนา รับจ้าง และรับราชการ	2
ทำนา รับจ้าง และทำไร่	4
รวม	196

สำหรับอาชีพทำตาลโตนดนั้นถือว่าเป็นอาชีพรองของประชากรภายในพื้นที่นี้ เนื่องจากแทบจะไม่มีประชากรที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนดเพียงอาชีพเดียวเลย มีเพียงแค่ 1 คนเท่านั้น ที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนดเพียงอย่างเดียว คือ จะให้ผู้ที่ต้องการทำตาลโตนดมาเช่าต้นตาลโตนดภายในพื้นที่ของตนเอง จากนั้นก็เก็บค่าเช่าต้นตาลโตนด นอกนั้นจะเป็นการประกอบอาชีพทำตาลโตนดควบคู่ไปกับอาชีพอื่นๆ โดยเฉพาะอาชีพทำนา ซึ่งจะมีการประกอบอาชีพทำตาลโตนดหลังจากหมดฤดูการทำนาในช่วงเดือนพฤศจิกายนเป็นต้นไป ซึ่งจะเป็นช่วงที่ต้นตาลโตนดให้ผลผลิตพอดี ซึ่งจำนวนประชากรที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนดควบคู่ไปกับอาชีพอื่นๆ นั้นแสดงให้เห็นดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนประชากรที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนดควบคู่ไปกับอาชีพอื่นๆ

อาชีพ	จำนวน (คน)
ทำตาลโตนดเพียงอย่างเดียว	1
ทำตาลโตนดและทำนา	66
ทำตาลโตนด ทำนา และรับจ้าง	8
ทำตาลโตนด ทำนา และรับราชการ	4
ทำตาลโตนด ทำนา และค้าขาย	2
ทำตาลโตนด ทำนา และเลี้ยงวัวฝูง	13
รวม	94

ผู้ที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนดภายในพื้นที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงนี้ มีจำนวนทั้งหมด 44 คน คิดเป็นจำนวน 94 คน แยกเป็นชาย จำนวน 51 คน เป็นหญิงจำนวน 43 คน โดยแยกตามเพศและช่วงอายุ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนประชากรที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนดแยกตามเพศและช่วงอายุ

ช่วงอายุ (ปี)	จำนวนประชากร (คน)		
	ชาย	หญิง	รวม
25 - 34 ปี	6	2	8
35 - 44 ปี	8	3	11
45 - 54 ปี	11	11	22
55 - 64 ปี	10	8	18
65 - 74 ปี	8	9	17
75 - 85 ปีขึ้นไป	8	10	18
รวม	51	43	94

จากตารางจะเห็นได้ว่า ประชากรในหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนด ในช่วงอายุระหว่าง 25 ปี ถึง 34 ปี มีจำนวนน้อยมาก แสดงให้เห็นว่าคนรุ่นใหม่ไม่สนใจประกอบอาชีพทำตาลโตนดกันแล้ว ซึ่งผู้ที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนดส่วนมากนั้นก็จะเป็นคนที่อยู่ในรุ่นวัยกลางคนจนถึงคนรุ่นเก่าที่มีอายุมากแล้ว

ศาสนา

ประชากรหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงทุกคน นับถือศาสนาพุทธ แต่เนื่องจากภายในพื้นที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงนั้นไม่มีวัด จึงต้องไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่วัดจันทาราม ซึ่งตั้งอยู่ที่หมู่ 1 ซึ่งไม่เพียงแต่หมู่ 6 เท่านั้น ที่มาประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่วัดจันทาราม แต่ทุกหมู่ในตำบลบ้านทานก็มักจะใช้วัดจันทารามเป็นศูนย์รวมในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ ด้วยเช่นกัน จึงทำให้วัดจันทารามเป็นศูนย์รวมจิตใจของทุกคนภายในตำบลบ้านทาน วัดจันทารามมักจะถูกใช้เป็นสถานที่จัดประชุมปรึกษาหารือกันของชาวบ้านในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องการจัดงานในวันสำคัญทางศาสนา ซึ่งผู้ใหญ่บ้านของทุกหมู่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทาน รวมถึงชาวบ้านจะมาร่วมกันประชุมและมีการแบ่งหน้าที่กันเพื่อช่วยกันจัดงานบุญต่างๆ ที่วัดจันทาราม ซึ่งชาวบ้านทุกคนจะให้ความสำคัญกับงานบุญต่างๆ มาก เมื่อมีการขอแรงให้มาช่วยจัดงานที่วัดจันทารามก็จะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

ประเพณีและพิธีกรรม

ประเพณีและพิธีกรรมของประชากรหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงนั้น ส่วนใหญ่เป็นประเพณี และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ ได้แก่ ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ประเพณีฉลากหาบ ประเพณีการทอดกฐิน และประเพณีการทอดผ้าป่า และพิธีกรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ เรื่องเทวดา เรื่องผี ได้แก่ พิธีรับท้องข้าว พิธีแรกตาล และพิธีปิดฤดูกาลทำตาล ส่วนประเพณีที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ และความเชื่อเรื่องเทวดา เรื่องผี แต่เป็นประเพณีที่จัดขึ้นเพื่อความสนุกสนาน ผ่อนคลายของชาวบ้าน ได้แก่ ประเพณีวัวเทียมไถ ซึ่งแสดงให้เห็นดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 7 แสดงประเพณีและพิธีกรรมในรอบ 1 ปี

เดือน	ประเพณี
มกราคม	- ประเพณีวัวเทียมไถ - พิธีแรกตาล
กุมภาพันธ์	- ประเพณีการทอดผ้าป่า
มีนาคม	-
เมษายน	-
พฤษภาคม	- พิธีปิดฤดูกาลทำตาล
มิถุนายน	- พิธีปิดฤดูกาลทำตาล
กรกฎาคม	- ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา
สิงหาคม	- ประเพณีฉลากหาบ
กันยายน	- ประเพณีฉลากหาบ
ตุลาคม	- ประเพณีการทอดกฐิน - พิธีรับท้องข้าว
พฤศจิกายน	- ประเพณีวัวเทียมไถ - พิธีแรกตาล
ธันวาคม	- ประเพณีวัวเทียมไถ - พิธีแรกตาล

ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ

ประเพณีการทอดผ้าป่า

ประเพณีทอดผ้าป่า จะจัดขึ้นในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงที่ชาวบ้านว่างเว้นจากการทำนา โดยชาวบ้านหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ได้ร่วมกันจัดขึ้นที่วัดจันทาราม ก่อนวันงานทอดผ้าป่า ได้มีการจัดประชุมเพื่อเตรียมจัดงานทอดผ้าป่า โดยมีผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทาน และชาวบ้านมาร่วมประชุมกันที่ศาลาวัดจันทาราม เพื่อแบ่งหน้าที่ในการช่วยกันจัดงานทอดผ้าป่าให้กับวัดจันทาราม ซึ่งในงานทอดผ้าป่าปีนี้ชาวบ้านตกลงกันว่าจะมีการจัดขบวนแห่ผ้าป่า โดยใช้วัวเทียมเกวียนจำนวน 50 เล่ม โดยจะขอความร่วมมือจากชาวบ้านที่มีวัวและเกวียนให้มาช่วยในงานนี้ด้วย และจะมีการตั้งขบวนแห่ผ้าป่าที่โรงเรียนบ้านดงห้วยหลวง แล้วเริ่มแห่จนมาถึงที่วัดจันทาราม

พอถึงวันงานทอดผ้าป่า ชาวบ้านที่นำวัวเข้ามาช่วยในงานก็จะนำวัวมาพร้อมกันที่โรงเรียนบ้านดงห้วยหลวงในตอนเช้าเพื่อตั้งขบวน โดยที่บริเวณสนามของโรงเรียนบ้านดงห้วยหลวงนั้นจะมีเกวียนที่ตกแต่งอย่างสวยงามจำนวน 50 เล่ม ตั้งเรียงกันเป็นแถว เพื่อรอวัวของชาวบ้านมาเทียมเกวียน โดยวัวที่มาร่วมเทียมเกวียนนี้จะมีการตกแต่งอย่างสวยงาม โดยที่เมื่อวัวของใครมาก่อนเจ้าของก็จะพาวัวมาเทียมกับเกวียนที่ตั้งรออยู่ในสนาม จนครบจำนวน 50 เล่ม จากนั้นจึงนำพุ่มเงินและพุ่มผ้าป่าที่ชาวบ้านร่วมกันจัดทำขึ้น พร้อมทั้งเครื่องอัฐบริวารต่างๆ ที่จัดเตรียมไว้ นำมาตั้งในเกวียนแต่ละเล่มเพื่อเตรียมพร้อมที่จะแห่ไปที่วัดจันทาราม เมื่อทุกคนมาพร้อมกันแล้วก็เริ่มขบวนแห่โดยจะมีขบวนกลองยาวนำหน้า และมีชาวบ้านแต่งตัวสวยงามมาร้องรำทำเพลงกันอย่างสนุกสนาน จากนั้นก็จะเป็นขบวนของวัวเทียมเกวียนจำนวน 50 เล่ม และในระหว่างทางที่เดินแห่นั้น เจ้าของวัวก็ต้องนำน้ำเย็นมาให้วัวกิน และต้องคอยนำน้ำมาราดที่ตัวของวัวเป็นระยะๆ เพื่อป้องกันวัวหงุดหงิดและอาจทำให้บังคับวัวไม่ได้ เมื่อขบวนวัวเทียมเกวียนแห่ผ้าป่ามาถึงที่บริเวณวัดจันทารามแล้ว ชาวบ้านบางส่วนก็จะช่วยกันนำพุ่มเงินและพุ่มผ้าป่า พร้อมทั้งเครื่องอัฐบริวารต่างๆ ลงมาจากเกวียน แล้วนำขึ้นไปวางเรียงไว้ในศาลาวัดจันทาราม จากนั้นเจ้าของวัวก็จะนำวัวของตนมามาผูกไว้ใต้ต้นไม้ที่ร่มๆ ภายในวัด แล้วนำน้ำมาให้วัวกิน หรือบ้างก็พาวัวของตนขึ้นรถกลับบ้าน ส่วนชาวบ้านที่เป็นเจ้าของเกวียนก็จะนำเกวียนของตนมาจอดเรียงไว้ภายในวัด บ้างก็นำเกวียนของตนขึ้นรถกลับบ้านไป ส่วนชาวบ้านที่ยังไม่กลับบ้าน บ้างก็จะช่วยกันจัดวางพุ่มเงินและพุ่มผ้าป่า ตลอดจนเครื่องอัฐบริวารต่างๆ อยู่ภายในศาลาวัด บ้างก็ช่วยกันจัดเตรียมอาหาร

เพื่อที่จะถวายแก่พระสงฆ์ เมื่อจัดเตรียมทุกอย่างเรียบร้อยแล้ว เวลาประมาณ 10.30 น. ชาวบ้านก็จะร่วมกันถวายพุ่มเงินและพุ่มผ้าป่า ตลอดจนเครื่องอัฐบริวารต่างๆ แก่พระสงฆ์ จากนั้นเวลาประมาณ 11.00 น. ชาวบ้านก็จะร่วมกันถวายภัตตาหารเพลแก่พระสงฆ์ เมื่อพระสงฆ์ฉันภัตตาหารเพลเรียบร้อยแล้ว ชาวบ้านก็จะรับประทานอาหารร่วมกัน จากนั้นชาวบ้านก็เริ่มทยอยกลับบ้าน

ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา

ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา จะทำกันในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 โดยชาวบ้านหมู่ 1 ถึง หมู่ 6 จะร่วมกันจัดงานขึ้นที่วัดจันทาราม ก่อนงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ชาวบ้านก็จะมีการจัดงานเวียนเทียนในวันอาสาฬหบูชาที่วัดจันทาราม ต่อมาวันรุ่งขึ้นชาวบ้านในแต่ละหมู่ ตั้งแต่หมู่ 1 ถึงหมู่ 6 องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทานและโรงเรียนก็จะมีการจัดตกแต่งต้นเทียนพรรษาอย่างสวยงาม ตลอดจนจัดเตรียมเครื่องอัฐบริวารต่างๆ ผ้าอาบน้ำฝน และมีการนำเงินที่ชาวบ้านร่วมกันทำบุญมาจัดทำเป็นพุ่มตกแต่งอย่างสวยงาม จากนั้นจึงมีการจัดขบวนแห่ต้นเทียนพรรษาโดยมีขบวนกลองยาวเดินนำหน้าขบวนของต้นเทียน แล้วร้องรำทำเพลงมาตลอดทาง เมื่อขบวนแห่ต้นเทียนพรรษามาถึงที่วัดจันทาราม ชาวบ้านก็จะนำต้นเทียนพรรษามาแห่รอบโบสถ์วัดจันทาราม จากนั้นจึงนำต้นเทียนพรรษา พร้อมกับเครื่องอัฐบริวารต่างๆ ผ้าอาบน้ำฝน ตลอดจนพุ่มเงินที่ชาวบ้านร่วมกันจัดทำขึ้นไปถวายแก่พระสงฆ์ เมื่อถวายเรียบร้อยแล้ว ชาวบ้านบางส่วนก็จะมานั่งรอดูขบวนแห่ต้นเทียนพรรษาของหมู่บ้านอื่นๆ ที่ค่อยๆ ทยอยแห่ต้นเทียนพรรษาเข้ามาอยู่ภายในศาลาวัด จนกระทั่งเวลาประมาณ 10.00 น. ชาวบ้านที่นั่งอยู่ภายในศาลาวัดก็จะช่วยกันนำอาหารคาวหวานต่างๆ รวมถึงผลไม้ที่จัดเตรียมมาจากบ้านนำมาจัดใส่จาน เพื่อรอถวายแก่พระสงฆ์ ในช่วงเวลาประมาณ 11.00 น. เมื่อพระสงฆ์ฉันภัตตาหารเพลเรียบร้อยแล้ว ชาวบ้านก็จะเริ่มทยอยกลับบ้าน

ประเพณีฉลากหาบ

ประเพณีฉลากหาบ คือ การทำบุญในช่วงเข้าพรรษาของชาวบ้านในตำบลบ้านทาน คือ ในช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคม หรือในช่วงระยะเวลาตั้งแต่แรม 1 ค่ำ เดือน 8 จนถึง ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ซึ่งชาวบ้านในตำบลบ้านทาน ทั้งหมู่ 1 ถึง หมู่ 6 จะร่วมกันจัดประเพณีฉลากหาบขึ้นที่วัดจันทาราม ซึ่งเป็นศูนย์รวมการจัดประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ ของชาวบ้านภายใน

ตำบลบ้านทาน ก่อนที่จะมีประเพณีฉลากหาบ 1 วัน ชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้านจะมีการจัดเตรียมหาบของตนเอง มีการจัดหาของตกแต่งหาบ ได้แก่ ดอกไม้ ผ้าแพรสีล้นต่างๆ นำมาตกแต่งหาบของตนเองให้สวยงาม แล้วจัดหาของที่จะนำมาใส่ในหาบ ได้แก่ ข้าวสาร อาหารแห้ง ผลไม้ต่างๆ เช่น ก้อยน้ำว่า ก้อยไข่ ส้มโอ ส้มเขียวหวาน สับปะรด แตงโม และ ขนมหวาน เช่น ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง ลูกตาลเชื่อม โตนดเชื่อม มีจานอันดับ หาบละ 1 จาน ซึ่งจานอันดับ มีลักษณะเป็นจานสีเหลือง ใส่จิ๋วพระและเครื่องใช้ต่างๆ ของพระสงฆ์ หุ้มด้วยกระดาษแก้วสีเหลือง ซึ่งการจัดหานั้นจะนำข้าวสารอาหารแห้งใส่ลงในหาบก่อน จากนั้นจึงนำผลไม้ที่มีขนาดใหญ่ เช่น ส้มโอ สับปะรด แตงโม ก้อยน้ำว่า ใส่ลงไปเป็นชั้นที่ 2 จากนั้นนำพานทรงสูงขนาดใหญ่พอดีกับหาบนำมาวางซ้อนบนผลไม้ที่วางไว้ในหาบแล้วนั้น จากนั้นก็นำขนมหวานต่างๆ เช่น ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง ลูกตาลเชื่อม โตนดเชื่อม นำมาจัดใส่ในพาน จากนั้นจึงนำพานอีก 1 พาน โดยให้มีขนาดเล็กกว่าพานที่ใส่ขนม มาวางซ้อนเป็นชั้นที่ 3 ซึ่งในพานนี้จะใส่จานอันดับ ดอกไม้ ฐูป เทียน และเงินทำบุญ

พอถึงวันงานประเพณีฉลากหาบ ชาวบ้านจะมีการแต่งตัวสวยงามใส่เสื้อผ้าลูกไม้ ผ้าถุง สีล้นสดใส แต่งหน้า ทำผม พร้อมทั้งจะเดินแห่ โดยชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านนั้นจะมาตั้งขบวนแห่ และจะมีการแข่งขันกันว่าขบวนแห่หาบของหมู่บ้านใดจะมากกว่ากัน ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านก็จะมีขบวนกลองยาวเดินนำหน้าและมีการร้องรำทำเพลงกันอย่างสนุกสนาน จนเมื่อขบวนแห่หาบมาถึงที่วัดจันทารามแล้ว ชาวบ้านก็จะนำหาบของตนเองมาให้เจ้าหน้าที่ในวัดติดฉลาก หรือหมายเลขที่หาบของตนเอง ในปีนี้มีหาบทั้งหมดจำนวน 550 หาบ และทางวัดจันทารามจะเป็นผู้นิมนต์พระสงฆ์จากวัดต่างๆ ภายในจังหวัดเพชรบุรีให้มาร่วมงานฉลากหาบ ในปีนี้มีพระสงฆ์มาร่วมงานจำนวน 300 รูป พอถึงเวลาประมาณ 13.00 น. เริ่มถวายหาบแก่พระสงฆ์ คือ ให้พระสงฆ์จับฉลาก เมื่อจับฉลากได้ตรงกับหมายเลขหาบใด เจ้าของหาบก็จะนำหาบมาถวายแก่พระสงฆ์ เมื่อพระสงฆ์จับฉลากได้หาบครบทุกรูปแล้ว ก็จะมีหาบจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้ถูกจับฉลาก ชาวบ้านก็จะนำหาบที่ไม่ได้ถูกจับฉลากนั้น มาถวายแก่เจ้าอาวาสวัดจันทาราม และเจ้าอาวาสก็จะนำไปให้แก่วัดอื่นๆ ต่อไป

ประเพณีงานทอดกฐิน

ประเพณีงานทอดกฐิน จะมีการจัดขึ้นในช่วงระยะเวลาหลังจากที่ออกพรรษาแล้ว ซึ่งชาวบ้านทั้งหมู่ 1 ถึงหมู่ 6 จะร่วมกันจัดงานทอดกฐินกันที่วัดจันทาราม โดยก่อนวันงานทอดกฐิน ผู้ใหญ่บ้านและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทาน จะมีการจัดประชุมหารือกันที่วัดจันทารามเพื่อ

จัดแบ่งหน้าที่กันว่าใครจะสามารถช่วยทำอะไรได้บ้าง โดยก่อนวันงานทอดกฐิน 1 วัน ชาวบ้านจากทุกหมู่บ้านก็จะมาช่วยกันจัดเตรียมสถานที่บริเวณวัดจันทาราม ซึ่งงานจัดสถานที่นี้ส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้ชายมาช่วยกันทำ รวมถึงพระสงฆ์ที่วัดจันทารามก็มาช่วยกันจัดสถานที่ร่วมกับชาวบ้านด้วยเช่นกัน

พอถึงวันงานทอดกฐินในตอนเช้า ชาวบ้านที่มีหน้าที่ในการจัดเตรียมอาหารจากแต่ละหมู่บ้านก็จะนำวัตถุดิบในการประกอบอาหารมาเตรียมไว้ และเริ่มประกอบอาหารเพื่อที่จะนำมาเลี้ยงคนที่มาร่วมงานทอดกฐิน ส่วนใหญ่หน้าที่ในการประกอบอาหาร จะเป็นผู้หญิงอายุ 30 ปีขึ้นไป จนถึงอายุประมาณ 60 ปี อาหารที่ทำ ได้แก่ ขนมจีน แกงไก่ ต้มจิตหมูมะระ แกงป่าหมู น้ำพริก ผัดไท ส่วนขนม ได้แก่ ไอศกรีมกะทิสด ขนมลอดช่อง ขนมรวมมิตร กล้วยฉาบ กล้วยทอด เผือกทอด มันทอด ที่สำคัญคืออาหารทั้งคาวและหวานมีการใช้น้ำตาลโตนดมาเป็นส่วนผสมในการทำอาหาร ไม่มีการใช้น้ำตาลทรายเลย เนื่องจากน้ำตาลโตนดสามารถหาได้ง่ายภายในพื้นที่มากกว่าน้ำตาลทราย ส่วนชาวบ้านอีกส่วนหนึ่งที่ไม่ได้ทำหน้าที่ในการประกอบอาหาร บ้างก็มาช่วยกันตักอาหาร แจกจ่ายแก่ผู้ที่มาร่วมงาน บางคนช่วยกันล้างจาน ล้างหม้อ

พอถึงเวลาประมาณ 8.00 น. ชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้านจะเริ่มจัดขบวนแห่ต้นกฐิน โดยมีการใช้วัวเทียมเกวียน ซึ่งประดับตกแต่งอย่างสวยงาม และมีขบวนกลองยาวนำหน้า แห่ต้นกฐินมาที่วัดจันทาราม พอถึงที่วัดจันทารามชาวบ้านก็จะนำต้นกฐินลงมาจากเกวียน แล้วขึ้นไปที่ศาลาวัด โดยมีขบวนกลองยาวนำหน้า พอชาวบ้านนำต้นกฐินมาจัดวางภายในศาลาวัดจันทารามเรียบร้อยแล้ว ขบวนกลองยาวก็จะหยุดเล่น ต่อจากนั้นวงดนตรีไทยที่อยู่ภายในศาลาวัด ก็จะบรรเลงเพลงเพื่อต้อนรับต้นกฐินจากชาวบ้าน จากนั้นชาวบ้านที่ร่วมมาในขบวนแห่กฐิน บ้างก็จะมานั่งรอขบวนแห่ต้นกฐินจากหมู่บ้านอื่นๆ ภายในศาลาวัด บางคนก็จะมารับประทานอาหารที่ได้มีการจัดเตรียมเอาไว้ ซึ่งในวันนี้ชาวบ้านจะมีการแต่งกายอย่างสวยงามเป็นพิเศษ โดยเฉพาะผู้หญิงที่มีอายุ 50-80 ปี จะใส่เสื้อลูกไม้สีสดใส บ้างก็นุ่งผ้าถุง บ้างก็นุ่งผ้าหางหรือผ้าโจงกระเบน มีการแต่งหน้าทำผมหักอย่างสวยงาม แต่บางคนจะใส่เสื้อผ้าสีขาวทั้งชุดมาร่วมงานและจะนั่งแยกออกไปจากผู้ที่มีสวมใส่เสื้อผ้าสีสดใส โดยผู้ที่แต่งชุดสีขาวจะมานั่งเรียงกันเป็นแถวอยู่ด้านตรงข้ามกับพระสงฆ์ และผู้ที่แต่งชุดสีขาวนั้นบางคนเป็นผู้นำชาวบ้านในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา นั่นคือ เป็นผู้นำชาวบ้านในการกล่าวคำถวายต้นกฐิน ซึ่งผู้นำชาวบ้านในการกล่าวคำถวายนั้นจะต้องเป็นผู้ที่ประพฤติดีอยู่ในศีลธรรมและที่สำคัญที่สุดคือจะต้องไม่เป็นผู้ประพฤติตนผิดลูกผิดเมียใคร เพราะ

ชาวบ้านจะถือเรื่องนี้กันมาก หากผู้ที่เป็นผู้นำในการกล่าวคำถวายเป็นผู้ประพฤติตนผิดลูกผิดเมียใคร ชาวบ้านก็จะไม่ร่วมกล่าวคำถวายด้วยเพราะถือว่าเป็นคนสกปรก

พอขบวนแห่ต้นกฐินมาถึงครบทุกหมู่บ้านแล้ว ก็จะได้เวลาประมาณ 11.00 น. ได้เวลาที่พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเพล ชาวบ้านก็จะมีการนำอาหารที่ได้จัดเตรียมไว้มาตั้งภายในศาลา เพื่อรอถวายแก่พระสงฆ์ และผู้ที่แต่งชุดขาวก็จะเริ่มนำชาวบ้านสวดมนต์ จากนั้นก็จะนำชาวบ้านถวายภัตตาหารเพลแก่พระสงฆ์ พอพระสงฆ์ฉันภัตตาหารเพลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ชาวบ้านก็จะมานั่งรับประทานอาหารร่วมกัน พอเวลาประมาณ 13.00 น. พระสงฆ์เทศนาพระธรรม จนถึง 13.30 น. ชาวบ้านก็จะเริ่มถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ ถวายผ้าไตร บัจฉัย เครื่องไทยทาน และต้นกฐินของแต่ละหมู่บ้าน พอถวายครบหมดแล้วก็จะมีการนับเงินทำบุญ จากนั้นโฆษกก็จะประกาศจำนวนเงินที่ชาวบ้านทุกคนร่วมกันทำบุญให้ทุกคนได้ทราบ และกล่าวอนุโมทนาบุญร่วมกัน จากนั้นชาวบ้านก็แยกย้ายกันกลับบ้าน

พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องเทวดา เรื่องผี

พิธีรับท้องข้าว

ชาวบ้านหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง จะมีการทำนาเพียงปีละ 1 ครั้งเท่านั้น คือ นาปี ในช่วงเดือนสิงหาคม เมื่อถึงเดือนตุลาคม ข้าวจะเริ่มออกรวงหรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า ข้าวกำลังตั้งท้อง ในช่วงนี้เองชาวบ้านก็จะมีการจัดพิธีรับท้องข้าวขึ้น ซึ่งในการประกอบพิธีนี้จะให้ผู้หญิงผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือภายในหมู่บ้านเป็นผู้นำในการประกอบพิธี โดยที่จะมีการเริ่มประกอบพิธีในช่วงเวลาประมาณ 07.00 – 11.00 น. ภายในพื้นที่นาของตนเอง จะเลือกทำบริเวณใดก็ได้ ผู้นำในการประกอบพิธีรับท้องข้าวนั้นจะต้องแต่งกายด้วยชุดสีขาวทั้งชุด และมีผ้าขาวม้าหรือผ้าสไบพาดบ่า ส่วนเจ้าของที่นาและผู้เข้าร่วมพิธีคนอื่นๆ แต่งกายด้วยชุดที่ใช้ในการทำนาหรือเสื้อผ้าที่ใส่ปกติ ซึ่งการประกอบพิธีรับท้องข้าวนี้จะต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธี ดังนี้

1. ไม้กระดานอัด และเสาไม้ 4 เสา นำมาต่อกันเป็นโต๊ะ จำนวน 9 ตัว เพื่อใช้วางสำหรับต่างๆ ที่ใช้ในการประกอบพิธี
2. ไบตองที่เย็บเป็นกระทงเล็กๆ สำหรับใส่อาหารต่างๆ
3. กาบกล้วยที่นำมาเย็บต่อกันให้เป็นภาชนะรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดใหญ่ รองพื้นด้วยไบตอง จำนวน 9 ไบ เพื่อใช้เป็นภาชนะสำหรับใส่กระทงไบตองที่มีอาหาร ขนมและผลไม้ต่างๆ

4. ธงที่ทำจากกระดาษแก้วสีต่างๆ จำนวน 36 อัน
5. ข้าวสุก จำนวน 9 กระทง
6. ไข่ต้ม 9 ใบ
7. กล้วยน้ำว้า ส้มเขียวหวาน จัดอย่างละ 9 กระทง
8. ขนมกง ขนมเกวียนหรือขนมไข่หงส์ ขนมจันอับ จัดอย่างละ 9 กระทง
9. กุ้งพล่าปลายำ หรือส้มโอยำ จำนวน 9 กระทง
10. น้ำ 9 แก้ว
11. แป้งหอม น้ำมันหอม กระจก และหวี จัดอย่างละ 9 ชุด
12. ฐูป 3 ดอก เทียน 2 เล่ม พวงมาลัย 1 พวง จัดอย่างละ 9 ชุด
13. ด้าย 3 สี 1 ชุด

เมื่อเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ครบเรียบร้อยแล้ว จากนั้นก็นำอาหารต่างๆ มาจัดแบ่งออกเป็น 9 ชุด โดยนำมาจัดใส่ในภาชนะกาบกล้วยรูปทรงสี่เหลี่ยมที่เตรียมไว้ โดย 1 ภาชนะ จะประกอบด้วย

1. ข้าว 1 กระทง
2. ไข่ต้ม 1 ใบ
3. กล้วยน้ำว้า 1 หวี
4. ส้มเขียวหวาน 1 ลูก
5. ขนมกง ขนมเกวียน และขนมจันอับ จัดรวมกัน 1 กระทง
6. กุ้งพล่าปลายำ 1 กระทง
7. น้ำ 1 แก้ว
8. แป้งหอม น้ำมันหอม กระจก และหวี 1 ชุด

เมื่อจัดสำหรับใส่ภาชนะจนครบ 9 ภาชนะแล้ว ก็ให้นำภาชนะไปวางไว้บริเวณที่นาที่ได้มีการจัดเตรียมไว้จำนวน 9 จุด โดยในแต่ละจุดนั้น จะมีโต๊ะที่ต่อขึ้นมาเพื่อใช้สำหรับจัดวางสำหรับจำนวน 1 ตัว และจะใช้ธงปักที่โคนเสาทั้ง 4 ของโต๊ะ จากนั้นจึงปักฐูป 3 ดอก เทียน 2 เล่ม ตรงโคนเสาด้านหน้า เมื่อนำของเช่นไหว้ไปวางไว้จนครบ 9 จุดแล้ว จากนั้นก็จะกลับมาทำพิธีที่จุดแรกที่น่าสำหรับไปวาง โดยที่จุดแรกนี้เจ้าของที่นาจะต้องนำสร้อยทองคำหรือแหวนทองคำนำมาใส่กระทงไว้ด้วย จากนั้นผู้นำในการประกอบพิธีก็จะเริ่มต้นประกอบพิธีรับท้องข้าว โดยการจุดฐูป 3 ดอก เทียน 2 เล่ม และเริ่มการบอกกล่าว ดังนี้

“นะโมตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทฺธัสสะ
 นะโมตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทฺธัสสะ
 นะโมตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทฺธัสสะ

สระขั้ง สระเน้ง สระพันธุ่ง นะรินทัง
 ประวิตตานุกาโว สะทา รักขะตุติ
 ณะวิตวานะ เมตตัง สะเมตตา ภาทันตา
 อะวิกขิตตะจิตตา ประวิตตัง ภาณันตุ
 สักเค กาเม จะ รูปะ คิริสิขะระตะญเญ จันตะลิกเข วิมานะ ทีเป
 รัฎฐเฐ จะ คาเม ตะรุวะนะคะหะเน เคหะวัตถุมหิ เขตเต ภูมมา
 จายันตุ เทวา ชะละณะละวิสะเม ยักขะคันธัพพะนาคา ติฏฐันตา
 สันติเก ยัง มุนิวะระวะจะเน้ง สาธะโว เม สุถันตุ
 ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา
 ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา
 ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา

ขอเชิญเทวดา ทั้งชายทั้งขวา ทั้งหน้าทั้งหลัง ทั้งเบื้องบนเบื้องล่าง ที่มาปกป้องรักษาเทพี
 ข้าวนาท้องทุ่งนา เป็นสักขีพยานในวันที่ข้าพเจ้าจะมารับท้องแม่โพสพในวันนี้ ขอช่วยดล
 บันดาลให้แม่โพสพจงออกทรงเป็นกอบเป็นกำเป็นทองคำเต็มท้องทุ่งนา

แม่โพสพ แม่โพสี แม่จันเทวี แม่ศรีสุตา แม่นพเกล้า แม่ดวงดารา ที่เลี้ยงลูกมาใหญ่กล้า
 เพียงนี้ ลูกขอบวงสรวงด้วยพวงมาลี ฐูปเทียนอัคคีตามมีบูชา ขอพรแม่เจ้าปกเกล้าเกศา
 คุ่มครองไร่นาไม่ผลมากมาย แม่ปวดท้องปวดได้ยู่ไหนเล่าเอ๋ย มารับเครื่องสังเวทที่ลูก
 เตรียมมา ให้ออกดอกเป็นกองเป็นทองคำ ให้รวยให้ร่ำเต็มท้องทุ่งนา ทั้งนอนทั้งเพี้ยที่มี
 มา อีกทั้งโจราและอัคคีภัย จงวินาศหายไป วินาศสันติ

พุทฺธัง ประสิทธิเม
 ธัมมัง ประสิทธิเม
 สังฆัง ประสิทธิเม”

เมื่อกกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว จากนั้นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมก็จะนำน้ำมันหอมมาทาที่ต้นข้าว แล้วนำหวีมาหวีที่ใบข้าว จากนั้นจึงใช้ด้าย 3 สีมาลูบที่ต้นข้าว โดยเริ่มลูบจากใบข้าวลงมาจนถึงโคนต้น จำนวน 3 ครั้ง แล้วพูดว่า ขอให้คล่องง่าย คลอดคายออกมาเป็นทองคำเต็มท้องทุ่งนา เป็นอันเสร็จพิธีรับท้องข้าว

พิธีแรกตาล

หลังจากที่ชาวบ้านเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว ในช่วงประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคมก็จะเริ่มเข้าสู่ฤดูกาลทำตาลโตนด เนื่องจากในช่วงนี้ต้นตาลโตนดจะเริ่มให้ผลผลิตพอดี ซึ่งก่อนที่จะเริ่มมีการทำตาลโตนดกันนั้น ชาวบ้านก็ต้องมีการประกอบพิธีแรกตาลกันก่อน เพื่อเป็นการบอกกล่าวแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเทวดาอารักษ์ที่สิงสถิตอยู่ที่ต้นตาลโตนด ซึ่งชาวบ้านเชื่อกันว่าที่ต้นตาลโตนดนั้นมีนางไม้สิงสถิตอยู่ ชื่อว่านางโคกวดี ที่จะคอยดูแลรักษาต้นตาลโตนดของพวกเขาให้เจริญเติบโตและให้ผลผลิตดี ดังนั้นก่อนที่จะเริ่มมีการทำตาลโตนดจึงต้องมีการบอกกล่าวแก่นางโคกวดีซึ่งเป็นเจ้าของต้นตาลโตนดเสียก่อน ในขณะเดียวกันก็ต้องมีการขอขมาแก่นางโคกวดีด้วย เนื่องจากนางโคกวดีเป็นผู้หญิง ส่วนผู้ที่ปีนขึ้นต้นตาลโตนดนั้นมักจะเป็นผู้ชายซึ่งในการปีนขึ้นต้นตาลโตนดนั้นจะต้องใช้สองมือกอดและใช้สองขาเกี่ยวลำต้นตาลโตนดเอาไว้ ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้ถือเป็นการไม่เหมาะสมต่อนางโคกวดีที่เป็นผู้หญิง จึงต้องทำการขอขมาและขอให้นางโคกวดีหลบไปก่อนในระหว่างที่จะปีนขึ้นต้นตาลโตนดนั้น ในขณะเดียวกันก็จะมีการขอให้นางโคกวดีช่วยปกป้องรักษาคุ้มครองผู้ที่ปีนขึ้นต้นตาลโตนดไม่ให้ตกลงมา และขอให้ในตลอดฤดูกาลทำตาลโตนดนี้ ทำตาลโตนดได้ผลผลิตมากๆ

การประกอบพิธีแรกตาลนั้นจะต้องมีการหาฤกษ์ยามที่เป็นมงคล และจะต้องเลือกต้นตาลโตนดที่สมบูรณ์ที่สุดภายในพื้นที่ของตนเองมาใช้ในการประกอบพิธีแรกตาล อุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีมี ดังนี้

1. ไม้คาบตาลตัวผู้และไม้คาบตาลตัวเมีย
2. กระบอกตาล
3. มีดปาดตาล
4. ดอกที่ใช้สำหรับมัดพะอง
5. ดอกไม้
6. ฐูป 3 ดอก เทียน 2 เล่ม

7. หมากพลู
8. พานสำหรับใส่ดอกไม้ ฐูปเทียน และหมากพลู

เมื่อจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ในการประกอบพิธีเสร็จเรียบร้อยแล้ว จากนั้นก็นำอุปกรณ์ดังกล่าวมายังบริเวณต้นตาลโตนดที่สมบูรณ์ที่สุดภายในพื้นที่ของตนเอง และเริ่มประกอบพิธี โดยผู้ที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนดในแต่ละบ้านนั้นก็จะมีการประกอบพิธีแรกตาลกันเอง ซึ่งในการประกอบพิธีแรกตาลนี้จะให้ผู้อาวุโสของแต่ละบ้านเป็นผู้นำในการประกอบพิธี โดยเริ่มจากการนำไม้คาบตาลตัวผู้และไม้คาบตาลตัวเมีย กระบอกตาล มีดปาดตาล ดอกสำหรับมัดพะอง พานที่ใส่ดอกไม้ ฐูปเทียน และหมากพลู นำมาวางไว้ข้างหน้าต้นตาลโตนดที่ใช้ประกอบพิธีกรรม จากนั้นจึงจุดฐูปเทียน และเริ่มบอกกล่าวแก่นางโคกหวดี ซึ่งในการบอกกล่าวนี้จะเริ่มจากการเบิกด้านหรือบทชุมนุมเทวดา เมื่อบอกกล่าวจบแล้วจากนั้นก็อธิษฐานตามต้องการ อย่างกรณีของ นายสุข ใจบุญ อายุ 76 ปี ที่ได้มีการบอกกล่าว ดังนี้

“นะโมตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทฺธัสสะ
 นะโมตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทฺธัสสะ
 นะโมตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทฺธัสสะ

สระขั้ง สระเสนัง สระพันธุ่ง นะรินทัง
 ประวิตตานุกาโว สะทา รักขะตุติ
 ณะวิตวานะ เมตตัง สะเมตตา ภาทันตา
 อะวิกขิตตะจิตตา ประวิตตัง ภาณันตุ
 สักเค กาเม จะ รูปะ คิริสิขะระตะญเญ จันตะลิกเข วิมานะ ทีเป
 รัฎฐเฐ จะ คาเม ตะรุวะนะคะหะเน เคหะวัตถุมหิ เขตเต ภูมมา
 จายันตุ เทวา ฆะละละละวิสะเม ยักขะคันธัพพะนาคา ติญจันตา
 สันติเก ยัง มุนิวะระวะจะนัง สาธะโว เม สุณันตุ
 ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา
 ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา
 ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา

นางโคกวดดี อยู่ใหม่ อยู่ วันนี้จะขอแรกตาล
วันนี้วันลาภวันดี ทำน้อยขอให้ได้มาก
ทำยากขอให้ได้ง่าย ขอให้ไหลเหมือนแม่น้ำพระคงคา
จงปกป้องรักษาให้ตลอดรอดฝั่งไปเถิด”

เมื่ออธิษฐานเรียบร้อยแล้ว ผู้อาวุโสที่เป็นผู้นำในการประกอบพิธี ก็จะนำพะองมาพาดกับต้นตาลโตนด แล้วนำตอกมามัดพะองไว้กับบริเวณโคนของลำต้นตาลโตนดให้แน่น จากนั้นก็จะนำตอกพร้อมที่มีดปาดตาลเหน็บเอว แล้วปีนพะองขึ้นต้นตาลโตนดไป โดยในระหว่างที่ปีนพะองขึ้นไปทีละขั้นนั้น ก็จะนำตอกมามัดพะองกับลำต้นตาลโตนดไว้ให้แน่น ทำอย่างนี้จนกระทั่งมัดพะองให้ยึดติดกับลำต้นตาลโตนดได้ถึงบริเวณยอดตาลโตนด จากนั้นก็จะนำมีดปาดตาลที่เหน็บเอวอยู่ ออกมาฟันหนามที่อยู่บนยอดของต้นตาลโตนดเพื่อให้สามารถที่จะปีนเหยียบบนยอดตาลโตนดได้ จากนั้นจึงนำไม้คาบตาลมาคาบวงตาลหรือปลีตาลพอเป็นพิธี เพื่อเป็นการเตือนหรือบอกแก่ต้นตาลโตนดให้รู้ว่าต่อจากนี้จะมีการทำตาลโตนดกันแล้ว จากนั้นจึงปีนลงมาจากต้นตาลโตนดและทำการบอกกล่าวแก่นางโคกวดดีให้กลับเข้ามาสิงสถิตอยู่ที่ต้นตาลโตนดดั้งเดิม และต่อจากนี้หากมีการปีนต้นตาลโตนดเพื่อทำตาลก็ขอให้หลบไปก่อนโดยที่ไม่ต้องมีการบอกกล่าวอีก จากนั้นจึงบอกกล่าวนางโคกวดดีว่าพอได้ผลผลิตแล้วจะนำหัวหมูมาถวายหรือสิ่งของอย่างอื่นก็ได้ แล้วแต่จะบอกกล่าวว่าจะนำมาถวายให้ แต่สำหรับหัวหมูนั้นเป็นสิ่งที่จะขาดไม่ได้ ซึ่งจะนำมาถวายให้เมื่อหมดฤดูกาลทำตาลแล้ว เมื่อบอกกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้วก็เป็นอันเสร็จพิธีแรกตาล

ซึ่งชาวบ้านเชื่อกันว่าผู้ที่ปีนต้นตาลโตนดแล้วตกจากต้นตาลโตนดลงมานั้น เป็นคนที่ไม่เคารพต่อต้นตาลโตนด คือ ไม่ได้ประกอบพิธีแรกตาลก่อน นั่นคือ ไม่ได้กระทำการบอกกล่าวแก่นางโคกวดดีให้รู้ก่อนว่าตนเองจะทำตาลโตนด และไม่ได้กระทำการขอขมานางโคกวดดี อยู่ๆ คิดที่จะทำตาลโตนดก็ปีนขึ้นต้นตาลโตนดไปทันที ทำให้นางโคกวดดีตกใจจึงถีบตกต้นตาลโตนดลงมา

พิธีปิดฤดูกาลทำตาล

หลังจากที่เริ่มเข้าสู่ฤดูฝน ในช่วงประมาณเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายนก็จะสิ้นสุดฤดูกาลทำตาลโตนด เนื่องจากในช่วงฤดูฝนนี้ต้นตาลโตนดจะไม่ให้ผลผลิตแล้ว จึงทำตาลต่อไปไม่ได้อีก ชาวบ้านก็จะมีการประกอบพิธีปิดฤดูกาลทำตาลโตนดกัน โดยผู้ที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนดในแต่ละบ้านนั้นก็จะมีพิธีปิดฤดูกาลทำตาลโตนดกันเอง ซึ่งในการประกอบพิธีนี้จะให้ผู้อาวุโสของแต่ละบ้านเป็น

ผู้นำในการประกอบพิธี ซึ่งในการประกอบพิธีปิดฤดูกาลทำตาลนั้นก็ต้องมีการหาฤกษ์ยามที่เป็นมงคล เมื่อได้วันที่เป็นมงคลแล้ว จากนั้นจึงจัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธี ดังนี้

1. ไม้คาบตาลตัวผู้และไม้คาบตาลตัวเมีย
2. กระบอกลูกตาล
3. มีดปาดตาล
4. ดอกไม้
5. กล้วย 3 ดอก เทียน 2 เล่ม
6. หมากพลู
7. พานสำหรับใส่ดอกไม้ กล้วยเทียน และหมากพลู
8. หัวหมู
9. เหล้า
10. ผลไม้
11. สิ่งของอื่นๆ ตามที่ได้บอกกล่าวว่าจะนำมาถวายเมื่อตอนที่ประกอบพิธีแรกตาล

เมื่อจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ครบแล้ว ผู้อาวุโสที่เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมก็จะนำอุปกรณ์ทั้งหมดมาประกอบพิธีปิดฤดูกาลทำตาลที่ต้นตาลโตนตอที่เคยใช้ประกอบพิธีแรกตาล และเริ่มกระทำการบอกกล่าว โดยเริ่มจากการเบิกด้านหรือบทชุมนุมเทวดา จากนั้นจึงบอกกล่าวแก่นางโคกวดีว่าได้นำสิ่งของต่างๆ มาถวายให้ตามสัญญาที่เคยได้ให้ไว้เมื่อตอนประกอบพิธีแรกตาลแล้ว ขอเชิญนางโคกวดีให้มารับสิ่งของที่ได้นำมาถวายให้ในวันนี้ และขอให้นางโคกวดีช่วยดูแลรักษาต้นตาลโตนตอให้เจริญเติบโตจนถึงฤดูกาลทำตาลในปีหน้าก็ขอให้ได้ผลผลิตมากๆ จากนั้นจึงอธิษฐานตามต้องการ เป็นอันเสร็จพิธีปิดฤดูกาลทำตาล

ประเพณีที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ และความเชื่อเรื่องเทวดา เรื่องผี

ประเพณีวัวเทียมไถ

ประเพณีวัวเทียมไถของชาวบ้านหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงนั้น เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2517 ริเริ่มขึ้นมาโดย ผู้ใหญ่พร ประสาทร์ ที่จัดขึ้นมาเพื่อให้ชาวบ้านได้ผ่อนคลายจากการทำงานหนักมาตลอดทั้งปี โดยจะจัดขึ้นในช่วงหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว เมื่อชาวบ้านได้เก็บเกี่ยวข้าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะมีการนำวัวของตนเองที่ใช้ไถนามาประกวดกันว่า วัวของใครจะมีท่าทางการไถได้สง่างาม

กว่ากัน ตลอดจนวัวของใครมีลักษณะดีและสวยงามกว่ากัน ซึ่งการประกวดวัวเทียมไถนั้นไม่ต้องทำการไถจริง เพียงแค่นำวัวมาเทียบกับแอกเพื่อลากคันไถ โดยดูความสวยงามเท่านั้น

สนามที่ใช้สำหรับทำการแข่งขันวัวเทียมไถ ก็คือ ในบริเวณพื้นที่นาของชาวบ้านนั่นเอง ซึ่งชาวบ้านก็จะมีอาการตกลงกันว่าจะมีการใช้ที่นาตรงบริเวณไหน ของใคร เพื่อใช้ทำเป็นสนามในการแข่งขัน เมื่อชาวบ้านตกลงกันได้แล้ว จากนั้นชาวบ้านก็จะมาช่วยกันปรับพื้นที่นาตรงบริเวณนั้นให้เรียบและทำพื้นที่นาให้เป็นสนามที่มีลักษณะเป็นรูปวงรี จากนั้นก็จะนำธงมาปักไว้ล้อมรอบสนาม เพื่อทำเป็นเขตของสนาม และเมื่อได้เขตของสนามแล้วก็จะนำธงอีกส่วนหนึ่งมาปักไว้ภายในสนาม เพื่อแบ่งเขตทำเป็นลู่วิ่งสำหรับให้วัวเทียมไถเดินประกวดกัน และจะมีการจัดประดับตกแต่งไฟอย่างสวยงามเพื่อให้ความสว่างในบริเวณสนาม ส่วนตรงกลางของสนามจะมีการนำโต๊ะตัวใหญ่ๆ มาจัดไว้สำหรับให้นักดนตรีบรรเลงเพลงประกอบตลอดการแข่งขันอีกด้วย ส่วนที่บริเวณด้านข้างของสนามก็จะทำเป็นที่สำหรับไว้พักวัวที่เข้ามาทำการแข่งขัน โดยผู้ที่นำวัวเข้ามาทำการแข่งขันนั้น ส่วนใหญ่ก็จะนำวัวขึ้นรถสิบล้อเดินทางเข้ามา เมื่อมาถึงบริเวณงานก็จะนำวัวลงมาจากรถสิบล้อ จากนั้นก็จะนำวัวมาผูกไว้บริเวณที่จัดไว้สำหรับพักวัว เพื่อให้วัวชินกับสถานที่และไม่ตื่นสนาม

การแข่งขันวัวเทียมไถนั้นจะมีการแบ่งวัวที่ใช้ทำการแข่งขันออกเป็น 3 รุ่น คือ วัวรุ่นใหญ่ อายุ 7-8 ปี วัวรุ่นกลาง อายุ 3-4 ปี และวัวรุ่นเล็ก อายุ 2-3 ปี โดยที่จะมีกรรมการตัดสินทั้งหมดจำนวน 4 คน คือ กรรมการที่จะอยู่ตรงกลางสนาม 1 คน เรียกว่า กรรมการกลาง ซึ่งจะถือสมุดและปากกาเพื่อคอยจดว่าวัวคูไหนผ่านเข้ารอบ วัวคูไหนตกรอบ และจะมีกรรมการที่จะอยู่รอบสนามอีก 3 คน เรียกว่า ผู้ช่วยกรรมการ ซึ่งจะคอยช่วยกรรมการกลางดูวัวอยู่รอบสนาม เพราะกรรมการกลางอาจดูได้ไม่ทั่วถึง สำหรับผู้ที่เป็นกรรมการในการตัดสินนั้นก็จะต้องมีคุณสมบัติ คือ จะต้องเป็นคนในหมู่บ้านที่มีความอาวุโส ได้รับการยอมรับนับถือจากชาวบ้าน และที่สำคัญ คือ จะต้องมีความรู้ในเรื่องวัว สามารถแยกได้ว่าวัวคูนี้มีความแตกต่างจากวัวคู่อื่นๆ หรือเรียกว่า คูวัวเป็นนั่นเอง

วิธีการทำการแข่งขัน คือ จะทำการแข่งขันกันเป็นทีม โดย 1 ทีม จะประกอบไปด้วย วัว 4 คู โดยที่ วัว 1 คู นั้นจะประกอบไปด้วย วัวที่ทำการตกแต่งอย่างสวยงาม จำนวน 2 ตัว และเจ้าของวัวที่นำวัวเข้าประกวด จำนวน 2 คน ที่ต้องลงไปในสนามกับวัว โดยจะเป็นคนถือคันไถ 1 คน และเป็นคนถือเชือกที่ผูกปากวัว 1 คน ซึ่งในการแข่งขันนั้นจะทำการแข่งขันครั้งละ 1 ทีม คือ วัว

จำนวน 4 คู่ ลงแข่งขันพร้อมๆ กัน โดยให้วัวทั้ง 4 คู่ ไถโซว์รอบสนาม จำนวน 2 รอบ สำหรับผู้ที่นำ วัวเข้ามาทำการแข่งขันนั้นจะต้องมาแจ้งแก่กรรมการว่าวัวที่ตนนำเข้ามาแข่งขันนั้นอายุกี่ปี ทั้งนี้ก็ เพื่อให้กรรมการทำการจัดรุ่นว่า วัวที่เข้าทำการแข่งขันนั้นจะเข้าแข่งขันในรุ่นใหญ่ รุ่นกลาง หรือ รุ่นเล็ก จากนั้นกรรมการจึงให้หมายเลขแก่วัวเพื่อเข้าทำการแข่งขัน โดยผู้ที่นำวัวเข้าทำการแข่งขัน จะนำหมายเลขที่กรรมการให้มาติดที่แฉกของวัว จากนั้นเมื่อผู้นำวัวเข้าทำการแข่งขันได้หมายเลขครบทุกคนแล้ว กรรมการก็จะเริ่มทำการแข่งขัน โดยแบ่งการแข่งขันเป็นรุ่นๆ ไป และจะทำการแข่งขันในรุ่นเล็กก่อน ต่อมาก็จะเป็นการแข่งขันในรุ่นกลาง และสุดท้ายจะเป็นการแข่งขันในรุ่นใหญ่ การแข่งขันนั้นมักจะเริ่มเวลาประมาณ 18.00 น. หรือตอนพระอาทิตย์ตกดิน และจะทำการแข่งขันไปเรื่อยๆ จนกว่าจะครบทุกทีม ส่วนมากมักจะแข่งขันเสร็จตอนเวลาเที่ยงคืน

สำหรับหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสิน คือ กรรมการจะเรียกวัวมาแข่งขันตามลำดับรุ่นและตามลำดับหมายเลข โดยกรรมการจะเรียกมาครั้งละ 1 ทีม คือ วัว จำนวน 4 คู่ ให้มาลงสนามพร้อมกัน เมื่อวัวลงมาที่สนามแล้ว เจ้าของวัวก็จะทำการเทียมแอกและแบ่งหน้าที่กัน โดยที่คนหนึ่งจะเป็นผู้ถือคันไถ ส่วนอีกคนหนึ่งจะถือเชือกที่ผูกปากวัวเพื่อบังคับวัว จากนั้นเมื่อได้รับสัญญาณจากกรรมการให้เริ่มทำการแข่งขัน เจ้าของวัวก็จะออกคำสั่งให้วัวเดินไปตามถู่ จำนวน 2 รอบ ซึ่งในระหว่างนี้กรรมการกลางและกรรมการที่อยู่รอบสนามจะทำการให้คะแนนวัว โดยมีคะแนนเต็ม 40 คะแนน กรรมการต่างคนก็ต่างให้คะแนน จากนั้นจึงนำคะแนนมารวมกัน วัวของใครได้คะแนนสูงสุดก็ได้รับรางวัลไป ในการแข่งขันวัวเทียมไถโซว์นี้จะไม่มีการเสมอกัน ต้องชนะขาดเท่านั้น เกณฑ์ในการให้คะแนน คือ ดูความสวยงามของการตกแต่งวัว ความสวยงามของท่าทางการเดิน ตลอดจนความพร้อมเพียงของวัว 2 ตัวที่ลากคันไถ คือ บ่าหลังของวัวจะต้องเสมอกัน ขณะที่ลากคันไถแอกต้องเสมอกันหรือแอกไม่เอียง และที่สำคัญในขณะที่วัวลากคันไถนั้น วัวจะต้องไม่ไปถูกรังที่กรรมการได้ปักไว้ที่ถู่ ถ้าหากวัวไปถูกรังก็จะถูกปรับแพ้ทันที ในการแข่งขันวัวเทียมไถโซว์นี้ การตัดสินจะไม่คำนึงถึงรอยไถว่าวัวคู่ไหนรอยไถสวยกว่ากัน แต่จะเป็นการประกวดที่วัวมากกว่า

ซึ่งในการลงสมัครเพื่อเข้าทำการแข่งขันวัวเทียมไถนั้น ผู้ที่นำวัวเข้าทำการแข่งขันจะต้องเสียค่าสมัคร คู่ละ 100 บาท เท่ากันหมดทุกรุ่น และถ้าหากลงแข่งขันในรอบแรกแล้วแพ้ ก็สามารถนำวัวมาลงสมัครเพื่อเข้าทำการแข่งขันใหม่ได้อีกเรื่อยๆ โดยไม่มีกำหนด เพราะถือว่าเป็นการให้โอกาสวัวที่บางตัวเพิ่งเคยลงแข่งขันครั้งแรก อาจทำให้ตื่นสนาม ทำให้ท่าทางการเดินไม่ดี บางครั้งวิ่งออกนอกถู่ไป พอแข่งรอบสอง วัวได้คุ้นเคยกับสนามมากขึ้น ไม่ตื่นและไม่กลัวอีก ก็จะทำให้เดิน

ได้สวยงามมากขึ้น บางคนนำวัวมาเพื่อต้องการโชกว่าวัวของตนเองสวยและมีลักษณะดี แต่ไม่ต้องการเข้าทำการแข่งขัน กรรมการก็จะจัดให้เป็นรอบเหมา คือ เสียค่าสมัคร คู่ละ 500 บาท คือให้วัวนั้นเดินโชวีในสนามเพียงคู่เดียว โดยไม่ต้องมีวัวคู่อื่นลงมาเดินด้วย สำหรับวัวที่ชนะการแข่งขัน คือ มีคะแนนสูงสุดนั้น ก็จะได้รับรางวัล คือ ลูกวัว หรือ จักรยาน สำหรับรางวัลนั้นแล้วแต่ว่าจะมีใครสนับสนุนอะไรมาบ้าง ถ้ารางวัลมีมาก ก็จ่ายมาก ส่วนเงินที่ได้จากการเก็บค่าสมัครนั้น ชาวบ้านก็จะตกลงกันว่าจะนำไปใช้ทำอะไร เช่น บริจาคให้วัด หรือ บริจาคให้โรงเรียน

ในการจัดประเพณีวัวเทียมไถของชาวบ้านหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง หลังจากที่ผู้ใหญ่พร ประสาทร์ ได้ริเริ่มให้มีการจัดขึ้นแล้วนั้น ก็ได้มีการนำประเพณีนี้ไปจัดภายในพื้นที่อื่นๆ จนกระจายไปในแถบอำเภอบ้านลาดไปจนถึงจังหวัดราชบุรีและจังหวัดกาญจนบุรี จนถึงในปัจจุบันนี้ เมื่อหมู่บ้านดงห้วยหลวงมีการจัดงานประเพณีวัวเทียมไถขึ้น ก็จะมีวัวจากจังหวัดราชบุรีและจังหวัดกาญจนบุรีเข้ามาร่วมทำการแข่งขันด้วย ซึ่งเป็นลักษณะของการใช้แรงกัน คือ ถ้าหากทางจังหวัดราชบุรีหรือจังหวัดกาญจนบุรีมีการจัดงานประเพณีวัวเทียมไถขึ้น ทางหมู่บ้านดงห้วยหลวงก็จะนำวัวไปเข้าร่วมทำการแข่งขันด้วยเช่นกัน

**สภาพสังคมและวัฒนธรรมในการทำตาลโตนดของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนด
ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
อานันทมหิดล ในช่วง พ.ศ. 2411- พ.ศ. 2489**

การเมืองการปกครอง

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งตรงกับ ร.ศ.113 (พ.ศ.2437) นั้น จังหวัดเพชรบุรีมีฐานะเป็นหนึ่งในหัวเมืองที่อยู่ในมณฑลราชบุรี ดังหลักฐานที่ปรากฏอยู่ในสมุดราชบุรี พ.ศ. ๒๔๖๘ (2550:5) ภาคที่ ๑ ว่าด้วยตำนานเมืองและการปกครองมณฑลราชบุรี ดังนี้

...ในรัชกาลแห่งสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๕ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดรวมหัวเมืองต่างๆ ที่อยู่ใกล้ชิดติดต่อกัน ตั้งขึ้นเป็นมณฑลเป็นส่วนๆ เมื่อรัตนโกสินทร์ศก ๑๑๓ (พ.ศ.๒๔๓๗)... มณฑลซึ่งได้จัดตั้งขึ้นในปีที่กล่าวนี้มี ๔ มณฑล คือ มณฑลพิษณุโลก มณฑลปราจีน มณฑลนครราชสีมา และมณฑลราชบุรี มณฑลราชบุรีนั้นได้โปรดให้รวม

หัวเมือง ๖ หัวเมือง ตั้งขึ้น คือ เมืองราชบุรี ๑ เมืองกาญจนบุรี ๑ เมืองสมุทรสงคราม ๑ เมืองเพชรบุรี ๑ เมืองปราณ ๑ เมืองประจวบคีรีขันธ์ ๑ แต่แล้วโปรดเกล้าฯ ให้รวมเมืองปราณบุรีกับเมืองประจวบคีรีขันธ์มาขึ้นกับเมืองเพชรบุรี ฉะนั้นมณฑลราชบุรีจึงมีแต่ ๔ หัวเมือง...

จังหวัดเพชรบุรีนั้น มีการแบ่งเขตการปกครอง โดยใช้แม่น้ำเพชรบุรีเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง โดยแบ่งอำเภอออกเป็น 2 อำเภอ ตามฝั่งของแม่น้ำ คือ ฝั่งที่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเพชรบุรี ตั้งที่ว่าการอำเภอที่ตำบลห้วยท่าช้าง เรียกว่า อำเภอห้วยท่าช้าง ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอเขาย้อย และฝั่งที่ทางตะวันออกของแม่น้ำเพชรบุรี ตั้งที่ว่าการอำเภอที่ตำบลนายาง เรียกว่า อำเภอนายาง ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอหนองจอก ต่อมาใน ร.ศ.117 (พ.ศ.2441) พระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย มีรับสั่งแก่ข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลราชบุรี ให้มีการจัดตั้งอำเภอเมืองเพิ่มขึ้น โดยตั้งที่วัดพลับพลายไซย ดังที่ปรากฏใน รายงานประจำปี ศก ๑๑๗ ของมณฑลราชบุรี ดังนี้

...เมืองเพชรบุรีเดิมมี ๒ อำเภอ คือ แบ่งเขตตามลำน้ำ ๒ ฝั่งๆ ละ ๑ อำเภอๆ ฝั่งตะวันตก ตั้งที่ตำบลห้วยท่าช้าง...หลวงจ่าราชภักดีมหาดไทยเปนนายอำเภอๆ ฝั่งตะวันออก ตั้งที่ตำบลนายาง...หลวงนาเปนนายอำเภอ... พระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย...ทรงเห็นว่าอาณาเขตของนายอำเภอหนึ่งๆ อยู่ข้างกว้าง ยาวนัก เปนการลำบากของนายอำเภอ ที่จะไปตรวจราชการในท้องที่ของตนให้รู้เหตุผล โดยเร็วได้ด้วย สมควรจะต้องเพิ่มอำเภอเมืองขึ้น...อำเภอเมืองๆ เพชรบุรี ตั้งที่วัดพลับพลายไซย หลวงเพชรบุรีจ่าเมืองเปนนายอำเภอ...

ในสมัยนี้พื้นที่บริเวณหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ตำบลบ้านทานนั้น อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเมือง หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง มีพื้นที่อยู่ติดกับภูเขาแด่น ภูเขาพระนอก ภูเขาพระใน และภูเขาสูง มีลักษณะพื้นที่เป็นเนินเขาลาดชันลงมาจากทิศตะวันตกไปทิศตะวันออก สภาพพื้นที่เป็นป่ารกทึบ มีไม้จำพวกไม้เต็งรังและไม้ไผ่สีสุกอยู่เป็นจำนวนมาก ภายในพื้นที่มีลำห้วยใหญ่ไหลผ่านและมีสัตว์ป่าที่มีขนาดใหญ่อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ดังที่ปรากฏหลักฐานอยู่ใน สมุดราชบุรี พ.ศ.๒๔๖๘ (2550:316) ภาคที่ ๕ เบ็ดเตล็ด เรื่อง สัตว์ป่าและวิถีล่าสัตว์ ที่ได้กล่าวถึง พื้นที่ที่มีสัตว์ป่าขนาดใหญ่อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ดังนี้

“...ท้องที่มณฑลนี้ เปนทำเลที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่ต้องการเที่ยวเตร่ชมสัตว์ป่า...ในจังหวัด เพ็ชรบุรี ตำบลที่มีสัตว์ใหญ่มาก คือ ท้องที่อำเภอทางหย่อง ตามลำแม่น้ำเพชรตอนเหนือ อำเภอท่าช้าง และ อำเภอหนองจอก...”

จากการที่สภาพพื้นที่ของหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่เป็นป่ารกทึบ ประกอบกับมีลำห้วยใหญ่ไหลผ่าน ชาวบ้านจึงได้เรียกหมู่บ้านนี้ว่าดงห้วยหลวง ในสมัยนั้นมีประชากรเข้ามาอาศัยอยู่ไม่มากนัก ดังจะเห็นได้จาก ในเอกสารรายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับหมู่บ้านของที่ว่าการอำเภอบ้านลาด ที่ได้มีการกล่าวถึง จำนวนประชากรของหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ในสมัยที่ยังอยู่ในเขตการปกครองของ อำเภอเมืองว่า มีประชากรอยู่อาศัย จำนวน 62 หลังคาเรือนเท่านั้น ซึ่งนับว่ามีประชากรอาศัยอยู่น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนพื้นที่ที่มีอยู่ จึงทำให้มีพื้นที่ว่างเปล่า ไม่มีคนจับจองเป็นเจ้าของเหลืออยู่เป็นจำนวนมาก จนกระทั่งเมื่อมีพ่อค้าชาวจีนได้ล่องเรือเข้ามาค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าภายในพื้นที่นี้ โดยล่องเรือเข้ามาทางคลองอัมพวาจนมาถึงคลองบางจาก ขึ้นฝั่งที่ท่าวัดจันทาราม เพื่อทำการค้าขาย จากนั้นถ้าหากล่องเรือจากคลองบางจากที่ท่าวัดจันทารามไปเรื่อยๆ ก็จะไปถึงคลองขนอน ซึ่งเป็นอีกจุดหนึ่งที่พ่อค้าชาวจีนมักจะมาจอดเรือเพื่อเข้ามาค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้ากับชาวบ้านภายในพื้นที่ ซึ่งถ้าหากล่องเรือต่อไปอีกเรื่อยๆ ตามคลองขนอนก็จะเข้าสู่แม่น้ำเพชรบุรี และสามารถผ่านเข้ามายังตลาดภายในตัวเมืองเพชรบุรีเพื่อทำการค้าขายได้ และถ้าหากล่องเรือต่อไปอีกเรื่อยๆ ตามแม่น้ำเพชรบุรีก็จะสามารถล่องเรือออกทะเลไปได้ ซึ่งจากการที่มีพ่อค้าชาวจีนล่องเรือเข้ามาค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าตามเส้นทางดังกล่าวนี้เอง ได้ทำให้ลูกเรือของพ่อค้าชาวจีนคนหนึ่ง ชื่อ แจ็กแวง แซ่จิว ได้เข้ามายังพื้นที่บริเวณหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง และเห็นว่าพื้นที่บริเวณนี้ ยังไม่มีเจ้าอยู่เป็นจำนวนมาก จึงได้เข้ามาจับจองพื้นที่บริเวณที่อยู่ติดกับภูเขาพระนอก ภูเขาพระใน จำนวน 250 ไร่ ซึ่ง แจ็กแวง แซ่จิว นั้นเป็นชาวจีนคนแรกที่เข้ามาจับจองพื้นที่ภายในหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง และหลังจากที่ แจ็กแวง แซ่จิว ได้เข้ามาจับจองพื้นที่บริเวณนี้ได้ไม่นาน ก็ได้มีชาวจีนคนอื่นๆ อพยพตาม แจ็กแวง แซ่จิว เข้ามาจับจองพื้นที่ในแถบนี้เช่นเดียวกัน

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งตรงกับ พ.ศ.2458 เมืองเพชรบุรี ได้มีการแบ่งอำเภอเมืองเพชรบุรี ออกเป็น 2 อำเภอ คือ โดยแบ่งพื้นที่บางส่วนของอำเภอเมืองออกไปจัดตั้งเป็นอีกหนึ่งอำเภอ โดยตั้งที่ว่าการอำเภอขึ้นที่ตำบลท่าช้างและเรียกชื่ออำเภอตามที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอ คือ อำเภอท่าช้าง ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอบ้านลาด ส่วนอำเภอเมืองนั้นต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอคลองกระแซง ซึ่งการแบ่งพื้นที่อำเภอเมืองออกเป็น 2 อำเภอ

นั้น เนื่องจากอำเภอเมืองเพชรบุรีนั้นมีท้องที่กว้างขวางและงานราชการก็มีมาก จึงทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้แล้วเสร็จได้ทันเวลาของราชการ ทำให้สมุหเทศาภิบาลมณฑลราชบุรีเขียนใบบอกถึงกระทรวงมหาดไทย ขอให้มีการแบ่งเขตการปกครองอำเภอเมืองเพชรบุรี ออกเป็น 2 อำเภอ พระยามหาอำมาตยาธิบดีผู้รั้งตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย จึงได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตสั่งให้จัดแยกท้องที่ของอำเภอเมืองเพชรบุรีออกเป็น 2 อำเภอ ดังที่ปรากฏในรายงาน เรื่อง แบ่งอำเภอเมืองเพชรบุรี เป็น 2 อำเภอ คือ อำเภอท่าช้าง อำเภอเมือง ดังนี้

...ข้าพระพุทธเจ้า ขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณา ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท ด้วยข้าพระพุทธเจ้าได้รับใบบอกสมุหเทศาภิบาลมณฑลราชบุรี...ว่าอำเภอเมืองฯ เพ็ชรบุรี เป็นอำเภอที่มีท้องที่กว้างขวาง มีตำบลถึง ๓๔ ตำบล มีพลเมืองชายหญิงรวม ๔๒๙๒๘ คน นับว่าราษฎรมากกว่าอำเภออื่นๆ ทั้งราชการในที่ว่าอำเภอเมืองก็มีมาก เจ้าหน้าที่ซึ่งประจำรับราชการอยู่ในที่ว่าอำเภอ ได้อุสาหะพยายามช่วยกันกระทำอยู่ โดยเต็มสติกำลัง แต่ราชการไม่มีใครจะลู่วงเรียบริ้อยไปได้ทันเวลาของราชการ สมุหเทศาภิบาลมณฑลราชบุรี เห็นด้วยเกล้าฯ ว่าสมควรจะแบ่งการปกครองท้องที่อำเภอเมืองฯ เพ็ชรบุรี ออกเป็น ๒ อำเภอ เพื่อให้การปกครองสะดวกขึ้นกว่าแต่ก่อน เมื่อได้แบ่งการปกครองออกเป็น ๒ อำเภอแล้ว อำเภอเมืองคงตั้งอยู่ตามเดิม ส่วนอำเภอที่แยกออกไปนั้นควรตั้งที่ตำบลท่าช้าง เรียกนามอำเภอว่า อำเภอท่าช้าง มีความตามใบบอก ดังนี้ ตามที่สมุหเทศาภิบาลชี้แจงมานี้ ข้าพระพุทธเจ้าได้รับใส่เกล้าฯ พิจารณาตามแผนที่ของอำเภอเมืองฯ เพ็ชรบุรีแล้ว เห็นด้วยเกล้าฯ ว่าเป็นการสมควรที่จะแบ่งการปกครองท้องที่อำเภอเมืองฯ เพ็ชรบุรีออกเป็น ๒ อำเภอได้ตามความเห็นของสมุหเทศาภิบาลมณฑลราชบุรี ถ้าชอบด้วยพระราชดำริห์แล้ว ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตสั่งให้จัดแยกท้องที่ของอำเภอเมืองเพ็ชรบุรีออกเป็น ๒ อำเภอดังได้กราบบังคมทูลมาแล้วในตอนต้นต่อไป...

จากเอกสารรายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับหมู่บ้านของที่ว่าอำเภอบ้านลาด ได้ระบุไว้ว่า หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ตำบลบ้านทาน นั้นได้รับโอนมาจากอำเภอเมืองเพชรบุรีให้มาอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอท่าช้างหรืออำเภอบ้านลาด ใน พ.ศ. 2459 เมื่อได้รับโอนมาแล้วก็ได้ทำให้ทางราชการสามารถเข้ามาดูแลราษฎรได้ทั่วถึงมากขึ้น ก็ได้ทำให้มีชาวบ้านจากที่อื่นๆ เริ่มเข้าไปบุกเบิกพื้นที่เพื่อทำที่อยู่อาศัยกันมากขึ้นเรื่อยๆ

การประกอบอาชีพ

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ราษฎรเมืองเพชรบุรีมีการประกอบอาชีพทำนา ทำสวน และทำตาลโตนด ดังที่ปรากฏอยู่ในรายงานจัดการปกครองหัวเมือง ศก ๑๑๗ ของมณฑลราชบุรี หมวดที่ ๑ ว่าด้วยการปกครองหัวเมืองเพชรบุรี ดังนี้

“...ราษฎรพลเมืองในเมืองนี้ ช่วยประกอบการทำงาน ทำสวน แลทำตาลเป็นพื้น...สัตว์พาหนะที่ใช้กันอยู่โดยมากก็คือมีโคมากกว่าอย่างอื่น...”

และเนื่องจากราษฎรในเมืองเพชรบุรีมีการประกอบอาชีพทำนาและอาชีพทำตาลโตนดกันเป็นจำนวนมากนี้เอง จึงทำให้ผู้ว่าราชการเมืองเพชรบุรีมีการแต่งตั้งที่ปรึกษาในการประกอบอาชีพทำนาและอาชีพทำตาลโตนดขึ้นมา เพื่อที่จะให้ทางราชการได้ทราบถึงปัญหาและความต้องการของราษฎรในการประกอบอาชีพและจะได้สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงกับความต้องการของราษฎร ดังที่ปรากฏใน รายงานประจำปี ศก ๑๑๗ ของมณฑลราชบุรี หมวดที่ ๓ ว่าด้วยจัดกรมการที่ปรึกษาเมืองเพชรบุรี ดังนี้

“...การจัดตั้งกรมการที่ปรึกษาในเมืองเพชรบุรี พระยามรินทรภักไชยผู้ว่าราชการเมืองได้นัดประชุมที่จะเลือกตั้งกรมการที่ปรึกษาแลชี้การในหน้าที่กรมการที่ปรึกษาจะต่อกระทำ...การที่กรมการที่ปรึกษาจะต้องกระทำตามหน้าที่ที่มีเพียงปีละสองสามครั้งเท่านั้น...”

โดยที่อาชีพการทํานานั้น พระยามรินทรภักไชยผู้ว่าราชการเมืองเพชรบุรีได้ตั้งนายผล ซึ่งเป็นกำนัน นายเอี่ยม ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน และนายสอน ซึ่งเป็นกำนัน เป็นกรมการที่ปรึกษา โดยที่กรมการที่ปรึกษาดังกล่าวนั้น ได้ออกความเห็นเกี่ยวกับอาชีพการทํานา ดังนี้

“๑ นายผล กำนัน ออกความเห็นว่าการทํานาในคลองหนองตั้งแต่ปากคลองไปจนถึงป่าเนื้อที่ประมาณ ๓๐๐๐๐ ไร่เศษ แต่คลองนี้ตื้นซัด ถ้าขุดให้ลึกลงเพียงสัก ๒ ศอก กว้างสัก ๓ ศอก ให้น้ำเดินเข้าได้ นาในคลองนี้คงเจริญขึ้นได้ ๒ นายเอี่ยม ผู้ใหญ่บ้าน ออกความเห็นที่นาตั้งแต่ตำบลวัดท่าไชยมาถึงตำบลบางทะเล แต่ก่อนมาราษฎรได้เอาไครยน้ำในลำคลองตำบลวัดท่าไชย บัดนี้น้ำแห้งราษฎรทํานาไม่ได้มา ๓๐-๔๐ ปีแล้ว ถ้าขุดคลองนี้ให้ลึก ๔ ศอก กว้างสัก ๘ ศอก พอให้น้ำเดินถึงกันได้ นาของราษฎรก็คงเจริญขึ้น

๓ นายสอน กำนัน ออกความเห็นว่า ตำบลท่าแร่แลท่าใหญ่ เมื่อซุดคลองถึงกัน ราษฎร คงจะทำนาได้ผลมากขึ้น เพราะได้อาไศรยน้ำทั้ง ๒ คลองใช้ทั่วถึงกัน”

พระยามรินทรภักไชยผู้ว่าราชการเมืองเพชรบุรีได้ตั้งนายจ้อย เป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับอาชีพ ทำตาล โดยนายจ้อยนั้นได้ออกความเห็น ดังนี้

“นายจ้อย ออกความเห็นว่า การทำตาลต้องอาไศรยความอดหนุนหลายอย่าง คือ ผู้ทำ อย่าง ๑ ทำได้แล้วต้องหาพื้นเขี้ยวน้ำตาลอย่าง ซื่อหม้ออย่าง ๑ แต่การเดินทางบกเปน การลำบากแก่ผู้ที่จะนำพื้นมาขาย เห็นควรแผ้วถางในลำคลองขนอนเสียให้เตียน เรือ ราษฎรจะได้นำพื้นไปขายโดยสะดวก การทำตาลต่อไปคงจะเจริญขึ้นเปนแน่”

ซึ่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในระยะแรกๆ ประมาณ พ.ศ. 2411 นั้น ราษฎรในหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง มิได้มีการประกอบอาชีพทำตาลโตนด แต่มีการประกอบ อาชีพในการหาของป่า ล่าสัตว์ ทำถ่าน และทำไม้ขาย เนื่องจากในตอนนั้นสภาพพื้นที่ของหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงมีลักษณะเป็นป่ารกทึบ จนกระทั่งประมาณ พ.ศ. 2441 ได้มีลูกเรือของพ่อค้าชาว จีนคนหนึ่งล่องเรือเข้ามาค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าภายในพื้นที่นี้ ชื่อ แจ็กแวง แซ่จิว ได้เข้ามาจับจองพื้นที่บริเวณนี้จำนวน 250 ไร่ จากนั้นจึงทำการถางป่าบางส่วน เพื่อทำที่อยู่อาศัยและทำนา ปลูกข้าว ตลอดจนนำเมล็ดตาลโตนดเข้ามาปลูกไว้ตามคันนา ต่อมาประมาณ พ.ศ.2456 ซึ่งตรงกับในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ต้นตาลโตนดที่ แจ็กแวง แซ่จิว ได้นำมาปลูก นั้น มีอายุได้ประมาณ 15 ปี สามารถที่จะให้ผลผลิตได้แล้ว ราษฎรในพื้นที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง จึงได้มีการประกอบอาชีพทำตาลโตนดขึ้นเป็นครั้งแรก โดยราษฎรได้มีการมาขอเช่าต้นตาลโตนด ของ แจ็กแวง แซ่จิว เพื่อทำน้ำตาลโตนด ซึ่งหลังจากที่ แจ็กแวง แซ่จิว ได้เข้ามาบุกเบิกพื้นที่นี้ ก็ได้มี ราษฎรจากหมู่อื่นตามเข้ามาอาศัยอยู่กันมากขึ้น จากเดิมที่ราษฎรหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง มีการ ประกอบอาชีพหาของป่า ล่าสัตว์ ทำถ่าน และทำไม้ขาย ตอนนนี้ก็มีการเพิ่มอาชีพใหม่เพิ่มขึ้น นั่นคือ อาชีพ ทำนาและทำตาลโตนด

วิธีการทำน้ำตาลโตนดและอุปกรณ์การทำน้ำตาลโตนดนั้นได้มีการกล่าวถึงใน สมุดราชบุรี พ.ศ.๒๔๖๘ (2550:106-109) ภาคที่ ๒ ว่าด้วยการอาชีพและสินค้าสำคัญในมณฑลราชบุรี ดังนี้

...ตาลโตจนเป็นต้นไม้ชนิดหนึ่ง...จัดว่าเป็นต้นไม้มีอายุทนานหลายสิบปี ของบงกงาม ในที่ดอนและในที่แจ้ง เช่น พุงนาเป็นต้น ไม่ชอบพื้นที่ๆ มีน้ำเค็ม ต้นตาลนี้มีลักษณะ คล้ายคลึงกับต้นมะพร้าวแต่ใบคล้ายใบปาล์มตาล ส่วนลำต้นดำเป็นเสี้ยนได้ในชาว เมื่อแก่ เข้าแล้ว ผู้ตาลงอกก็งอกออกจากผลตาลที่หล่นจากต้น แต่ชาวดอนมักเก็บเอาไปกองไว้ เพื่อให้งอก แล้วเอามากะเทาะเอาเนื้อใน ที่เรียกกันว่า จาวลูกตาลงอก มาเชื่อมกับน้ำตาล รับประทาน ถ้าไม่มีผู้ใดเก็บก็งอกงามอย่างข้างต้นจนใหญ่โตขึ้น กำหนดเวลาของตาลจะ งอกเวลาประมาณ ๑ ปี จึงจะผลิบเซียว ครั้งแรกเป็นปุ่มขาวคล้ายปลี ต่อมาประมาณ ๕ ปี จึงจะออกทางและตั้งครกแล้วงามเป็นลำดับไป อายุของต้นตาลที่แก่และตายเองคงไม่ ต่ำกว่า ๒๕๐ ปี แต่ไม่เกิน ๓๐๐ ปี ขนาดของต้นตาล ๕ กำ กลมสูงประมาณ ๑๕ วา และ เกินกว่า ๑๕ วาก็มี รากโตขนาดนิ้วมือเป็นกลุ่มชอนลงดิน ยึดอยู่กับพื้นดินอย่างแข็งแรง เมื่ออายุประมาณได้ ๒๐ ปีเริ่มออกงวง คือ ออกดอกแล้วตกเป็นผลตาลติดกับหลาย ผล ตาลผล ๑ มีจาว ๒ ถึง ๔ จาว ตามขนาดผลเล็กผลใหญ่ แต่ต้นตาลมีอยู่ ๒ ชนิดๆ หนึ่ง เรียกว่าตาลตัวผู้ ชนิดหนึ่งเรียกว่าตาลตัวเมีย ตาลตัวผู้มีแต่งวงไม่มีผล ตาลตัวเมียมีวง และมีผล การทำน้ำตาลทำได้ทั้งสองชนิด แต่การให้น้ำตาลตัวเมียไม่ได้ เพราะทำได้ทน นาน ส่วนตาลตัวผู้ได้น้ำตาลน้อย เมื่อฝนลงดอกหล่นก็ไม่มีน้ำ การทำน้ำตาลต้องมี เครื่องมือต่างๆ คือ พะอง, มีด, ไม้คานกลมและแบน, กระจบอก, พยอม, กะทะ, ฟืน เริ่มแต่ เดือน ๑๒ หรือเดือนเมษายนไปหมดเมื่อฤดูฝนลง และต้องพิจารณาเสียก่อนว่า ต้นไหน ออกงวงควรจะทำได้ จึงเอาพะองไม้ไผ่ฟิงพาดเข้ากับต้นตาลแล้วเอาดอกมัดให้แน่น ถ้า ตาลสูงเอาพะองต่อ ๒-๓ ชั้ว พะอง แล้วขึ้นไปแต่งทางตาลสำหรับขึ้นไปให้เรียบริ้อย เมื่อ เอาพะองพาดเสร็จแล้วก็ใช้ไม้ ๒ อัน ผูกหัวติดกันประมาณ ๔ ฟุต เรียกว่า ไม้คานๆ ๒ ชนิด ชนิดหนึ่งแบน ชนิดหนึ่งกลม ถ้าเป็นตาลตัวเมียใช้ไม้คานกลม คานเข้าที่วงระหว่าง ลูกที่ติดวง หนีบไม้ทั้งสองเข้าให้แน่น นวดให้อ่อน ถ้าเป็นตาลตัวผู้ก็ใช้ไม้คานแบนนวดที่ วง นวดอยู่เช่นนี้ประมาณ ๗ วัน จึงใช้ได้ ถ้าเป็นตาลตัวเมียถากเอาลูกที่ติดวงออกเสีย ถ้าตาลตัวผู้ไม่ต้องทำอะไร เพราะไม่มีลูก แล้วเอากะระบอกใส่น้ำเย็นให้เต็ม เอางวงที่นวด แล้งไปในกระจบอก ผูกทิ้งไว้ประมาณ ๓-๔ วัน จึงเอากะระบอกออก มีดที่จะใช้ปาดตาล เป็นมีดที่คมจนโกนผมได้ ปาดที่ปลายวงเพื่อให้น้ำตาลออกทำอยู่เช่นนี้ทุกเช้าเย็นอยู่สัก ๓-๔ วัน เมื่อเห็นน้ำออกดีเป็นอันใช้ได้แล้ว เอากะระบอกไม้ไผ่เอาเปลือกพะยอมสับเป็นชิ้น เล็กๆ ใสลงไปในกระจบอกรองรับน้ำตาลที่หยดจากวง แต่ก่อนที่จะรองต้องปาดเสียก่อน ทุกครั้ง รองทิ้งไว้ประมาณ ๑๒ นาฬิกา แต่ธรรมดาที่ทำกัน คือ รองตอนเช้า เย็นปลดเอา

ลงมาเคี้ยว แต่ถ้าบางต้นมีน้ำตาลมาก เปลี่ยนเวลาเที่ยงวันอีกครั้งหนึ่ง เรียกว่า น้ำตาลเที่ยง ใ้รับประทานดี นิยมกันมาก เมื่อเสร็จจากขึ้นตาลแล้วรวบรวมหาบ กระบอมน้ำตาลที่ขึ้นไว้มาอังเตาเคี้ยว แล้วเทน้ำตาลในกระบอกลง ในกระทะในที่กรองเพื่อเอาพะยอมและตัวสัตว์ต่างๆ ออกให้หมด การที่ใส่พะยอมไว้เพื่อป้องกันมิให้น้ำตาลเปรี้ยว เมื่อเทลงกระทะแล้วเร่งไฟเคี้ยวไปจนน้ำตาลแห้งงวดลงไป เมื่อเห็นว่าได้ที่แล้ว เอาไม้กลมกวอนจนขาว จึงหยุดทำเป็นปึกหรือใส่หม้อตาลหม้อทนตามความต้องการ ส่วนกระบอมนั้นเมื่อน้ำตาลออกแล้วเอาคว่ำรมไฟให้แห้ง หรือรอกน้ำร้อนก็ได้ เพื่อมิให้น้ำตาลเปรี้ยวจะได้ไว้ใช้ใส่ใหม่ในวันรุ่งขึ้น...ชาวตาลจะทำตาลกันได้คนหนึ่งอย่างมากที่สุดไม่เกิน ๔๐ ต้น น้ำตาลที่เคี้ยว ต้น ๑ จะได้ราว ๔ ทนนาน...

การทำตาลโตนดของราษฎรนั้นจะขึ้นอยู่กับปริมาณฝนของปีนั้นๆ ด้วย ถ้าหากในปีใดมีปริมาณฝนมาก มีน้ำเพียงพอที่จะทำนา ราษฎรก็จะไม่ทำตาลโตนดแต่จะทำนา ถ้าหากในปีใดมีปริมาณฝนน้อย มีน้ำไม่เพียงพอที่จะทำนา ราษฎรก็จะทำตาลโตนดกันมาก ดังที่ปรากฏในรายงาน เรื่อง ภาษีน้ำตาลโตนด ของพระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ดังนี้

...การทำตาลบางคนทำมาก บางคนทำน้อย แลบางปีฝนงามราษฎรพากันทำนา ไม่ใคร่ทำตาล ถ้าปีใดฝนแล้ง ทำนาไม่ใคร่ได้ผล คนก็หันไปทำตาลมากขึ้น ไม่เสมอกัน...

การค้าขาย

ด้านการค้าขายในเมืองเพชรบุรีนั้น ราษฎรมีการผลิตสินค้าแล้วนำมาขายทั้งภายในตัวเมืองและส่งไปขายยังต่างเมืองด้วย โดยสินค้าส่งออกที่สำคัญนั้น ได้แก่ ข้าวเปลือก น้ำตาลโตนด กัญชา หอยแมลงภู่แห้ง กัญชา ถ่านไม้ซาก ปลาเค็มต่างๆ และเกลือ ส่วนสินค้าที่ขายภายในตัวเมือง ได้แก่ ไม้เสา ไม้ไผ่ ไม้รวก นอกจากนี้ยังมีสินค้าจากต่างเมืองนำเข้ามาขายภายในตัวเมืองด้วย ได้แก่ เรือมาดโกลน ผ้าใส่รัง ผ้ากั้นตัน เครื่องทองเหลือง ทองขาว เครื่องนุ่งห่ม ดังที่ปรากฏในรายงานประจำปี ศก ๑๑๗ ของมณฑลราชบุรี หมวดที่ ๕ ว่าด้วยการค้าขาย เมืองเพชรบุรี ดังนี้

...การค้าขายในเมืองเพชรบุรีมี ๒ อย่าง คือ สินค้าในพื้นที่บ้านเมืองส่งไปจำหน่ายต่างเมือง อย่าง ๑ และราษฎรพลเมืองทำขึ้นแล้ว ซื้อขายแลกเปลี่ยนกันในบ้านเมืองอย่าง ๑ สินค้า

ซึ่งส่งไปจำหน่ายต่างเมืองซึ่งเป็นสินค้าสำคัญก็คือ ข้าวเปลือก, น้ำตาลตะโหนด, กันชา, หอยแมลงภู่แห้ง, ถ่านไม้ซาก, ปลาเค็มต่างๆ, เกลือ ๗ อย่างนี้มากกว่าอย่างอื่น แต่การที่ส่งไปจำหน่ายต่างเมืองนี้ ลูกค้ามักจะพาสินค้าเหล่านี้เอาไปจำหน่ายในกรุงเทพฯ โดยมากกว่าแห่งอื่น เพราะทราบได้ตามใบอนุญาตเข้าออก ซึ่งตรวจเก็บแก่ลูกค้าซึ่งพาผ่านด่าน เรียกค่าตรวจเกวียนละ ๑ สลึง ใน ศก ๑๑๗ ลูกค้าพา ข้าวเปลือกไปจำหน่ายในกรุงเทพฯ เข้าเปลือก ๑๒๘๖๗ เกวียน เข้าสาร ๑๖๗๑ เกวียน ด่านภาษีเข้า เรียกค่าตรวจเกวียนละ ๑ สลึง คงได้เงินค่าตรวจ ๓๖๓๕ บาท... น้ำตาลโหนด ตามจำนวนที่ด่านภาษีรัฐบาลตั้งเก็บภาษีแก่ราษฎร ๑๐๐ ละ ๒ บาท ๓๒ อัฐ เป็นน้ำตาลที่ส่งไปจำหน่ายในกรุงเทพฯ รัฐบาลเก็บภาษีได้เงินใน ศก ๑๑๗ นี้เงิน ๑๘๘๓๒๗ บาท ๓๓ อัฐ เห็นว่าน้ำตาลมีแต่เจริญขึ้นทุกที ก็ทุกปีหนึ่งก็ส่งไปจำหน่ายในกรุงเทพฯ หลายสิบหมื่นก่า แลหอยแมลงภู่แห้งก็หลายหมื่น ถ่านไม้ซากก็หลายพันเกวียน ปลาเค็มก็มาก...สินค้าซึ่งจำหน่ายกันในบ้านเมืองก็ คือ ไม้เสา ไม้ไผ่ ไม้รวกก็มาก แต่เมื่อผู้ใดพาลงด่านก็เก็บภาษีเสียชั้นหนึ่ง...สินค้าเข้าซึ่งหัวเมืองอื่นส่งเข้ามาจำหน่ายในเมืองเพชรบุรี ก็คือ เรือมาด โกลนอย่าง ๑ เรือมาดโกลนนี้ มักจะมาแต่เมืองนครศรีธรรมราช เมืองกาญจนดิฐโดยมาก แลสินค้าอย่างอื่น เมืองกลันตัน เมืองตรังกานู นานๆ ก็พาผ้าโสร่ง แลผ้ากลันตันเข้ามาจำหน่ายบ้าง เครื่องทองเหลือง ทองขาว ผ้าพรรณนุ่งห่ม เครื่องใช้สอยต่างๆ ราษฎรซื้อขายกันในท้องตลาด คือ สินค้ามาจากกรุงเทพฯ ทั้งนั้น...

สำหรับการค้าขายน้ำตาลโหนดของราษฎรหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรีนั้น เมื่อราษฎรทำน้ำตาลโหนดได้แล้ว ก็จะทำน้ำตาลโหนดออกมาขายโดยใช้เส้นทางเดินเรือซึ่งมีอยู่ 2 เส้นทาง ซึ่งเส้นทางแรก คือ เส้นทางที่ใช้ล่องเรือจากหมู่บ้านในตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด ไปอำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นเส้นทางที่แจ็กแวง แซ่จิว ได้ล่องเรือผ่านเข้ามานั่นเอง โดยเส้นทางนี้จะเริ่มต้นที่ท่าเรือวัดจันทาราม ที่ตั้งอยู่บริเวณหมู่ 1 บ้านไร่โคก ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด ซึ่งท่าเรือวัดจันทารามนี้จะอยู่ทางทิศเหนือของหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง เมื่อราษฎรหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงทำน้ำตาลโหนดได้แล้ว ก็จะนำน้ำตาลโหนดมาใส่หาบและเดินหาบจากหมู่บ้านมาที่ท่าเรือวัดจันทาราม เมื่อมาถึงที่ท่าเรือวัดจันทารามแล้ว จากนั้นก็จะนำน้ำตาลโหนดที่อยู่ในหาบมาบรรทุกใส่เรือของตนเองที่จอดเทียบท่าอยู่ จากนั้นจึงเริ่มล่องเรือออกจากท่าเรือวัดจันทารามมาทางคลองบางจากที่ตำบลบ้านทานเข้าสู่ตำบลสะพานไกร ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอบ้านลาด จากนั้นจึงเข้าสู่เขตอำเภอเมือง โดยผ่านเข้ามาถึง

ตำบลหัวสะพาน ตำบลวังตะโก และตำบลบางจาก ซึ่งต่อจากนั้นก็เข้าสู่เขตอำเภอเขาย้อย โดยที่คลองบางจากจะมาเชื่อมต่อกับคลองประดู่ที่ตำบลทับคาง อำเภอเขาย้อย จากนั้นเมื่อล่องเรือมาตามคลองประดู่ต่อไปเรื่อยๆ ก็จะผ่านตำบลเขาย้อย ตำบลสระพัง ตำบลบางเค็ม และตำบลห้วยโรง จากนั้นก็จะสุดเขตของอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี และเข้าสู่เขตอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยผ่านตำบลวังมะนาว ตำบลปากท่อ และตำบลวัดยางงาม จากนั้นก็จะเข้าสู่เขตอำเภอวัดเพลง โดยผ่านตำบลจอมประทัดและตำบลวัดเพลง โดยที่คลองประดู่จะมาเชื่อมต่อกับแม่น้ำอ้อมที่บริเวณตำบลวัดเพลงแห่งนี้ จากนั้นเมื่อล่องเรือมาตามแม่น้ำอ้อมก็จะเข้าสู่เขตจังหวัดสมุทรสงคราม โดยจะเข้าสู่เขตอำเภอบางคนที ผ่านตำบลบ้านปราโมทย์และตำบลบางสะแก จากนั้นก็จะเข้าสู่เขตอำเภออัมพวา ผ่านตำบลเหมืองใหม่และตำบลแควอ้อม โดยที่แม่น้ำอ้อมนั้นก็มาเชื่อมต่อกับแม่น้ำแม่กลองที่ตำบลแควอ้อมนั่นเอง เมื่อราษฎรหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงล่องเรือมาถึงอำเภออัมพวาแล้วก็จะนำน้ำตาลโตนดที่บรรทุกใส่เรือมาขายให้แก่พ่อค้าแม่ค้าที่มารับซื้อ เมื่อน้ำตาลโตนดได้หมดแล้ว ชาวบ้านก็จะมีเรือซื้อสินค้าต่างๆ จากอัมพวาบรรทุกใส่เรือแล้วนำเข้ามาขายภายในหมู่บ้าน

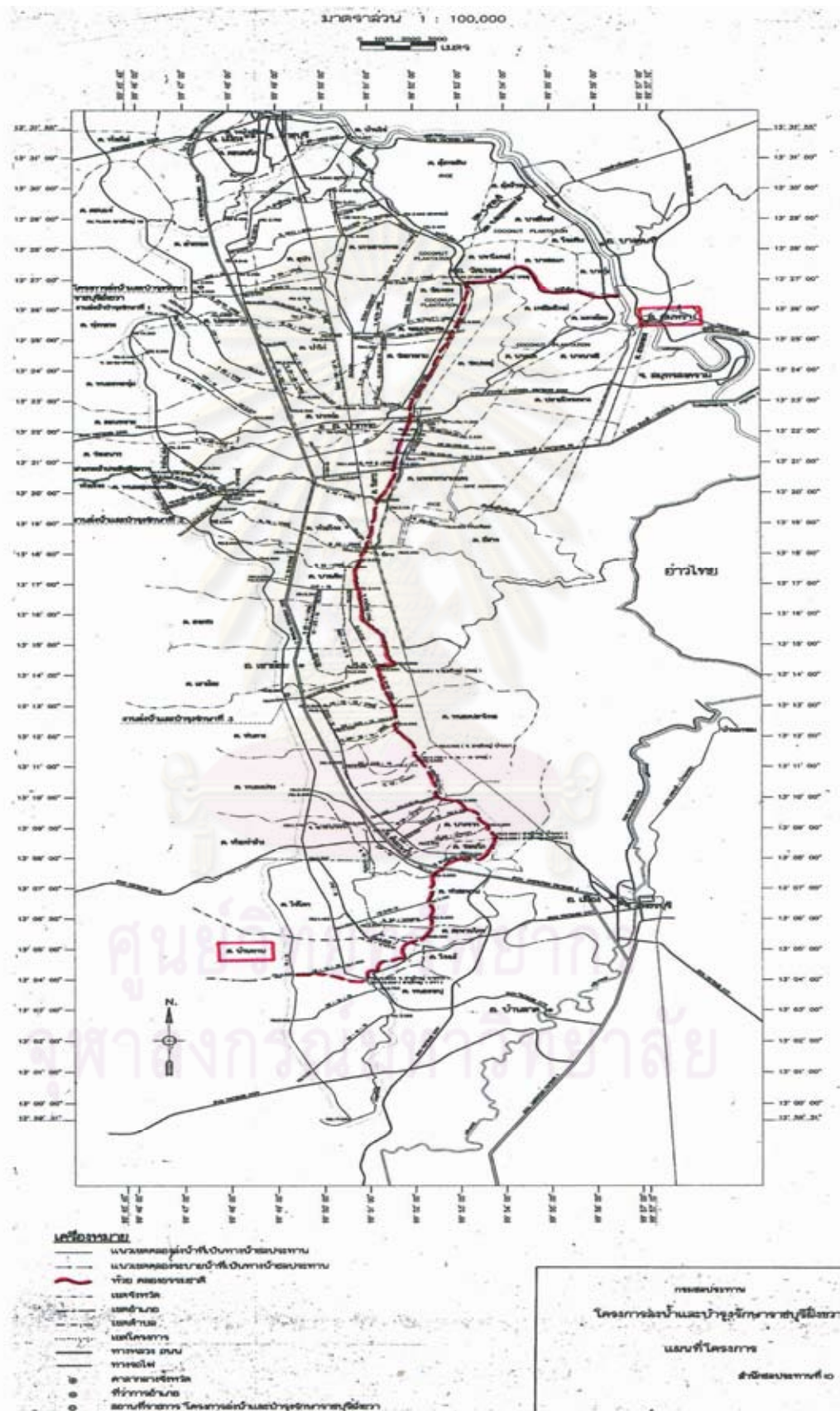
ส่วนอีกเส้นทางหนึ่งก็คือ เส้นทางที่ใช้ล่องเรือจากหมู่บ้านในตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด ไปที่ตลาดภายในตัวเมืองเพชรบุรี ซึ่งภายในตัวเมืองเพชรบุรีนั้นจะมีแม่น้ำเพชรบุรีไหลผ่านเข้ามาตรงใจกลางเมือง จึงทำให้บริเวณนี้เป็นแหล่งที่มีพ่อค้าแม่ค้าจากที่ต่างๆ พายเรือนำสินค้าเข้ามาซื้อขายแลกเปลี่ยนกันอย่างคึกคัก โดยที่ราษฎรหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ก็จะนำน้ำตาลโตนดใส่หาบและเดินหาบจากหมู่บ้านมาที่ท่าเรือวัดจันทาราม จากนั้นก็นำน้ำตาลโตนดที่อยู่ภายในหาบมาบรรทุกใส่เรือของตนเอง แล้วล่องเรือจากท่าเรือวัดจันทารามมาทางคลองบางจาก ผ่านเข้ามาทางคลองขนอนซึ่งเชื่อมต่อกับแม่น้ำเพชรบุรี โดยที่แม่น้ำเพชรบุรีจะไหลผ่านเข้ามาภายในตัวเมืองเพชรบุรี ซึ่งภายในตัวเมืองเพชรบุรีนั้นตลอดสองฝั่งของแม่น้ำเพชรบุรี ก็จะเป็นตลาดค้าขายสินค้าที่มีขนาดใหญ่ และมีสินค้ามากมายทั้งจากภายในจังหวัดเพชรบุรีที่ราษฎรจากตำบลต่างๆ นำมาขายและสินค้าที่นำเข้ามาจากกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด เมื่อราษฎรล่องเรือเข้ามาขายน้ำตาลโตนดที่ตลาดภายในตัวเมืองเพชรบุรีได้หมดแล้ว ชาวบ้านนั้นก็จะมีเรือซื้อสินค้าต่างๆ จากภายในตัวเมืองเพชรบุรีแล้วนำกลับเข้ามาขายภายในหมู่บ้าน

สำหรับเส้นทางการค้าขายน้ำตาลโตนดอีกเส้นทางหนึ่ง คือ เส้นทางบก ซึ่งเป็นเส้นทางสำหรับราษฎรที่ไม่มีเรือเป็นของตนเอง จึงทำให้ไม่สามารถที่จะล่องเรือออกไปขายน้ำตาลโตนดที่อัมพวา หรือที่ในตลาดภายในตัวเมืองเพชรบุรีได้เหมือนอย่างราษฎรที่มีเรือเป็นของตนเอง ดังนั้นจึงต้องใช้เส้นทางบกในการนำน้ำตาลโตนดมาขาย โดยราษฎรจะนำน้ำตาลโตนดใส่หาบและเดินหาบน้ำตาลโตนดจากภายในหมู่บ้านแล้วเดินมาถึงที่บริเวณหมู่ 1 บ้านไร่โคก ซึ่งเป็นที่ตั้งของวัดจันทารามที่มีคลองบางจากไหลผ่านอยู่บริเวณข้างหลังของวัด จึงทำให้บริเวณหลังวัดจันทารามแห่งนี้กลายเป็นท่าเรือ ซึ่งมีชาวบ้านและพ่อค้าชาวจีนล่องเรือเข้ามาจอดเทียบท่าเพื่อซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าอยู่เป็นจำนวนมาก จึงทำให้ท่าเรือวัดจันทารามกลายเป็นตลาดซื้อขายสินค้าของราษฎรในตำบลบ้านทอน เมื่อราษฎรเดินหาบน้ำตาลโตนดมาถึงที่ท่าเรือวัดจันทารามแล้วจากนั้นก็ให้นำน้ำตาลโตนดที่หาบมาขายให้พ่อค้าชาวจีนที่มารับซื้อ และเมื่อราษฎรขายน้ำตาลโตนดได้หมดแล้ว ขากลับก็จะซื้อเกลือหรือของใช้จำเป็นต่างๆ จากพ่อค้าชาวจีนและจากชาวบ้านที่นำสินค้ามาขายกลับบ้านไป ส่วนราษฎรที่ไม่ได้เดินหาบน้ำตาลโตนดมาขายที่ท่าเรือวัดจันทารามก็จะเดินหาบน้ำตาลโตนดจากภายในหมู่บ้านมาที่ตำบลหัวสะพาน ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอเมือง และเนื่องจากที่ตำบลหัวสะพานนี้มีคลองบางจากไหลผ่านจึงทำให้สามารถล่องเรือผ่านเข้ามาได้ จึงทำให้มีพ่อค้าชาวจีนล่องเรือเข้ามาจอดเทียบท่าอยู่ในบริเวณนี้ เพื่อที่จะมารับซื้อน้ำตาลโตนดจากราษฎรที่หาบมาขายให้ และที่บริเวณตลาดหัวสะพานแห่งนี้นอกจากจะเป็นตลาดที่ใช้ซื้อขายน้ำตาลโตนดที่สำคัญแล้วนั้นก็ยังมีอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการทำตาลโตนดมาขาย ที่สำคัญคือ กระทะใบบัวที่จะมีขายที่ตำบลหัวสะพานแห่งนี้เท่านั้น ด้วยเหตุนี้ราษฎรส่วนใหญ่จึงนิยมที่จะนำน้ำตาลโตนดมาขายที่ตลาดหัวสะพาน เพราะขากลับก็จะได้อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำตาลโตนดกลับบ้านไปด้วย

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 6 แผนที่เส้นทางเดินเรือค้าขายน้ำตาลโดนดจากตำบลบ้านทานไปอำเภออัมพวา

ขนบธรรมเนียมประเพณี

ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น เมืองเพชรบุรีมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญอยู่ 2 อย่าง คือ พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระยาสุรินทรภาไชยอภัยพิโรภักษ์ ผู้ว่าราชการเมืองเพชรบุรีจัดตั้งพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญขึ้นที่บริเวณหน้าเขาพนมขวด ซึ่งเป็นนาหลวง ดังที่ปรากฏใน ใบบอกเมืองเพชรบุรี ดังนี้

...ข้าพระพุทธเจ้า พระยาสุรินทรภาไชยอภัยพิโรภักษ์ ผู้ว่าราชการเมืองเพชรบุรี...ด้วยมีตราพระคชสีห์ โปรดออกไปถึงข้าพระพุทธเจ้าใจความว่า โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้หลวงวิสุตราชสี ข้าหลวงคุมสิ่งของไทยทานออกไปพร้อมด้วยข้าพระพุทธเจ้ากรมการให้อาราธนาพระสงฆ์ราชาคณะ พระครูธรรมาเปรียญ สวดพระพุทธมนต์ ตั้งพระราชพิธีจรดพระนังคัล ณ โรงพิธีแรกนาหลวง หน้าเขาพนมขวดนั้น ข้าพระพุทธเจ้าได้ทราบเกล้าทราบกระหม่อม ตามท้องตราซึ่งโปรดออกไปทุกประการแล้ว ณ วันพุทธเดือนหกแรมแปดค่ำปีมะเมียจัตวาศกเวลาบ่าย ข้าพระพุทธเจ้ากรมการ พร้อมด้วยหลวงวิสุตราชสี ข้าหลวง ได้อาราธนาพระสงฆ์ราชาคณะ พระครูธรรมาเปรียญ รวมเจ็ดรูปสวดพระพุทธมนต์ที่โรงพิธีหน้าเขาพนมขวด รุ่งขึ้น ณ วันพฤหัสบดีเดือนหกแรมเก้าค่ำเวลาเช้า ข้าพระพุทธเจ้ากรมการ พร้อมด้วยหลวงวิสุตราชสีข้าหลวง ได้อาราธนาพระสงฆ์ราชาคณะธรรมาเปรียญ รับพระราชทานฉันแล้ว ได้อาบน้ำสรงนุ่งนวม รุ่งเช้า ไทยทานของไทยทานกับกาน้ำร้อนถ้วยน้ำร้อน ของข้าพระพุทธเจ้ากรมการเพิ่มเติมถวาย พระสงฆ์ราชาคณะ ครั้นได้ไต่ถามเวลาเช้าสองโมงกับเก้าบาท ข้าพระพุทธเจ้าถือทางไต่ถามหน้าไปทิศอีสาน พร้อมด้วยกรมการแรกนาหลวงหน้าเขาพนมขวด เสร็จการพระราชพิธีจรดพระนังคัลแล้ว...

นอกจากนี้ยังมีประเพณีอย่างหนึ่งที่ราษฎรเมืองเพชรบุรี ได้มีการกระทำต่อเนื่องกันมาในวันเฉลิมพระชนมพรรษาของของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นั่นก็คือ การแขวนโคมไฟไว้ที่หน้าบ้านเรือนของตนเอง และทางผู้ว่าราชการเมืองเพชรบุรีก็ได้จัดให้มีการเฉลิมฉลองขึ้นที่พระนครคีรี โดยนำพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมาตั้งที่พระแท่นใต้พระบรมมหาเศวตฉัตร ณ พระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์ ซึ่งเป็นท้องพระโรงที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวใช้ออกว่าราชการ แล้วอาราธนาพระสงฆ์มาสวดพระพุทธมนต์ ณ พระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์ ส่วนในตอนเย็นก็จะมีมีการมีการจุดพลุเฉลิมฉลอง มีการแสดงละคร

และมีการแขวนประดับตกแต่งโคมไฟไว้รายรอบพระนครคีรี ส่วนราษฎรในเมืองเพชรบุรีก็จะมีการจุดโคมไฟแล้วนำมาแขวนประดับตกแต่งตามหน้าบ้านเรือนของตน มีการเฉลิมฉลองกันทั่วทั้งเมืองเพชรบุรี ดังที่ปรากฏใน ใบบอกเมืองเพชรบุรี ดังนี้

...วันเฉลิมพระชันษานั้นเวลาเช้า ข้าพระพุทธเจ้าได้เชิญพระรูปสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขึ้นตั้งบนโต๊ะ ที่พระแทนใต้พระมหาเศวตฉัตรที่พระที่นั่งเพชฌุฑมโฬโรจน์ แล้วให้ยกทงและตั้งโต๊ะเครื่องบูชา รายรอบพระที่นั่งเพชฌุฑมโฬโรจน์ แล้วข้าพระพุทธเจ้าได้อาราธนาพระสงฆ์ราชาคณะ พระครูฐานาเปรียญ สงฆ์อธิการ รับบิณฑบาตร ที่พระที่นั่งเพชฌุฑมโฬโรจน์ยี่สิบห้ารูป พระที่นั่งปราโมทมโฬรรคเจตฐรูป รวมสามสิบสองรูป แล้วข้าพระพุทธเจ้า ได้ถวายไทยทานผ้าสบงร่มรองท้าวพระสงฆ์ราชาคณะ พระครูฐานาเปรียญ สงฆ์อธิการเสร็จแล้ว เวลาเย็นข้าพระพุทธเจ้า ได้อาราธนาพระสงฆ์ราชาคณะ พระครูฐานาเปรียญ สงฆ์อธิการ สวดพระพุทมนต์ที่พระที่นั่งเพชฌุฑมโฬโรจน์ยี่สิบห้ารูปที่พระที่นั่งปราโมทมโฬรรคเจตฐรูป ครั้นเวลาค่ำ ข้าพระพุทธเจ้าให้ยกโคมตามเพลิงที่เสาทงนั้น ได้แขวนโคมตามสายสองแถว แล้วจุดเพลิงรายรอบพระนครคีรี ได้จุดพลุยี่สิบเบตนัด และดอกไม้เพลิงต่างๆ มีลครมีเพลง กรมการผู้ใหญ่ ผู้น้อย และราษฎรได้ยกโคมตามเพลิงตามถนน ตลาด และบ้านเรือนพร้อมกัน เจ้าอธิการได้จุดโคมตั้งเครื่องบูชาทุกอาราม...

สภาพสังคมและวัฒนธรรมในการทำตาลโตนดของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนด

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในช่วง พ.ศ. 2489 – พ.ศ. 2530

ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในชุมชน

สำหรับความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงนี้ จะมีการจัดลำดับความสัมพันธ์โดยใช้ทรัพยากรเป็นเกณฑ์ คือ ผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพยากรหลักๆ ภายในพื้นที่ ได้แก่ ที่นาและต้นตาลโตนด ซึ่งถ้าหากใครมีอยู่เป็นจำนวนมากก็จะทำให้มีอำนาจภายในพื้นที่มากตามไปด้วย อย่างกรณีของชาวจีนคนแรกผู้เข้ามาบุกเบิกพื้นที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อประมาณ พ.ศ. 2441 นั่นคือ แจ็กแวง แซ่จิว ที่เป็นลูกเรือของพ่อค้าชาวจีนที่ได้ล่องเรือเข้ามาค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่ทำเรือวัดจันทาราม ซึ่งในตอนนั้นพื้นที่บริเวณนี้ยังเป็นป่ารกทึบและไม่มีเจ้าของจับจองอยู่เป็นจำนวนมาก แจ็กแวง แซ่จิว จึง

ได้เข้ามาจับจองพื้นที่บริเวณที่ติดกับภูเขาพระนอก ภูเขาพระใน จำนวน 250 ไร่ และได้มีการปรับพื้นที่บางส่วนทำเป็นที่อยู่อาศัยและทำเป็นที่นา และที่สำคัญก็คือ แจ็กแวง แซ่จิว ได้มีการนำเมล็ดตาลโตนดจำนวนมากมาปลูกไว้ตามคันนา ซึ่งเมล็ดตาลโตนดที่ แจ็กแวง แซ่จิว ได้นำมาปลูกนั้น ก็นำมาจากพื้นที่อื่นๆ ที่มีต้นตาลโตนดขึ้นอยู่เป็นจำนวนมากนั่นเอง ซึ่งต่อมาประมาณ พ.ศ.2456 ซึ่งตรงกับในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ต้นตาลโตนดที่ แจ็กแวง แซ่จิว ได้นำมาปลูกไว้ตามคันนานั้น มีอายุได้ประมาณ 15 ปีสามารถที่จะให้ผลผลิตได้แล้ว จึงทำให้ลูกหลานของ แจ็กแวง แซ่จิว ได้เริ่มมีการประกอบอาชีพทำน้ำตาลโตนดขึ้นเป็นครั้งแรกในหมู่บ้านดงห้วยหลวงนี้

ในระยาะแรกนั้นลูกหลานของ แจ็กแวง แซ่จิว ได้มีการไปศึกษาหาความรู้จากผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดในพื้นที่อื่นๆ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้มีการประกอบอาชีพทำตาลโตนดมาก่อนพื้นที่นี้ว่าจะต้องมีการทำอย่างไรจึงจะได้น้ำตาลออกมาจากต้นตาลโตนด ตลอดจนมีวิธีการเคี้ยวน้ำตาลอย่างไรและต้องใช้อุปกรณ์ใดบ้าง จากนั้นจึงมาทดลองทำน้ำตาลที่ต้นตาลโตนดบริเวณบ้านของตน และเมื่อได้น้ำตาลโตนดออกมาแล้วจากนั้นจึงนำน้ำตาลโตนดไปขาย พบว่ารายได้จากการขายน้ำตาลโตนดนั้นดี และยังสามารถนำน้ำตาลโตนดไปแลกข้าวสารและเกลือได้อีกด้วย เมื่อเห็นว่าการขายน้ำตาลโตนดนั้นทำรายได้ดี จึงทำให้ลูกหลานของ แจ็กแวง แซ่จิว ได้สร้างโรงเคี้ยวน้ำตาลและเตาเคี้ยวน้ำตาล พร้อมทั้งจัดซื้ออุปกรณ์ในการเคี้ยวน้ำตาลต่างๆ มาจากที่หัวสะพานที่สำคัญ คือ กระทะใบบัวที่หาซื้อได้เฉพาะที่หัวสะพานเท่านั้น ส่วนมีดปาดตาลนั้นก็สั่งให้ช่างนำเหล็กแหนบมาตีให้ได้รูปตามต้องการ และเนื่องจาก แจ็กแวง แซ่จิว นั้นมีที่ดินอยู่ถึง 250 ไร่ และได้นำต้นตาลโตนดมาปลูกไว้ภายในพื้นที่ของตนเองเป็นจำนวนมากนี้เอง ก็ได้ทำให้ลูกหลานของ แจ็กแวง แซ่จิว มีการกระจายกันออกไปสร้างโรงเคี้ยวน้ำตาลและเตาเคี้ยวน้ำตาลยังบริเวณต่างๆ ที่มีต้นตาลโตนดขึ้นอยู่และได้เริ่มมีการประกอบอาชีพทำตาลโตนดกันอย่างจริงจัง

ซึ่งในขณะนั้นชาวบ้านคนอื่นๆ มีการประกอบอาชีพทำนา หาของป่า และทำฟืนขาย เมื่อชาวบ้านเห็นว่าลูกหลานของ แจ็กแวง แซ่จิว มีการทำน้ำตาลจากต้นตาลโตนด และมีรายได้ดี ต่อมาชาวบ้านจึงได้มาขอเช่าต้นตาลโตนดของ แจ็กแวง แซ่จิว เพื่อทำน้ำตาลโตนดบ้าง จึงทำให้ แจ็กแวง แซ่จิว และลูกหลานมีรายได้จากการให้ชาวบ้านเช่าต้นตาลโตนดเพื่อทำน้ำตาล ทำให้มีฐานะมั่นคงยิ่งขึ้น และในช่วงนี้เองที่เกิดความสัมพันธ์แบบเจ้าเตาและลูกเตาขึ้นมาภายในหมู่บ้าน เนื่องจากเมื่อชาวบ้านที่มาขอเช่าต้นตาลโตนดของ แจ็กแวง แซ่จิว เพื่อมาทำน้ำตาลนั้น เมื่อได้น้ำตาลใสมาแล้วก็ต้องนำน้ำตาลใสที่ได้มาเคี้ยว แต่เนื่องจากชาวบ้านไม่มีเตาเคี้ยวน้ำตาลเป็น

ของตนเอง จึงต้องไปขอใช้เตาเคี้ยวน้ำตาลจากลูกหลานของ แจ็กแวง แซ่จิว เพื่อเคี้ยวน้ำตาล ซึ่งชาวบ้านที่มาขอใช้เตาเคี้ยวน้ำตาลในแต่ละเตานั้นมีจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ต้องมีการจัดระบบในการเคี้ยวน้ำตาล ตลอดจนระบบความสัมพันธ์ต่างๆ ของผู้ที่มาขอใช้เตาเคี้ยวน้ำตาล ขึ้นภายในเตาเคี้ยวน้ำตาลของตนเอง ลูกหลานของ แจ็กแวง แซ่จิว จึงได้นำระบบความสัมพันธ์แบบเจ้าเตาและลูกเตาที่ใช้กันเฉพาะในหมู่ของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดจากภายในพื้นที่อื่นๆ ที่มีการประกอบอาชีพทำตาลโตนดมาก่อน นำเข้ามาใช้ภายในพื้นที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงนี้

โดยที่ในระบบความสัมพันธ์แบบเจ้าเตาและลูกเตานั้นจะเรียกผู้ที่มีเตาเคี้ยวน้ำตาลเป็นของตนเองว่าเป็นเจ้าเตา ซึ่งเจ้าเตาในหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงนั้น ส่วนใหญ่ก็จะเป็นลูกหลานของ แจ็กแวง แซ่จิว ทั้งนี้ ส่วนผู้ที่ไม่มีเตาเคี้ยวน้ำตาลเป็นของตนเองและมาขอใช้เตาเคี้ยวน้ำตาลกับผู้ที่เป็เจ้าเตานั้น เรียกว่า ลูกเตา ซึ่งในแต่ละเตาเคี้ยวน้ำตาลนั้น จะมีเจ้าเตา 1 คน และลูกเตาจำนวนหนึ่ง ผู้ที่จะมาเป็นลูกเตาเพื่อขอใช้เตาเคี้ยวน้ำตาลจากเจ้าเตานั้น ก็จะมีการเลือกว่าจะมาเป็ลูกเตาให้กับเจ้าเตาคนใด ซึ่งในการเลือกเจ้าเตานั้นก็เปรียบเสมือนกับการเลือกคนที่จะมาคุ้มครองเรานั้นเอง เนื่องจากเมื่อเรามาเป็นลูกเตาให้กับเจ้าเตาคนใดแล้วนั้น เจ้าเตาก็จะมีการให้ความช่วยเหลือกับลูกเตาในทุกเรื่อง นอกเหนือจากการที่ให้ลูกเตามาขอใช้เตาเพื่อเคี้ยวน้ำตาลแล้วนั้น เจ้าเตาก็จะให้ความช่วยเหลือและช่วยคุ้มครองลูกเตาในกรณีที่มีข้อพิพาทหรือความไม่เป็ธรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในเตาที่ตนเป็เจ้าของ ตลอดจนเรื่องส่วนตัวของลูกเตา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทรัพย์สินเงินทองและเรื่องต่างๆ ที่ลูกเตามาขอความช่วยเหลือ ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องจากสภาพสังคมในช่วงนี้ที่มีโจรเข้ามาปล้นทรัพย์สินเงินทองของชาวบ้านโดยเฉพาะการปล้นวัว แต่เจ้าหน้าที่ของทางราชการนั้นไม่สามารถเข้ามาช่วยเหลือชาวบ้านได้ทันท่วงที จึงทำให้ชาวบ้านต้องมีการสร้างระบบความสัมพันธ์แบบเจ้าเตาและลูกเตาขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สำหรับในระบบความสัมพันธ์แบบเจ้าเตาและลูกเตานี้ เจ้าเตาจะเป็ผู้คุ้มครองและคอยช่วยเหลือลูกเตาของตนในการติดตามโจรหากมีโจรมาปล้น เนื่องจากผู้ที่สามารถจะเป็เจ้าเตาได้นั้นจะต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญคือ จะต้องมีความพร้อมในเรื่องของทรัพย์สินและเรื่องของนิสัยที่จะต้องมึนัสัยกล้าหาญ มีสัจจะและสามารถที่จะให้ความเป็ธรรมแก่ลูกเตาได้ ซึ่งในเรื่องของนิสัยนั้นจะเป็สิ่งสำคัญที่ลูกเตาจะเลือกว่าจะมาอยู่กับเจ้าเตาคนใด ถ้าหากเจ้าเตาคนใดมีลูกเตาเป็จำนวนมากก็จะแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของเจ้าเตาที่จะมีมากขึ้นตามไปด้วย สิ่งที่เจ้าเตาจะได้รับจากลูกเตานอกเหนือไปจากค่าตอบแทนที่ลูกเตาจะแบ่งให้เมื่อเคี้ยวน้ำตาลเสร็จเรียบร้อยแล้ว นั่นก็คือ ความจงรักภักดีและความซื่อสัตย์ที่ลูกเตามีต่อเจ้าเตานั้นเอง

จนกระทั่งมีการเลือกตั้งผู้ใหญ่อำเภอครั้งแรกของหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงในปี พ.ศ.2493 ชาวบ้านก็มีการเลือกลูกหลานของ แจ็กแว้ง แซ่จิว ขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่บ้าน หรือก็คือยังคงมีการใช้ระบบเจ้าเตาอยู่นั่นเองเพียงแต่ไม่เรียกว่าเจ้าเตาอีกต่อไป แต่เรียกว่า ผู้ใหญ่บ้าน ตามที่ทางราชการกำหนดมาแทนเท่านั้น เมื่อผู้ใหญ่อำเภอคนแรกหมดวาระ ผู้ใหญ่บ้านคนต่อๆ มา ก็ยังคงเป็นลูกหลานของ แจ็กแว้ง แซ่จิว เช่นเดิม นั่นแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของระบบความสัมพันธ์แบบเจ้าเตาและลูกเตาที่มีอยู่ภายในหมู่บ้านนั่นเอง

ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจภายในชุมชน

ประชากรหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ส่วนใหญ่มีประกอบอาชีพทำนาควบคู่ไปกับการประกอบอาชีพทำตาลโตนด โดยมีช่วงระยะเวลาในการประกอบอาชีพระหว่างอาชีพทำนาและอาชีพทำตาลโตนด คือ เมื่อเข้าสู่ช่วงฤดูฝนในเดือนพฤษภาคม ก็จะเริ่มมีการประกอบอาชีพทำนา โดยชาวนาจะเริ่มมีการเตรียมดินโดยการไถและไถแปร เมื่อมีการเตรียมดินเรียบร้อยแล้ว จึงเริ่มหว่านเมล็ดพันธุ์ข้าวในช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม จากนั้นก็จะมี การใส่ปุ๋ยเพื่อบำรุงและมีการกำจัดวัชพืชเรื่อยมา จนกระทั่งข้าวเริ่มตั้งท้องหรือเริ่มสุกประมาณเดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคม ช่วงนี้ก็จะมีการกำจัดวัชพืช ต่อมาในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม ข้าวก็จะสุก และสามารถเก็บเกี่ยวได้แล้ว ซึ่งหลังจากที่มีการเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว จากนั้นก็จะเริ่มมีการประกอบอาชีพทำตาลโตนด เนื่องจากในช่วงเดือนพฤศจิกายนเป็นต้นมานั้น เป็นช่วงที่ต้นตาลโตนดให้ผลผลิตพอดี และจะมีการประกอบอาชีพทำตาลโตนดไปจนกระทั่งถึงเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงที่ต้นตาลโตนดไม่ให้ผลผลิตแล้ว ก็จะมีการหยุดประกอบอาชีพทำตาลโตนด และจะมีการประกอบอาชีพทำนาอีกครั้ง เนื่องจากเข้าสู่ฤดูฝนพอดี โดยจะมีการหมุนเวียนการประกอบอาชีพทำนาและทำตาลโตนดกันไปเช่นนี้ตามฤดูกาล คือ ในช่วงฤดูฝนก็จะมี การประกอบอาชีพทำนา ส่วนในช่วงฤดูแล้งก็จะมี การประกอบอาชีพทำตาลโตนด ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 8 แสดงช่วงระยะเวลาในการประกอบอาชีพ

เดือน	กิจกรรม	พิธีกรรม
พฤษภาคม	- ฝนเริ่มตก หยุดทำตาลโตนด - ชาวนาจะเตรียมดินด้วยการไถตะเพื่อพลิกหน้าดิน และไถแปรเพื่อกำจัดวัชพืช	- ทำพิธีปิดฤดูกาล ทำตาลโตนด
มิถุนายน	- ชาวนาจะเตรียมดินด้วยการไถตะเพื่อพลิกหน้าดิน และไถแปรเพื่อกำจัดวัชพืช - หว่านเมล็ดพันธุ์ข้าว	-
กรกฎาคม	- หว่านเมล็ดพันธุ์ข้าว - กำจัดวัชพืชและใส่ปุ๋ยบำรุง	-
สิงหาคม	- กำจัดวัชพืชและใส่ปุ๋ยบำรุง	-
กันยายน	- ข้าวเริ่มตั้งท้องหรือข้าวเริ่มสุก จะมีการกำจัดวัชพืชที่רבกวน	- ทำพิธีรับท้องข้าว
ตุลาคม	- ข้าวเริ่มตั้งท้องหรือข้าวเริ่มสุก จะมีการกำจัดวัชพืชที่רבกวน	- ทำพิธีรับท้องข้าว
พฤศจิกายน	- ข้าวสุกแล้ว ถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยว ชาวนาก็จะเกี่ยวข้าวในนา - เริ่มทำตาลโตนด โดยการนวดวงตาลหรือปลีตาล	- ทำพิธีแรกตาล
ธันวาคม	- ข้าวสุกแล้ว ถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยว ชาวนาก็จะเกี่ยวข้าวในนา - เริ่มทำตาลโตนด โดยการนวดวงตาลหรือปลีตาล	- ทำพิธีแรกตาล
มกราคม	- ทำตาลโตนด	-
กุมภาพันธ์	- ทำตาลโตนด	-
มีนาคม	- ทำตาลโตนด	-
เมษายน	- ทำตาลโตนด	-

สำหรับการประกอบอาชีพทำตาลโตนดนั้น จะมีการเริ่มต้นทำกันในช่วงเดือนพฤศจิกายน หรือเดือนธันวาคม ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาหลังจากที่มีการเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จเรียบร้อยแล้วนั่นเอง สำหรับการเริ่มต้นการทำตาลโตนดนั้น ถ้าหากว่าผู้ที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนดเป็นเจ้าของต้นตาลโตนดเองก็จะสามารถเริ่มทำตาลโตนดได้เลย แต่ถ้าหากไม่มีต้นตาลโตนดเป็นของตนเองก็จะต้องไปขอแบ่งเช่าต้นตาลโตนดจากผู้ที่เป็นเจ้าของต้นตาลโตนด ซึ่งการที่จะดูว่าต้นตาลโตนดเป็นของใครนั้นก็ดูว่าต้นตาลโตนดต้นนั้นขึ้นในที่นาของใครก็จะถือเป็นสิทธิของคนนั้น สำหรับค่าเช่าต้นตาลโตนดนั้นจะมีการคิดค่าเช่า 2 แบบ คือ จ่ายเป็นเงิน โดยจะคิดราคาต้นละเท่าไรและจะให้เช่าจำนวนกี่ต้น แล้วแต่ว่าจะมีการตกลงกันระหว่างเจ้าของต้นตาลโตนดและผู้ขอเช่า ส่วนระยะเวลาในการเช่าก็จะเข้าไปตลอดฤดูกาลทำตาลโตนด ส่วนการคิดค่าเช่าอีกแบบหนึ่งคือ จ่ายเป็นน้ำตาลโตนดที่ทำเป็นปึกหรือปับ จะจ่ายจำนวนเท่าไร แล้วแต่จะตกลงกัน เมื่อได้ต้นตาลโตนดที่จะใช้สำหรับทำน้ำตาลโตนดแล้ว จากนั้นจึงเริ่มจัดเตรียมอุปกรณ์ในการทำตาลโตนด ดังนี้

1. ไม้คาบตาลหรือไม้ขนาดตาลโตนด จะแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ ไม้คาบตาลตัวผู้ ซึ่งทำจากไม้เนื้อแข็ง มีความยาวประมาณ 1-1.5 เมตร จำนวน 2 อัน โดยไม้ทั้ง 2 อัน จะมีลักษณะแบน ตรงโคนของไม้จะมีขนาดใหญ่กว่าตรงปลายไม้ โดยตรงโคนของไม้จะมีความกว้างประมาณ 3-4 นิ้ว ส่วนตรงปลายของไม้จะมีความกว้างประมาณ 1-2 นิ้ว การทำไม้คาบตาลนั้นก็ให้นำไม้ทั้ง 2 อันมาผูกโคนไม้ติดกันด้วยเชือกโดยไม่ต้องผูกที่ปลายไม้ ก็จะได้ไม้คาบตาลตัวผู้ที่มีลักษณะคล้ายกับคีม ส่วนไม้คาบตาลตัวเมียจะทำจากไม้เนื้อแข็ง มีความยาวประมาณ 1.5-2 เมตร จำนวน 2 อัน โดยไม้ทั้ง 2 อัน จะมีลักษณะกลม ตรงโคนของไม้จะมีขนาดใหญ่กว่าตรงปลายของไม้ โดยตรงโคนของไม้จะมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 นิ้ว ส่วนตรงปลายของไม้จะมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 นิ้ว การทำไม้คาบตาลนั้นก็ให้นำไม้ทั้ง 2 อันมาผูกโคนไม้ติดกันด้วยเชือก โดยไม่ต้องผูกที่ปลายไม้ ก็จะได้ไม้คาบตาลตัวเมีย
2. มีดปาดตาล เป็นมีดที่ใช้ในการปาดวงตาลหรือปืดตาล มักจะทำจากเหล็กแหลม เนื่องจากมีดที่ทำจากเหล็กแหลมจะมีความคมทนมากกว่ามีดที่ทำจากเหล็กชนิดอื่น ซึ่งการปาดวงตาลหรือปืดตาลเพื่อให้ได้น้ำตาลไหลออกมาได้เป็นจำนวนมาก โดยที่น้ำตาลไม่หยุดชะงักไปนั้น จะต้องใช้มีดปาดตาลที่มีความคมเป็นอย่างมาก สามารถปาดวงตาลหรือปืดตาลให้ขาดได้ภายในครั้งเดียว โดยที่วงตาลหรือปืดตาลไม่ชำ ซึ่งถ้าหากวงตาลหรือปืดตาลชำก็จะทำให้น้ำตาลไหลออกมาได้ไม่ดี ผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดจึงจะต้องคอยลับมีดให้คมอยู่เสมอ โดยมีดปาดตาลนั้น ด้านที่มีคมจะมีความโค้งมากกว่า

มีดปกติที่เราใช้กันและจะมีความคมอย่างมากด้วย จึงทำให้ผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนด จะต้องมีการทำฝักมีดหรือปลอกใส่มีด ซึ่งมักจะทำด้วยไม้เนื้อแข็ง 2 ชั้น นำมาประกบกัน แล้วทำให้เข้ารูปพอดีกับตัวมีดปาดตาล บางคนก็ทำลวดลายฉลุลงไปบนฝักมีด บางคนก็เขียนคาถาอาคมลงบนฝักมีดด้วย ผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดบางคนก็นำฝักมีดมาอวดฝีมือกันว่าใครจะทำฝักมีดได้ดังงามกว่ากัน บางคนที่ทำฝักมีดได้ดังงามมากก็จะมีผู้มาขอแลกซื้อหรือนำสิ่งของอื่นๆ มาแลกกันก็มี

3. กระบอกไม้ไผ่ที่ใช้รองน้ำตาลหรือกระบอกตาล จะทำจากไม้ไผ่สีสุกเนื่องจากไม้ไผ่สีสุกนั้นมีรูกระบอกกว้างและมีปล้องที่ยาวมากกว่าปล้องของไม้ไผ่ป่า คือ ไม้ไผ่สีสุกจะมีความยาวของปล้องประมาณ 40-60 เซนติเมตร เหมาะสำหรับนำมาตัดทำเป็นกระบอกเพื่อใช้รองน้ำตาลมากกว่าไม้ไผ่ป่าซึ่งมีรูกระบอกแคบกว่าและมีปล้องที่สั้นกว่า เมื่อได้ไม้ไผ่สีสุกมาแล้วก็นำมาตัดเป็นท่อนๆ แล้วเจาะรูตรงขอบกระบอก จากนั้นจึงนำเชือกมาร้อย เพื่อให้หัวกระบอกไปรองน้ำตาล และใช้เชือกนี้มัดวงตาลหรือปลีตาลให้ติดกับกระบอกตาล เพื่อให้น้ำตาลหยดลงในกระบอก ซึ่งก่อนที่จะนำกระบอกไม้ไผ่ไปใช้รองน้ำตาลนั้น ก็จะต้องนำน้ำร้อนมาลวกกระบอกไม้ไผ่ก่อน แล้วนำกระบอกไม้ไผ่มาแขวนรอให้แห้ง หรืออีกวิธีหนึ่งก็คือ นำกระบอกไม้ไผ่ไปรมควัน
4. พะอง ซึ่งใช้สำหรับป็นชิ้นต้นตาลโตนดนั้นจะทำจากไม้ไผ่ป่า เนื่องจากไม้ไผ่ป่าจะมีปล้องที่สั้นกว่าไม้ไผ่สีสุกและมีแขนงมากกว่าไม้ไผ่สีสุก เหมาะสำหรับที่จะใช้ป็น เมื่อได้ไม้ไผ่ป่ามาแล้วก็จะตัดแขนงออกให้มีความยาวประมาณ 15 เซนติเมตร ซึ่งแขนงนี้เปรียบเสมือนกับบันไดที่ใช้ป็นต้นตาลโตนด ถ้าหากต้นตาลโตนดมีความสูงมากก็ต้องใช้ไม้ไผ่ 2 ลำมาผูกต่อกันโดยใช้ตอกมัด
5. พะยอมหรือเคี่ยม จะใช้ในส่วนของเปลือก นำมาสับเป็นชิ้นเล็กๆ ใช้สำหรับนำมาใส่ในกระบอกตาลก่อนที่จะนำกระบอกตาลไปรองน้ำตาล เพื่อป้องกันน้ำตาลบูด
6. ไม้กระแทกน้ำตาล ใช้สำหรับกระแทกน้ำตาลที่เดือดได้ที่แล้ว เพื่อช่วยทำให้น้ำที่อยู่ในน้ำตาลระเหยออกไป โดยที่ตรงด้ามจับของไม้กระแทกนั้นจะทำจากไม้เนื้อแข็ง นำมากลึงให้มีลักษณะกลมตลอดทั้งด้าม มีความยาวประมาณ 1.5-2 เมตร เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1-2 นิ้ว ตรงปลายของไม้จะนำเหล็กที่มีลักษณะเป็นวงกลมซ้อนกันหลายๆ ชั้น มีความยืดหยุ่นคล้ายสปริง นำมาสวมไว้ตรงปลายไม้และยึดติดให้แน่น เพื่อกันเหล็กหลุดเวลาที่กระแทกน้ำตาล

7. ไม้ขนวน ใช้สำหรับคนน้ำตาลให้เหนียวและข้นจนเป็นเนื้อเดียวกัน ไม้ขนวนนั้นจะทำจากไม้เนื้อแข็ง นำมากลึงให้มีลักษณะกลมตลอดทั้งด้าม มีความยาวประมาณ 1.5-2 เมตร เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1-2 นิ้ว
8. ไม้เสียม ใช้สำหรับตัดน้ำตาลโตนดที่เคียวเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำมาหยอดใส่แม่พิมพ์ทำเป็นน้ำตาลปึก ไม้เสียมทำจากไม้เนื้อแข็ง มีลักษณะคล้ายพายที่ใช้พายเรือ แต่มีขนาดเล็กกว่ามาก มีขนาดเท่ากับทัพพีที่ใช้ตักข้าว
9. ไม้กะโหลก ใช้สำหรับตัดน้ำตาลที่อยู่ในกระทะใบบัว ตรงด้ามจับของไม้กะโหลกนั้น ทำจากไม้เนื้อแข็ง นำมากลึงให้กลมตลอดทั้งด้าม มีขนาดยาวประมาณ 1.5-2 เมตร เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 0.5-1 นิ้ว ตรงปลายด้ามจะนำกะลามะพร้าวที่ขัดเรียบร้อยแล้วนำมาเจาะรูทั้ง 2 ด้าน แล้วนำด้ามจับมาเสียบตรงรูของกะลามะพร้าวที่เจาะไว้ จากนั้นจึงนำลวดมามัด เพื่อไม่ให้กะลามะพร้าวหลุดออกจากด้ามจับ ซึ่งถ้าหากไม่มีกะลามะพร้าวก็อาจใช้ขันสังกะสีหรือขันอะลูมิเนียมนำมาเจาะรูแล้วนำด้ามจับมาเสียบ ก็สามารถนำมาใช้แทนได้เหมือนกัน
10. ไม้ตักมวก ใช้สำหรับตักฟองหรือมวกน้ำตาล หรือสิ่งเจือปนอื่นๆ ที่ลงไปในกระทะ ด้ามจับทำจากไม้ไผ่ นำมากลึงให้กลมตลอดทั้งด้าม มีขนาดยาวประมาณ 0.5-1 เมตร เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 0.5 นิ้ว ตรงปลายด้ามจับจะนำไม้ไผ่ที่สานเป็นสี่เหลี่ยมมีลักษณะคล้ายกับทัพพีนำมาผูกติดไว้ ก็จะได้ไม้ตักมวกนำมาใช้
11. กระทะใบบัว เป็นกระทะเหล็กขนาดใหญ่ มีปากกระทะกว้างประมาณ 36 นิ้ว กระทะใบบัว ใช้สำหรับใส่น้ำตาลที่รองได้จากต้นตาลโตนดหรือที่เรียกว่า น้ำตาลใส เพื่อนำมาเคี่ยวเป็นน้ำตาลปึกหรือน้ำตาลปิบ แต่ถ้าหากต้องการน้ำตาลสด เมื่อน้ำตาลอุ่นได้ที่ ไม่ต้องรอให้เดือด ก็ให้ยกกระทะใบบัวลงในชั่งนี้ แต่ถ้าหากต้องการน้ำตาลปึกหรือน้ำตาลปิบ ก็จะต้องรอให้น้ำตาลเดือดได้ที่ จึงจะยกกระทะใบบัวลงจากเตา แล้วนำมาเคี่ยวต่อจนได้น้ำตาลโตนดที่มีความข้นและเหนียว จนสามารถนำมาหยอดใส่แม่พิมพ์น้ำตาลปึกเพื่อทำเป็นน้ำตาลปึกหรือนำมาใส่ปิบเพื่อทำเป็นน้ำตาลปิบต่อไป
12. เตาเคี่ยวน้ำตาล ใช้สำหรับนำกระทะใบบัวมาวางแล้วนำฟืนมาใส่ในเตา จากนั้นจึงนำน้ำตาลที่รองได้จากต้นตาลโตนดหรือที่เรียกว่า น้ำตาลใส มาเทใส่กระทะใบบัว จากนั้นรอจนน้ำตาลเดือดได้ที่ แล้วจึงยกกระทะใบบัวลงจากเตา นำมาพักไว้ เพื่อเคี่ยวต่อไปจนได้น้ำตาลโตนดที่มีความข้นและเหนียว จนสามารถนำมาหยอดใส่แม่พิมพ์น้ำตาลปึกหรือใส่ปิบต่อไป เตาเคี่ยวน้ำตาลโตนดนั้นอาจจะทำเป็นเตาที่สามารถวางได้ 1 กระทะ 2 กระทะ

หรือ 3 กระทะก็ได้ ส่วนใหญ่มักจะทำเป็นเตาที่สามารถวางได้ 3 กระทะ หรือที่เรียกว่า 3 เตา นั่นเอง เนื่องจากสะดวกและรวดเร็วมากกว่า การทำเตาเคี้ยวน้ำตาลโตนดนั้นจะใช้ดินเหนียวที่อยู่ในนามาผสมกับแกลบและขี้วัว แล้วนำมานวดให้เข้ากันจนเป็นเนื้อเดียว จากนั้นจึงนำมาปั้นขึ้นรูปจนเป็นเตา ซึ่งเตาเคี้ยวน้ำตาลโตนดนั้นจะมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า ด้านบนจะทำเป็นช่องสำหรับวางกระทะ ถ้าหากจะทำเป็นเตาที่สามารถวางได้ 3 กระทะ ก็จะทำช่องไว้ 3 ช่อง โดยบริเวณข้างใต้ของช่องวางกระทะที่ 1 จะทำเป็นช่องสำหรับใส่ฟืนหรือเชื้อเพลิง เรียกว่า หางเตา ส่วนช่องวางกระทะที่ 3 จะทำเป็นปล่องไฟ เพื่อใช้ระบายควันไฟ เรียกว่า หัวเตา และจะทำช่องหรือรูกลมๆ บริเวณเหนือช่องวางกระทะที่ 3 ใกล้เคียงกับปล่องไฟ ประมาณ 6-10 ช่อง โดยจะทำช่องหรือรูให้มีขนาดพอที่จะสามารถนำกระบอกลดมาวางคว่ำไว้ เพื่อทำความสะอาดกระบอกลด ที่เรียกว่า การรวมกระบอกลดนั่นเอง

13. แม่พิมพ์น้ำตาลปึก ใช้สำหรับนำน้ำตาลโตนดที่เคี้ยวเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำมาหยอดในแม่พิมพ์ที่มีลักษณะเป็นแท่นสี่เหลี่ยม บนแท่นสี่เหลี่ยมนั้นก็จะมีหลุมเป็นรูปร่างกลมเรียงกันเป็นแถวๆ ซึ่งแม่พิมพ์นี้ชาวบ้านจะทำกันเอง โดยใช้ดินเหนียวในนามาผสมกับแกลบและขี้วัว นำมานวดให้เข้ากันและปั้นเป็นแท่นสี่เหลี่ยม จากนั้นจึงทำหลุมที่ใช้สำหรับหยอดน้ำตาลโตนด โดยใช้ก้นของขวดแก้วนำมากดบนแท่นสี่เหลี่ยมเรียงกันเป็นแถวๆ จากนั้นทิ้งไว้ให้แห้งก็จะได้แม่พิมพ์น้ำตาลปึก
14. ตะกร้าและผ้าขาวบาง ซึ่งตะกร้านั้นจะใช้ไม้ไผ่ 2 อัน ยาวประมาณ 1 เมตร นำมาผูกติดกับกันตะกร้าไว้ เพื่อให้สามารถนำตะกร้ามาวางบนกระทะใบบัวได้โดยที่ตะกร้าไม่ตกลงไปในกระทะใบบัว จากนั้นจึงนำผ้าขาวบางมาวางซึ่งไว้ในตะกร้า เพื่อใช้สำหรับทำเป็นที่กรองน้ำตาลใสให้สะอาด โดยก่อนที่จะนำน้ำตาลใสจากกระบอกลดมาเทลงสู่กระทะใบบัวนั้นก็ต้องนำตะกร้าที่มีผ้าขาวบางซึ่งอยู่นั้นมาวางไว้บนกระทะใบบัว จากนั้นจึงนำน้ำตาลใสที่อยู่ในกระบอกลดมาเทลงสู่ตะกร้าซึ่งมีผ้าขาวบางทำหน้าที่ในการกรอง ซึ่งน้ำตาลใสก็จะถูกกรองสิ่งเจือปนต่างๆ ได้แก่ แผลงต่างๆ ที่อยู่ในน้ำตาลใสออกมา ก็จะได้น้ำตาลใสที่สะอาดพร้อมที่จะนำมาเคี้ยวทำเป็นน้ำตาลปึกและน้ำตาลปืบต่อไป
15. ฟืนที่ใช้ในการเคี้ยวน้ำตาลโตนด เนื่องจากภายในพื้นที่นี้มีต้นสะแกขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ในบริเวณเขาพระนอก เขาพระใน ชาวบ้านจึงไปตัดต้นสะแก แล้วนำมาใช้ทำฟืนในการเคี้ยวน้ำตาลโตนด บางส่วนก็จะใช้ใบตาลหรือหางตาล นำมาใช้ทำเป็นเชื้อเพลิงในการเคี้ยวน้ำตาลโตนด

เมื่อจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการทำน้ำตาลโตนดเรียบร้อยแล้ว จากนั้นจึงเลือกต้นตาลโตนดที่สมบูรณ์ที่สุดภายในพื้นที่ของตนเองมาประกอบพิธีแรกตาล หลังจากที่มีการประกอบพิธีแรกตาลแล้วก็จะเริ่มทำตาลโตนด โดยจะมีการแบ่งงานกันทำภายในครอบครัว ดังนี้

สำหรับผู้ชายนั้น ก็จะเป็นงานที่ต้องใช้แรงหรือพลังกำลังมากๆ ซึ่งมักจะเป็นงานที่อยู่ในขั้นตอนของการจัดเตรียมอุปกรณ์ในการทำน้ำตาล ได้แก่

1. การสร้างโรงเคี้ยวน้ำตาลโตนด ซึ่งมักจะสร้างขึ้นภายในพื้นที่ของตนเอง บริเวณที่มีต้นตาลโตนดเป็นจำนวนมาก เพื่อสะดวกในการลำเลียงกระบอกลงน้ำตาลจากต้นตาลโตนดมายังโรงเคี้ยวน้ำตาลโตนด การสร้างโรงเคี้ยวน้ำตาลโตนดนั้น จะใช้ไม้ตาล ไม้ไผ่ หรือไม้ที่สามารถหาได้ภายในพื้นที่นำมาสร้าง และมุงหลังคาด้วยใบตาลที่นำมาเย็บเป็นตับ
2. การสร้างเตาเคี้ยวน้ำตาลโตนด เป็นงานที่ต้องมีการนำดินเหนียวจากนาลมาผสมกับเกลบและขี้วัว นำมาผัดให้เข้ากัน การผัดนั้นจะต้องผัดให้ส่วนผสมทั้งหมดเป็นเนื้อเดียวกันแล้วจึงนำมาก่อเป็นรูปเตา
3. การสร้างอุปกรณ์ในการเคี้ยวน้ำตาลโตนด ได้แก่ พะอง กระบอกลไม้ไผ่ที่ใช้รองน้ำตาล ไม้คาบตาลหรือไม้ขนาดตาลโตนด มีดปาดตาลและฝักมีด ไม้กระแทกน้ำตาล ไม้ขนวน ไม้เสียม ไม้กะโหลก ไม้ตักมวก แม่พิมพ์น้ำตาลปึก ซึ่งอุปกรณ์ต่างๆ เหล่านี้ ผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดมักจะทำกันเอง และมักจะเป็นงานของผู้ชายเป็นส่วนใหญ่
4. การไปหาฟืนหรือเชื้อเพลิงมาใช้ในการเคี้ยวน้ำตาลโตนด ซึ่งผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงนี้ มักจะไปหาฟืนหรือเชื้อเพลิงที่ใช้ในการเคี้ยวน้ำตาลโตนดกันที่ภูเขาพระนอก ภูเขาพระใน เนื่องจากบริเวณนี้จะมีต้นสะแกขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก พวกเขาผู้ชายก็จะขับรถอู๋เต็นขึ้นเขาไปกัน 2-3 คน และช่วยกันตัดต้นสะแกเพื่อนำมาใช้ทำเป็นฟืนในการเคี้ยวน้ำตาลโตนด บ้างก็ไปตัดเอาใบของต้นตาลโตนดที่แก่แล้วนำมาทำเป็นเชื้อเพลิง
5. การป็นต้นตาลโตนด ซึ่งเป็นงานที่เสี่ยงอันตราย เนื่องจากไม่มีอุปกรณ์ช่วยชีวิตใดๆ ต้องอาศัยพลังกำลังของแขนและขาในการปีนพะองขึ้นไป ประกอบกับในขณะที่ปีนนั้นจะต้องนำกระบอกลตาลขึ้นไปด้วย เนื่องจากจะต้องนำกระบอกลตาลไปรองน้ำตาลจากวงตาลหรือปลีตาล และเมื่อรองน้ำตาลได้เต็มกระบอกลแล้ว ก็จะต้องปีนขึ้นไปถอดกระบอกลตาลที่มีน้ำตาลเต็มกระบอกลแล้วลงมา การป็นต้นตาลโตนดจึงไม่เหมาะสำหรับผู้หญิง เนื่องจากสรีระของร่างกายที่ไม่แข็งแรงเท่ากับผู้ชายที่มีมัดกล้ามเนื้อที่แข็งแรงและมีความคล่องตัว

มากกว่า และเมื่อได้กระบอกตาดที่มีน้ำตาลใสมาแล้ว ผู้ชายก็ต้องหากระบอกตาดมายังโรงเคี้ยวน้ำตาล เพื่อนำมาให้ผู้หญิงเคี้ยวต่อไป

สำหรับผู้หญิงนั้นจะเป็นงานที่ไม่ต้องใช้แรงมาก และมักอยู่ในขั้นตอนของการเคี้ยวน้ำตาล งานของผู้หญิงจะเป็นงานที่อยู่ในโรงเคี้ยวน้ำตาลทั้งหมด ได้แก่ การก่อไฟในเตา การนำน้ำตาลใสจากกระบอกมากรองและเทลงกระทะใบบัว เมื่อน้ำตาลเดือดได้ที่ก็ต้องนำน้ำตาลมาเคี้ยว เมื่อเคี้ยวน้ำตาลได้ที่แล้วจากนั้นจึงนำมาหยอดแม่พิมพ์น้ำตาลปึกหรือนำมาใส่ลงปีบต่อไป เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการในการทำน้ำตาลปึกและน้ำตาลปีบแล้ว จากนั้นก็ต้องล้างอุปกรณ์และจัดเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมสำหรับการทำตาลในวันต่อไป

การประกอบอาชีพทำตาลโตนดนั้นจะทำเพียงคนเดียวไม่ได้ เนื่องจากกว่าที่จะมาเป็นน้ำตาลปึกหรือน้ำตาลปีบที่เราได้ใช้บริโภคกันนั้น ต้องผ่านกระบวนการผลิตหลายขั้นตอน ต้องใช้คนอย่างน้อย 3 คน คือ คนที่ทำหน้าที่ในการปีนต้นตาลขึ้นไปถอดกระบอกตาดที่มีน้ำตาลใสอยู่เต็มกระบอกลงมาแล้วหาบมาที่โรงเคี้ยวน้ำตาล คนที่ทำหน้าที่ในการเคี้ยวน้ำตาล ซึ่งอย่างน้อยต้องมี 2 คน สลับกันทำหน้าที่ในการเคี้ยวน้ำตาลและการหยอดน้ำตาลลงแม่พิมพ์

สำหรับการเริ่มต้นในการประกอบอาชีพทำตาลโตนดนั้น จะเริ่มจากการนวดวงตาลหรือปลีตาล หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า การคาบตาล เพื่อกระตุ้นให้น้ำตาลไหลออกมาจากวงตาลหรือปลีตาล โดยการนวดวงตาลหรือปลีตาลนั้น มักจะเป็นหน้าที่ของผู้ชายที่จะต้องปีนต้นตาลขึ้นไปเลือกวงตาลหรือปลีตาลที่จะให้น้ำตาลได้ดี

วิธีการเลือกวงตาล

1. การเลือกว่าวงตาลใดจะให้น้ำตาลได้ดีนั้นก็จะมีวิธีการเลือก คือ ให้ดูลักษณะวงตาลที่มีความอวบสมบูรณ์ จากนั้นจึงใช้มือจับและลูบที่วงตาลไปมา ถ้าหากมีน้ำเหนียวๆ ติดมือมากก็แสดงว่าวงตาลวงนี้จะให้น้ำตาลได้ดี ก็ให้เลือกวงตาลนี้ในการทำน้ำตาล
2. เลือกวงตาลที่ไม่อ่อนเกินไปและไม่แก่เกินไป สำหรับวิธีการสังเกตว่า วงตาลใดอ่อนเกินไปนั้น ก็คือ วงตาลที่อ่อนจะไม่มีดอกติดอยู่ที่วงตาลเลย ซึ่งจะไม่สามารถนำมานวดได้ เนื่องจากถ้าวนวดไปแล้วจะทำให้วงตาลเสีย เพราะไส้ในของวงตาลจะแตก ทำให้ไม่มีน้ำตาลไหลออกมา สำหรับวิธีการสังเกตว่า วงตาลใดแก่เกินไปนั้น ก็คือ ให้ดูที่สีของวง

ตาล งวงตาลที่แก่จะมีสีดำ ไม่สามารถนำมาขนาดได้ เพราะถ้าหากนำมาขนาดก็จะมี น้ำตาลไหลออกมาเช่นกัน ซึ่งการเลือกงวงตาลที่เหมาะสมเพื่อจะนำมาขนาดนั้น ก็คือ เลือกงวงตาลที่ไม่อ่อนเกินไปและไม่แก่เกินไป นั่นคือ เลือกงวงตาลที่มีสีเขียวและมีดอก ชื้นเต็มวง

วิธีการเลือกปลีตาล

1. การเลือกว่าปลีตาลใดจะให้น้ำตาลได้ดีนั้น ก็คือ ดูลักษณะปลีตาลที่มีความอวบสมบูรณ์ จากนั้นจึงใช้มือจับที่ปลีตาลดู ถ้าหากมีน้ำเหนียวๆ ติดมือมากก็แสดงว่าปลีตาลนี้จะให้น้ำตาลได้ดี ก็ให้เลือกปลีตาลนี้ในการทำน้ำตาล
2. เลือกปลีตาลที่ไม่อ่อนเกินไปและไม่แก่เกินไป ซึ่งที่ปลีตาลนั้นก็จะมีผลตาลเล็กๆ ติดอยู่เต็มปลีตาลและที่ผลตาลนั้นก็จะมีเปลือกหุ้มผลตาลอยู่ สำหรับผลตาลที่เปลือกหุ้มผลยังไม่บานออกและเผยให้เห็นผลตาลนั้นจะเรียกว่า ยังไม่ลืมตา แต่ถ้าหากผลตาลที่เปลือกหุ้มผลบานออกและเผยให้เห็นผลตาล แต่เห็นเพียงเล็กน้อย มองแล้วคล้ายกับตาของคนที่กำลังลืมตานั่นก็จะเรียกว่า ลืมตาแล้ว สำหรับวิธีการสังเกตว่าปลีตาลใดอ่อนเกินไปนั่นก็คือ ให้ดูผลตาลที่ติดอยู่บริเวณปลายของปลีตาลว่าเปลือกที่หุ้มผลตาลบานออกและเผยให้เห็นผลตาลหรือยัง ถ้าเปลือกที่หุ้มผลตาลยังไม่บานออกและเผยให้เห็นผลตาลหรือที่เรียกว่า ยังไม่ลืมตานั่น ก็จะถือว่าปลีตาลนั้นอ่อนเกินไป สำหรับวิธีการสังเกตว่าปลีตาลใดแก่เกินไปนั่นก็คือ ให้ดูผลตาลที่ติดอยู่บริเวณปลายของปลีตาล ถ้าเปลือกที่หุ้มผลตาลบานออกและเผยให้เห็นผลตาลมากกว่า 3 ผล หรือที่เรียกว่า ลืมตา มากกว่า 3 ตา ก็จะถือว่าปลีตาลนั้นแก่เกินไป ซึ่งปลีตาลที่อ่อนเกินไปและแก่เกินไปนั้นไม่เหมาะสำหรับนำมาขนาดเพราะจะไม่ให้น้ำตาล การเลือกปลีตาลที่เหมาะสมสำหรับนำมาขนาดนั้นก็คือ ปลีตาลที่ไม่อ่อนเกินไปและไม่แก่เกินไป โดยให้เลือกปลีตาลที่ตรงบริเวณปลายของปลีตาลมีผลตาลที่เปลือกหุ้มผลบานออกและเผยให้เห็นผลตาล จำนวน 3 ผล หรือที่เรียกว่า ลืมตา 3 ตา จะเป็นปลีตาลที่เหมาะสมสำหรับนำมาขนาดเพราะจะให้ น้ำตาลได้ดี

เมื่อเลือกงวงตาลหรือปลีตาลที่เหมาะสมได้แล้วก็จะทำการนวด ซึ่งการนวดงวงตาลหรือปลีตาลนั้น จะเริ่มจากการนำไม้ขนาดตาล นำไปนวดงวงตาลหรือปลีตาล ซึ่งถ้าหากเป็นต้นตาลตัวผู้ก็จะใช้ไม้ขนาดตาลตัวผู้ที่มีลักษณะแบนนำมาขนาดงวงตาล แต่ถ้าหากเป็นต้นตาลตัวเมียก็จะใช้ไม้ขนาดตาลตัวเมียซึ่งจะมีลักษณะกลม ความแตกต่างของไม้ขนาดตาลทั้งสองชนิดนี้ก็เนื่องจากต้นตาล

ตัวผู้จะมีแต่องวงตาลเท่านั้น ไม่มีผลตาลติดอยู่ ดังนั้นการนวดวงตาลก็จะสามารถใช้ไม้นวดตาลที่มีลักษณะแบนนำมาขนาดได้สะดวก โดยที่ไม่ต้องระวังว่าผลตาลจะเสียหาย แต่ถ้าหากเป็นต้นตาลตัวเมียจะมีทั้งปลีตาลและผลตาล การนวดปลีตาลจะทำได้ไม่สะดวก เนื่องจากจะติดตรงที่ผลของตาล ดังนั้นจึงจะต้องใช้ไม้นวดตาลที่มีลักษณะกลมนำมาขนาดปลีตาล เนื่องจากไม้นวดตาลที่มีลักษณะกลมจะสามารถสอดผ่านเข้าไประหว่างผลตาลเพื่อที่จะไปนวดปลีตาลได้

วิธีการนวดตาลนั้นก็จะนำไม้นวดตาล นำมานวดวงตาลหรือปลีตาล โดยบีบปลายไม้เข้าหากัน บีบโดยใช้แรงเบาๆ ก่อนในครั้งแรก ต่อมาจึงค่อยๆ เพิ่มแรงขึ้นเรื่อยๆ นวดอย่างนี้ไปจนครบทุกต้น เป็นเวลา 7 วัน จากนั้นจึงนำวงตาลหรือปลีตาล ประมาณ 3-4 วง นำมาควมกันแล้วนำมาปิดปากตาลมาปิดตรงปลายของวงตาลหรือปลีตาล เรียกว่า การปิดหน้าตาล เพื่อดูว่ามีน้ำตาลไหลออกมาหรือไม่ ถ้าหากไม่มีน้ำตาลไหลออกมาก็จะต้องเว้นไว้ 1 วัน จากนั้นจึงเริ่มการนวดใหม่อีกครั้ง เป็นเวลา 7 วัน แล้วลองปิดหน้าตาลดู ถ้าหากมีน้ำตาลไหลออกมาก็จะนำกระบอกลดตาลที่ใส่น้ำผสมซีวีวจนเต็มกระบอกลดเพื่อป้องกันหนอน นำมาแช่วงตาลหรือปลีตาลทิ้งไว้ประมาณ 3-4 วัน พอครบ 3-4 วันแล้ว จากนั้นจึงนำกระบอกลดที่ใส่น้ำผสมซีวีวออก แล้วลองปิดหน้าตาลดูอีกครั้งว่ามีน้ำตาลไหลออกมาหรือไม่ ถ้าหากมีน้ำตาลไหลออกมาก็จะปล่อยให้ทิ้งไว้ประมาณ 2 วัน ซึ่งในช่วง 2 วันนี้จะต้องคอยมาปิดหน้าตาลเพื่อให้มีน้ำตาลไหลออกมาเรื่อยๆ ซึ่งแรกๆ จะมีน้ำตาลไหลออกมาน้อย เรียกว่า แค่เปียกพะยอม ช่วงนี้ก็ยังนำกระบอกลดมารองน้ำตาลไม่ได้เพราะน้ำตาลยังไหลไม่เข้าที่

เมื่อทิ้งไว้จนครบ 2 วันแล้ว น้ำตาลไหลเข้าที่และมีจำนวนมากแล้ว จากนั้นจึงนำกระบอกลดตาลที่ใส่น้ำผสมซีวีวที่กั้นกระบอกลดนำมาผูกกับวงตาลหรือปลีตาล เพื่อให้มีน้ำตาลที่ไหลออกมาจากวงตาลหรือปลีตาลนั้นไหลลงสู่กระบอกลด เรียกว่า การรองน้ำตาล และน้ำตาลที่ได้จากการรอนนี้ เรียกว่า น้ำตาลใส ซึ่งการรอนน้ำตาลจะเริ่มต้นในช่วงเวลาใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับจำนวนต้นตาลโดนดที่ใช้รอนน้ำตาลว่ามีจำนวนมากน้อยเพียงใด ถ้าหากมีจำนวนต้นตาลโดนดมากก็ต้องเริ่มออกจากร้านตั้งแต่เวลาเช้าตรู่ โดยการนำกระบอกลดที่ใส่น้ำผสมซีวีวไว้เรียบร้อยแล้วไปต้นตาลโดนดขึ้นไป เมื่อปีนถึงยอดตาลโดนดแล้ว จากนั้นจึงนำกระบอกลดไปผูกติดกับวงตาลหรือปลีตาลที่ได้ขนาดเอาไว้และมีน้ำตาลไหลออกมาแล้วนั้น ทำอย่างนี้จนครบทุกต้น บางคนทำมากถึง 40 ต้น ก็จะต้องออกจากบ้านเวลาประมาณ 04.00 น. เพื่อไปถอดกระบอกลดที่รองน้ำตาลไว้ลงมา ซึ่งจะถอดกระบอกลดเสร็จเวลาประมาณ 12.00 น. เมื่อนำกระบอกลดที่มีน้ำตาลใสอยู่เต็ม

กระบอกลงมาแล้ว จากนั้นจึงค่อยๆ ลำเลียงกระบอกตาลไปยังโรงเคี้ยวน้ำตาล จากนั้นพอเวลาประมาณ 13.00 น. ก็จะนำกระบอกตาลกระบอกใหม่ขึ้นไปผูกติดกับวงตาลหรือปลีตาลเพื่อรองน้ำตาลเช่นเดิมและจะทำอย่างนี้ไปจนครบทุกต้น

เมื่อมีการลำเลียงกระบอกตาลที่มีน้ำตาลใสอยู่เต็มกระบอกมายังโรงเคี้ยวน้ำตาลแล้วนั้น หลังจากนั้นก็จะเป็นที่ของผู้หญิงทั้งหมด ซึ่งภายในโรงเคี้ยวน้ำตาลนั้นจะประกอบไปด้วยอุปกรณ์ในการเคี้ยวน้ำตาลทั้งหมด ได้แก่ เตาคีบน้ำตาล กระทะใบบัว แม่พิมพ์น้ำตาลปึก ไม้กระแทกน้ำตาล ไม้ช้อน ไม้เสียม ไม้กะโหลก ไม้ตักมวก ตะกร้าและผ้าขาวบาง ซึ่งในช่วงที่ผู้ชายช่วยกันลำเลียงกระบอกตาลมายังโรงเคี้ยวน้ำตาลนั้น ผู้หญิงก็จะมีภาระแบ่งหน้าที่กันทำ คือส่วนหนึ่งก็นำฟืนหรือเชื้อเพลิงมาก่อภายในเตาคีบน้ำตาลและนำกระทะใบบัวมาตั้งบนเตาคีบน้ำตาล ซึ่งเตาคีบน้ำตาลนี้นิยมทำเป็นช่องไว้สำหรับวางกระทะใบบัวได้ 3 ใบ หรือเรียกว่า 3 เตานี้เนื่องจากจะจะสามารถทำน้ำตาลโตนดได้เป็นจำนวนมากและไม่เสียเวลา โดยเตาที่ 1 คือ เตานี้ที่อยู่ตรงช่องใส่ฟืนหรือเชื้อเพลิง เรียกว่า หางเตา เตานี้ที่ 2 คือ เตานี้ที่อยู่ตรงกลาง และเตานี้ที่ 3 คือ เตานี้ที่อยู่ตรงปล่องไฟ เรียกว่า หัวเตา อีกส่วนหนึ่งก็นำน้ำตาลใสจากกระบอกตาลมาเทรวมกัน จากนั้นจึงนำตะกร้าและผ้าขาวบางมาเตรียมไว้ โดยนำผ้าขาวบางมาวางบนตะกร้า ซึ่งตะกร้านั้นจะใช้ไม้ไผ่ 2 อัน ยาวประมาณ 1 เมตร นำมาผูกติดกับกันตะกร้าไว้ เพื่อให้สามารถนำตะกร้ามาวางบนกระทะใบบัวได้โดยที่ตะกร้าไม่ตกลงไปในกระทะใบบัว ในขณะที่กำลังเทน้ำตาลใสลงไปเมื่อจัดเตรียมเรียบร้อยแล้วจึงนำน้ำตาลใสมาเทลงบนผ้าขาวบาง ให้น้ำตาลใสไหลผ่านผ้าขาวบางผ่านลงมายังตะกร้าลงสู่กระทะใบบัว เพื่อเป็นการกรองสิ่งสกปรกต่างๆ ที่อยู่ในน้ำตาลใส ได้แก่ แผลงต่างๆ ที่ตกลงไปในน้ำตาลให้ออกมา เมื่อเทน้ำตาลใสลงในกระทะใบบัวทั้ง 3 ใบเรียบร้อยแล้ว ในระหว่างที่น้ำตาลกำลังอุ่นอยู่นั้น ก็ค่อยใช้ไม้ตักมวกนำมาตักมวกน้ำตาลหรือฟองน้ำตาลที่สกปรกออก ซึ่งถ้าหากต้องการน้ำตาลสดเพื่อนำมาต้ม ก็ให้ยกกระทะใบบัวลงในชั่งนี้ โดยไม่ต้องรอให้น้ำตาลใสเดือด

น้ำตาลทั้ง 3 กระทะนั้น จะเดือดไม่พร้อมกัน โดยน้ำตาลกระทะแรกหรือน้ำตาลเตานี้ที่ 1 คือ เตานี้ที่อยู่ตรงช่องใส่ฟืนหรือเชื้อเพลิงจะเดือดก่อน เวลาที่น้ำตาลยังไม่เดือดนั้นจะสามารถสังเกตได้คือ มวกน้ำตาลหรือฟองน้ำตาลจะแตกกระจายอยู่เต็มกระทะ แต่ถ้าหากน้ำตาลเดือดแล้วนั้น มวกน้ำตาลหรือฟองน้ำตาลจะไม่แตกกระจายอยู่เต็มกระทะ แต่จะวิ่งเข้าหากันเป็นเส้นๆ คือ วิ่งจากขอบกระทะเข้าสู่กลางกระทะ ในช่วงนี้ก็ยังยกกระทะลงไม่ได้ เนื่องจากน้ำตาลยังไม่เดือดได้ที่

จะต้องรอจนกว่าตรงกลางกระทะจะไม่มีมวกน้ำตาลหรือฟองน้ำตาลแตกอยู่ตรงกลางกระทะแล้ว จึงยกกระทะลงมาพักไว้บนยางรถยนต์

จากนั้นจะเป็นหน้าที่ของอีกคนหนึ่งซึ่งจะทำหน้าที่เคียวน้ำตาล โดยเมื่อยกกระทะลงมา พักไว้บนยางรถยนต์แล้วนั้นก็เริ่มการเคียวน้ำตาล โดยการนำไม้กระแทกมากระแทกน้ำตาล ซึ่งวิธีการกระแทกน้ำตาลนั้น ในตอนแรกจะกระแทกไม้ในลักษณะเฉียงๆ ก่อน จนกว่าจะเห็นว่า น้ำตาลเริ่มมีความเหนียวแล้ว จึงเปลี่ยนวิธีการกระแทกเป็นการกระแทกไม้ลงไปตรงๆ ซึ่งใน ระหว่างที่มีการกระแทกน้ำตาลนั้น เตาที่ 1 ก็จะว่าง ซึ่งจะเป็นหน้าที่ของอีกคนที่จะต้องนำกระทะ ไบบัวมาวางบนเตาที่ 1 จากนั้น จึงใช้ไม้กะโหลกตักน้ำตาลสดจากกระทะที่ 2 มาใส่กระทะที่ 1 และตักน้ำตาลสดจากกระทะที่ 3 มาใส่กระทะที่ 2 เมื่อทำเช่นนี้ กระทะที่ 3 ก็จะว่างไม่มีน้ำตาลสด ในกระทะอีก จึงต้องนำน้ำตาลใสจากกระทะบอกตาลมาเทใส่กระทะที่ 3 โดยทำเช่นเดิม คือ นำ น้ำตาลใสมาเทลงบนตะกร้าที่มีผ้าขาวบางกรองอยู่ลงสู่กระทะไบบัว ซึ่งในช่วงนี้เองน้ำตาลที่ใช้ ไม้กระแทกน้ำตาลก็เริ่มจะเหนียวขึ้น ก็จะเปลี่ยนจากการใช้ไม้กระแทกน้ำตาลมาเป็นไม้ขวนน ในการเคียวแทน วิธีการทำก็คือ จะนำไม้ขวนนมาคนรอบๆ ขอบกระทะ เพื่อช่วยทำให้น้ำตาลเหนียว และข้นขึ้น ซึ่งการจะดูว่าน้ำตาลมีความเหนียวและข้นพอที่จะสามารถนำไปหยอดแม่พิมพ์น้ำตาล ปึกหรือนำมาใส่ปิบได้หรือไม่นั้น ก็คือ เวลาที่ใช้ไม้ขวนนคนรอบๆ ขอบกระทะนั้น ให้สังเกตดูว่า น้ำตาลย่นหรือไม่ ถ้าน้ำตาลย่น คือ น้ำตาลจะไหลจากขอบกระทะลงมายังก้นกระทะ มีลักษณะ เป็นคลื่นๆ ไหลลงมาไม่ขาดสาย และน้ำตาลจะมีลักษณะเป็นเนื้อเดียวกัน ถ้าน้ำตาลมีลักษณะ เป็นเช่นนี้ก็ให้หยุดใช้ไม้ขวนนคนน้ำตาลได้ จากนั้นจึงใช้ไม้เสียมนำมาตักน้ำตาลแล้วหยอดลง แม่พิมพ์น้ำตาลปึก โดยก่อนที่จะหยอดน้ำตาลลงแม่พิมพ์น้ำตาลปึกนั้นก็ต้องนำผ้าขาวบาง มาวางรองบนแม่พิมพ์น้ำตาลปึกให้เรียบร้อยก่อน จากนั้นจึงนำน้ำตาลที่เคียวเสร็จแล้วนำมาหยอดลง แม่พิมพ์น้ำตาลปึก หรือถ้าไม่ต้องการทำเป็นน้ำตาลปึกก็นำน้ำตาลที่เคียวเสร็จเรียบร้อยแล้วนำมา ใส่ปิบได้เลย

เมื่อนำน้ำตาลมาหยอดลงแม่พิมพ์น้ำตาลปึก หรือนำน้ำตาลมาใส่ปิบเสร็จเรียบร้อยแล้ว ในช่วงนี้เองน้ำตาลกระทะที่ 1 หรือเตาที่ 1 เริ่มจะเดือดได้ที่แล้ว จะต้องรอจนกว่าจะไม่มีมวก น้ำตาลหรือฟองน้ำตาลแตกอยู่ตรงกลางกระทะแล้วจึงจะยกกระทะลงได้ จากนั้นจึงนำมาเคียว ต่อไปและจะมีการทำหมุนเวียนกันอยู่เช่นนี้จนกว่าน้ำตาลใสที่รองได้มาจะหมด เมื่อน้ำตาลได้ผ่าน กระบวนการเคียวจนได้เป็นน้ำตาลปึกและน้ำตาลปิบจนเสร็จเรียบร้อยแล้ว จากนั้นจึงเริ่มล้าง

อุปกรณ์ต่างๆ โดยการต้มน้ำให้เดือดและนำมาลวกกระบอกตาล จากนั้นจึงนำกระบอกตาลมาวางคว่ำหรือนำมาแขวนผึ่งลมไว้ อีกวิธีหนึ่งก็คือ เมื่อนำน้ำร้อนมาลวกกระบอกตาลแล้ว จากนั้นจึงนำกระบอกตาลไปคว่ำบนเตาเคี่ยวน้ำตาลตรงบริเวณหัวเตาที่ทำเป็นช่องไว้สำหรับวางกระบอกตาล เรียกว่า การรมกระบอก เพื่อให้กระบอกตาลสะอาดและเป็นการฆ่าเชื้อโรค เมื่อนำกระบอกตาลไปรอน้ำตาลใหม่ น้ำตาลจะได้ไม่สกปรก

ในกรณีที่ครอบครัวนั้นๆ ไม่มีโรงเคี่ยวน้ำตาลและเตาเคี่ยวน้ำตาลเป็นของตนเอง เมื่อได้น้ำตาลใสมาแล้วนั้น ก็จะต้องนำน้ำตาลใสที่ได้ไปขอใช้เตาเคี่ยวน้ำตาลจากผู้ที่มีเตาเคี่ยวน้ำตาลเป็นของตนเองหรือที่เรียกกันว่า เจ้าเตา ซึ่งเจ้าเตา ในหมู่บ้าน 6 บ้านดงห้วยหลวงนั้น ส่วนใหญ่ก็จะเป็นลูกหลานของ แจ็กแวง แซ่จิว ทั้งนี้ เนื่องจาก แจ็กแวง แซ่จิว ได้เป็นผู้บุกเบิกอาชีพการทำตาลโตนดขึ้นภายในหมู่บ้านนี้และลูกหลานของ แจ็กแวง แซ่จิว ก็ได้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดด้วยเช่นกัน ประกอบกับมีการให้ชาวบ้านได้เช่าต้นตาลโตนดในการทำน้ำตาล ซึ่งทำให้มีรายได้มากพอ จึงได้มีการสร้างโรงเคี่ยวน้ำตาลและเตาเคี่ยวน้ำตาลเป็นของตนเอง ผิดกับชาวบ้านที่มีการประกอบอาชีพหลัก คือ ทำนา และหลังจากทำนาก็ไม่ได้มีการประกอบอาชีพอื่นๆ อีก จึงได้มาขอเช่าต้นตาลโตนดจากลูกหลานของ แจ็กแวง แซ่จิว เพื่อมาทำน้ำตาลโตนดและเมื่อได้น้ำตาลใสมาแล้วก็ไม่มีโรงเคี่ยวน้ำตาลและเตาเคี่ยวน้ำตาลจึงได้มาขอทำน้ำตาลกับเจ้าของเตาเคี่ยวน้ำตาลหรือที่เรียกกันว่า เจ้าเตา นั่นเอง ส่วนผู้ที่มาขอทำน้ำตาลกับเจ้าเตานั้น เรียกว่า ลูกเตา ซึ่งในแต่ละเตาเคี่ยวน้ำตาลนั้นจะมีเจ้าเตาและลูกเตา ซึ่งเจ้าเตาคนใดที่มีลูกเตาหรือมีคนขอเข้ามาทำน้ำตาลด้วยเป็นจำนวนมากนั้น ก็แสดงว่า เจ้าเตาเป็นคนยุติธรรม ไม่โกง ไม่เอาเปรียบลูกเตา วิธีการในการขอเข้ามาทำน้ำตาลด้วยนั้น เจ้าเตาจะเป็นผู้จัดลำดับลูกเตาว่าใครจะได้เคี่ยวน้ำตาลในวันใด อย่างเช่น เจ้าเตาเคี่ยวน้ำตาลเตานี้ มีลูกเตา จำนวน 6 คน วันนี้นาย ก ได้เป็นผู้เคี่ยวน้ำตาลนั้นหมายถึง น้ำตาลที่เคี่ยวได้ในวันนี้จนกระทั่งเป็นน้ำตาลปึกหรือน้ำตาลปีบนั้น ก็จะเป็นของนาย ก ทั้งหมด ที่เหลืออีก 5 คนนั้น ไม่ได้เคี่ยวน้ำตาล แต่ก็ได้นำน้ำตาลใสมาให้ นาย ก เคี่ยวด้วย ซึ่งนาย ก จะต้องจดไว้ว่า ใน 5 คนนี้ให้นำน้ำตาลใสมาให้คนละเท่าไร เพื่อจะได้นำมาใช้ให้ในครั้งต่อไป วิธีการใช้ ก็คือ ถ้าหากวันนี้เป็นวันเคี่ยวน้ำตาลของนาย ข เมื่อนานี้ นาย ข นำน้ำตาลใสมาให้ นาย ก จำนวน 15 กระบอก วันนี้นาย ก จะต้องนำน้ำตาลใสมาให้ นาย ข เคี่ยวจำนวน 15 กระบอก ถือเป็นการใช้ให้ แต่ถ้าหากนาย ก นำน้ำตาลใสมาให้ นาย ข จำนวน 25 กระบอก เป็นการใช้ให้จำนวน 15 กระบอก และเกินมาจำนวน 10 กระบอก เมื่อถึงคราวที่นาย ก เคี่ยวน้ำตาลอีกครั้ง นาย ข จะต้องนำน้ำตาลใสมาให้ นาย ก จำนวน 10 กระบอก ก็จะมีการติดและการใช้ให้วนเวียน

อยู่เช่นนี้จนหมดฤดูกาลทำตาล โดยที่เจ้าเตาจะได้น้ำตาลส่วนแบ่งจากลูกเตาเป็นค่าใช้เตาเคี้ยว น้ำตาลหรืออาจใช้ให้เป็นเงินก็ได้แล้วแต่จะตกลงกัน

การค้าขาย

เมื่อได้น้ำตาลปึกหรือน้ำตาลปีบมาแล้ว ชาวบ้านก็จะมีการแบ่งน้ำตาลที่ได้ส่วนหนึ่งไว้ใช้ในครอบครัวและแจกจ่ายให้ญาติพี่น้องที่ไม่ได้ทำน้ำตาล และนำน้ำตาลมาแลกข้าวสาร แลกเกลือ อัตรากาแลกนั้นก็ขึ้นอยู่กับราคาในตลาดขณะนั้นว่าตอนนี้ข้าวสาร เกลือ และน้ำตาลมีราคาถูกหรือแพงเพียงใด ส่วนที่เหลือจากนั้นก็จะนำมาขาย ซึ่งเส้นทางการค้าขายน้ำตาลของชาวบ้านหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่มีการใช้เส้นทางเดินเรือเป็นหลักในการนำน้ำตาลมาขายมาเป็นการใช้ถนนแทน ถนนสายแรกภายในหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงนั้น เกิดขึ้นใน พ.ศ. 2507 เป็นช่วงที่นายอิน ประสาทร์ ซึ่งเป็นหลานเขยของ แจ็กแวง แซ่จิว ดำรงตำแหน่งเป็น ผู้ใหญ่บ้านคนแรกของหมู่บ้านนี้ ในสมัยนั้นการเดินทางของชาวบ้านมีความยากลำบากมากต้อง พกมีดได้หรือมีดง่าติดตัวไปเมื่อออกจากบ้าน เนื่องจากต้องใช้มีดถากต้นไม้หรือเถาวัลย์เพื่อทำ ทางเดินออกจากหมู่บ้าน เมื่อถนนแล้วเสร็จจึงทำให้การเดินทางมีความสะดวกมากขึ้น ในช่วงนี้เอง ที่มีพ่อค้าคนกลางเดินทางเข้ามารับซื้อน้ำตาลโดนดถึงภายในหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านไม่ต้องเดิน เติมน้ำตาลโดนดไปขายถึงที่ท่าเรือวัดจันทารามหรือที่ตลาดหัวสะพานอีก เนื่องจากตอนนี้มี พ่อค้าคนกลางเดินทางเข้ามารับซื้อน้ำตาลโดนดของชาวบ้าน แล้วนำออกไปขายต่อให้กับพ่อค้า ชาวจีนที่มารับซื้อน้ำตาลโดนดอยู่ที่ท่าเรือ หรือบางที่พ่อค้าคนกลางก็จะนำน้ำตาลโดนดเข้ามาขาย ต่อภายในตัวเมืองเพชรบุรี สำหรับชาวบ้านบางคนที่มีฐานะดีขึ้นก็จะมี การซื้อจักรยานแล้วนำ น้ำตาลโดนดไปขายที่ตลาดภายในตัวเมืองเพชรบุรีเองโดยที่ไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง ซึ่งในช่วงที่ มีถนนนี้เองได้ทำให้เส้นทางการค้าขายน้ำตาลโดนดทางเรือซบเซาลงไปมาก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ ทำเรือวัดจันทารามและตลาดรับซื้อน้ำตาลโดนดที่หัวสะพานซึ่งเป็นทางผ่านไปอัมพวาค่อยๆ ลด ความสำคัญลงไป จนกระทั่งไม่มีการใช้เส้นทางเดินเรือในการค้าขายน้ำตาลโดนดอีกต่อไปเพราะ ชาวบ้านไม่เดินทางนำน้ำตาลโดนดออกมาขายให้พ่อค้าชาวจีนทำเรือวัดจันทารามและที่ตลาดรับ ซื้อน้ำตาลโดนดที่หัวสะพานอีก เนื่องจากเมื่อชาวบ้านทำน้ำตาลโดนดได้แล้วนั้นก็จะมีพ่อค้า คนกลางเดินทางเข้ามารับซื้อน้ำตาลโดนดถึงภายในหมู่บ้านแทน และการมีถนนภายในหมู่บ้านนั้น ก็ได้ทำให้ชาวบ้านมีการเพิ่มปริมาณการผลิตน้ำตาลโดนดมากขึ้น เพราะไม่ต้องไปกังวลว่าเมื่อทำ น้ำตาลโดนดออกมาแล้วจะนำไปขายที่ไหนและจะมีคนรับซื้อหรือไม่ ซึ่งในสมัยที่ยังไม่มีถนนนั้น การค้าขายน้ำตาลโดนดต้องขึ้นอยู่กับพ่อค้าชาวจีนที่ล่องเรือเข้ามารับซื้อที่ท่าเรือวัดจันทารามและ

ที่หัวสะพาน ซึ่งถ้าหากพ่อค้าชาวจีนมีการรับซื้อน้ำตาลโตนดไปครบจำนวนที่ต้องการแล้ว ผู้ที่หาบน้ำตาลโตนดมาที่หลังก็จะไม่สามารถขายน้ำตาลโตนดได้ ซึ่งการขายน้ำตาลโตนดในสมัยนั้นมีรายได้ไม่แน่นอน แต่ถ้าหากขายได้ก็จะทำรายได้ดีมากเลยทีเดียว แต่เมื่อมีถนนได้ทำให้การเดินทางสะดวกมากขึ้น และได้นำพาให้พ่อค้าคนกลางเดินทางเข้ามารับซื้อน้ำตาลโตนดถึงภายในหมู่บ้านและมีการส่งทำน้ำตาลโตนดล่วงหน้าเป็นจำนวนมาก ทำให้ชาวบ้านมีหลักประกันว่าทำน้ำตาลโตนดแล้วมีตลาดรองรับและสามารถขายได้แน่นอน ในช่วงนี้จึงทำให้ชาวบ้านเพิ่มปริมาณการผลิตน้ำตาลโตนดมากขึ้น ส่งผลให้มีรายได้มากขึ้นและมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามไปด้วย

ปัจจัยที่ผลักดันให้พ่อค้าคนกลางเดินทางเข้ามาส่งทำน้ำตาลโตนดล่วงหน้าเป็นจำนวนมากในช่วงปี พ.ศ. 2507 หลังจากที่บ้านหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง มีถนนสายแรกตัดผ่านเข้ามาภายในหมู่บ้าน นั่นคือ

1. ในช่วงปี พ.ศ.2509 พื้นที่อื่นๆ เริ่มได้รับการจัดสรรน้ำจากเขื่อนแก่งกระจาน ทำให้มีการสร้างคลองชลประทานเพื่อส่งน้ำเข้ามาภายในพื้นที่ต่างๆ ในเขตชลประทาน รวมถึงเขตอำเภอบ้านลาด ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีต้นตาลโตนดอยู่เป็นจำนวนมากจนอาจเรียกได้ว่าเป็นป่าตาลโตนด และเมื่อมีคลองชลประทานส่งน้ำเข้ามาก็ได้ทำให้มีน้ำมากเพียงพอสามารถที่จะทำการเพาะปลูกพืชชนิดอื่นๆ ได้ จึงทำให้ชาวบ้านมีการปรับเปลี่ยนสภาพพื้นที่จากป่าตาลโตนดให้กลายเป็นพื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจต่างๆ ได้แก่ มะนาว ชมพู่ กัลยหอม มะม่วง เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้จำนวนต้นตาลโตนดลดจำนวนลงจากการถูกโค่นเพื่อปรับสภาพพื้นที่เพื่อทำการเพาะปลูกพืชดังกล่าว ด้วยเหตุนี้เองจึงได้ส่งผลให้ปริมาณน้ำตาลโตนดที่ผลิตได้จากพื้นที่อื่นๆ ในเขตอำเภอบ้านลาดลดน้อยลงตามไปด้วย แต่เนื่องจากสภาพพื้นที่ของหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาดนั้น เป็นพื้นที่ที่ไม่ได้รับการจัดสรรน้ำจากเขื่อนแก่งกระจาน จึงไม่มีน้ำเพียงพอที่จะสามารถทำการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจต่างๆ ได้เหมือนกับในพื้นที่อื่นในเขตอำเภอบ้านลาดที่ได้มีการปรับเปลี่ยนสภาพพื้นที่เพื่อทำไร่ ทำสวน ดังนั้นพื้นที่นี้จึงยังมีต้นตาลโตนดอยู่เป็นจำนวนมาก ปริมาณการผลิตน้ำตาลโตนดภายในพื้นที่นี้ก็มากด้วยเช่นกัน เมื่อมีถนนตัดผ่านเข้ามาภายในหมู่บ้านส่งผลให้การเดินทางมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น และทำให้พ่อค้าคนกลางสามารถเดินทางเข้ามาส่งทำน้ำตาลโตนดล่วงหน้าจากชาวบ้านภายในพื้นที่นี้เป็นจำนวน

มาก เนื่องจากพื้นที่อื่นๆ มีปริมาณการผลิตน้ำตาลโตนดน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งส่วนใหญ่ก็นั้นก็เป็นแม่ค้าทำขนมหวานที่อยู่ในตัวเมืองเพชรบุรีที่ต้องใช้น้ำตาลโตนดเป็นจำนวนมากในการทำขนมหวาน เนื่องจากขนมหวานบางชนิด ได้แก่ ขนมหม้อแกง ขนมทองม้วน ที่จะต้องใช้น้ำตาลโตนดในการทำเท่านั้น ซึ่งถ้าหากใช้น้ำตาลทรายในการทำขนมแล้ว ก็จะทำให้ขนมไม่หอมและเสียรสชาติไป

2. เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้พ่อค้าคนกลางสั่งทำน้ำตาลโตนดล่วงหน้าจากชาวบ้านเป็นจำนวนมาก เนื่องจากต้องการกักตุนน้ำตาลโตนดไว้ขายให้แก่ผู้บริโภคในช่วงฤดูฝน ซึ่งเป็นช่วงที่ไม่มีน้ำตาลโตนดอยู่เลย เนื่องจากต้นตาลโตนดจะไม่ให้ผลผลิตในช่วงฤดูฝนนั่นเอง ซึ่งในช่วงฤดูฝนนั้นน้ำตาลโตนดจะขายได้ราคาสูงกว่าช่วงฤดูแล้ง เนื่องจากในช่วงฤดูแล้งเป็นช่วงที่ต้นตาลโตนดให้ผลผลิตเป็นจำนวนมาก จึงทำให้มีปริมาณน้ำตาลโตนดอยู่เป็นจำนวนมาก จึงทำให้ราคาน้ำตาลโตนดในช่วงฤดูแล้งต่ำกว่าราคาน้ำตาลโตนดในช่วงฤดูฝนซึ่งเป็นช่วงที่น้ำตาลโตนดหายากนั่นเอง

ขนบธรรมเนียมประเพณี

ในช่วงที่ชาวบ้านหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง มีการประกอบอาชีพทำตาลโตนดกันเป็นจำนวนมากนี้เอง ได้ส่งผลให้ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนดมีการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำตาลโตนดกันแทบทุกครัวเรือน โดยพิธีกรรมดังกล่าวนี้มี 2 พิธีกรรม คือ พิธีแรกตาลและพิธีปิดฤดูกาลทำตาล

พิธีแรกตาล

การประกอบพิธีแรกตาลนั้น จะมีการประกอบพิธีเมื่อเริ่มเข้าสู่ฤดูกาลทำตาลโตนด ในช่วงเดือนพฤศจิกายนเป็นต้นมา หลังจากที่ชาวบ้านมีการเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จเรียบร้อยแล้วนั่นเอง ซึ่งในช่วงนี้ก็เป็นช่วงที่ต้นตาลโตนดให้ผลผลิตพอดี การประกอบพิธีแรกตาลนั้นเกิดขึ้นเนื่องจากชาวบ้านมีความเชื่อว่าที่ต้นตาลโตนดจะมีนางไม้ ชื่อ นางโคกวดี สิงสถิตอยู่เพื่อช่วยดูแลรักษาต้นตาลโตนดให้เจริญเติบโตและให้ผลผลิตดี ดังนั้นก่อนที่ชาวบ้านจะมีการประกอบอาชีพทำตาลโตนดจึงต้องมีการประกอบพิธีเพื่อขออนุญาตนางโคกวดี ซึ่งถือเป็นเจ้าของต้นตาลโตนดก่อนนั่นเอง ในขณะที่เดียวกันก็จะมีขอขมาแก่นางโคกวดีล่วงหน้า เนื่องจากในการประกอบอาชีพทำ

ตาลโตนดนั้นจะต้องมีการป็นขึ้นลงต้นตาลโตนดอยู่ตลอดช่วงฤดูกาลทำตาลโตนด ซึ่งผู้ที่ป็นขึ้นลงต้นตาลโตนดนั้นก็จะเป็นผู้ชาย ส่วนนางโคกวดีเป็นผู้หญิง การกระทำดังกล่าวจึงไม่เป็นการเหมาะสมแก่นางโคกวดี ซึ่งในระหว่างที่ป็นขึ้นลงต้นตาลโตนดนั้นก็ขอให้นางโคกวดีหลบไปก่อน และช่วยปกป้องรักษาคุ้มครองผู้ที่ป็นขึ้นลงต้นตาลโตนดให้ปลอดภัยไม่ตกลงมา ตลอดจนขอให้การทำตาลโตนดในตลอดช่วงฤดูกาลทำตาลโตนดนั้นได้ผลผลิตมากๆ อีกด้วย

ในการประกอบพิธีแรกตาลนั้นจะต้องมีการหาฤกษ์ยามที่เป็นมงคล และจะต้องเลือกต้นตาลโตนดที่สมบูรณ์ที่สุดภายในพื้นที่ของตนเองมาใช้ในการประกอบพิธีแรกตาล อุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธี ก็คือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาชีพทำตาลโตนดต่างๆ ได้แก่ ไม้คาบตาล ตัวผู้และไม้คาบตาลตัวเมีย กระบอกตาล มีดปาดตาล ดอกที่ใช้สำหรับมัดพะวง หมากพลู ดอกไม้ กล้วย 3 ดอก เทียน 2 เล่ม และพานสำหรับใส่ดอกไม้ กล้วยเทียน และหมากพลู เมื่อมีการจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ในการประกอบพิธีเสร็จเรียบร้อยแล้ว จากนั้นก็นำอุปกรณ์ดังกล่าวมายังบริเวณต้นตาลโตนดที่สมบูรณ์ที่สุดภายในพื้นที่ของตนเองและเริ่มประกอบพิธี โดยผู้ที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนดในแต่ละบ้านนั้นก็จะมีพิธีแรกตาลกันเอง ซึ่งในการประกอบพิธีแรกตาลนี้จะให้ผู้อาวุโสของแต่ละบ้านเป็นผู้นำในการประกอบพิธี โดยเริ่มจากการจุดธูปเทียนและบอกกล่าวแก่นางโคกวดี โดยเริ่มจากการเบิกด้านหรือบทชุมนุมเทวดาและอธิษฐานตามต้องการ อย่างกรณีของ นายสุข ใจบุญ อายุ 76 ปี ที่ได้มีการบอกกล่าว ดังนี้

“นะโมตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทฺธัสสะ
 นะโมตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทฺธัสสะ
 นะโมตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทฺธัสสะ

สระรัชชัง สระเสนัง สระพันธุง นะรินทัง
 ประวิตตานุกาโว สะทา รักขะตุติ
 ณะวิตวานะ เมตตัง สะเมตตา ภาทันตา
 อะวิกขิตตะจิตตา ประวิตตัง ภาณันตุ
 สักเค กาเม จะ รูปเป คิริสิขะระตะญฺเฏ จันตะลิกเข วิมานะ ทีเป
 รัฏฐเฐ จะ คาเม ตะรุวะนะคะหะเน เคะหะวัตถุมหิ เขตเต ภูมมา
 จายันตุ เทวา ชะละณะละวิสะเม ยักขะคันธัพพะนาคา ติฏฐันตา

สันติเก ยัง มุนีวะระวะจะนัง สาธะโว เม สุณันตุ

ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา

ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา

ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา

นางโคกวดี อยู่ใหม่ อยู่ วันนี้จะขอแรกตาล

วันนี้วันลาภวันดี ทำน้อยขอให้ได้มาก

ทำยากขอให้ได้ง่าย ขอให้ไหลเหมือนแม่น้ำพระคงคา

จงปกป้องรักษาให้ตลอดรอดฝั่งไปเถิด”

เมื่อมีการบอกกล่าวและมีการอธิษฐานเสร็จเรียบร้อยแล้ว หลังจากนั้นผู้อาวุโสที่เป็นผู้นำในการประกอบพิธีก็จะนำพะองมาพาดกับต้นตาลโตนด แล้วนำตอกที่เตรียมไว้มามัดพะองให้ติดกับบริเวณโคนของลำต้นตาลโตนดให้แน่น จากนั้นก็จะนำตอกพร้อมกับมีดปาดตาลเห็บเอวแล้วป็นพะองขึ้นต้นตาลโตนดไป โดยในระหว่างที่ป็นพะองขึ้นไปทีละชั้นนั้นก็ให้นำตอกมามัดพะองกับลำต้นตาลโตนดไว้ให้แน่น ทำอย่างนี้เรื่อยไปจนกระทั่งมัดพะองให้ยึดติดกับลำต้นตาลโตนดได้ถึงบริเวณยอดตาลโตนด เมื่อป็นขึ้นมาจนถึงยอดของต้นตาลโตนดแล้วจากนั้นก็ให้นำมีดปาดตาลที่เห็บเอวอยู่ออกมาฟันหนามที่อยู่บนยอดของต้นตาลโตนดเพื่อให้สามารถที่จะยื่นเหยียบบนยอดตาลโตนดได้ จากนั้นจึงนำไม้คาบตาลมาคาบวงตาลหรือปลีตาลพอเป็นพิธี เพื่อเป็นการเตือนให้ต้นตาลโตนดรู้ว่าต่อจากนี้จะมีการทำตาลโตนดกันแล้ว จากนั้นจึงป็นลงมาจากต้นตาลโตนดและทำการบอกกล่าวแก่นางโคกวดีให้กลับเข้ามาสังสถิตอยู่ที่ต้นตาลโตนดดั้งเดิม และต่อจากนี้หากมีการป็นต้นตาลโตนดเพื่อทำตาลก็ขอให้หลบไปก่อนโดยที่ไม่ต้องมีการบอกกล่าวกันอีก จากนั้นจึงบอกกล่าวนางโคกวดีว่าพอได้ผลผลิตแล้วจะนำหัวหมูและสิ่งของต่างๆ แล้วแต่จะมีการบอกกล่าวว่าจะนำมาถวายให้ แต่สำหรับหัวหมูนั้นเป็นสิ่งที่จะขาดไม่ได้ ซึ่งจะนำมาถวายให้เมื่อหมดฤดูกาลทำตาลแล้ว เมื่อบอกกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้วก็เป็นอันเสร็จพิธีแรกตาล หลังจากนั้นจะมีการเก็บอุปกรณ์การทำตาลต่างๆ ที่นำมาประกอบพิธีกลับบ้าน และต่อจากนี้ไปชาวบ้านก็จะเริ่มประกอบอาชีพทำตาลโตนดกัน

ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนดมีความเชื่อว่าผู้ที่ปีนขึ้นต้นตาลโตนดแล้วตกจากต้นตาลโตนดลงมา นั้น เป็นคนที่ไม่เคารพต่อต้นตาลโตนด คือ ไม่ได้มีการประกอบพิธีแรกตาลก่อน นั่นคือ ไม่ได้กระทำการบอกกล่าวแก่นางโคกวटीให้รู้ก่อนว่าตนเองจะประกอบอาชีพทำตาลโตนด และไม่ได้กระทำการขอขมานางโคกวटी อยู่ๆ คิดที่จะทำตาลโตนดก็ปีนขึ้นต้นตาลโตนดไปทันที ทำให้นางโคกวटीตกใจจึงถีบตกต้นตาลโตนดลงมา

พิธีปิดฤดูกาลทำตาล

พิธีปิดฤดูกาลทำตาล จะมีการประกอบพิธีนี้เมื่อเริ่มเข้าสู่ฤดูฝนในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน ซึ่งในช่วงนี้ก็เป็นช่วงที่ต้นตาลโตนดหยุดให้ผลผลิตพอดี ชาวบ้านก็จะหยุดการประกอบอาชีพทำตาลโตนด และจะมีการประกอบพิธีนี้เพื่อเป็นการแสดงความขอบคุณนางโคกวटीที่ช่วยดูแลรักษาต้นตาลโตนดให้เจริญเติบโต และทำให้ได้ผลผลิตดีตลอดฤดูกาลทำตาลโตนดที่ผ่านมา ตลอดจนขอบคุณที่นางโคกวटीช่วยปกป้องรักษาคุ้มครองผู้ที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนดให้ปลอดภัยไม่ตกต้นตาลโตนดลงมาในระหว่างที่ปีนขึ้นลงต้นตาลโตนดเพื่อทำตาลนั้น

ในการประกอบพิธีก็จะให้ผู้อาวุโสภายในบ้านของตนเองเป็นผู้ประกอบพิธี โดยจะมีการจัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธี ได้แก่ อุปกรณ์ที่ใช้ทำตาลโตนดทั้งหมด คือ ไม้คาบตาล ตัวผู้และไม้คาบตาลตัวเมีย กระบอกตาล มีดปาดตาล ดอกไม้ กล้วย 3 ดอก เทียน 2 เล่ม หมากพลู พานที่ใช้ใส่ดอกไม้ กล้วย เทียนและหมากพลู พร้อมด้วยหัวหมู เหล้า ผลไม้ และสิ่งของต่างๆ ตามที่ได้สัญญาไว้กับนางโคกวटीว่าจะนำมาถวายให้เมื่อตอนที่ประกอบพิธีแรกตาล เมื่อได้จัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ครบแล้วจึงนำอุปกรณ์ทั้งหมดมาประกอบพิธีปิดฤดูกาลทำตาลที่ต้นตาลโตนดที่เคยใช้ในการประกอบพิธีแรกตาล จากนั้นจึงจุดธูปเทียนและเริ่มกระทำการบอกกล่าว โดยเริ่มจากการเบิกด้านหรืออบทชุมนุ่มนุ่มเทวดา จากนั้นจึงบอกกล่าวนางโคกวटीว่าได้นำสิ่งของมาถวายให้ตามที่ได้สัญญาไว้เมื่อตอนประกอบพิธีแรกตาลแล้ว ขอเชิญนางโคกวटीให้มารับและให้ช่วยดูแลรักษาต้นตาลโตนดให้เจริญเติบโตจนถึงฤดูกาลทำตาลในปีหน้าก็ขอให้ได้ผลผลิตมากๆ จากนั้นจึงอธิษฐานตามต้องการ เป็นอันเสร็จพิธีปิดฤดูกาลทำตาล หลังจากนั้นจึงเก็บอุปกรณ์การทำตาลโตนดทั้งหมดกลับบ้านเพื่อนำไปเก็บรักษาไว้ใช้ในฤดูกาลทำตาลโตนดต่อไปในปีหน้า

การที่บรรพบุรุษได้มีการสร้างพิธีแรกตาลและพิธีปิดฤดูกาลทำตาลโตนดไว้ให้ลูกหลานที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนดได้มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงในปัจจุบันนี้ ก็เนื่องจากการประกอบ

อาชีพทำตาลโตนดนั้นเป็นอาชีพที่เสี่ยงอันตราย เนื่องจากผู้ที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนดจะต้องมีการปีนขึ้นและปีนลงต้นตาลโตนดอยู่ตลอดเวลาในช่วงฤดูกาลทำตาลโตนด โดยที่ไม่มีอุปกรณ์ช่วยชีวิตใดๆ นอกจากสองมือและสองขาของตนเองเท่านั้น ดังนั้นการประกอบพิธีแรกตาลและพิธีปิดฤดูกาลทำตาลจะทำให้ผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดมีกำลังใจจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งในที่นี้ก็คือ นางโคกวัดที่จะคอยช่วยปกป้องรักษาคุ้มครองให้ปลอดภัยและไม่ตกต้นตาลโตนดลงมา

นอกเหนือจากเหตุผลทางด้านกำลังใจจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดจะได้รับจากการที่ได้มีการประกอบพิธีกรรมแล้วนั้น อีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บรรพบุรุษได้ให้ผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดต้องมีการประกอบพิธีกรรมนี้ก็คือ ในการประกอบพิธีกรรมก็จะต้องมีการจัดเตรียมอุปกรณ์เพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรม ซึ่งอุปกรณ์ต่างๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาชีพทำตาลโตนดทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น ไม้คาบตาลตัวผู้และไม้คาบตาลตัวเมีย กระบอกลาด ไม้ปาดตาล ดอกที่ใช้สำหรับมัดพะอง ซึ่งเท่ากับเป็นการตรวจสอบอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการประกอบอาชีพ ซึ่งถ้าหากมีการชำรุดก็จะได้มีการซ่อมแซมอุปกรณ์ต่างๆ ก่อนที่จะนำไปประกอบพิธีแรกตาลหรือพิธีปิดฤดูกาลทำตาล เมื่อได้มีการตรวจสอบและซ่อมแซมอุปกรณ์ต่างๆ เรียบร้อยแล้ว เมื่อผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดนำอุปกรณ์ไปใช้ก็就会有ความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

อย่างกรณีที่มีความเชื่อกันในหมู่ของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดว่า ถ้าหากผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดคนใดไม่มีการประกอบพิธีแรกตาลเพื่อบอกกล่าวแก่นางโคกวัดก็ก่อนนั้น เวลาที่ปีนขึ้นต้นตาลโตนดไปนางโคกวัดก็จะถีบตกต้นตาลโตนดลงมา ซึ่งสาเหตุของการตกต้นตาลโตนดลงมานั้นก็คือ เมื่อไม่ได้มีการประกอบพิธีแรกตาลก็จะทำให้ผู้ที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนดไม่ได้มีการนำอุปกรณ์ต่างๆ ออกมาตรวจสอบว่ามีการชำรุดหรือไม่ และที่สำคัญที่สุด คือ พะอง ที่ไม่ได้มีการตรวจสอบก่อนว่าพะองยังสามารถใช้งานได้อยู่หรือไม่ จึงทำให้ไม่ได้มีการเปลี่ยนพะองใหม่ และดอกที่มัดพะองให้ติดอยู่กับต้นตาลโตนดนั้นก็ไม่ได้มีการเปลี่ยน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เมื่อปีนขึ้นต้นตาลโตนดไป พะองอาจหักลงมาหรือดอกที่ใช้มัดพะองนั้นเปื่อยจนไม่สามารถมัดพะองให้ติดกับต้นตาลโตนดได้จึงทำให้พะองหลุดออกจากต้นตาลโตนด ส่งผลให้ผู้ปีนต้นตาลโตนดตกลงมาได้รับบาดเจ็บ ซึ่งพิธีแรกตาลและพิธีปิดฤดูกาลทำตาลนั้นเป็นพิธีกรรมที่บรรพบุรุษได้สร้างเอาไว้ให้ผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดได้ปฏิบัติ เพื่อความปลอดภัยของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนด โดยผ่านความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั่นเอง

สภาพสังคมและวัฒนธรรมในการทำตาลโตนดของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนด ในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในช่วง พ.ศ. 2530 – พ.ศ. 2553

ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในชุมชน

เมื่อหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงมีถนนตัดผ่านเข้ามาภายในหมู่บ้าน ได้ส่งผลให้การเดินทางติดต่อกับภายนอกหมู่บ้านมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น และที่สำคัญคือทำให้พ่อค้าคนกลางสามารถเดินทางเข้ามาภายในหมู่บ้านเพื่อมารับซื้อน้ำตาลโตนดจากชาวบ้านถึงที่บ้าน ทำให้ชาวบ้านไม่ต้องเดินทางนำตาลโตนดจากภายในหมู่บ้านออกมาขายที่ทำเรือวัดจันทารามและที่ตลาดซื้อขายน้ำตาลโตนดที่ห้วยสะพานอีก ประกอบกับการที่พ่อค้าคนกลางมีการสั่งทำน้ำตาลโตนดล่วงหน้าจากชาวบ้านเป็นจำนวนมาก เพื่อนำไปขายต่อให้กับผู้บริโภคที่ต้องการใช้น้ำตาลโตนดเป็นจำนวนมาก อย่างเช่น แม่ค้าทำขนมหวานภายในตัวเมืองเพชรบุรีและผู้บริโภคทั่วไป ตลอดจนนำน้ำตาลไปกักตุนไว้ขายทำกำไรในช่วงฤดูฝนที่ไม่มีการทำน้ำตาลโตนด ทำให้น้ำตาลโตนดหายากและเป็นที่ต้องการนั้น ได้ทำให้ชาวบ้านเพิ่มปริมาณการผลิตน้ำตาลโตนดมากขึ้น ส่งผลให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ในขณะนี้เองได้เริ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในหมู่บ้านจากเดิมที่มีการพึ่งพาอาศัยกันในระบบความสัมพันธ์แบบเจ้าเตาและลูกเตาเป็นต่างคนต่างอยู่ เพราะเมื่อชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการเพิ่มปริมาณการผลิตน้ำตาลโตนดจากการสั่งทำน้ำตาลล่วงหน้าของพ่อค้าคนกลาง ก็ได้ทำให้ชาวบ้านที่เคยเป็นลูกเตา ไม่มีเตาเคี้ยวน้ำตาลเป็นของตนเอง ต้องมีการพึ่งพาอาศัยเจ้าเตาในการขอใช้เตาเคี้ยวน้ำตาล ตลอดจนมาขอความช่วยเหลือจากเจ้าเตาในเรื่องของทรัพย์สินเงินทองนั้น ในตอนนี้ชาวบ้านที่เคยเป็นลูกเตา เริ่มที่จะมีฐานะดีขึ้น มีเงินซื้ออุปกรณ์การทำตาลต่างๆ สามารถสร้างโรงเคี้ยวน้ำตาลและเตาเคี้ยวน้ำตาลเป็นของตนเองได้แล้ว จึงไม่ต้องมาขอใช้เตาเคี้ยวน้ำตาลของเจ้าเตาร่วมกันกับผู้อื่นอีก การทำตาลก็จะทำกันเองภายในครอบครัว เมื่อไม่ต้องมาขอใช้เตาเคี้ยวน้ำตาลจากเจ้าเตาแล้ว ก็ไม่ต้องมาเป็นลูกเตาอีกต่อไป ด้วยเหตุนี้ทำให้จำนวนลูกเตาที่ต้องพึ่งพาอาศัยเจ้าเตาก็เริ่มลดน้อยลงไปเรื่อยๆ ความสำคัญของเจ้าเตาก็ลดลงไปด้วยเช่นกัน

จนกระทั่งใน พ.ศ. 2548 ระบบความสัมพันธ์แบบเจ้าเตาและลูกเตาได้หายไปจากหมู่บ้าน และมีระบบอื่นเกิดขึ้นมาแทน คือ วิสาหกิจชุมชน โดยผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดภายในหมู่บ้านได้มีการรวมกลุ่มกันขึ้น และได้มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนโดยใช้ชื่อว่า กลุ่มตาลโตนดบ้านดงห้วยหลวง ซึ่งมีสมาชิกภายในกลุ่ม จำนวน 27 ครอบครัว และมีการระดมทุนจากสมาชิก

จำนวนหุนละ 10 บาท โดยที่สมาชิกต้องถือหุนอย่างน้อย 3 หุน แต่ไม่เกิน 100 หุน และมีระเบียบการดำเนินงานกลุ่มตาลโตนดบ้านดงห้วยหลวง ที่ให้มีคณะกรรมการดำเนินงานเป็นตัวแทนกลุ่มทำหน้าที่บริหารจัดการเงินทุนและจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานของกลุ่ม โดยทางกลุ่มได้มีการกำหนดปริมาณในการส่งน้ำตาลโตนดของสมาชิกเข้ากลุ่มคนละไม่เกิน 15 กิโลกรัมต่อวันหรือตามมติที่ประชุมของกลุ่ม เพื่อป้องกันไม่ให้น้ำตาลโตนดที่ออกมามีมากเกินไปและทำให้เกิดตลาดรองรับไม่ทัน และเมื่อมีบุคคลมาติดต่อขอซื้อน้ำตาลโตนดจากสมาชิกรายใดรายหนึ่ง ให้สมาชิกประสานงานกับทางกลุ่มเพื่อให้กลุ่มตกลงราคา ห้ามมิให้สมาชิกทำการซื้อขายกันเอง ต้องซื้อในนามของกลุ่มเท่านั้น ส่วนการจัดสรรผลกำไรจะมีการประกันราคาให้แก่สมาชิกที่นำน้ำตาลโตนดมาส่งให้แก่กลุ่มอยู่ที่ 30 บาทต่อกิโลกรัม ในส่วนที่ขายได้มากกว่า 30 บาท ให้นำเข้ากลุ่มโดยจะแบ่งร้อยละ 80 เพื่อไว้ใช้ในการซื้อบรรจุภัณฑ์และซื้อวัสดุเพิ่มเติม และร้อยละ 20 ไว้ใช้ในการปันผลให้แก่สมาชิก ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตาลโตนดบ้านดงห้วยหลวงจะทำหน้าที่คล้ายกับพ่อค้าคนกลางในอดีตที่รับซื้อน้ำตาลโตนดจากชาวบ้านแล้วนำมาขายต่อ ต่างกันเพียงแต่กำไรที่ได้จากการขายน้ำตาลโตนดจะนำมาเข้ากลุ่มเพื่อประโยชน์แก่สมาชิกต่อไป ซึ่งการมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตาลโตนดบ้านดงห้วยหลวงนั้น ก็ได้ทำให้ความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในหมู่บ้านจากเดิมที่ชาวบ้านต่างคนต่างทำน้ำตาลและนำมาขายกันเอง จึงทำให้ไม่มีอำนาจในการต่อรองราคาและชาวบ้านก็ไม่ได้มีการปฏิสัมพันธ์กัน ตลอดจนไม่ได้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเหมือนในตอนที่ยังมีระบบความสัมพันธ์แบบเจ้าเตาและลูกเตา แต่เมื่อมีการตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขึ้นมาก็ได้ทำให้ชาวบ้านได้กลับมารวมตัวกันอีกครั้ง ทำให้มีการปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้นและกลับมามีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากขึ้น

ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจภายในชุมชน

เมื่อหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง มีถนนสายแรกภายในหมู่บ้านในปี พ.ศ. 2507 นั้นเป็นต้นมาได้ส่งผลให้ชาวบ้านมีการประกอบอาชีพทำตาลโตนดกันมากขึ้น เนื่องจากเมื่อมีถนนก็ทำให้การเดินทางมีความสะดวกมากขึ้น ทำให้พ่อค้าคนกลางสามารถเดินทางเข้ามารับซื้อน้ำตาลโตนดถึงภายในหมู่บ้านและได้มีการส่งทำน้ำตาลโตนดล่วงหน้าจากชาวบ้านเพื่อนำไปขายต่อ ทำให้การประกอบอาชีพทำน้ำตาลโตนดมีความมั่นคงมากขึ้นเพราะชาวบ้านไม่ต้องกังวลว่าเมื่อผลิตน้ำตาลออกมาแล้วจะไม่มีตลาดรองรับ ชาวบ้านจึงเพิ่มปริมาณการผลิตน้ำตาลโตนดและทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

จนกระทั่งในปี พ.ศ.2536-2537 หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง มีคลองชลประทานสายแรกเข้ามาภายในพื้นที่ ซึ่งคลองชลประทานดังกล่าวนั้น เป็นส่วนหนึ่งของโครงการจัดสรรน้ำจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาราชบุรีฝั่งขวา สังกัดสำนักชลประทานที่ 13 ซึ่งเป็นโครงการชลประทานขนาดใหญ่ในพื้นที่ฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลอง ซึ่งหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงนั้นเป็นพื้นที่ที่ไม่ได้รับการจัดสรรน้ำจากเขื่อนแก่งกระจาน แต่เป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตความรับผิดชอบของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาราชบุรีฝั่งขวา โดยโครงการได้รับน้ำที่ส่งมาจากเขื่อนแม่กลองทดน้ำเข้าคลองส่งน้ำ โดยเริ่มตั้งแต่บริเวณเขตท้องที่ตำบลดอนแร่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ถึงสุดปลายคลองบริเวณเขตท้องที่ หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง และคลองชลประทานสายต่อมาภายในหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ก็มาจากโครงการชลประทานขนาดกลางที่เรียกว่าโครงการสูบน้ำไร้สะท้อน-ไร่โคก และเป็นโครงการขยายชลประทานแม่กลองใหญ่ โดยสูบน้ำจากคลองส่งน้ำบริเวณหมู่บ้านไร่สนาม ตำบลไร่โคก อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี เป็นสถานีสูบน้ำที่สูบน้ำด้วยพลังไฟฟ้า เพื่อนำน้ำมาใช้ในการเกษตรและอุปโภคบริโภค เริ่มดำเนินการก่อสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ.2533 สร้างแล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ.2537 สามารถสูบน้ำและส่งน้ำให้พื้นที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงได้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2541

ในช่วงที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงมีคลองชลประทานและได้รับการจัดสรรน้ำเข้ามาภายในพื้นที่นี้เองที่ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของชาวบ้านขึ้น เนื่องจากเมื่อมีการจัดสรรน้ำเข้ามาภายในพื้นที่ ทำให้ชาวบ้านมีน้ำเพียงพอสามารถที่จะทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง จากเดิมที่ยังไม่มีคลองชลประทานเข้ามานั้น ชาวบ้านต้องอาศัยเพียงน้ำฝนในการทำนาเท่านั้น คือทำนาปีในช่วงเดือนพฤษภาคม และเมื่อหมดฤดูฝนในช่วงเดือนพฤศจิกายนก็จะเป็นช่วงเวลาที่ต้นตาลโตจนได้ผลผลิตพอดี ประกอบกับช่วงนี้เริ่มเป็นช่วงหน้าแล้ง ไม่มีน้ำเพียงพอในการทำนาปรัง เนื่องจากไม่มีคลองชลประทานส่งน้ำมาให้เหมือนภายในพื้นที่อื่นๆ ชาวบ้านจึงได้มีการประกอบอาชีพทำตาลโตจนกินในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนเมษายน ในขณะที่ในช่วงเดียวกันนี้เองในพื้นที่อื่นๆ ได้เริ่มมีการทำนาปรังกันแล้ว แต่เมื่อมีคลองชลประทานเข้ามาภายในพื้นที่ทำให้ชาวบ้านมีน้ำใช้ตลอดทั้งปี ไม่ต้องอาศัยเพียงน้ำฝนเท่านั้น จึงได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงการทำนาจากทำนาปีละ 1 ครั้ง สลับกับการทำตาลโต มาเป็นการทำนาปีละ 2 ครั้งแทน

ในช่วงที่มีคลองชลประทานเข้ามาภายในพื้นที่ ทำให้ชาวบ้านสามารถทำนาได้ตลอดทั้งปีนี้เอง ทางสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านลาดจึงได้เข้ามาจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชนตำบลบ้านทานขึ้นในปี พ.ศ. 2545 โดยการสนับสนุนของกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้และ

ถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวภายในชุมชน ตลอดจนส่งเสริมการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีให้แก่ชุมชน โดยมีนักวิชาการเกษตรจากอำเภอบ้านลาดเข้ามาให้คำปรึกษาแก่ชาวบ้านในเรื่องของการทำนาโดยเฉพาะ ซึ่งการมีศูนย์ข้าวชุมชน ทำให้มีการแจกจ่ายเมล็ดข้าวพันธุ์ดีให้แก่ชาวบ้านและมีการให้ความรู้แก่ชาวบ้านในการทำนาให้ได้ผลดีมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ชาวบ้านจำนวนมาก จากที่เคยทำนาปีละ 1 ครั้ง คือ นาปี ต่อจากนั้นจึงทำตาลโตนนัน หันมาทำนาปรังด้วย ตามที่ศูนย์ข้าวชุมชนได้มีการส่งเสริม ซึ่งการทำนาปีละ 2 ครั้ง คือ ทั้งนาปีและนาปรังส่งผลให้ต้นตาลโตนภายในพื้นที่ มีการแช่น้ำตลอดทั้งปี ทำให้รากขาดอากาศ และชะงักการเจริญเติบโต ส่งผลให้ยอดตาลเหลือง ใบร่วง และไม่ผลิตน้ำตาลอีกต่อไป ในขณะที่ลำต้นจะเริ่มไม่แข็งแรง ในขณะที่ปีนลำต้นอาจหักลงมาได้ ยิ่งเป็นอันตรายต่อคนปีน ลักษณะของต้นตาลดังกล่าวนี้เรียกว่า ตาลแห้ง เมื่อภายในพื้นที่เริ่มมีตาลแห้งมากขึ้น ทำให้ต้นตาลโตนที่สามารถให้ผลผลิตหรือให้น้ำตาลได้เริ่มมีจำนวนลดน้อยลง ส่งผลให้ชาวบ้านก็เริ่มมีการประกอบอาชีพทำตาลโตนลดน้อยลงตามไปด้วย และเมื่อชาวบ้านหันมาทำนาปีละ 2 ครั้ง ซึ่งทำให้ต้นตาลโตนเริ่มไม่แข็งแรง ใบตาลร่วงหล่นลงมาทับต้นข้าวได้รับความเสียหาย ชาวบ้านจึงตัดต้นตาลโตนทิ้ง บ้างก็นำไฟมาเผาให้ต้นตาลโตนตาย เพื่อที่ใบตาลจะได้ไม่ร่วงหล่นมาทำความเสียหายให้แก่ข้าวในนา สำหรับต้นตาลโตนที่สมบูรณ์และมีลำต้นสวยงามนั้น ในช่วงนี้ได้มีพ่อค้าเข้ามาติดต่อขอซื้อต้นตาลโตนทั้งต้น เพื่อตัดนำไปทำเฟอร์นิเจอร์ขาย เนื่องจากไม้ตาลเป็นไม้ที่มีเนื้อแข็ง ปลูกหรือแมลงไม่กินเนื้อไม้ เป็นที่นิยมกันในปัจจุบันนี้ ชาวบ้านบางส่วนจึงขายต้นตาลโตนไป โดยเฉพาะต้นตาลโตนตัวผู้ เนื่องจากต้นตาลโตนตัวผู้ไม่มีผล แต่สำหรับต้นตาลโตนตัวเมียนั้นมีผล ถึงแม้จะไม่ได้ใช้ทำน้ำตาลโตนเหมือนเมื่อก่อนแล้ว แต่ต้นตาลโตนตัวเมื่อก็ยังสามารถนำผลมาขายได้

ซึ่งในขณะนี้ภายในหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงนั้น มีผู้ประกอบการอาชีพทำตาลโตนลดลงจากเมื่อก่อนนี้มาก เมื่อเปรียบเทียบกับจากในช่วงที่ยังไม่มีคลองชลประทานและศูนย์ข้าวชุมชนเข้ามา อาจกล่าวได้ว่า แทบทุกครัวเรือนภายในหมู่บ้านมีการประกอบอาชีพทำตาลโตน แต่เมื่อมีคลองชลประทานและศูนย์ข้าวชุมชนที่ส่งเสริมการปลูกข้าวเข้ามาภายในหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านหันมาประกอบอาชีพทำนาเพียงอย่างเดียวมากขึ้น โดยที่ไม่ค่อยได้มีการทำนาควบคู่ไปกับการทำตาลโตนเหมือนสมัยก่อนนี้อีก ประกอบกับการที่ต้นตาลโตนภายในพื้นที่ลดจำนวนลงเรื่อยๆ จากการแช่น้ำตลอดทั้งปี ทำให้ต้นตาลโตนยืนต้นตาย เนื่องจากมีการทำนาปีละ 2 ครั้งนั้น จึงทำให้ชาวบ้านส่วนหนึ่งที่ยังคงมีการประกอบอาชีพทำตาลโตน มีการรวมตัวกันขึ้นมาเพื่อจัดตั้งเป็น

กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในปี พ.ศ.2548 โดยใช้ชื่อกลุ่มว่า กลุ่มตาลโตนดบ้านดงห้วยหลวง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์อาชีพทำตาลโตนดภายในพื้นที่ไว้ ประกอบกับเพื่อช่วยเหลือทางด้าน การประกันราคาให้กับสมาชิกที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนด และทางกลุ่มยังได้มีการส่งเสริมให้มีการปลูกลูกตาลโตนดภายในพื้นที่ เพื่อให้ลูกหลานได้สืบทอดอาชีพทำตาลโตนดซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของบรรพบุรุษไว้อีกด้วย

ขนบธรรมเนียมประเพณี

จากการที่ประชากรหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ไม่ค่อยได้มีการประกอบอาชีพทำตาลโตนดกันมากเหมือนอย่างในอดีต ประกอบกับต้นตาลโตนดภายในพื้นที่ก็เริ่มลดจำนวนลงเรื่อยๆ จากการแช่น้ำจนยืนต้นตายหรือจากการถูกตัดนำไปขาย เหล่านี้ก็ได้ส่งผลถึงพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับต้นตาลโตนดอย่างพิธีแรกตาลและพิธีปิดฤดูกาลทำตาลไปด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากเมื่อไม่ค่อยมีผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนด ต้นตาลโตนดก็ลดความสำคัญลงไป ความเชื่อต่างๆ ที่เคยมีในอดีต จากที่ผู้เฒ่าผู้แก่ได้สั่งสอนผู้ที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนดว่าต้นตาลโตนดนั้นมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อาศัยอยู่และจะคอยปกป้องรักษาผู้ที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนดให้ปลอดภัย ถ้าหากเราให้ความเคารพต่อเขาโดยการประกอบพิธีแรกตาลและพิธีปิดฤดูกาลทำตาลนั่นเอง ในตอนนี้ความเชื่อและพิธีกรรมเหล่านี้ได้ค่อยๆ หดไป พร้อมๆ กับการจากไปของผู้เฒ่าผู้แก่ภายในหมู่บ้าน เนื่องจากลูกหลานไม่ได้มีการประกอบอาชีพทำตาลโตนดเหมือนอย่างบรรพบุรุษอีกต่อไป แต่มีการประกอบอาชีพอื่นๆ แทน ส่วนผู้ที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนดในปัจจุบัน บางส่วนก็ไม่ได้เชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อาศัยอยู่ที่ต้นตาลโตนดอีกต่อไปเพราะเห็นว่าการปีนต้นตาลโตนดโดยปลอดภัยและไม่ตกลงมานั้น เป็นเพราะตัวของผู้นปีนต้นตาลโตนดที่ไม่ประมาทและคอยระมัดระวังอยู่เสมอมากกว่า ไม่เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คอยช่วยเหลือไม่ให้ตกลงมาแต่อย่างใด ส่วนผู้ที่ปีนต้นตาลโตนดแล้วตกลงมานั้นมีหลายสาเหตุ ได้แก่ พะองใช้งานมานานทำให้หักงายหรือผู้นปีนไม่ระวังเอง ซึ่งการตกลงมาต้นตาลโตนดลงมานั้นไม่เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ลงโทษแต่อย่างใด ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องประกอบพิธีกรรมดังกล่าวให้เสียเวลา และด้วยเหตุที่มีผู้คิดเช่นนี้มากขึ้นจึงทำให้พิธีแรกตาลและพิธีปิดฤดูกาลทำตาลเริ่มสูญหายไป

แต่ก็มีผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดจำนวนหนึ่งเห็นว่าควรมีการอนุรักษ์พิธีกรรมเหล่านี้ไว้ให้คงอยู่ เนื่องจากเป็นภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้สร้างขึ้นเพื่อเป็นกำลังใจให้กับผู้นปีนต้นตาลโตนด เนื่องจากการปีนต้นตาลโตนดนั้นไม่มีอุปกรณ์ช่วยชีวิตใดๆ ดังนั้นกำลังใจจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงมี

ความสำคัญ เพราะเมื่อผู้เป็นต้นตาลโตนดมีความมั่นใจว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยช่วยเหลืออยู่ จึงทำให้ไม่กลัวและสามารถปีนต้นตาลโตนดขึ้นไปได้ ซึ่งพิธีกรรมเหล่านี้เป็นวิธีที่บรรพบุรุษสร้างขึ้นเพื่อช่วยให้ผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดไม่ประมาท มีการตรวจสอบอุปกรณ์การทำตาลต่างๆ ก่อนที่จะไปประกอบพิธี จึงทำให้ผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดมีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดที่เห็นความสำคัญของพิธีกรรมดังกล่าว จึงได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในปี พ.ศ.2548 โดยใช้ชื่อกลุ่มว่า กลุ่มตาลโตนดบ้านดงห้วยหลวง มีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์อาชีพทำตาลโตนด ตลอดจนพิธีกรรมในการทำตาลโตนดภายในพื้นที่ไว้ให้คงอยู่

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ (Key informant interview)

การศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในการทำตาลโตนด: ศึกษากรณีหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ทำการศึกษาจากประชากรที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนด ทั้งเพศชายและเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ซึ่งใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ (Key informant interview) จำนวน 7 คน ประกอบด้วย

สัญลักษณ์

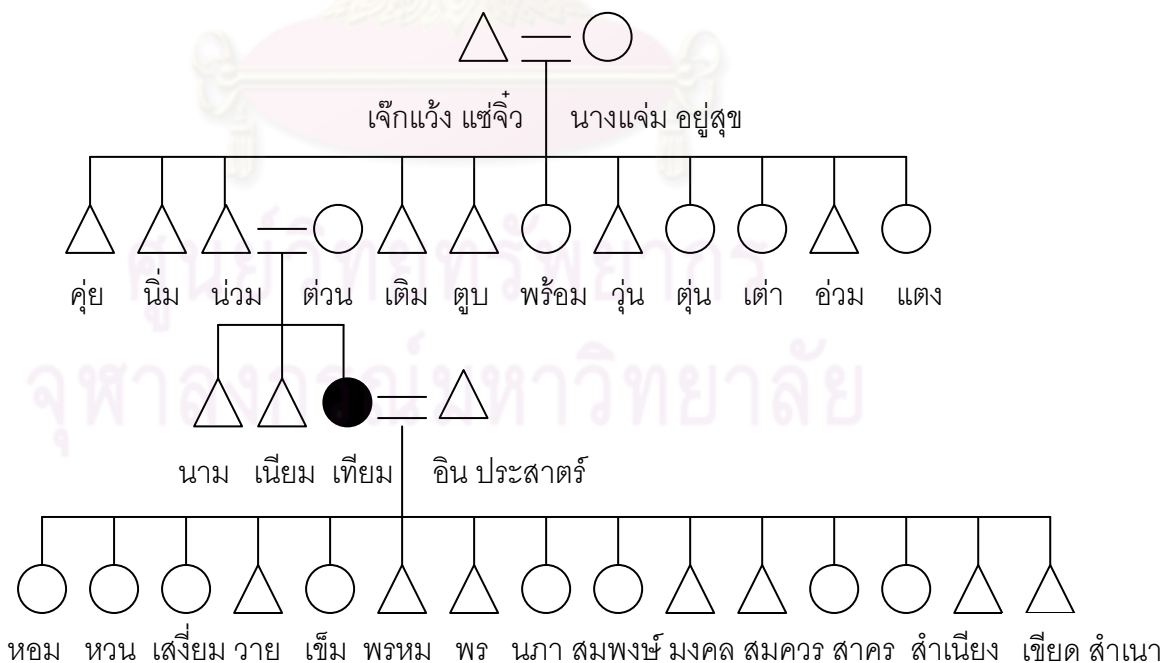
△ ผู้ชาย

○ ผู้หญิง

— ความสัมพันธ์ทางสายเลือด

== ความสัมพันธ์โดยการแต่งงาน

ผู้ให้ข่าวสำคัญ คนที่ 1 นางเทียม ประสาทร์

ภาพที่ 7 แผนผังเครือญาติของ นางเทียม ประสาทร์

นางเทียม เป็นหลานของเจ๊กแว้ง แซ่จิว ซึ่งเป็นคนจีนคนแรกที่เข้ามาบุกเบิกพื้นที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ปัจจุบันอายุ 92 ปี กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของเจ๊กแว้ง แซ่จิว ไว้ว่า

เจ๊กแว้ง แซ่จิว อพยพมาจากเมืองจีน ถักเปียมา ไม่มีอะไรติดตัวมาเลย อาศัยมากับเรือค้าขายสินค้าจากเมืองจีน และได้เป็นลูกเรือติดตามพ่อค้าชาวจีนล่องเรือไปค้าขายยังที่ต่างๆ จนกระทั่งประมาณพ.ศ.2441 ซึ่งตรงกับในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในตอนนั้น เรือของพ่อค้าชาวจีนได้ล่องเรือผ่านเข้ามาค้าขายทางคลองอัมพวาเรื่อยมา จนเข้ามาถึงคลองบางจากตรงหัวสะพาน และเข้ามาจอดเทียบท่าที่ทำเรือวัดจันทาราม ในช่วงนี้เอง เจ๊กแว้ง แซ่จิว เห็นว่าพื้นที่บริเวณนี้ ซึ่งก็คือบริเวณหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงในปัจจุบันนั้น ยังไม่มีเจ้าของอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากยังคงเป็นป่ารกและไม่ได้มีการวางเพื่อปรับพื้นที่สำหรับทำการเพาะปลูกพืช จึงได้เข้ามาจับจองพื้นที่บริเวณที่อยู่ติดกับภูเขาพระนอก ภูเขาพระใน จากนั้นจึงทำการถางป่าบางส่วนเพื่อทำที่อยู่อาศัยและทำนาปลูกข้าว เจ๊กแว้งได้ขยายพื้นที่ออกไปเรื่อยๆ จนพื้นที่ของเจ๊กแว้งมีถึง 250 ไร่ ต่อมาเจ๊กแว้งได้แต่งงานกับหญิงคนไทย ชื่อ นางแจ่ม อยู่สุข และได้เปลี่ยนจาก แซ่จิว มาใช้นามสกุลของนางแจ่ม คือ นามสกุลอยู่สุข เพราะในตอนนั้นหากใช้แซ่จะต้องเสียค่าเบี่ยต่างด้าว ปีละ 400 บาท เจ๊กแว้งและนางแจ่ม อยู่สุข มีบุตรทั้งหมด 11 คน

นางเทียมนั้นเป็นบุตรของนายน่วม อยู่สุข ซึ่งเป็นบุตรคนที่ 3 ของเจ๊กแว้ง ได้กล่าวถึงชีวิตความเป็นอยู่ของเจ๊กแว้งในสมัยนั้นว่า เจ๊กแว้งและนางแจ่มต้องเลี้ยงดูบุตรเป็นจำนวนมาก จึงต้องทำนาและเข้าป่าเพื่อหาของป่า ขุดเผือก ขุดมัน ตลอดจนสวนตะกั่ว กระจับปี่ และนำไปขาย ต่อมาเจ๊กแว้งได้เห็นว่าพื้นที่อื่นมีต้นตาลโตนดและสามารถทำน้ำตาลจากต้นตาลโตนดได้ จึงได้นำเมล็ดตาลโตนดเข้ามาปลูกไว้ตามคันนาในพื้นที่ของตน ต่อมาประมาณ พ.ศ.2456 ซึ่งตรงกับในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ต้นตาลโตนดที่เจ๊กแว้งได้นำมาปลูกไว้นั้นมีอายุได้ประมาณ 15 ปี โตพร้อมที่จะให้ผลผลิตได้แล้ว ลูกๆ ของเจ๊กแว้งจึงได้ไปศึกษาวิธีการทำน้ำตาลจากผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดในพื้นที่อื่นๆ ที่ใกล้เคียง แล้วกลับมาลองทำ ปรากฏว่าได้น้ำตาลโตนดและสามารถนำไปขายได้ราคาดี จากนั้นลูกๆ ของเจ๊กแว้งจึงได้มีการประกอบอาชีพทำตาลโตนด โดยมีการกระจายกันออกไปยังบริเวณต่างๆ ที่เจ๊กแว้งได้ปลูกต้นตาลโตนดไว้ แล้วสร้างโรงเคี้ยวน้ำตาลขึ้นมา จากนั้นจึงจ้างคนมาก่อเตาหรือสร้างเตาเคี้ยวน้ำตาลโตนดเป็นของตนเอง ตลอดจนจัดซื้ออุปกรณ์ในการเคี้ยวน้ำตาล คือ กระทะใบบัว ที่ต้องไปซื้อที่หัวสะพานเท่านั้น ส่วนมีดปาดตาลนั้นจะต้องจ้างช่างตีเหล็กทำให้โดยเฉพาะ ส่วนอุปกรณ์อื่นๆ สามารถทำเองได้ เช่น

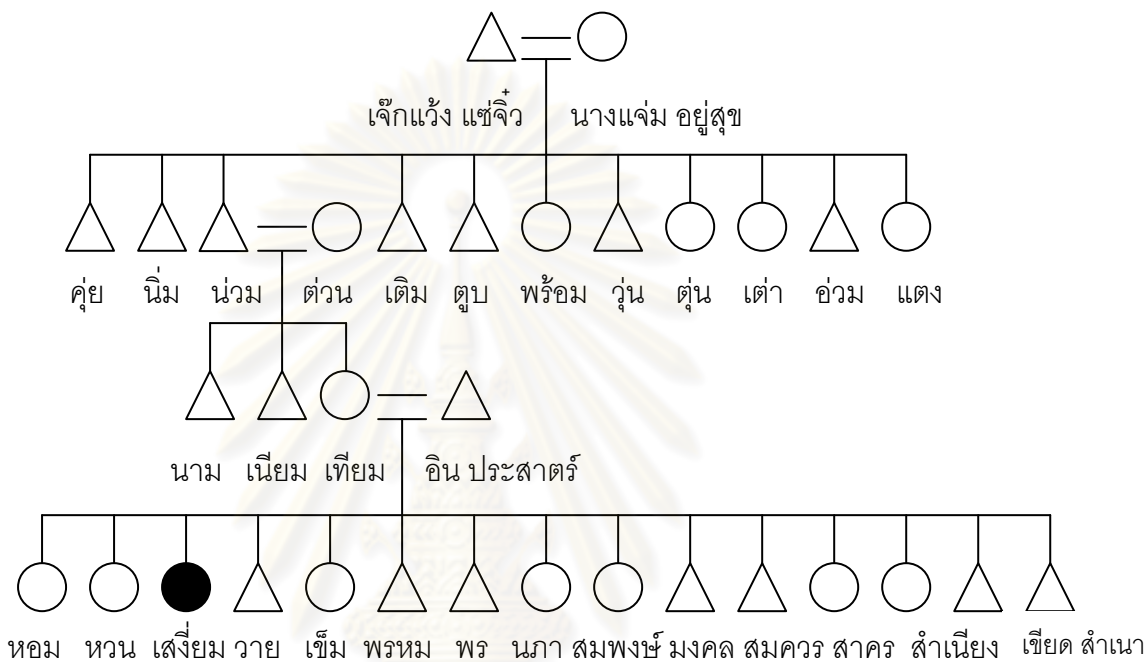
ไม้ขนวน ไม้เสียม ไม้กระแทก ไม้กะโหลก ไม้ค้ำบตาลตัวผู้ ไม้ค้ำบตาลตัวเมีย กระบอกตาล และ พะอง ซึ่งไม้ที่ใช้ทำอุปกรณ์ทำตาลต่างๆ นั้นสามารถหาได้จากในป่า ไม่ต้องเสียเงินซื้อ ซึ่งในช่วงแรกๆ นั้น ต้องจ้างคนมาก่อเตาหรือสร้างเตาเคียวน้ำตาลให้ เนื่องจากทำเองไม่เป็น เมื่อเห็นวิธีการก่อเตาหรือสร้างเตาแล้ว หลังจากนั้นลูกๆ ของเจ๊กแว้ง จึงก่อเตาขึ้นมาใช้เอง โดยไม่ต้องเสียเงินจ้างคนมาก่อเตาให้อีก การทำน้ำตาลนั้นก็ช่วยกันทำระหว่างพี่น้อง คือ คนหนึ่งก็ปีนต้นตาลโตนดไปถอดกระบอกตาลที่มีน้ำตาลไหลลงมา อีกคนก็ช่วยหามมายังโรงเคียวน้ำตาล ส่วนคนที่อยู่ในโรงเคียวน้ำตาลก็ต้องก่อไฟในเตาเตรียมเอาไว้ อีกคนก็นำน้ำตาลมาเทใส่กระทะ รอนจนเดือดก็ยกลงมาเคียว โดยใช้ไม้กระแทกกับไม้ขนวน ในระหว่างนี้อีกคนก็ต้องตักน้ำตาลจากกระทะอื่นๆ มาใส่กระทะที่ว่างลง ต้องมีการทำต่อเนื่องกันไปตลอดจนกว่าน้ำตาลใสที่รองได้มาในวันนี้จะหมดสมัยนั้นทำกัน 40 ต้น ตั้งแต่เช้ามีดจนถึงเที่ยงคืน ต้องเคียวน้ำตาลให้หมดเพราะถ้าเคียวไม่หมดแล้วเหลือน้ำตาลใสค้างไว้ จากนั้นนำน้ำตาลใสมาเคียวในวันต่อไป ก็จะทำให้น้ำตาลเสีย เมื่อเคียวน้ำตาลได้แล้วก็จะนำไปขายที่ท่าเรือวัดจันทารามและที่หัวสะพาน

อาจกล่าวได้ว่า เจ๊กแว้งเป็นผู้ก่อให้เกิดอาชีพทำตาลโตนดขึ้นเป็นครั้งแรกในพื้นที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง และอาชีพทำตาลโตนดนี้เองที่ได้ทำให้ครอบครัวของเจ๊กแว้งมีฐานะดีขึ้น ซึ่งนอกจากจะมีรายได้จากการขายน้ำตาลโตนดแล้วนั้น ก็ยังมีรายได้จากการให้ชาวบ้านเช่าต้นตาลโตนดเพื่อทำน้ำตาลอีกทางหนึ่งด้วย เนื่องจากต้นตาลโตนดภายในพื้นที่นี้เป็นของเจ๊กแว้งทั้งหมด เมื่อลูกๆ ของเจ๊กแว้งโตขึ้นและมีครอบครัว เจ๊กแว้งก็ได้แบ่งที่ให้กับลูกๆ ทุกคนไปทำมาหากิน แต่ลูกๆ ของเจ๊กแว้งทุกคนไม่มีใครคิดที่จะขายที่แล้วย้ายไปอยู่ที่อื่น ยังคงอยู่กับพี่ๆ น้องๆ ที่เดิม และลูกๆ ของเจ๊กแว้งก็ยังคงมีการประกอบอาชีพทำตาลโตนดและมีการให้ชาวบ้านเช่าต้นตาลโตนดเพื่อทำน้ำตาลเรื่อยมา

นางเทียม แต่งงานกับ นายอิน ประสาทร์ มีบุตรทั้งหมด 15 คน ซึ่งนายอิน ประสาทร์ นั้น เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกของหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง และนายอิน ประสาทร์ ก็ประกอบอาชีพทำตาลโตนดด้วย การทำตาลโตนดในตอนนั้นก็ช่วยกันทำภายในครอบครัว โดยลูกๆ ที่โตแล้วก็จะมาช่วยกันทำด้วย ส่วนมากมักจะเป็นงานอยู่ในโรงเคียว เช่น คอยเติมฟืนในเตา คอยดูว่าน้ำตาลเดือดหรือยัง คอยช่วยหยอดแม่พิมพ์ ซึ่งจะเป็นงานเบาๆ ที่ไม่ต้องใช้แรงมาก ส่วนงานที่ต้องใช้แรงมากๆ พ่อกับแม่ก็จะทำกันเอง เช่น ยกกระทะน้ำตาลที่เดือดได้ที่แล้วลงจากเตามาพักไว้ การเคียว

น้ำตาลโดยใช้ไม้กระแทก ไม้ขนวน เป็นต้น และเมื่อลูกๆ โตพอที่จะสามารถทำน้ำตาลกันเองได้แล้ว พ่อแม่ก็จะแยกเตาให้ไปช่วยกันทำระหว่างพี่ๆ น้องๆ

ผู้ให้ข่าวสำคัญ คนที่ 2 นางเสงี่ยม มั่งมี

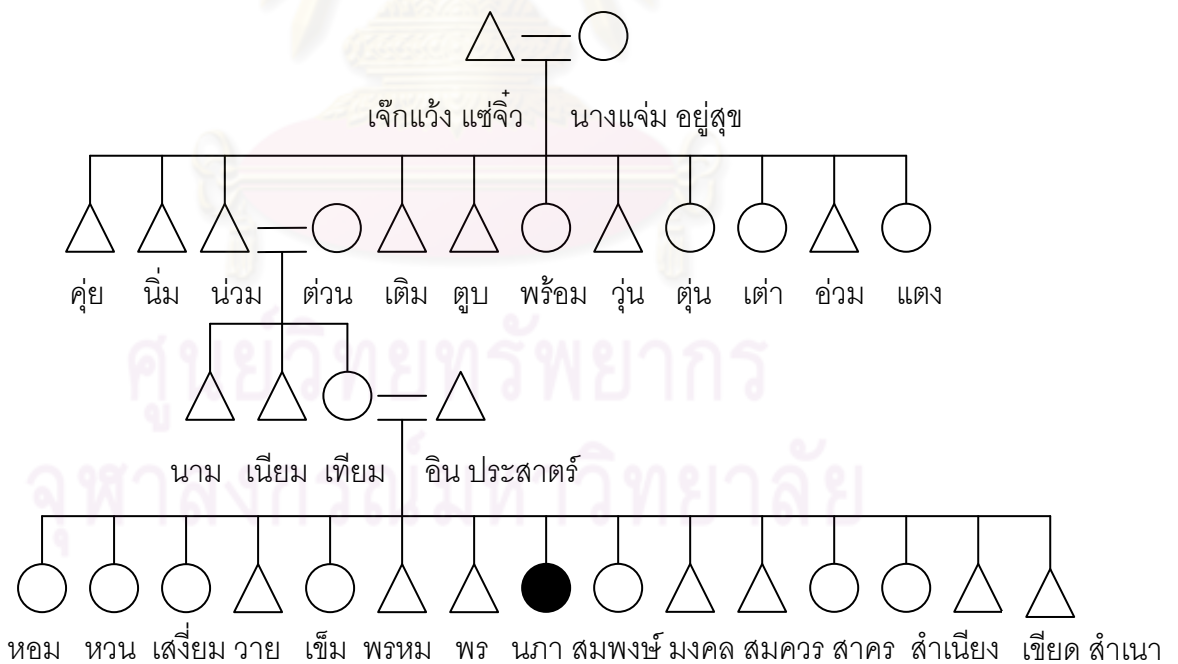
ภาพที่ 8 แผนผังเครือญาติของ นางเสงี่ยม มั่งมี

นางเสงี่ยม มั่งมี อายุ 70 ปี เป็นลูกคนที่ 3 ของนางเทียมและนายอิน ประสาทร์ หรือเหลนของเจ๊กแว้ง แซ่จิว ประกอบอาชีพทำตาลโตนดมาตั้งแต่อายุ 15 ปี จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ได้กล่าวถึง การประกอบอาชีพทำตาลโตนด ไว้ว่า

นางเสงี่ยม ประกอบอาชีพทำตาลโตนดก็เพราะว่าพ่อและแม่ คือ นายอินและนางเทียม ประสาทร์ ก็ประกอบอาชีพทำตาลโตนด ตอนเด็กๆ ก็ช่วยพ่อและแม่ทำ ซึ่งการทำตาลโตนดนั้น จะต้องช่วยกันทำหลายๆ คน จะทำคนเดียวไม่ได้ เนื่องจากมีหลายขั้นตอน หากทำคนเดียวก็ทำอะไรไม่ทัน คือ จะต้องมีคนทำหน้าที่ป็นขึ้นต้นตาลโตนดไปถอดกระบอกลูกตาลที่ร่อนน้ำตาลใส่ไว้ลงมา 1 คน ซึ่งคนที่ป็นขึ้นต้นตาลโตนดนี้ก็จะทำหน้าที่ป็นเพียงอย่างเดียวและมักจะเป็นหน้าที่ของผู้ชายเพราะแข็งแรงและคล่องแคล่วกว่าผู้หญิง จะต้องมีคนหากระบอกลูกตาลมาที่โรงเคี้ยวน้ำตาล 1 คน ซึ่งอาจจะเป็นหน้าที่ของผู้หญิงหรือผู้ชายก็ได้ แต่ส่วนใหญ่ผู้ชายจะเป็นคนหาบมาให้ ส่วน

หน้าที่ภายในโรงเคี้ยวน้ำตาลจะเป็นของผู้หญิง ซึ่งจะต้องมีอย่างน้อย 2 คน ที่จะต้องช่วยกันเติม ฟืนในเตาเคี้ยวสลับกันเคี้ยวน้ำตาลและหยอดน้ำตาลลงแม่พิมพ์ เมื่อได้น้ำตาลมาแล้วก็จะเป็น หน้าที่ของนางเสงี่ยมที่จะต้องเดินหบน้ำตาลจากบ้านแล้วเดินลัดทุ่งนำน้ำตาลไปขายที่หัวสะพาน โดยที่ใน 1 หาบ จะมีน้ำตาลทั้งหมด 40 กิโลกรัม เดินหบน้ำตาลออกจากบ้านมาตอน 04.00 น. มาถึงที่หัวสะพานเวลา 07.00 น. ซึ่งจะมีพ่อค้าชาวจีนล่องเรือมาเทียบท่ารอรับซื้อน้ำตาลอยู่ โดย พ่อค้าชาวจีนจะรับซื้อน้ำตาลราคากิโลกรัมละ 6 สลึง น้ำตาล 1 หาบ ขายได้เงิน 60 บาท ซึ่งถือว่า ได้ราคาดีมาก ในตอนนั้นนางเสงี่ยมนอกจากจะเดินหบน้ำตาลจากที่บ้านมาขายแล้ว ก็จะได้รับจ้าง เดินหบน้ำตาลจากชาวบ้านอีกด้วย โดยคิดราคาหาบละ 5 บาท ถือเป็นรายได้อีกหนึ่งทางหนึ่ง สมัยก่อนได้เงินมาก็จะเก็บๆ ไว้ แทบไม่ต้องใช้เงินเลย เพราะอาหารก็หาได้จากในป่า ที่จะต้องซื้อ ก็มีไม่มากนัก ส่วนอุปกรณ์ทำตาล เช่น พะอง กระบอกลตาล ก็ไปตัดไม้ไผ่ในป่ามาทำได้ โดยไม่ต้อง เสียเงินซื้อ

ผู้ให้ข่าวสำคัญ คนที่ 3 นางสาวนภา ประสาทร์

ภาพที่ 9 แผนผังเครือญาติของ นางสาวนภา ประสาทร์

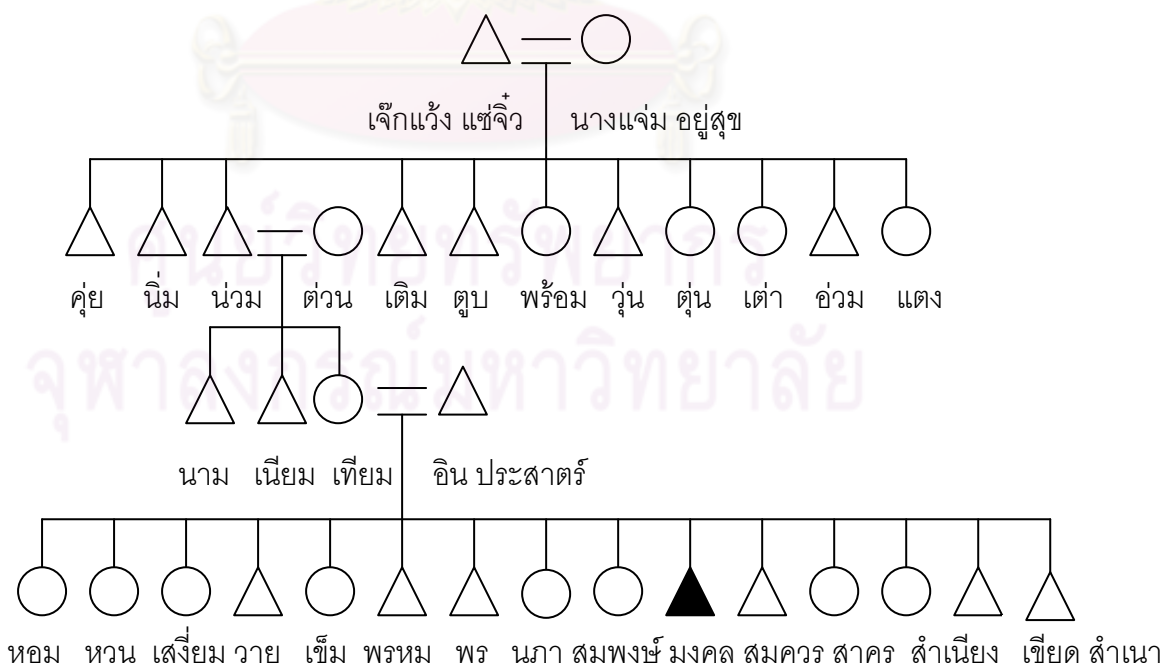
นางสาวนภา ประสาทร์ อายุ 60 ปี เป็นลูกคนที่ 8 ของนางเทียมและนายอิน ประสาทร์ หรือเหลนของแจ็กแวง แซ่จิว ได้กล่าวถึง การประกอบอาชีพทำตาลโตนด ไว้ว่า

นางสาวนภา ประกอบอาชีพทำตาลโตนดก็เพราะว่าพ่อและแม่ คือ นายอินและนางเทียม ประสาทร์ ก็ประกอบอาชีพทำตาลโตนด ตอนเด็กๆ ได้ช่วยพ่อแม่และพี่ๆ น้องๆ ทำตาลในสมัยนั้นประมาณ พ.ศ.2500 ตนเองมีอายุได้ 7 ขวบ การทำตาลโตนดของที่บ้านจะทำกันตั้งแต่เช้ามืดไปจนถึงเที่ยงคืนเพราะทำกันหลายต้น วันหนึ่งก็ขึ้นต้นตาลโตนดประมาณ 40 ต้น รong น้ำตาลใส่ได้เป็นจำนวนมาก จึงต้องเคี้ยวน้ำตาลใส่ที่รองได้ในวันนี้ให้หมด ก็คือจะต้องทำวันต่อวัน จะทิ้งค้างคืนไม่ได้เพราะจะทำให้น้ำตาลเสีย ในตอนนั้นนางสาวนภาจะทำหน้าที่อยู่ภายในโรงเคี้ยวน้ำตาล คอยช่วยเติมฟืนในเตาเคี้ยวน้ำตาล และพอเคี้ยวน้ำตาลได้ที่แล้วก็จะมาช่วยนำน้ำตาลมาหยอดใส่แม่พิมพ์ ต่อมาเมื่อนางสาวนภาโตมากพอสามารถที่จะช่วยงานได้มากขึ้นแล้วนางสาวนภาก็ได้มาช่วยพี่สาวเคี้ยวน้ำตาล เมื่อได้น้ำตาลมาแล้วก็จะช่วยหบน้ำตาลจากบ้านเดินลัดทุ่งไปขายที่หัวสะพาน ใน 1 หาบ ก็จะมีน้ำตาล 40 กิโลกรัม สมัยนั้นพ่อค้าชาวจีนมารับซื้อน้ำตาลราคา กิโลกรัมละ 3 บาท น้ำตาล 1 หาบ ขายได้เงิน 120 บาท เมื่อเปรียบเทียบกับราคาข้าวตอนนั้นขายข้าวได้ ถึงละ 9 บาท ข้าว 1 เกวียน ได้เงิน 900 บาท แต่กว่าจะได้เงินจากการขายข้าวก็นาน ไม่เหมือนกับทำน้ำตาลทำวันนี้ฟุ้งนี้ก็ขายได้เงินเลย แต่ว่าเหนื่อยหน่อยเพราะต้องทำทุกวันจะหยุดไม่ได้ เนื่องจากต้องขึ้นไปถอดกระบอกลดตาลที่รองน้ำตาลไว้ลงมาและต้องเปลี่ยนกระบอกลใหม่ขึ้นไปรองน้ำตาลทุกๆ วัน เพราะถ้าไม่เปลี่ยนกระบอกลใหม่ก็จะทำให้หวงตาลเสีย น้ำตาลในกระบอกลก็จะเสียไปด้วย ถ้าคิดแล้วเงินจากการทำน้ำตาลดีกว่าการทำนา และในตอนนั้นการทำตาลก็ไม่ต้องใช้ทุนอะไรมากเพราะอุปกรณ์การทำตาล เช่น พะอง กระบอกลตาล และฟืนเคี้ยวตาล ก็สามารถไปหาได้จากในป่า ไม่ต้องเสียเงินซื้อ

นางสาวนภา ได้กล่าวถึง สภาพพื้นที่หมู่ 6 ประมาณ พ.ศ.2500 ไว้ว่า พื้นที่นั้นยังไม่มีไฟฟ้าใช้ เวลากลางคืนก็ต้องจุดไฟเพื่อให้สว่าง และตอนนั้นก็ยังไม่มีถนน เวลาจะไปไหนมาไหนก็ต้องพกมีดอีโต้ มีดจ้าว ติดตัวไปเพื่อเอาไว้ถางต้นไม้ทำทางเดิน ถนนสายแรกในหมู่บ้านเกิดขึ้นประมาณ พ.ศ.2507 ในช่วงที่พ่อ คือ นายอิน ประสาทร์ เป็นผู้ใหญ่บ้านได้ 14 ปี พอมีถนน ก็ทำให้สามารถเดินหบน้ำตาลจากที่บ้านไปขายที่หัวสะพานได้สะดวกมากยิ่งขึ้น ไม่ต้องเดินลัดทุ่งไปเหมือนเมื่อก่อนตอนที่ยังไม่มีถนน ต่อมาก็เริ่มมีพ่อค้าแม่ค้าเดินทางเข้ามาซื้อน้ำตาลถึงเตาตาลที่บ้าน บางทีก็ยงหบน้ำตาลนำไปขายที่หัวสะพานบ้าง แต่ก็ไม่ค่อยบ่อยนัก ต่อมา พ.ศ. 2515

พี่ชาย คือ นายพร ประสาทร์ ได้เป็นผู้ใหญ่บ้านคนที่ 2 ต่อจากพ่อ ในช่วงนี้ได้เริ่มมีการขุดบักเซตคลองบริเวณใกล้ๆ กับโรงเรียนบ้านดงห้วยหลวงในปัจจุบัน ชาวบ้านเรียกว่า คลองคึกฤทธิ์ เพราะขุดในช่วงที่หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี แต่ก็เพียงแคขุดไว้เฉยๆ เท่านั้น ยังไม่มีน้ำสงมา เพิ่งจะมีการขุดอย่างจริงจังและมีการส่งน้ำเข้ามาในคลองคึกฤทธิ์ จากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาราชบุรีฝั่งขวา คือ โครงการสูบน้ำไร้สะท้อน-ไร้โคก เมื่อ พ.ศ.2541 ก่อนหน้านี้ต้องรอน้ำฝนเพียงอย่างเดียว เวลาทำนาก็ต้องรอน้ำฝน เรียกกันว่า นาน้ำฝนหรือนาปี ทำได้เพียงปีละ 1 ครั้งเท่านั้น หลังจากนั้นก็ทำตาลโตนดกัน ต้นตาลโตนดบริเวณบ้านนั้นให้น้ำตาลดี เพราะบริเวณบ้านติดกับภูเขา เป็นที่สูงชันขึ้นไปทางตะวันตก ประกอบกับไม่ค่อยมีน้ำ จะมีก็แค่ช่วงหน้าฝนเท่านั้น สลับแล้งสลับฝน ต้นตาลโตนดก็เลยสมบูรณ์ เพิ่งจะเปลี่ยนมาทำนาปีละ 2 ครั้ง คือ นาปีกับนาปรังในช่วงที่มีน้ำสงเข้ามาในคลองคึกฤทธิ์นี้เอง พอมีน้ำมากพอก็ทำให้สามารถทำนาได้มากขึ้นด้วย ในช่วงนี้ก็มีศูนย์ข้าวชุมชนเข้ามาตั้ง พ.ศ.2545 และมีนักวิชาการเกษตรจากสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านลาดเข้ามาสนับสนุนเมล็ดข้าวพันธุ์ดีให้แก่ชาวบ้าน ทำให้ได้ผลผลิตข้าวเพิ่มมากขึ้น ส่วนการทำตาลนั้นก็ยังทำอยู่เหมือนเดิม แต่ก็ไม่ได้ทำมากเหมือนเมื่อก่อนนี้แล้ว

ผู้ให้ข่าวสำคัญ คนที่ 4 นายมงคล ประสาทร์

ภาพที่ 10 แผนผังเครือญาติของ นายมงคล ประสาทร์

นายมงคล ประสาทร์ อายุ 57 ปี เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันและเป็นลูกคนที่ 10 ของนางเทียมและนายอิน ประสาทร์ หรือเหลนของแจ็กแว้ง แซ่จิว ได้กล่าวถึง สภาพทั่วไปของพื้นที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ไว้ว่า

หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงนี้เป็นหมู่ที่กันดารมาก สภาพพื้นที่แห้งแล้งไม่ค่อยมีน้ำใช้ ต้องรอเพียงน้ำฝนเท่านั้น เพราะไม่ได้รับการจัดสรรน้ำจากเขื่อนแก่งกระจานเหมือนในพื้นที่หมู่อื่นๆ แต่เพียงจะได้รับการจัดสรรน้ำจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาราชบุรีฝั่งขวา สังกัดสำนักชลประทานที่ 13 ตั้งอยู่ในเขตท้องที่ตำบลอ่างทอง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เป็นโครงการย่อย 1 ใน 11 โครงการชลประทานขนาดใหญ่ของโครงการชลประทานแม่กลองใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่ในเขต 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดราชบุรี จังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดเพชรบุรี โดยในเขตจังหวัดเพชรบุรี นั้น มีพื้นที่ที่ได้รับการจัดสรรน้ำ ได้แก่ อำเภอเมือง จำนวน 4 ตำบล อำเภอเขาย้อย จำนวน 10 ตำบล และอำเภอบ้านลาด จำนวน 7 ตำบล ซึ่งรวมถึงบางส่วนของตำบลบ้านทาน ซึ่งก็คือ หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาราชบุรีฝั่งขวาได้ส่งน้ำเข้ามาภายในพื้นที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ในปี พ.ศ.2536-2537 โดยโครงการได้รับน้ำที่ส่งมาจากเขื่อนแม่กลองทดน้ำเข้าคลองส่งน้ำ โดยเริ่มตั้งแต่บริเวณเขตท้องที่ตำบลดอนแร่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ถึงสุดปลายคลองบริเวณเขตท้องที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นคลองชลประทานสายแรกในพื้นที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง แต่ก็จำกัดการใช้้ำอยู่เพียงแคพื้นที่ทางตะวันออกของหมู่บ้านเท่านั้น ส่วนพื้นที่ทางตะวันตกของหมู่บ้านตั้งแต่บริเวณบ้านของผู้ใหญ่ขึ้นไปนั้น น้ำจากคลองชลประทานส่งไปไม่ถึงเนื่องจากพื้นที่มีลักษณะสูงชัน

ต่อมาก็มีโครงการขยายชลประทานแม่กลองใหญ่ เป็นโครงการชลประทานขนาดกลาง ที่เรียกว่า โครงการสูบน้ำไร่สะทอน-ไร่โคก หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า คลองคึกฤทธิ์ สำหรับคลองคึกฤทธิ์นั้น มีการขุดปักเขตคลองมาตั้งแต่สมัยที่พี่ชาย คือ นายพร ประสาทร์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนที่ 2 ต่อจากพ่อ คือ นายอิน ประสาทร์ แต่ก็ไม่มีน้ำส่งมา จนเมื่อมีโครงการดังกล่าวเข้ามา ก็เริ่มมีการขุดต่อในปี พ.ศ.2533 และเสร็จเมื่อ พ.ศ.2537 แต่สามารถสูบน้ำและส่งน้ำให้พื้นที่หมู่ 6 บริเวณตะวันตกได้ในปี พ.ศ.2541 โดยมีการสูบน้ำจากคลองส่งน้ำบริเวณหมู่บ้านไร่สนาม ตำบลไร่โคก อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นสถานีสูบน้ำที่สูบน้ำด้วยพลังไฟฟ้า เพื่อนำน้ำเข้ามาในคลองคึกฤทธิ์นี้ เมื่อคลองคึกฤทธิ์สามารถส่งน้ำได้แล้วนั้น ก็ได้ทำให้ชาวบ้านที่อยู่บริเวณตะวันตก

ของหมู่บ้านขึ้นไปประมาณ 100 เมตร มีน้ำใช้ แต่พื้นที่ต่อจากนั้น น้ำจากคลองก็ถูกทิ้งก็ส่งต่อไปไม่ถึง เนื่องจากพื้นที่มีความสูงและชันมาก ชาวบ้านบริเวณนั้นจึงต้องมีการขุดสระเก็บน้ำขึ้นใช้เอง

สมัยที่ยังไม่มีคลองชลประทานส่งน้ำเข้ามาภายในพื้นที่นี้ ชาวบ้านก็ต้องร่อนน้ำฝนเท่านั้น อาชีพหลักในตอนนั้น คือ ทำตาล เพราะถ้าหากปีใดฝนไม่ตกตามฤดูกาลก็ทำนาไม่ได้ อาชีพหลักที่ทำรายได้หาเลี้ยงชีพ คือ ทำตาล ก็เพราะว่าพื้นที่บริเวณนี้มีความแห้งแล้งสลับกับจะมีฝนในช่วงเดือนพฤษภาคม สิงหาคม และกันยายน เท่านั้น ทำให้รากของต้นตาลโตนดไม่ต้องแช่น้ำตลอดปี เพราะจะทำได้เพียงแค่ 1 ครั้ง ตอนช่วงหน้าฝนเท่านั้น ซึ่งการที่พื้นที่มีการสลับแล้งสลับฝนแบบนี้ ก็ส่งผลให้ต้นตาลโตนดให้น้ำตาลดี ต้นตาลโตนดที่นี้จะสมบูรณ์ ยอดไม่เป็นต้นมะพร้าว ลำต้นมีขนาดใหญ่ แข็งแรง ไม่เปราะ และรากก็ไม่เน่า หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า ตาลไม่แห้ง ไม่เหมือนกับต้นตาลโตนดในแถบลาดโพธิ์ สะพานไกร ที่รากของต้นตาลโตนดต้องแช่น้ำตลอดปีเพราะมีน้ำจากคลองชลประทานส่งมา พื้นที่แถบนั้นมีน้ำทำอูมสมบูรณ์ สามารถทำนาได้ตลอดปีไม่ต้องรอเพียงแค่นำน้ำฝนเหมือนกับพื้นที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงนี้ ก็เลยทำให้ต้นตาลโตนดในแถบลาดโพธิ์ สะพานไกร ยอดเป็นมะพร้าว ลำต้นไม่แข็งแรง เปราะและหักง่าย รากก็เน่า ทำน้ำตาลไม่ได้เลย

ผู้ใหญ่มงคล ได้กล่าวถึง การทำตาลโตนดในสมัยก่อนนี้ว่า เด็กๆ ที่นี้พอออกจากโรงเรียนมาแล้วก็ต้องขึ้นตาลเป็น ไม่มีใครกลัวความสูง เพราะชาวบ้านที่นี่ทำตาลกันทุกบ้าน ก็จะมีการสอนลูกสอนหลานให้ทำตาล สำหรับเด็กผู้ชายก็จะสอนให้หัดขึ้นตาล พอขึ้นได้แล้วก็จะให้เริ่มสังเกตลักษณะของต้นตาลโตนด ดูวงตาล ดูปลีตาล ว่าแบบไหนที่จะให้น้ำตาลดี แบบไหนที่ไม่ให้น้ำตาล ค่อยๆ เรียนรู้ไปเรื่อยๆ จากพ่อหรือพี่ๆ ส่วนเด็กผู้หญิงก็ให้มาช่วยแม่หรือพี่ๆ เคี้ยวน้ำตาล อยู่ภายในโรงเคี้ยวน้ำตาล เพราะว่าการทำตาลเป็นอาชีพหลักที่หาเลี้ยงชีพของคนที่นี่ ผู้ใหญ่มงคลกล่าวว่าประมาณ พ.ศ.2502 ผู้ใหญ่มงคลมีอายุได้ 7 ขวบ สภาพพื้นที่นี้เป็นป่ามีความอุดมสมบูรณ์กว่าปัจจุบันนี้มาก อุปกรณ์การทำตาลต่างๆ ได้แก่ พะอง กระจบอกตาล ก็ขึ้นภูเขาเข้าไปตัดไม้ไผ่มาทำ ส่วนฟันก็เช่นกัน พอตัดไม้ที่จะใช้ทำฟันได้แล้วก็นำมาใส่เกวียนและใช้วัวเทียมเกวียนขนฟันและไม่ไผ่ลงมาจากภูเขา ตอนนั้นพื้นที่นี้ยังไม่มีไฟฟ้า ไม่มีถนน และยังไม่มียังไม่มีคลองชลประทาน เวลาที่เคี้ยวน้ำตาลได้แล้วก็ต้องหามน้ำตาลจากบ้านเดินลัดทุ่งไปขายที่หัวสะพานหมู่บ้านนี้ซึ่งจะมีถนนใช้ ตอนที่พ่อ คือ นายอิน ประสาทร์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน ก็ทำให้การเดินทางสะดวกมากขึ้น หลังจากที่มีถนนก็เริ่มมีพ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อน้ำตาลถึงที่บ้าน ก็ไม่ต้องเดิน

หาน้ำตาลจากบ้านไปขายที่หัวสะพานอีก ทำให้ตลาดรับซื้อน้ำตาลที่หัวสะพานเริ่มมีคนนำตาลไปขายลดน้อยลง ไม่ค่อยคึกคักเหมือนเมื่อก่อน

ส่วนคลองชลประทาน 2 สาย จากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาราชบุรีฝั่งขวาที่ส่งน้ำเข้ามาภายในหมู่บ้านนั้นก็ทำให้ชาวบ้านมีน้ำเพียงพอในการทำนา โดยที่ไม่ต้องรอเพียงน้ำฝนอย่างเดียวเหมือนเมื่อก่อนนี้ ชาวบ้านก็เริ่มมีการทำนาปีละ 2 ครั้ง ทำในช่วงฤดูฝน 1 ครั้ง คือ นาหน้าฝนหรือนาปี และทำนาอีกครั้งเมื่อฤดูแล้ง คือ นาปรัง โดยอาศัยน้ำที่ส่งมาจากคลองชลประทานในการทำนา ในช่วงที่ชาวบ้านมีการทำนากันมากขึ้นนี้เองก็ได้มีการตั้งศูนย์ข้าวชุมชนขึ้นโดยการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านลาดและได้มีนักวิชาการเกษตรเข้ามาส่งเสริมเมล็ดข้าวพันธุ์ดีให้แก่ชาวบ้านทำให้ได้ผลผลิตมากยิ่งขึ้น ชาวบ้านก็เริ่มมีการขยายพื้นที่การทำนาออกไปเรื่อยๆ จนปัจจุบันนี้มีพื้นที่ทำนาภายในหมู่บ้านจำนวนพื้นที่กว่าไร่ จากเดิมที่ชาวบ้านมีการทำตาลกันทุกบ้าน ตอนนี้มีบางส่วนที่เลิกทำตาลและหันไปทำนาเพียงอย่างเดียวเพิ่มมากขึ้น ส่วนชาวบ้านที่ทำตาลไปด้วยทำนาไปด้วยก็ยังมีอยู่ แต่ก็ไม่มากเหมือนเมื่อก่อนนี้แล้ว

ผู้ใหญ่มงคล ได้กล่าวถึง การปกครองภายในหมู่บ้านไว้ว่า สมัยแรกๆ ที่มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านนั้นก็ใช้วิธีการเลือกแบบปากกอก ซึ่งเป็นวิธีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยที่ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้านจะมายืนเป็นหัวแถวและถือหมายเลขของตนเองไว้ ถ้าชาวบ้านเลือกใครก็จะมายืนเข้าแถวข้างหลังผู้สมัครคนนั้น ผู้สมัครคนใดที่มีจำนวนผู้มาเข้าแถวข้างหลังตนมากที่สุดก็จะได้เป็นผู้ใหญ่บ้าน สมัยนั้นใครเลือกใคร ใครพวกใคร ก็จะเห็นกันได้ชัดเจน

หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงนั้น มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านคนแรก ในปี พ.ศ.2493 จนถึงปัจจุบัน หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง มีผู้ใหญ่บ้านทั้งหมด จำนวน 5 คน ดังนี้

1. นายอิน ประสาทร์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก ช่วง พ.ศ.2493 - พ.ศ.2515
2. นายพร ประสาทร์ ช่วง พ.ศ.2515 - พ.ศ.2522
3. นายมงคล ประสาทร์ ช่วง พ.ศ.2522 - พ.ศ.2524
4. นายหนู บัวตุม ช่วง พ.ศ.2524 - พ.ศ.2528
5. นายมงคล ประสาทร์ ช่วง พ.ศ. 2528 - ปัจจุบัน

ผู้ใหญ่มงคล ประสาทร์ ได้เป็นผู้ใหญ่บ้านต่อจากพ่อและพี่ชาย คือ นายอิน ประสาทร์ และนายพร ประสาทร์ ต่อมาผู้ใหญ่มงคลได้ลาออกจากตำแหน่ง จึงได้มีการเลือกนายหนู บัวตุ่ม เป็นผู้ใหญ่บ้านคนต่อมา ซึ่งผู้ใหญ่นุ บัวตุ่ม เป็นผู้ใหญ่บ้านได้ 4 ปี ก็ลาออก จากนั้นชาวบ้านจึงเลือกนายมงคล ประสาทร์ กลับมาเป็นผู้ใหญ่บ้านอีกครั้งและดำรงตำแหน่งมาจนถึงปัจจุบัน

ผู้ใหญ่มงคล ได้กล่าวถึง ประเพณีวิ่งเทียนไหมที่ชาวบ้านภายในหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง มักจะจัดกันอยู่เสมอเมื่อยามว่างจากการประกอบอาชีพไว้ว่า ประเพณีวิ่งเทียนไหมของชาวบ้านหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงนั้น เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2517 ริเริ่มขึ้นมาโดยพี่ชาย คือ ผู้ใหญ่พร ประสาทร์ ที่จัดประเพณีนี้ขึ้นมาเพื่อให้ชาวบ้านได้ผ่อนคลายจากการทำงานหนักมาตลอดทั้งปี โดยจะจัดขึ้นในช่วงหลังฤดูการเก็บเกี่ยว เมื่อชาวบ้านได้เก็บเกี่ยวข้าวเสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะมีการนำวัวของตนเองที่ใช้ไถนามาประกวดกันว่าวัวของใครจะมีท่าทางการไถที่สง่างามกว่ากัน ตลอดจนวัวของใครมีลักษณะดีและสวยงามกว่ากัน ซึ่งการประกวดวัวเทียนไหมนั้นไม่ต้องทำการไถจริง เพียงแค่นำวัวมาเทียบกับแอกเพื่อลากคันไถโดยดูความสวยงามเท่านั้น โดยจะมีการใช้พื้นที่นาของชาวบ้านมาทำเป็นสนามที่ใช้ในการแข่งขัน ซึ่งชาวบ้านจะมีการตกลงกันว่าจะมีการใช้ที่นาตรงบริเวณไหนของใครมาทำเป็นสนาม เมื่อตกลงกันได้แล้วชาวบ้านก็จะมาช่วยกันปรับพื้นที่นาให้เรียบและทำสนามให้มีลักษณะเป็นวงรี จากนั้นจะนำธงมาปักล้อมรอบสนามเพื่อทำเป็นเขตของสนาม เมื่อได้เขตของสนามแล้ว ก็จะมีการนำธงอีกส่วนหนึ่งมาปักภายในสนามเพื่อทำเป็นลู่วิ่งสำหรับให้วัวเทียนไหมเดินประกวด

การแข่งขันจะมีการแบ่งวัวออกเป็น 3 รุ่น คือ วัวรุ่นใหญ่ อายุ 7-8 ปี วัวรุ่นกลาง อายุ 3-4 ปี และวัวรุ่นเล็ก อายุ 2-3 ปี ในการแข่งขันจะมีกรรมการตัดสินทั้งหมด 4 คน คือ กรรมการที่จะอยู่ตรงกลางสนาม 1 คน เรียกว่า กรรมการกลาง ซึ่งจะถือสมุดและปากกาคอยจดว่าวัวคู่ไหนผ่านเข้ารอบ วัวคู่ไหนตกรอบ และจะมีกรรมการที่จะอยู่รอบสนามอีก 3 คน เรียกว่า ผู้ช่วยกรรมการ จะคอยช่วยกรรมการกลางดูวัวอยู่รอบสนาม เพราะกรรมการกลางอาจดูไม่ทั่วถึง โดยผู้ที่จะเป็นกรรมการนั้นก็จะเป็นคนในหมู่บ้านที่อาวุโส มีความยุติธรรม ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ และที่สำคัญจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องวัวหรือเรียกว่า ดูวัวเป็น โดยสามารถแยกได้ว่าวัวคู่นี้แตกต่างจากวัวอีกคู่อย่างไร

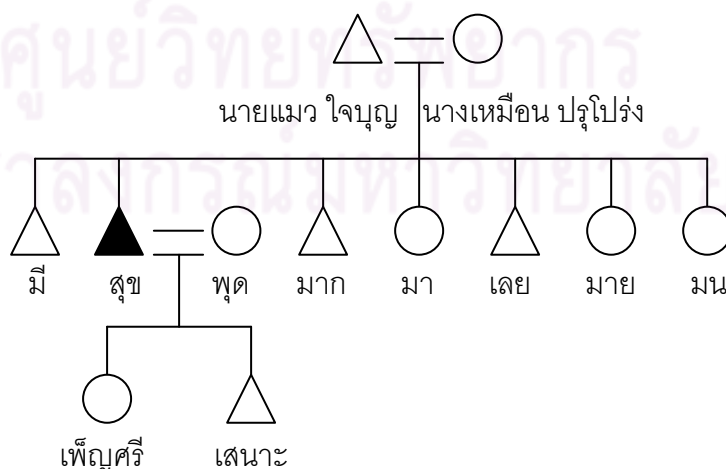
วิธีการทำการแข่งขัน คือ จะทำการแข่งขันกันเป็นทีม โดย 1 ทีม จะประกอบไปด้วย วัว 4 คู่ โดยที่ วัว 1 คู่ นั้นจะประกอบไปด้วย วัวที่ทำการตกแต่งอย่างสวยงาม จำนวน 2 ตัว และเจ้าของวัว จำนวน 2 คน ที่ต้องลงไปในสนามกับวัว โดยจะเป็นคนถือคันไถ 1 คน และเป็นคนถือเชือกที่ผูกปากวัว 1 คน ซึ่งในการแข่งขันนั้นจะทำการแข่งขันครั้งละ 1 ทีม คือ วัว จำนวน 4 คู่ ลงแข่งขันพร้อมๆ กัน โดยให้วัวทั้ง 4 คู่ ไถโซวีรอบสนาม จำนวน 2 รอบ โดยที่ผู้นำวัวเข้าทำการแข่งขันจะต้องมาแจ้งแก่กรรมการว่า วัวที่นำเข้ามาแข่งขันนั้นอายุกี่ปี เพื่อให้กรรมการทำการจัดรุ่นว่า วัวที่เข้าทำการแข่งขันนั้นจะเข้าแข่งขันในรุ่นใหญ่ รุ่นกลาง หรือรุ่นเล็ก จากนั้นกรรมการจึงให้หมายเลขแก่วัวเพื่อเข้าทำการแข่งขัน โดยผู้นำวัวเข้าทำการแข่งขันจะนำหมายเลขที่กรรมการให้มาติดที่แอกของวัว เมื่อผู้นำวัวเข้าทำการแข่งขันได้หมายเลขครบทุกคนแล้ว กรรมการก็จะเริ่มทำการแข่งขัน โดยแบ่งการแข่งขันเป็นรุ่นๆ ไป และจะทำการแข่งขันในรุ่นเล็กก่อน ต่อมาเป็นการแข่งรุ่นกลาง และสุดท้ายจะเป็นการแข่งขันในรุ่นใหญ่ การแข่งขันนั้นมักจะเริ่มเวลาประมาณ 18.00 น. หรือตอนพระอาทิตย์ตกดิน และจะทำการแข่งขันไปเรื่อยๆ จนกว่าจะครบทุกทีม ส่วนมากมักจะแข่งขันเสร็จตอนเวลาเที่ยงคืน

หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสิน คือ กรรมการจะเรียกวัวมาแข่งขันตามลำดับรุ่นและตามลำดับหมายเลข โดยกรรมการจะเรียกมาครั้งละ 1 ทีม คือ วัว จำนวน 4 คู่ ให้มาลงสนามพร้อมกันเมื่อวัวลงมาที่สนามแล้ว เจ้าของวัวก็จะทำการเทียมแอกและแบ่งหน้าที่กัน โดยคนหนึ่งจะเป็นผู้ถือคันไถ ส่วนอีกคนหนึ่งจะถือเชือกที่ผูกปากวัวเพื่อบังคับวัว จากนั้นเมื่อได้รับสัญญาณจากกรรมการให้เริ่มทำการแข่งขัน เจ้าของวัวก็จะออกคำสั่งให้วัวเดินไปตามลู่วิ่ง จำนวน 2 รอบ ในระหว่างนี้กรรมการกลางและกรรมการที่อยู่รอบสนามจะทำการให้คะแนนวัว โดยมีคะแนนเต็ม 40 คะแนน กรรมการต่างคนก็ต่างให้คะแนน จากนั้นจึงนำคะแนนมารวมกัน วัวของใครได้คะแนนสูงสุดก็ได้รับรางวัลไป ในการแข่งขันวัวเทียมไถโซวีวี่นี้จะไม่มีการเสมือกัน ต้องชนะขาดเท่านั้น เกณฑ์ในการให้คะแนน คือ ดูความสวยงามของการตกแต่งวัว ความสวยงามของท่าทางการเดิน ตลอดจนความพร้อมเพรียงของวัว 2 ตัวที่ลากคันไถ คือ บ่าหลังของวัวจะต้องเสมอกัน ขณะที่ลากคันไถ แอกต้องเสมอกันหรือแอกไม่เอียง และที่สำคัญในขณะที่วัวลากคันไถจะต้องไม่ไปถูธงที่กรรมการได้ปักไว้ที่ลู่วิ่ง ถ้าหากวัวไปถูธงก็จะปรับแพ้ทันที ในการแข่งขันวัวเทียมไถโซวีวี่นี้ การตัดสินจะไม่คำนึงถึงรอยไถกว่าวัวคู่ไหนมีรอยไถสวยกว่ากัน แต่จะเป็นการประกวดที่วัวมากกว่า

ในการแข่งขันนั้น จะเสียค่าสมัคร คู่ละ 100 บาท เท่ากันหมดทุกคน ถ้าหากแข่งแล้วแพ้ ก็ สามารถมาสมัครใหม่ได้อีกเรื่อยๆ เพราะเป็นการให้โอกาสผู้ที่บางตัวเพิ่งเคยลงแข่งขันครั้งแรก อาจทำให้ตื่นสนาม ทำให้ท่าทางการเดินไม่ดี บางครั้งวิ่งออกนอกลู่วิ่ง พอแข่งรอบสองวิ่งได้คึกคักเคย กับสนามมากขึ้น ไม่ตื่นและไม่กลัวอีกก็จะทำให้เดินได้สวยงามมากขึ้น บางคนนำวัวมาเพื่อ ต้องการโชว์ว่าวัวของตนเองสวยและมีลักษณะดี แต่ไม่ต้องการเข้าทำการแข่งขัน กรรมการก็จะจัด ให้เป็นรอบเหมา คือ เสียค่าสมัคร คู่ละ 500 บาท คือ ให้วัวนั้นเดินโชว์ในสนามเพียงคู่เดียว โดยไม่ ต้องมีวัวคู่อื่นลงมาเดินด้วย สำหรับวัวที่ชนะการแข่งขันก็จะได้รับรางวัล คือ ลูกวัวหรือจักรยาน สำหรับรางวัลนั้นแล้วแต่ว่าจะมีใครสนับสนุนอะไรมาบ้าง ถ้ารางวัลมีมากก็จ่ายมาก ส่วนเงินที่ได้ จากการเก็บค่าสมัครนั้น ชาวบ้านก็จะตกลงกันว่าจะนำไปใช้ทำอะไร เช่น บริจาคให้วัดหรือ บริจาคให้โรงเรียน

หลังจากที่ผู้ใหญ่พร ประสาทร์ ได้ริเริ่มประเพณีวัวเทียมไถขึ้นมาแล้วนั้น ก็ได้มีการนำ ประเพณีนี้ไปจัดภายในพื้นที่อื่นๆ จนกระจายไปในแถบอำเภอบ้านลาดไปจนถึงจังหวัดราชบุรีและ จังหวัดกาญจนบุรี จนถึงในปัจจุบันเมื่อทางหมู่บ้านดงห้วยหลวงมีการจัดงานประเพณีวัวเทียมไถ ขึ้นก็จะมีวัวจากจังหวัดราชบุรีและจังหวัดกาญจนบุรีเข้ามาร่วมทำการแข่งขันด้วยเป็นลักษณะของ การใช้แรงกัน คือ ถ้าหากทางจังหวัดราชบุรีหรือจังหวัดกาญจนบุรีมีการจัดงานประเพณีวัวเทียมไถ ขึ้น ทางหมู่บ้านดงห้วยหลวงก็จะนำวัวไปเข้าร่วมทำการแข่งขันด้วยเช่นกัน

ผู้ให้ข่าวสำคัญ คนที่ 5 นายสุข ใจบุญ

ภาพที่ 11 แผนผังเครือญาติของ นายสุข ใจบุญ

นายสุข ใจบุญ อายุ 76 ปี ประกอบอาชีพทำตาลโตนดมาตั้งแต่อายุ 15 ปี จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ได้กล่าวถึง การประกอบอาชีพทำตาลโตนด ไว้ว่า

นายสุข ใจบุญ ประกอบอาชีพทำตาลโตนด เนื่องจากพ่อกับแม่ประกอบอาชีพทำตาล และที่ทำตาลเป็นนั้นก็เพราะตอนเด็กๆ พ่อได้ใช้ให้ปีนต้นตาลโตนดขึ้นไปถอดกระบอกตาลที่รองน้ำตาลไว้ลงมา จากนั้นก็เริ่มสังเกตว่าพ่อมีวิธีการทำตาลอย่างไร จากนั้นจึงลองหัดทำไปเรื่อยๆ จนกระทั่งทำเป็นและยึดเป็นอาชีพนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

นายสุข ใจบุญ เล่าว่า เมื่อถึงฤดูกาลทำตาล เร็วที่สุดก็ประมาณเดือนพฤศจิกายน อย่างช้าที่สุดก็ประมาณเดือนมกราคม ซึ่งจะช้าหรือเร็วนั้นขึ้นอยู่กับว่าจะมีการเกี่ยวข้าวเสร็จเรียบร้อยในเดือนใดนั่นเอง เมื่อเริ่มเข้าสู่ฤดูกาลทำตาล พ่อกับแม่ของนายสุขก็จะมีการประกอบพิธีแรกตาล เพื่อบอกกล่าวแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเทวดาอารักษ์ที่สถิตอยู่ที่ต้นตาลโตนด ซึ่งมีความเชื่อกันว่าต้นตาลโตนดมีนางไม้สถิตอยู่ ชื่อว่า นางโคกวดี ที่จะคอยดูแลรักษาต้นตาลโตนดให้เจริญเติบโต ดังนั้นก่อนที่จะเริ่มทำตาลโตนดจึงต้องมีการบอกกล่าวนางโคกวดีซึ่งเป็นเจ้าของต้นตาลโตนดก่อน ขณะเดียวกันก็ต้องขอขมาต่อนางโคกวดีด้วย เนื่องจากนางโคกวดีเป็นผู้หญิง ส่วนผู้ที่ปีนขึ้นต้นตาลโตนดนั้นมักจะเป็นผู้ชาย การปีนขึ้นต้นตาลโตนดนั้นจะต้องใช้สองมือกอดและใช้สองขาเกี่ยวลำต้นตาลโตนดเอาไว้ ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการไม่เหมาะสมต่อนางโคกวดี จึงต้องมีการขอขมาและขอให้นางโคกวดีหลบไปก่อนในระหว่างที่จะปีนขึ้นต้นตาลโตนดนั้น และจะมีการขอให้นางโคกวดีช่วยปกป้องรักษาคุ้มครองผู้ที่ปีนขึ้นต้นตาลโตนดไม่ให้ตกลงมา

การประกอบพิธีแรกตาลนั้นจะต้องมีการหาฤกษ์ยามที่เป็นมงคล และจะต้องเลือกต้นตาลโตนดที่สมบูรณ์ที่สุดในพื้นที่ของตนเองมาใช้ประกอบพิธีแรกตาล อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำพิธี ได้แก่ อุปกรณ์ที่ใช้ทำตาลโตนดทั้งหมด คือ ไม้คาบตาลตัวผู้และไม้คาบตาลตัวเมีย กระบอกตาล มีดปาดตาล ดอกที่ใช้มัดพะอง พานที่ใส่ดอกไม้ ธูป 3 ดอก เทียน 2 เล่ม และหมากพลู โดยผู้ที่ปีนขึ้นต้นตาลโตนดจะมีการบอกกล่าว โดยเริ่มจากการเบียด่านหรือบทชุมนุมเทวดา จากนั้นก็จะอธิษฐานตามต้องการ ปัจจุบัน นายสุข ใจบุญ ก็ได้ประกอบพิธีแรกตาล ตามแบบอย่างที่พ่อกับแม่ได้เคยทำไว้ ดังนี้

“นะโมตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทฺธัสสะ
 นะโมตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทฺธัสสะ
 นะโมตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทฺธัสสะ

สระราชชัง สระเสนัง สระพันธุง นะรินทัง
 ประจิตตานุภาโว สะทา รักขะตุติ
 ณะวิตวานะ เมตตัง สะเมตตา ภาทันตา
 อะวิกขิตตะจิตตา ประจิตตัง ภาณันตุ
 สักเค กาเม จะ รูปะ คิริสิขะระตะเฏ จันตะลิกเข วิมานะ ทีเป
 รัฎฐะ จะ คาเม ตะรุวะนะคะหะเน เคหะวัตถุมหิ เขตเต ภูมมา
 จายันตุ เทวา ชะละณะละวิสะเม ยักขะคันธัพพะนาคา ติฏฐันตา
 สันติเก ยัง มุนิวะระวะจะนัง สาธะโว เม สุถันตุ
 รัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา
 รัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา
 รัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา

นางโคกวดี อยู่ใหม่ อยู่ วันนี้จะขอแรกตาล
 วันนีวันลาภวันดี ทำน้อยขอให้ได้มาก
 ทำยากขอให้ได้ง่าย ขอให้ไหลเหมือนแม่น้ำพระคงคา
 จงปกป้องรักษาให้ตลอดรอดฝั่งไปเถิด”

เมื่ออธิษฐานเรียบร้อยแล้ว จากนั้นก็จะนำพะองมาพาดกับต้นตาลโตนดแล้วนำตอกมา
 มัดพะองกับต้นตาลโตนดให้แน่น จากนั้นก็จะนำตอกที่เหลือพร้อมกับมัดปาดตาลเหน็บเอาไว้แล้ว
 ปีนขึ้นต้นตาลโตนดไป โดยในระหว่างที่ปีนพะองนั้นก็ให้นำตอกมามัดพะองกับต้นตาลโตนดให้
 แน่น ทำอย่างนี้จนกระทั่งมัดพะองให้ยึดติดกับต้นตาลโตนดได้หมดแล้ว เมื่อปีนถึงยอดตาลโตนด
 ก็จะนำมัดปาดตาลที่เหน็บเอาไว้ออกมาพันหนามที่อยู่บนยอดของต้นตาลโตนดเพื่อให้สามารถที่
 จะปีนเหยียบบนยอดตาลโตนดได้ จากนั้นจึงนำไม้คาบตาลมาคาบวงตาลหรือปลีตาลพอเป็นพื้
 จากนั้นจึงปีนลงมาจากต้นตาลโตนด และทำการบอกกล่าวนางโคกวดีให้กลับเข้ามาสิงสถิตอยู่ที่
 ต้นตาลโตนดดังเดิม จากนั้นก็บอกกล่าวนางโคกวดีว่าพอได้ผลผลิตแล้วจะนำหัวหมูมาถวาย หรือ

สิ่งของอย่างอื่นก็ได้แล้วแต่จะบอกกล่าวว่าจะนำมาถวายให้ แต่หัวหมูนั้นจะขาดไม่ได้ เมื่อบอกกล่าวเสร็จแล้ว ก็เป็นอันเสร็จพิธีแรกताल

นายสุข ใจบุญ เล่าว่า มีความเชื่อกันในผู้ประกอบอาชีพทำतालโตนดว่าผู้ที่ตกจากต้นतालโตนดลงมาเป็นคนที่ไม่เคารพต่อต้นतालโตนด คือ ไม่ได้ประกอบพิธีแรกतालก่อน นั่นคือไม่ได้กระทำการบอกกล่าวนางโคกวดีให้รู้ก่อนว่าตนเองจะทำतालโตนด และไม่ได้ขอขมาต่อนางโคกวดี อยู่ๆ คิดจะทำतालโตนดก็ปีนขึ้นต้นतालโตนดไป ทำให้นางโคกวดีตกใจจึงถีบตักต้นतालลงมา ซึ่งการประกอบพิธีแรกतालนั้นทุกบ้านที่ทำतालโตนดจะต้องประกอบพิธีกรรมกันเอง ไม่ได้มีหมอที่ทำพิธีกรรมนี้โดยเฉพาะ คือ บ้านไหนที่ทำतालโตนดก็ต้องจัดทำพิธีและมีการบอกกล่าวกันเอาเอง

เมื่อประกอบพิธีแรกतालเสร็จเรียบร้อยแล้ว หลังจากนั้นก็เริ่มทำतालโตนดกัน โดยเริ่มจากการจัดเตรียมอุปกรณ์และซ่อมแซมอุปกรณ์ที่ชำรุดหรือทำขึ้นมาใหม่ เมื่ออุปกรณ์เดิมไม่สามารถที่จะใช้งานได้แล้ว เมื่อจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ พร้อมแล้ว ก็นำมีดปาดตาล ไม้คาบตาลทั้งตัวผู้และตัวเมียเหน็บเอาไว้ แล้วปีนขึ้นต้นतालโตนดไปเลือกวงตาลหรือปลีตาลที่เหมาะสมสำหรับทำน้ำตาล คือ เลือกดูว่าวงตาลหรือปลีตาลใดบ้างที่จะให้น้ำตาลมากนั่นเอง ซึ่งวิธีการดูและเลือกนั้นก็เป็นที่เฉพาะตัวของแต่ละคนที่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ของแต่ละคน ซึ่งจะไม่เหมือนกัน และไม่มีวิธีการที่แน่นอน เพราะว่าต้นतालโตนดแต่ละต้นก็มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป ใครเจอปัญหาแบบไหนก็ต้องหาวิธีแก้กันเอาเอง ปัญหาที่เจอมากก็คือ น้ำตาลไม่ค่อยไหลออกจากวงตาลหรือปลีตาล

นายสุข ใจบุญ ได้เล่าถึง วิธีการแก้ปัญหา น้ำตาลไม่ค่อยไหลออกจากวงตาลหรือปลีตาลว่าสำหรับวงตาลที่น้ำตาลไม่ค่อยไหลนั้นจะเรียกว่า แกร่งก้าน หมายถึง น้ำเลี้ยงจากลำต้นतालโตนดส่งน้ำเลี้ยงขึ้นมาหล่อเลี้ยงที่ก้านใบมาก ทำให้น้ำเลี้ยงที่มาหล่อเลี้ยงที่วงตาลเหลือน้อยหรือก็คือน้ำเลี้ยงจากลำต้นไม่ส่งน้ำเลี้ยงมาหล่อเลี้ยงที่วงตาลทำให้ที่วงตาลแห่งนี้ไม่มีน้ำตาลไหลออกมา ดังนั้นวิธีแก้ไขที่จะทำให้น้ำเลี้ยงจากลำต้นส่งน้ำเลี้ยงมาหล่อเลี้ยงที่วงตาลมากๆ ก็จะต้องทำลายท่อน้ำเลี้ยงที่ก้านใบก่อน เมื่อน้ำเลี้ยงมาหล่อเลี้ยงที่ก้านใบไม่ได้ก็จะส่งน้ำเลี้ยงมาที่วงตาลแทน ซึ่งวิธีการทำลายท่อน้ำเลี้ยงที่ก้านใบก็คือ นำมีดปาดตาลมากรีดที่ก้านใบ เมื่อวงตาลมีน้ำเลี้ยงมาหล่อเลี้ยงมากก็จะทำให้น้ำตาลไหลออกมามากด้วย สำหรับปลีตาลที่

น้ำตาลไม่ค่อยไหลนั้นเกิดจากปลีตาลส่งน้ำเลี้ยงมาที่ลูกตาลทำให้ลูกตาลเจริญเติบโตมาก ส่งผลให้ปลีตาลแห้งและไม่มีน้ำตาลไหลออกมา วิธีการแก้ไขก็คือ การนำสันมีดปาดตาลมาตีลูกตาล ลูกเล็กๆ ที่อยู่บนปลีตาลเพื่อไม่ให้ลูกตาลเจริญเติบโตเป็นการป้องกันไม่ให้น้ำเลี้ยงจากปลีตาลไปหล่อเลี้ยงลูกตาล ปลีตาลก็จะมีน้ำเลี้ยงอยู่มากก็จะทำให้มีน้ำตาลไหลออกมามาก การทำเช่นนี้เรียกว่า การตีแดง

นายสุข ใจบุญ ได้เล่าถึง การทำตาลในสมัยนั้นว่าต้องเช่าต้นตาลโตนดมาทำน้ำตาล เนื่องจากไม่มีต้นตาลโตนดเป็นของตนเอง สำหรับค่าเช่านั้นจะจ่ายเป็นน้ำตาล 1 หม้อคนน หรือ คิดเป็นน้ำตาลประมาณ 5 กิโลกรัม ซึ่งคนนเป็นหม้อที่ใช้สำหรับใส่น้ำตาลที่เคี่ยวเสร็จแล้ว ซึ่งกว่าจะได้น้ำตาล 1 หม้อคนนจะต้องใช้น้ำตาลใส จำนวน 2 กระทะใบบัว เคี่ยวออกมา สมัยนั้น น้ำตาลขายได้ราคาดีสามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้มากกว่าการทำนา เพราะการทำนา บางปีไม่ได้ข้าวมาเลย เสียหายหมด ต้องอาศัยรายได้จากการทำน้ำตาลเท่านั้น สำหรับการทำตาลนั้น นายสุขจะเป็นผู้ป็นขึ้นต้นตาลโตนดไปร่อนน้ำตาลและถอดกระบอกลด ใน 1 วัน จะป็นขึ้นต้นตาลโตนดได้ 30 ต้น ป็นวันละ 2 ครั้ง คือ ตอนเช้าจะป็นขึ้นไปถอดกระบอกลดที่ร่อนน้ำตาลใสไว้ลงมา ส่วนตอนบ่ายก็จะป็นขึ้นไปเพื่อนำกระบอกลดกระบอกลดใหม่ขึ้นไปร่อนน้ำตาล ส่วนหน้าที่เคี่ยวน้ำตาลก็เป็นของภรรยา คือ นางพุด ใจบุญ สมัยนั้นจะต้องไปเป็นลูกเตา เนื่องจากไม่มีเตาเคี่ยวน้ำตาลเป็นของตนเอง ซึ่งเตาที่นายสุขและนางพุด ใจบุญ ไปเป็นลูกเตานี้มีอีก 3 ครอบครัว ที่เป็นลูกเตาร่วมกัน คือ ใช้เตาเคี่ยวน้ำตาลร่วมกัน เมื่อมีการใช้เตาเคี่ยวน้ำตาลร่วมกันก็ต้องเข้าไปอยู่ในระบบความสัมพันธ์แบบเจ้าเตาและลูกเตาที่จะต้องมีการติดแรงแงและการใช้แรงแทนเวียนกันไป เช่นนี้ตลอดฤดูกาลทำตาล

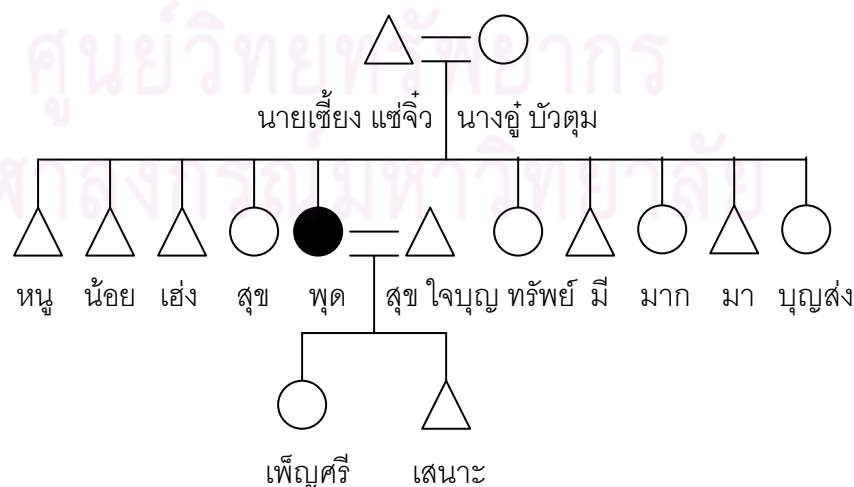
หลังจากที่เริ่มเข้าฤดูฝนประมาณเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน ก็จะสิ้นสุดฤดูกาลทำตาล นายสุขก็จะมีภาระประกอบพิธีปิดฤดูกาลทำตาลโตนด โดยจะหาฤกษ์ยามที่เป็นมงคล เมื่อได้วันที่เป็นมงคลแล้ว จากนั้นจึงจัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธี ได้แก่ อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำตาลโตนดทั้งหมด คือ ไม้คาบตาลตัวผู้และไม้คาบตาลตัวเมีย กระบอกลด มีดปาดตาล พานใส่ดอกไม้ ฐูป 3 ดอก เทียน 2 เล่ม หมากพลู พร้อมด้วย หัวหมู เหล้า ผลไม้ และข้าวของต่างๆ ตามที่ได้สัญญาไว้กับนางโคกวดีว่าจะนำมาถวายเมื่อตอนที่ประกอบพิธีแรกตาล เมื่อจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ครบแล้ว จึงนำอุปกรณ์ทั้งหมดมาประกอบพิธีปิดฤดูกาลทำตาลที่ต้นตาลโตนดที่เคยใช้ประกอบพิธีแรกตาล และเริ่มกระทำการบอกลาก้าว โดยเริ่มจากการเบิกด้านหรือบทชุมนุม

เทวดา จากนั้นจึงบอกกล่าวนางโคกวดีว่าได้นำสิ่งของมาถวายให้ตามสัญญาแล้ว ให้นางโคกวดีมารับและให้ช่วยดูแลรักษาต้นตาลโตนดให้เจริญเติบโตจนถึงฤดูการทำตาลในปีหน้าก็ขอให้ได้ผลผลิตมากๆ จากนั้นจึงอธิษฐานตามต้องการ เป็นอันเสร็จพิธีปิดฤดูกาลทำตาล

ปัจจุบันนี้ภายในหมู่บ้านมีผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดลดน้อยลง เมื่อก่อนนี้ทำตาลกันทุกบ้าน ไม่มีบ้านไหนเลยที่ไม่ทำตาล แต่ตอนนี้เลิกทำตาลกันไปก็มาก บางคนเลิกทำตาลเพราะเลือกที่จะทำนาเพียงอย่างเดียว เพราะตอนนี้มีน้ำจากคลองชลประทานส่งมาทำให้สามารถทำนาได้มากขึ้นและการทำงานเหนื่อยและเสี่ยงน้อยกว่าการทำตาล

ตอนนี้พ้อมีคนทำตาลน้อยลง พิธีแรกตาลกับพิธีปิดฤดูกาลทำตาลก็มีคนทำลดน้อยลงตามไปด้วย ตอนนี้นายสุขก็ได้สอนลูกให้ทำพิธีแรกตาลกับพิธีปิดฤดูกาลทำตาลเพราะต้องการสอนให้ลูกเห็นถึงความสำคัญของต้นตาลโตนดและความสำคัญของธรรมชาติที่ได้ให้ชีวิตแก่เรา ก็เพราะว่ามีต้นตาลโตนดที่ได้ให้ผลผลิตแก่เราจนสามารถนำมาหาเลี้ยงชีพได้จนถึงทุกวันนี้ ที่ได้มีเงินส่งให้ลูกเรียนหนังสือ ซื้อข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ก็เพราะว่าต้นตาลโตนดได้ให้เรามา การทำพิธีดังกล่าวเป็นการสอนให้เคารพและดูแลรักษาต้นตาลโตนด ตลอดจนเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ป็นต้นตาลโตนดว่า ถ้าหากเราให้ความเคารพแก่ต้นตาลโตนดแล้วนั้นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สิงสถิตอยู่ที่ต้นตาลโตนดก็จะช่วยคุ้มครองเราให้ปลอดภัยไม่ตกลงมา

ผู้ให้ข่าวสำคัญ คนที่ 6 นางพุด ใจบุญ

ภาพที่ 12 แผนผังเครือญาติของ นางพุด ใจบุญ

นางพุด ใจบุญ อายุ 72 ปี ประกอบอาชีพทำตาลโตนดมาตั้งแต่ อายุ 18 ปี จนกระทั่งถึง ปัจจุบัน ได้กล่าวถึง ประวัติความเป็นมาของครอบครัวและการประกอบอาชีพทำตาลโตนด ไว้ว่า

นางพุด เป็นลูกคนที่ 5 ของนายเซียง แซ่จิว ซึ่งอพยพมาจากเมืองจีน มากับเรือค้าขาย สินค้าที่ล่องเข้ามาทางอัมพวาผ่านเข้ามายังท่าเรือวัดจันทร์ทาราม นายเซียง แซ่จิว ได้เข้ามาจับจอง พื้นที่บริเวณหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงในปัจจุบันนี้ แต่เข้ามาที่หลังเจ๊กแว้ง แซ่จิว แต่ไม่ทราบว่า เข้ามาหลังเจ๊กแว้ง แซ่จิว นานสักเท่าไร นายเซียง แซ่จิว ประกอบอาชีพสานกระด้ง สานเข่ง สาน กระบุงและหมวกเจ๊กชาย

เมื่อนางพุด อายุได้ 18 ปี ก็แต่งงานกับนายสุข ใจบุญ และได้แยกครอบครัวออกมา เมื่อ แต่งงาน นางพุดจึงได้เริ่มประกอบอาชีพทำตาลโตนด เนื่องจากจะต้องช่วยสามี คือ นายสุข ประกอบอาชีพทำตาลโตนด ในตอนนั้นไม่มีต้นตาลโตนดเป็นของตนเองจึงต้องขอเช่า ค่าเช่านั้น คิดแบบเหมา คือ เช่าต้นตาลโตนด จำนวน 30 ต้น ตลอดฤดูกาลทำตาล ตั้งแต่เดือนมกราคม จนถึงเดือนพฤษภาคม จะจ่ายค่าเช่าเพียงครั้งเดียว เมื่อหมดฤดูกาลทำตาล คือ เดือนพฤษภาคม โดยจ่ายเป็นน้ำตาลที่เคี้ยวแล้ว จำนวน 1 หม้อคะนง หรือน้ำตาล จำนวน 5 กิโลกรัม

การทำตาลนั้นก็เริ่มทำกันตั้งแต่เช้า โดยนายสุขจะปีนขึ้นไปถอดกระบอกตาลที่รอง น้ำตาลใส่ไว้ลงมา ในระหว่างนี้นางพุดก็จะช่วยหากระบอกตาลที่มีน้ำตาลใส่อยู่เต็มกระบอก มายังโรงเคี้ยวน้ำตาล ซึ่งจะต้องเคี้ยวน้ำตาลรวมกับอีก 3 ครอบครัว เนื่องจากไม่มีเตาเคี้ยวน้ำตาล เป็นของตนเอง เมื่อมีการเคี้ยวน้ำตาลรวมกันก็จะต้องมีการตีแรงและการใช้แรงหมุนเวียนกันไป จนกว่าจะหมดฤดูกาลทำตาล จะมีการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันไปตลอดฤดูกาลทำตาล เมื่อนายสุขปีนขึ้นไปถอดกระบอกตาลที่รองน้ำตาลใส่ไว้ลงมาหมดแล้ว ในตอนบ่ายนายสุขก็จะปีน ขึ้นไปนำกระบอกตาลกระบอกใหม่ขึ้นไปรองน้ำตาลอีก และจะทำหมุนเวียนกันไปเช่นนี้ทุกวัน จนกระทั่งหมดฤดูกาลทำตาล ซึ่งพอเคี้ยวน้ำตาลได้แล้วนางพุดก็จะนำน้ำตาลมาใส่หม้อคะนง แล้วจัดเตรียมใส่หาบเพื่อที่จะเดินหาบนำไปขายที่หัวสะพาน โดยที่ใน 1 หาบ จะมีน้ำตาล 30 กิโลกรัม นางพุดจะเดินหาบน้ำตาลออกจากบ้านในเวลาประมาณ 04.00 น. เดินไปถึงที่หัวสะพาน เวลาประมาณ 07.00 น. ซึ่งจะมีพ่อค้าชาวจีน ชื่อ เจ๊กกิม มารอรับซื้อน้ำตาลอยู่แล้ว โดยจะรับซื้อ น้ำตาลราคากิโลกรัมละ 90 สตางค์ แล้วนำไปขายต่อเอากำไรอีกทอดหนึ่ง ในตอนนั้นน้ำตาล 1 หาบ ขายได้เงิน 27 บาท ก็ถือว่าได้ราคาดี ในช่วงฤดูกาลทำตาลนั้นก็จะมีเงินได้มาก คือ เคี้ยว

น้ำตาลวันนี้ พุงนี้ก็นำน้ำตาลไปขายได้เงินทันที และในสมัยนั้นก็แทบจะไม่ต้องใช้เงินซื้ออะไรเลย เนื่องจากอาหารต่างๆ ก็สามารถไปหาได้จากในป่า พวกผักต่างๆ ก็ปลูกเอาไว้กิน นานๆ ถึงจะซื้อข้าวของจำเป็น อย่างเช่น กระป๋อง 1 กิโลกรัม ราคา 25 สตางค์ หัวหอม 1 กระป๋อง (ลิตร) ราคา 20 สตางค์ ส่วนเกลือก็จะนำข้าวไปแลกมา โดยอัตราการแลกเปลี่ยนก็คือ ข้าว 1 กระป๋อง แลกกับเกลือ 4 กระป๋อง ไปดวงแลกกันมา หากเปรียบเทียบกับการทำงานแล้ว การทำตาลได้เงินดีกว่ามาก และการทำตาลสามารถทำได้ทุกปี แต่การทำงานนั้นทำไม่ได้ทุกปี บางปีทำนาไม่ได้ผลผลิตเลย ข้าวเสียหายหมดเพราะแล้งมาก ดังนั้นเงินที่ใช้จ่ายภายในครอบครัว ส่งให้ลูกเรียนหนังสือ และซื้อข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ก็มาจากเงินที่ขายน้ำตาลได้ทั้งสิ้น

สมัยนั้นการขายน้ำตาล สำหรับคนที่มีเรือเป็นของตนเอง ก็ให้นำน้ำตาลบรรทุกใส่เรือแล้วล่องเรือไปขายเองโดยที่ไม่ผ่านพ่อค้าชาวจีน ส่วนมากจะล่องเรือไปขายน้ำตาลที่อัมพวาและชาลัดบก็จะซื้อข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ นำมาขายภายในหมู่บ้านอีกด้วย แต่สำหรับคนที่ไม่มีเรือเป็นของตนเอง ก็จะต้องเดินหบน้ำตาลจากบ้านไปขายที่หัวสะพาน ซึ่งจะมีพ่อค้าชาวจีนล่องเรือมารับซื้อน้ำตาลอยู่แล้ว สมัยนั้นที่หัวสะพานเป็นตลาดรับซื้อน้ำตาลที่คึกคักมาก

พอมีถนนเข้ามาภายในหมู่บ้าน ช่วงแรกๆ นางพุดก็ยังเดินหบน้ำตาลไปขายที่หัวสะพาน แต่ในช่วงหลังก็เริ่มมีพ่อค้าแม่ค้าเดินทางเข้ามารับซื้อน้ำตาลถึงที่บ้าน ก็เลยมีเวลาทำน้ำตาลได้มากขึ้นและไม่ต้องกังวลเรื่องที่จะต้องเดินหบน้ำตาลไปขายอีก พอทำน้ำตาลได้มากขึ้นก็เก็บเงินได้มากขึ้น มีเงินซื้ออุปกรณ์ทำน้ำตาลเป็นของตนเอง อย่างเช่น กระทะใบบัว ที่ซื้อได้ที่หัวสะพาน ส่วนเตาเคียวน้ำตาลนั้นก็ก็เป็นของตนเองแล้ว ตอนนั้นจึงไม่ต้องไปขอใช้เตาเคียวน้ำตาลรวมกันกับครอบครัวอื่นอีก ดังนั้นพอนายสุขปีนขึ้นต้นตาลโตนดไปถอดกระบะบอกตาลลงมาแล้วก็จะหอบกระบะบอกตาลที่มีน้ำตาลใส่อยู่เต็มกระบะบอกมาเคียวน้ำตาลที่บ้านได้เลย

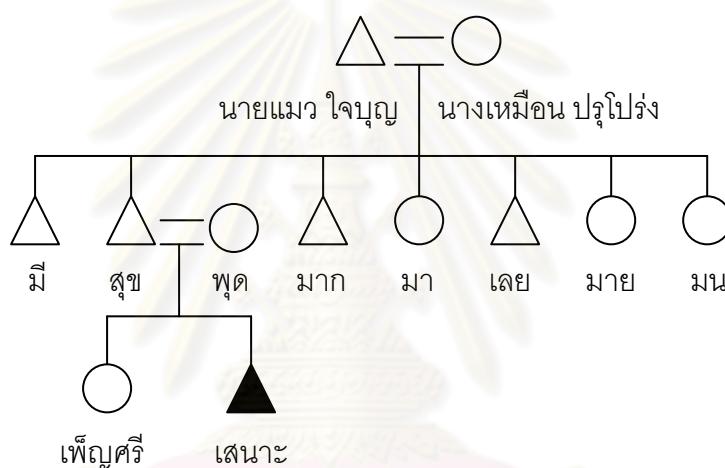
ปัจจุบันนี้นางพุดและนายสุข ใจบุญ ก็ยังคงประกอบอาชีพทำตาลโตนดไปพร้อมๆ กับการทำนา ตอนนี้อยายพื้นที่นาออกไปได้มากขึ้น จากเดิมนั้น มีที่นา จำนวน 2 ไร่ 2 งาน ในตอนนี้มีที่นาจำนวน 50 ไร่ เนื่องจากพุดมีคลองชลประทานส่งน้ำมา ทำให้มีน้ำเพียงพอในการทำนา ก็ไม่ต้องรอน้ำฝนเพียงอย่างเดียวเหมือนกับสมัยก่อนนี้ที่ยังไม่มีคลองชลประทาน ซึ่งถ้าปีใดฝนตกน้อย น้ำไม่ค่อยมีก็จะทำนาไม่ได้ ต้องทำตาลเพียงอย่างเดียว พุดมีน้ำจากคลองชลประทานส่งมาก็เริ่ม

ขยายพื้นที่นาออกไปและนำต้นตาลโตนดไปปลูกไว้ตามคันนาด้วยจะได้ไม่ต้องไปเช่าต้นตาลโตนด
ตอนนี้ต้นตาลโตนดก็สามารถให้ผลผลิตได้แล้ว

สำหรับการทำตาลในปัจจุบันนี้ก็ยังคงทำเหมือนเมื่อก่อน ทั้งวิธีการและอุปกรณ์ก็ไม่ได้มี
การเปลี่ยนแปลงไป แต่ที่เปลี่ยนก็คงจะเป็นเรื่องต้นทุนที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากป่าเริ่มหมดไป ไม้ไผ่
ก็หายากขึ้น ต้องซื้อไม้ไผ่มาทำพะองและทำกระบอกลดตาล

ผู้ให้ข่าวสำคัญ คนที่ 7 นายเสนาะ ใจบุญ

ภาพที่ 13 แผนผังเครือญาติของ นายเสนาะ ใจบุญ

นายเสนาะ ใจบุญ อายุ 44 ปี เป็นรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทาน และเป็น
ผู้ร่วมก่อตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตาลโตนดบ้านดงห้วยหลวง ประกอบอาชีพทำตาลโตนดมาตั้งแต่
อายุ 10 ปี จนกระทั่งถึงปัจจุบัน

นายเสนาะ ใจบุญ ได้กล่าวถึง การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านในสมัยก่อนว่า คนที่ชาวบ้านจะ
เลือกให้มาเป็นผู้ใหญ่หรือผู้ใหญ่บ้านนั้นจะต้องมีคุณสมบัติ คือ จะต้องเป็นคนที่ชาวบ้านสามารถ
พึ่งพาอาศัยได้ โดยจะต้องเป็นคนที่มาตั้งรกรากอยู่ที่หมู่บ้านนี้มานาน มีความพร้อมทางด้านฐานะ
หรือมีฐานะดี การดูว่าใครมีฐานะดีนั้นจะดูจากการเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนดมานาน เป็น
เจ้าของต้นตาลโตนดจำนวนมากและเป็นเจ้าของเตาตาลจำนวนมาก ซึ่งคนที่มีคุณสมบัติดังกล่าว
ภายในหมู่บ้านก็คือ ลูกๆ หลานๆ ของเจ๊กแวง แซ่จิว นั่นเอง เพราะเจ๊กแวง แซ่จิว เป็นผู้ที่เข้ามา

ตั้งรกรากอยู่ที่หมู่บ้านนี้มานานและเป็นคนที่นำต้นตาลโตนดมาปลูกในพื้นที่นี้เป็นคนแรก จึงเป็น
 เจ้าของต้นตาลโตนดจำนวนมาก และลูกๆ หลานๆ ของเจ๊กแว้งก็ประกอบอาชีพทำตาลโตนดกัน
 ทุกคน ประกอบกับมีความพร้อมทางด้านฐานะ สามารถช่วยเหลือชาวบ้านได้ จึงทำให้ชาวบ้าน
 เลือกลูกๆ หลานๆ ของเจ๊กแว้ง แซ่จิว มาเป็นผู้นำหรือผู้ใหญ่บ้าน โดยผู้ใหญ่บ้านคนแรกนั้นเป็น
 หลานเขยของเจ๊กแว้ง แซ่จิว คือ นายอิน ประสารต์ และผู้ใหญ่บ้านคนต่อมาก็คือ ลูกของ
 นายอิน ประสารต์ คือ นายพร ประสารต์ และ นายมงคล ประสารต์ ซึ่งเป็นหลานของเจ๊กแว้ง แซ่จิว

นายเสนาะ ใจบุญ ได้กล่าวถึง ความสำคัญของเตาตาล ไว้ว่า เตาตาล เป็นการแบ่งกลุ่ม
 กันของชาวบ้านเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม สำหรับผู้ที่ไม่มีเตาเคียวน้ำตาลโตนดเป็น
 ของตนเอง ภายใน 1 เตาตาล จะประกอบด้วย เจ้าเตาตาล ซึ่งเป็นเจ้าของเตาเคียวน้ำตาลจำนวน
 1 คน และลูกเตาจำนวนหนึ่ง ซึ่งก็คือ ครอบครัวหลายครอบครัวมารวมกลุ่มกัน มีการแบ่งแรงงาน
 กันหรือการช่วยเหลือแรงงานกัน เพื่อช่วยกันเคียวน้ำตาล เมื่อมีการมาอยู่รวมกันและใช้เตาเคียว
 น้ำตาลร่วมกันจึงต้องมีการตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นมาเพื่อให้ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้ โดยที่ไม่มีใครได้
 เปรียบหรือเสียเปรียบกัน ใครที่ทำมากก็จะได้มาก ส่วนใครที่ทำน้อยก็จะได้น้อย ซึ่งการอยู่รวมกัน
 ในเตาตาลจะมีการติดแรงแงและการใช้แรงแงกัน

อย่างเช่น เคียวน้ำตาลเตานี้ มีลูกเตา จำนวน 6 คน วันนี้นาย ก ได้เป็นผู้เคียวน้ำตาล
 หมายถึง น้ำตาลที่เคียวได้ในวันนี้จนกระทั่งเป็นน้ำตาลปึกหรือน้ำตาลปีบนั้นก็จะเป็นของ นาย ก
 ทั้งหมด ที่เหลืออีก 5 คนนั้น ไม่ได้เคียวน้ำตาล แต่ก็ได้นำน้ำตาลใสมาให้นาย ก เคียวด้วย ซึ่งนาย
 ก จะต้องจดไว้ว่า ใน 5 คนนี้ให้นำน้ำตาลใสมาให้คนละเท่าไร เพื่อจะได้นำมาใช้ให้ในครั้งต่อไป
 วิธีการใช้ให้ก็คือ ถ้าหากวันนี้เป็นวันเคียวน้ำตาลของนาย ข เมื่อวานนี้นาย ข นำน้ำตาลใสมาให้
 นาย ก จำนวน 15 กระบอก วันนี้ นาย ก จะต้องนำน้ำตาลใสมาให้นาย ข เคียวจำนวน 15
 กระบอก ถือเป็นการใช้ให้ แต่ถ้าหากนาย ก นำน้ำตาลใสมาให้นาย ข จำนวน 25 กระบอก
 เป็นการใช้ให้จำนวน 15 กระบอก และเกินมาจำนวน 10 กระบอก เมื่อถึงคราวที่นาย ก เคียว
 น้ำตาลอีกครั้ง นาย ข จะต้องนำน้ำตาลใสมาให้ นาย ก จำนวน 10 กระบอก ก็จะมีการติดแรงแงและการ
 ใช้ให้วนเวียนอยู่เช่นนี้จนหมดฤดูกาลทำตาล โดยที่เจ้าเตาจะได้น้ำตาลส่วนแบ่งจากลูกเตาเป็นค่า
 ใช้เตาเคียวน้ำตาลหรืออาจใช้ให้เป็นเงินก็ได้แล้วแต่จะตกลงกัน

ความสัมพันธ์แบบเจ้าเตาและลูกเตาที่เกิดขึ้นนี้ได้ทำให้ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกัน มีการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งการช่วยเหลือกันนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่เรื่องของการเคี้ยวน้ำตาลเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงเรื่องอื่นๆ ด้วย เช่น เมื่อมีโจรเข้ามาขโมยทรัพย์สินที่บ้านใด เจ้าเตาและชาวบ้านที่อยู่ร่วมเตาเดียวกับบ้านนั้นก็มาช่วยกันติดตามโจร เนื่องจากในสมัยนั้นเจ้าหน้าที่ของทางราชการเข้ามาดูแลได้ไม่ทั่วถึง เพราะพื้นที่นี้อยู่ห่างไกล เดินทางเข้ามาก็ลำบาก เนื่องจากไม่มีถนนใช้ ดังนั้นชาวบ้านจึงต้องช่วยดูแลกันเอง การช่วยเหลือกันภายในเตานี้ยังรวมไปถึงเรื่องของทรัพย์สินเงินทองอีกด้วย

ต่อมาเมื่อมีถนนเข้ามาภายในหมู่บ้าน ก็ได้ทำให้การเดินทางมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น ส่งผลดีต่อการผลิตน้ำตาล เนื่องจากได้ทำให้พ่อค้าแม่ค้าสามารถเดินทางเข้ามาซื้อน้ำตาลได้ถึงที่บ้าน ทำให้มีเวลาผลิตน้ำตาลได้มากขึ้นและมีรายได้เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ประกอบกับพ่อค้าแม่ค้าได้มีการสั่งน้ำตาลไว้ล่วงหน้า ทำให้ไม่ต้องไปกังวลว่าเมื่อผลิตน้ำตาลออกมาแล้วจะมีตลาดรองรับหรือไม่และจะนำไปขายที่ไหน ทำให้มีรายได้ที่แน่นอนมากขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถซื้ออุปกรณ์การทำตาลต่างๆ และมีเตาเคี้ยวน้ำตาลเป็นของตนเอง ตอนนี้ก็ไม่จำเป็นต้องไปขอใช้เตาเคี้ยวน้ำตาลร่วมกับคนอื่นอีก จึงไม่ต้องไปเป็นลูกเตาอีกแล้ว ในขณะนี้เองที่ความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไป ต่างคนก็ต่างมีเตาเคี้ยวน้ำตาลเป็นของตนเอง การทำตาลก็ทำกันภายในครอบครัวของตนเอง จึงไม่ได้มีการมารวมกลุ่มกันเหมือนเมื่อก่อนนี้อีก ตอนนี้ก็ไม่มีใครเป็นเจ้าของเตาและไม่มีใครเป็นลูกเตาอีกต่อไป

ตอนที่มียถนนเข้ามาส่งผลดีต่อการผลิตน้ำตาลมาก ทำให้ชาวบ้านมีการผลิตน้ำตาลกันมากขึ้น แต่พอมียคลองชลประทานเข้ามาทำให้ชาวบ้านมีทางเลือกในการประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้น จากเดิมที่ชาวบ้านมีการทำตาลควบคู่ไปกับการทำนา โดยที่จะทำตาลเป็นอาชีพหลัก แต่ตอนนี้ชาวบ้านบางส่วนก็หันไปทำนาเพียงอย่างเดียวเพิ่มมากขึ้น เพราะมีน้ำมากพอในการทำนา ส่งผลให้มีผู้ประกอบอาชีพทำตาลโดนลดน้อยลงไปจากเดิมมาก ประกอบกับการทำนาเหนื่อยน้อยกว่าการทำตาลมาก เพราะการทำนาไม่ต้องทำทุกวัน แต่จะทำในช่วงแรกๆ ที่จะต้องมีการไถทำเทือก 15 วัน เท่านั้น หลังจากนั้นแค่คอยมาดูแลรักษา แต่การทำตาลจะต้องทำทุกวันจนกว่าจะหมดฤดูกาลทำตาล เพราะเมื่อปาดหน้าตาลไปแล้วก็ต้องนำกระบอกล้างไปรองน้ำตาล เมื่อได้น้ำตาลเต็มกระบอกล้างแล้วก็ต้องถอดกระบอกล้างและนำกระบอกล้างไปรองแทน ซึ่งถ้าปล่อยให้ น้ำตาลเต็มกระบอกล้างแล้วไม่นำกระบอกล้างมารอง ก็จะทำให้วังตาลหรือปลีตาลมีการแช่น้ำตาล

อยู่เช่นนั้น จะทำให้วงตาลหรือปลีตาลเสีย น้ำตาลก็จะเสียไปด้วย ซึ่งในช่วงที่นำกระบอกลใหม่ไป รongนี้จะต้องปาดหน้าตาลใหม่ทุกครั้ง เพราะถ้าไม่ปาดหน้าตาลใหม่ก็จะทำให้หน้าตาลเสีย ทำให้ น้ำตาลไม่ไหล ซึ่งต้องคอยสังเกตอยู่ตลอดและเมื่อได้น้ำตาลใสมาแล้ว ก็จะต้องนำไปเคียวให้หมด ภายในวันนั้น จะทิ้งค้างคืนไม่ได้ เพราะจะทำให้หน้าตาลเสีย ถ้าเปรียบเทียบกับการทำงานแล้ว การ ทำตาลมีขั้นตอนหลายอย่าง ต้องคอยพิถีพิถันและคอยสังเกตอยู่เสมอ แล้วก็เสี่ยงอันตรายมากอีก ด้วย ทำให้ชาวบ้านบางส่วนเลิกทำตาลและหันไปทำนาเพียงอย่างเดียวเพิ่มมากขึ้น

จากการที่ภายในหมู่บ้านมีผู้ประกอบการอาชีพทำตาลโดนลดน้อยลงมาก เมื่อเปรียบเทียบกับเมื่อก่อนนี้ที่มีการทำตาลโดนดกันทุกบ้าน จึงทำให้มีการรวมตัวกันของผู้ประกอบการอาชีพทำตาล โดนดเพื่อก่อตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขึ้น เนื่องจากกลัวว่าอาชีพทำตาลโดนดนี้จะสูญหายไปจาก หมู่บ้านและกลัวว่าภูมิปัญญาต่างๆ ที่บรรพบุรุษได้สร้างขึ้นและได้ถ่ายทอดวิธีการทำตาลโดนด ตลอดจนวิธีการสังเกตต้นตาลโดนดสืบต่อมาให้แก่ลูกๆ หลานๆ นั้นจะสูญหายไป ด้วย เนื่องจากผู้ ที่ประกอบการอาชีพทำตาลโดนดเริ่มหันไปประกอบการอาชีพอื่นกันมากขึ้น ทำให้ไม่มีการสืบทอดความรู้ ต่างๆ ที่เกี่ยวกับตาลโดนดต่อไปให้แก่คนรุ่นหลัง จึงทำให้มีผู้ประกอบการอาชีพทำตาลโดนดจำนวน 27 ครัวเรือนมารวมตัวกัน และจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตาลโดนดบ้านดงห้วยหลวงขึ้นในปี พ.ศ.2548 เพื่อต้องการให้อาชีพทำตาลโดนดภายในหมู่บ้านยังคงอยู่ต่อไป ตลอดจนมีการส่งเสริม และพัฒนาอาชีพทำตาลโดนด เพื่อให้ผู้ที่ประกอบการอาชีพทำตาลโดนดมีรายได้ที่แน่นอนมากยิ่งขึ้น เป็นการประกันราคาและยกระดับรายได้ของอาชีพนี้ให้เท่าเทียมกับอาชีพอื่นๆ เพื่อเป็นการจูงใจ ให้ผู้ที่ยังคงประกอบการอาชีพทำตาลโดนดอยู่นั้น มีการประกอบการอาชีพนี้ต่อไปโดยที่ไม่คิดเปลี่ยนไป ประกอบอาชีพอื่น

สำหรับทุนที่ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มนั้นมาจากการระดมหุ้นจากสมาชิกจำนวนหุ้นละ 10 บาท โดยที่สมาชิกต้องถือหุ้นอย่างน้อย 3 หุ้น แต่ไม่เกิน 100 หุ้น และมีระเบียบการดำเนินงาน กลุ่มตาลโดนดบ้านดงห้วยหลวงที่ให้คณะกรรมการดำเนินงานเป็นตัวแทนของกลุ่ม เพื่อทำหน้าที่ บริหารจัดการเงินทุนและจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานของกลุ่ม โดยทางกลุ่มได้มีการ กำหนดปริมาณในการส่งน้ำตาลโดนดของสมาชิกเข้ากลุ่มคนละไม่เกิน 15 กิโลกรัมต่อวันหรือ ตามมติที่ประชุมของกลุ่ม เพื่อป้องกันไม่ให้น้ำตาลโดนดที่ออกมามีมากเกินไปและทำให้หาตลาด รองรับไม่ทัน และเมื่อมีบุคคลมาติดต่อขอซื้อน้ำตาลโดนดจากสมาชิกรายใดรายหนึ่ง ให้สมาชิก ประสานงานกับทางกลุ่มเพื่อให้กลุ่มตกลงราคา ห้ามมิให้สมาชิกทำการซื้อขายกันเอง โดยจะต้อง

มีการซื้อในนามของกลุ่มเท่านั้น ส่วนการจัดสรรผลกำไรนั้นก็มีการประกันราคาให้แก่สมาชิกที่
นำน้ำตาลโตนดมาส่งให้แก่กลุ่มอยู่ที่ 30 บาทต่อกิโลกรัม ในส่วนที่ขายได้มากกว่า 30 บาท ให้นำ
เข้ากลุ่ม โดยจะแบ่งร้อยละ 80 เพื่อไว้ใช้ในการซื้อบรรจุภัณฑ์และซื้อวัสดุเพิ่มเติม ส่วนร้อยละ
20 ไว้ใช้ในการปันผลแก่สมาชิก ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตาลโตนดบ้านดงห้วยหลวงจะทำหน้าที่
คล้ายกับพ่อค้าคนกลางในอดีตที่รับซื้อน้ำตาลโตนดจากชาวบ้านแล้วนำมาขายต่อ จะต่างกันเพียง
แค่กำไรที่ได้จากการขายน้ำตาลโตนดนั้นจะนำเข้ากลุ่มเพื่อประโยชน์แก่สมาชิกต่อไป ซึ่งการมี
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตาลโตนดบ้านดงห้วยหลวงนั้นได้ทำให้ชาวบ้านได้กลับมารวมกันอีกครั้ง มีการ
กลับมาปรึกษาหารือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในการทำตาลโตนด: ศึกษากรณีหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ได้ทำการศึกษาจากประชากรที่ประกอบอาชีพทำตาลโตนดทั้งเพศชายและเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ประกอบกับศึกษาจากเอกสารจากสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากรนั้น ได้ศึกษาสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในการทำตาลโตนด ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ผลการศึกษาพบว่า ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในการทำตาลโตนดของประชากรหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง มิได้มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด ยังคงมีการสืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษไปสู่รุ่นลูกหลาน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในการทำตาลโตนดนั้น ได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

จากกรอบทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรมและทฤษฎีมานุษยวิทยาเศรษฐกิจ สามารถนำมาอธิบายสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในการทำตาลโตนดของประชากรหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมาจนถึงในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ซึ่งเป็นช่วงที่ยังมิได้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในการทำตาลโตนด ดังนี้

จากทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Ecology) ที่ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ มนุษย์ และเทคโนโลยีที่มนุษย์คิดค้นขึ้นมา เพื่อที่จะนำมาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาตินั้นๆ โดยทฤษฎีนี้จะใช้อธิบายถึงลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ โดยสภาพพื้นที่ของหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงนั้น เดิมทีสภาพเป็นป่ารกทึบ ในตอนนั้นประชากรในพื้นที่จึงต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในขณะนั้น คือ ประชากรได้มีการประกอบอาชีพหาของป่า ล่าสัตว์ และทำฟืนขาย ต่อมาได้มีการปรับเปลี่ยนสภาพพื้นที่จากป่ารกทึบกลายเป็นทุ่งนาและป่าตาลโตนด ประชากรภายในพื้นที่ก็

ได้มีการปรับตัว โดยการเปลี่ยนมาประกอบอาชีพทำนาและทำตาลโตนด ตลอดจนได้มีการรับวัฒนธรรมจากพื้นที่อื่นๆ ที่มีการประกอบอาชีพทำตาลโตนดมาก่อนเข้ามาใช้ภายในพื้นที่ นั่นคือระบบความสัมพันธ์แบบเจ้าเตาและลูกเตา ซึ่งเป็นวัฒนธรรมเฉพาะถิ่นที่ใช้กันในหมู่ของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนด เนื่องจากประชากรภายในพื้นที่ส่วนน้อยเท่านั้นที่เป็นเจ้าของทรัพยากรการผลิต แต่ประชากรส่วนใหญ่ภายในพื้นที่มิได้เป็นเจ้าของทรัพยากรการผลิต ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการนำระบบความสัมพันธ์แบบเจ้าเตาและลูกเตามาใช้ โดยลูกเตาจะมีการพึ่งพาอาศัยเจ้าเตาในเรื่องของทรัพยากรการผลิต ส่วนเจ้าเตาก็จะได้รับประโยชน์จากลูกเตาเป็นค่าเช่าหรือค่าตอบแทนในการมาขอให้ทรัพยากรการผลิต ตลอดจนได้ความจงรักภักดีและฐานอำนาจจากลูกเตาเป็นการตอบแทน ซึ่งระบบความสัมพันธ์แบบเจ้าเตาและลูกเตานั้น ได้ทำให้ความสัมพันธ์ภายในหมู่บ้านมีความแน่นอน เนื่องจากต้องมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันนั่นเอง

สำหรับทฤษฎีมานุษยวิทยาเศรษฐกิจ (Economic Anthropology) เป็นทฤษฎีที่ใช้อธิบายถึงวิธีการในดำรงชีพของมนุษย์ โดยที่จะมีการจัดระบบต่างๆ ขึ้น ทั้งในขั้นตอนของการผลิตที่จะมีการจัดเตรียมอุปกรณ์และวางแผนการผลิต ตลอดจนจะมีการแบ่งแรงงานการผลิตอย่างไรและเมื่อได้ผลผลิตแล้วจะมีการจัดสรรแบ่งปันผลผลิตอย่างไร ซึ่งในแต่ละสังคมก็จะมีข้อกำหนดกฎเกณฑ์ที่มีรายละเอียดปลีกย่อยที่แตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อม ตลอดจนถึงแนวทางสังคมและวัฒนธรรม แต่กิจกรรมทางเศรษฐกิจหลักๆ ที่เหมือนกันในทุกสังคมก็คือจะมีการผลิต การแจกจ่าย หรือการหมุนเวียนและการบริโภคนั่นเอง สำหรับการประกอบอาชีพทำตาลโตนดของประชากรในหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงนั้น เมื่อได้มีการจัดระบบความสัมพันธ์แบบเจ้าเตาและลูกเตาขึ้นแล้วก็ได้มีการจัดระบบในการเกี่ยวน้ำตาล ตลอดจนการแบ่งปันผลผลิต ดังนี้ ในเตาเกี่ยวน้ำตาล 1 เตา จะมีเจ้าเตา 1 คนและลูกเตาจำนวนหนึ่ง เจ้าเตาจะเป็นผู้จัดลำดับของลูกเตาในการเกี่ยวน้ำตาลในแต่ละครั้ง วิธีการคือ ถ้าหากเจ้าเตาเกี่ยวน้ำตาลเตานี้ มีลูกเตา จำนวน 6 คน วันนี้นาย ก ได้เป็นผู้เกี่ยวน้ำตาล หมายถึง น้ำตาลใสที่เกี่ยวได้ในวันนี้จนกระทั่งกลายเป็นน้ำตาลปึกหรือน้ำตาลปีบนั้นก็จะเป็นของนาย ก ทั้งหมด ที่เหลืออีก 5 คนนั้น ไม่ได้เกี่ยวน้ำตาล แต่ก็ได้นำน้ำตาลใสมาให้นาย ก เกี่ยวด้วย ซึ่งนาย ก จะต้องจัดไว้ว่า ใน 5 คนนี้น้ำตาลใสมาให้คนละเท่าไร เพื่อจะได้นำมาใช้ให้ในครั้งต่อไป วิธีการใช้ให้ก็คือ ถ้าหากวันนี้เป็นวันเกี่ยวน้ำตาลของนาย ข เมื่อวานนี้นาย ข นำน้ำตาลใสมาให้นาย ก จำนวน 15 กระบอก วันนี้นาย ก จะต้องนำน้ำตาลใสมาให้นาย ข เกี่ยวจำนวน 15 กระบอก ถือเป็นการใช้ให้ แต่ถ้าหากนาย ก นำน้ำตาลใสมาให้นาย ข จำนวน 25 กระบอก เป็นการให้ให้จำนวน 15 กระบอก เกินมาจำนวน 10 กระบอก เมื่อถึงคราวที่นาย ก

เคี้ยวน้ำตาลอีกครั้ง นาย ข จะต้องนำน้ำตาลใสมาใช้ นาย ก จำนวน 10 กระบอ ก ก็จะมีการติดและการใช้ให้วนเวียนอยู่เช่นนี้จนหมดฤดูกาลทำตาล โดยที่เจ้าเตาจะได้รับน้ำตาลเป็นส่วนแบ่งจากลูกเตาเป็นค่าใช้เตาเคี้ยวน้ำตาลหรืออาจใช้ให้เป็นเงินก็ได้แล้วแต่จะตกลงกัน เมื่อได้ผลผลิตมาแล้วจะมีการนำน้ำตาลไปขายหรือนำน้ำตาลที่ได้ไปแลกข้าวสารหรือแลกเกลือ อัตราการแลกเปลี่ยนก็ขึ้นอยู่กับราคาของตลาดขณะนั้นว่าข้าวสาร เกลือ และน้ำตาล มีราคาถูกหรือแพงอย่างไร

และทฤษฎีความทันสมัย (Modernization Theory) ที่สามารถนำมาอธิบายสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในการทำตาลโตนดของประชากรหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งเป็นช่วงที่สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในการทำตาลโตนดของประชากรหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไป ดังนี้

ผู้ประกอบการอาชีพทำตาลโตนดที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงในการทำตาลโตนด ตลอดจนสภาพสังคมและวัฒนธรรมในการทำตาลโตนด เมื่อมีความทันสมัยต่างๆ เข้ามาภายในพื้นที่ ได้แก่ การคมนาคม การชลประทาน และระบบราชการ โดยสามารถแบ่งได้ดังนี้

การคมนาคม

การคมนาคม ได้แก่ ถนน นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำตาลโตนด ตลอดจนทำให้สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในการทำตาลโตนดเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากเมื่อมีถนนจึงทำให้เกิดความสะดวกสบายในการนำน้ำตาลโตนดออกมาขาย และทำให้มีพ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อน้ำตาลโตนดถึงภายในหมู่บ้าน

จากเดิมที่ยังไม่มีถนนนั้น เมื่อชาวบ้านทำน้ำตาลโตนดได้แล้วก็ต้องเดินหามน้ำตาลมาขายให้พ่อค้าชาวจีนที่ทำเรือวัดจันทารามและที่ตลาดรับซื้อน้ำตาลที่หัวสะพาน ซึ่งเป็นทางผ่านไปยังอัมพวา ซึ่งถ้าหากพ่อค้าชาวจีนรับซื้อน้ำตาลไปครบจำนวนแล้ว ผู้ที่หามน้ำตาลมาขายที่หลังก็ไม่สามารถขายน้ำตาลได้ ต้องรอกจนกว่าจะมีเรือพ่อค้าชาวจีนลำใหม่เข้ามารับซื้อ ซึ่งก็ไม่แน่นอนว่าจะมาวันไหนอีก จึงทำให้มีรายได้ไม่แน่นอน ในสมัยนั้นจึงต้องพึ่งพาอาศัยเจ้าเตาในเรื่องของทรัพย์สินเงินทองจนเกิดเป็นบุญคุณ และด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้ระบบความสัมพันธ์แบบเจ้าเตาและลูกเตา มีความเข้มแข็งเรื่อยมา

จนกระทั่งภายในหมู่บ้านได้มีถนนสายแรกขึ้นในปี พ.ศ.2507 ได้ทำให้การเดินทางมีความสะดวกมากขึ้น ทำให้พ่อค้าคนกลางสามารถเข้ามาติดต่อขอซื้อน้ำตาลโตนดได้ถึงภายในหมู่บ้าน และมีการส่งทำน้ำตาลโตนดล่องหน้าเป็นจำนวนมาก เนื่องจากภายในพื้นที่อื่นๆ นั้นมีจำนวนต้นตาลโตนดลดน้อยลงจากการถูกโค่นเพื่อปรับพื้นที่ทำการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ จึงทำให้มีปริมาณการผลิตน้ำตาลโตนดลดน้อยลงตามไปด้วย แต่สำหรับพื้นที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงนั้นยังคงมีต้นตาลโตนดอยู่เป็นจำนวนมากจึงทำให้สามารถผลิตน้ำตาลโตนดได้ในปริมาณมาก พ่อค้าคนกลางจึงมีการส่งทำน้ำตาลโตนดล่องหน้าจากชาวบ้านภายในพื้นที่นี้เป็นจำนวนมากเพื่อนำไปกักตุนไว้ขายทำกำไร ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำตาลโตนด คือ ทำให้ชาวบ้านมีการทำน้ำตาลโตนดกันมากขึ้นและมีรายได้ที่แน่นอนมากขึ้น จนกระทั่งเริ่มมีฐานะที่ดี สามารถสร้างโรงเคี้ยวน้ำตาลและเตาเคี้ยวน้ำตาล ตลอดจนสามารถจัดซื้ออุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการเคี้ยวน้ำตาลเป็นของตนเองได้ โดยที่ไม่ต้องมีการพึ่งพาอาศัยเจ้าเตาอีก ต่างคนก็ต่างทำน้ำตาลที่บ้านของตนเอง ไม่ต้องมาขอใช้เตาเคี้ยวน้ำตาลของเจ้าเตาอีกต่อไป และในช่วงนี้เองที่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในการทำตาลโตนด คือ เมื่อชาวบ้านมีการประกอบอาชีพทำตาลโตนดเพิ่มมากขึ้น ก็ส่งผลให้ชาวบ้านมีรายได้มากขึ้นและมีฐานะที่ดีขึ้น สามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้ เมื่อชาวบ้านไม่ต้องมีการพึ่งพาเจ้าเตาแล้วนั้น ก็ทำให้ไม่ต้องเข้ามาอยู่ในระบบความสัมพันธ์แบบเจ้าเตาและลูกเตาอีกต่อไป จึงทำให้ระบบความสัมพันธ์แบบเจ้าเตาและลูกเตาค่อยๆ หดความสำคัญลงและหายไปจากหมู่บ้านในที่สุด ซึ่งในขณะที่ชาวบ้านมีการประกอบอาชีพทำตาลโตนดเพิ่มมากขึ้นนั้น ก็ได้ส่งผลให้มีการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาชีพทำตาลโตนด ได้แก่ พิธีแรกตาลและพิธีปิดฤดูกาลทำตาลเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

การชลประทาน

การชลประทาน นับเป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำตาลโตนด ตลอดจนทำให้สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในการทำตาลโตนดเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากสภาพพื้นที่ของหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงนั้นเป็นพื้นที่ที่มีความแห้งแล้ง ต้องอาศัยน้ำฝนในการทำนา ซึ่งทำให้ชาวบ้านทำนาได้เพียงปีละ 1 ครั้ง คือ นาปี ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนพฤศจิกายน แต่ไม่สามารถทำนาปรังในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายนได้ เนื่องจากมีน้ำไม่เพียงพอในการทำนา เพราะในหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงนั้นไม่มีคลองชลประทานส่งน้ำมาภายในพื้นที่ แต่ในช่วงที่พื้นที่อื่นเริ่มมีการทำนาปรังกันนั้น ก็จะเป็นช่วงที่ต้นตาลโตนดให้ผลผลิตพอดี จึงทำให้ชาวบ้านมีการประกอบอาชีพทำตาลโตนดกันเป็นจำนวนมาก

แต่เมื่อมีโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาราชบุรีฝั่งขวา ที่มีการจัดสรรน้ำเข้ามาภายในพื้นที่ หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ในปี พ.ศ.2536 - 2537 และต่อมาได้มีการขยายโครงการชลประทาน ขนาดกลางเข้ามาภายในพื้นที่ คือ โครงการสูบน้ำไร้สะท้อน-ไรโคก ในปี พ.ศ.2541 ได้ทำให้ภายใน พื้นที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง มีน้ำใช้ตลอดปี ในช่วงนี้เองได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำ ตาลโตนขึ้น เนื่องจากเมื่อมีน้ำเพียงพอ ชาวบ้านได้มีการทำนา 2 ครั้ง คือ นาปีและนาปรัง ซึ่งได้ ส่งผลกระทบต่อต้นตาลโตนโดยตรง คือ ต้นตาลโตนต้องมีการแช่น้ำตลอดทั้งปี ทำให้รากขาด อากาศและชะงักการเจริญเติบโต ยอดตาลเหลือง ใบร่วง และไม่ผลิตน้ำตาลอีกต่อไป ในขณะที่ ลำต้นเริ่มไม่แข็งแรง ขณะที่ปีนลำต้นอาจหักลงมาได้ ยิ่งเป็นอันตรายต่อคนปีน ลักษณะตาล ดังกล่าวนี้ เรียกว่า ตาลแห้ง เมื่อภายในพื้นที่เริ่มมีตาลแห้งเพิ่มมากขึ้น ทำให้ต้นตาลโตนที่ สามารถให้ผลผลิตหรือให้น้ำตาลได้นั้นมีจำนวนน้อยลง ส่งผลให้มีการประกอบอาชีพทำตาลโตนด น้อยลงตามไปด้วย และเมื่อชาวบ้านภายในพื้นที่มีการประกอบอาชีพทำตาลโตนดน้อยลง ก็ได้ ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมและวัฒนธรรม คือ ได้มีการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่ เกี่ยวข้องกับการทำตาลโตน ได้แก่ พิธีแรกตาลและพิธีปิดฤดูกาลทำตาลลดน้อยลงตามไปด้วย

ระบบราชการ

ระบบราชการ ได้แก่ สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านลาดที่ได้มีการเข้ามาจัดตั้งศูนย์ข้าว ชุมชนตำบลบ้านทานขึ้นในปี พ.ศ.2545 โดยการสนับสนุนของกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อเป็น ศูนย์กลางในการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวภายในชุมชน ตลอดจนมีการส่งเสริม การผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีให้แก่ชุมชน ซึ่งจะมีนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรจาก สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านลาดคอยให้คำปรึกษาแก่ชาวบ้านในการทำนาโดยเฉพาะ ซึ่งการมี ศูนย์ข้าวชุมชนนี้เองได้ทำให้มีการแจกจ่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวให้แก่ชาวบ้าน และมีการถ่ายทอดความรู้ ให้แก่ชาวบ้านในการทำนาเพื่อให้ได้ผลดีมากยิ่งขึ้น ซึ่งการเข้ามาของศูนย์ข้าวชุมชนเพื่อสนับสนุน ให้ชาวบ้านมีการทำนานั้น เป็นช่วงที่ภายในหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงมีระบบชลประทานเข้ามาพอดี ชาวบ้านจึงให้ความสำคัญกับการทำนามากยิ่งขึ้น ในช่วงนี้เองที่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำ ตาลโตน คือ ทำให้มีการประกอบอาชีพทำตาลโตนลดน้อยลง และได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง ทางสังคมและวัฒนธรรม คือ เมื่อมีการประกอบอาชีพทำตาลโตนลดน้อยลง ได้ทำให้มีการ ประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำตาลโตน ได้แก่ พิธีแรกตาลและพิธีปิดฤดูกาลทำ ตาลลดน้อยลงตามไปด้วย

การเปลี่ยนแปลงในการทำตาลโตนดภายในพื้นที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง จากเดิมที่มีผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดเป็นจำนวนมากนั้น ปัจจุบันนี้ได้มีผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดลดน้อยลง ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดที่มีการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำตาลโตนด ได้แก่ พิธีแรกตาลและพิธีปิดฤดูกาลทำตาลลดน้อยลงนั้น ส่งผลให้ผู้ที่ยังคงประกอบอาชีพทำตาลโตนดจำนวนหนึ่งมีการปรับตัว โดยมีการรวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนตาลโตนดบ้านดงห้วยหลวง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์และพัฒนาอาชีพทำตาลโตนด ตลอดจนความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำตาลโตนด ได้แก่ พิธีแรกตาลและพิธีปิดฤดูกาลทำตาลไว้ให้คงอยู่ภายในพื้นที่ต่อไป

ตารางที่ 9 แสดงการเปลี่ยนแปลงในการทำตาลโตนด ตลอดจนสภาพสังคมและวัฒนธรรมในการทำตาลโตนด เมื่อมีความทันสมัยเข้ามา

ความทันสมัย	การเปลี่ยนแปลงในการทำตาลโตนด	การเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในการทำตาลโตนด
การคมนาคม ได้แก่ ถนน	มีการทำตาลโตนดกันมากขึ้น และมีฐานะดีขึ้น	ระบบความสัมพันธ์แบบเจ้าเตาและลูกเตาค่อยๆ หดความสำคัญลง ในขณะที่มีการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำตาลโตนด ได้แก่ พิธีแรกตาลและพิธีปิดฤดูกาลทำตาลเพิ่มมากขึ้น
การชลประทาน	มีการทำตาลโตนดลดน้อยลง และมีการทำนาเพิ่มมากขึ้น	มีการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำตาลโตนด ได้แก่ พิธีแรกตาลและพิธีปิดฤดูกาลทำตาลลดน้อยลง
ระบบราชการ ได้แก่ สำนักงานเกษตรอำเภอ บ้านลาด ที่ได้มีการเข้ามาจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชน	มีการทำตาลโตนดลดน้อยลง และมีการทำนาเพิ่มมากขึ้น	มีการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำตาลโตนด ได้แก่ พิธีแรกตาลและพิธีปิดฤดูกาลทำตาลลดน้อยลง

สรุปแล้วความทันสมัย ได้แก่ การคมนาคม การชลประทาน และระบบราชการ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำตาลโตนด และความทันสมัยก็เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนด

อภิปรายผล

1. ความทันสมัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำตาลโตนดที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ การคมนาคม การชลประทาน และระบบราชการ ซึ่งจะแบ่งการเปลี่ยนแปลงออกเป็น 2 ช่วง คือ

ในช่วงแรก ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำตาลโตนด คือ การคมนาคม ได้แก่ ถนน ซึ่งส่งผลให้ประชากรหันมาประกอบอาชีพทำตาลโตนดเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเมื่อมีถนนสายแรกภายในหมู่บ้านในปี พ.ศ.2507 ได้ทำให้มีการคมนาคมที่สะดวก ส่งผลให้พ่อค้าคนกลางสามารถเดินทางเข้ามารับซื้อน้ำตาลโตนดได้ถึงภายในหมู่บ้านและได้มีการส่งทำน้ำตาลโตนดเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ประชากรหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงมีการประกอบอาชีพทำน้ำตาลโตนดกันมากขึ้น เนื่องจากมีรายได้ที่แน่นอนจากการสั่งซื้อของพ่อค้าคนกลางและทำให้มีฐานะดีขึ้น

ในช่วงที่สอง ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำตาลโตนด คือ การชลประทาน ที่มีการสร้างคลองชลประทานสายแรกภายในหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงในปี พ.ศ.2536 และระบบราชการ ได้แก่ การตั้งศูนย์ข้าวชุมชน ใน พ.ศ.2545 ซึ่งส่งผลให้ประชากรหันมาประกอบอาชีพทำตาลโตนดลดน้อยลงและมีการประกอบอาชีพทำนาเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากระบบชลประทานทำให้มีน้ำเพียงพอในการทำนาได้ตลอดทั้งปี ทั้งนาปีและนาปรัง และด้วยเหตุนี้เองได้ทำให้ต้นตาลโตนดมีการแช่น้ำตลอดปี จนกลายเป็นตาลแห้งและตายในที่สุด ทำให้ต้นตาลโตนดภายในพื้นที่ลดจำนวนลง ส่งผลให้มีผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดลดลงด้วยเช่นกัน ประกอบกับมีการส่งเสริมการปลูกข้าวจากศูนย์ข้าวชุมชน ได้ทำให้ประชากรหันมาประกอบอาชีพทำนาเพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 10 แสดงการเปลี่ยนแปลงในการทำตาลโตนด

ความทันสมัย	การทำตาลโตนดในช่วง พ.ศ. 2489 – พ.ศ. 2530	การทำตาลโตนดในช่วง พ.ศ. 2530 – พ.ศ. 2553
การคมนาคม ได้แก่ ถนน	มีการทำตาลโตนดเพิ่มมากขึ้น	-
การชลประทาน	-	มีการทำตาลโตนดลดลง
ระบบราชการ	-	มีการทำตาลโตนดลดลง

สรุปแล้ว ความทันสมัย ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำตาลโตนด คือ ในช่วงแรกที่มีการคมนาคม ได้แก่ ถนนนั้น ได้ทำให้ประชากรหันมาประกอบอาชีพทำตาลโตนดเพิ่มมากขึ้น แต่ในช่วงหลังที่มีระบบชลประทานและระบบราชการ ได้แก่ ศูนย์ข้าวชุมชนนั้น กลับทำให้ประชากรมีการประกอบอาชีพทำตาลโตนดลดน้อยลง

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดที่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี คือ ความทันสมัย ได้แก่ การคมนาคม การชลประทาน และระบบราชการ ซึ่งแบ่งการเปลี่ยนแปลงออกเป็น 2 ช่วง คือ

ช่วงแรก การคมนาคม ได้แก่ ถนน ที่ได้มีการสร้างถนนสายแรกขึ้นภายในหมู่บ้านใน พ.ศ. 2507 นั้นเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนด โดยทำให้ระบบความสัมพันธ์แบบเจ้าเตาและลูกเตาสู่หายไปจากหมู่บ้าน เนื่องจากเมื่อมีถนนภายในหมู่บ้าน ทำให้การเดินทางสะดวก ส่งผลให้พ่อค้าคนกลางสามารถเดินทางเข้ามารับซื้อน้ำตาลโตนดได้ถึงภายในหมู่บ้าน และมีการสั่งทำน้ำตาลโตนดล่วงหน้าเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ประชากรมีการประกอบอาชีพทำน้ำตาลโตนดกันมากขึ้น เนื่องจากมีรายได้ที่แน่นอนจากการสั่งซื้อของพ่อค้าคนกลางและทำให้มีฐานะดีขึ้น ทำให้สามารถสร้างโรงเคี้ยวน้ำตาลและเตาเคี้ยวน้ำตาล ตลอดจนจัดซื้ออุปกรณ์ในการทำตาลต่างๆ เป็นของตนเอง โดยที่ไม่ต้องพึ่งพาเจ้าเตาอีกต่อไป ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้เจ้าเตาค่อยๆ หมดความสำคัญลง จนกระทั่งระบบความสัมพันธ์แบบเจ้าเตาและลูกเตาสู่หายไปจากหมู่บ้านในที่สุด

ช่วงที่สอง ระบบชลประทานและระบบราชการเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนด โดยทำให้ความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำตาลโตนด ได้แก่ การประกอบพิธีแรกตาลและพิธีปิดฤดูกาลทำตาลลดน้อยลง เนื่องจากเมื่อระบบชลประทาน คือ คลองชลประทานสายแรกเข้ามาภายในพื้นที่และสามารถจัดส่งน้ำให้ชาวบ้านได้ในปี พ.ศ. 2536 ส่งผลให้มีน้ำเพียงพอสามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง จึงทำให้ต้นตาลโตนดต้องแช่น้ำตลอดปีและยืนต้นตายเป็นจำนวนมาก เมื่อต้นตาลโตนดลดจำนวนลงก็ได้ส่งผลให้มีการประกอบอาชีพทำตาลโตนดลดลง ประกอบกับเมื่อมีระบบราชการเข้ามา คือ มีการตั้งศูนย์ข้าวชุมชนในปี พ.ศ. 2545 ที่ได้มีการส่งเสริมให้ประชากรมีการประกอบอาชีพทำนาเพิ่มมากขึ้นนั้น ก็ได้ส่งผลให้มีผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดลดจำนวนลงไปอีก เมื่อมีจำนวนผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดลดน้อยลง จึงทำให้มีการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำตาลโตนดลดน้อยลงไปด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 11 แสดงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนด

ความทันสมัย	การเปลี่ยนแปลงทางสังคม	การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม
การคมนาคม ได้แก่ ถนน	ระบบความสัมพันธ์แบบ เจ้าเตาและลูกเตาสูญหายไป	มีการประกอบพิธีแรกตาลและ พิธีปิดฤดูกาลทำตาลเพิ่มมากขึ้น
การชลประทาน	-	มีการประกอบพิธีแรกตาลและ พิธีปิดฤดูกาลทำตาลลดน้อยลง
ระบบราชการ	-	มีการประกอบแรกตาลและ พิธีปิดฤดูกาลทำตาลลดน้อยลง

สรุปแล้ว ความทันสมัย ได้แก่ การคมนาคม การชลประทาน และระบบราชการ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนด คือ ทำให้ระบบความสัมพันธ์แบบเจ้าเตาและลูกเตาสูญหายไป ตลอดจนทำให้ความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำตาลโตนด ได้แก่ การประกอบพิธีแรกตาลและพิธีปิดฤดูกาลทำตาลลดลง

3. การปรับตัวของผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดภายในหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น

เมื่อภายในพื้นที่ที่มีผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดลดน้อยลง และได้ส่งผลให้ความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำตาลโตนด ได้แก่ พิธีแรกตาลและพิธีปิดฤดูกาลทำตาลค่อยๆ สูญหายไปนั้น ได้มีผู้ที่ยังคงประกอบอาชีพทำตาลโตนดจำนวนหนึ่งซึ่งเห็นความสำคัญของอาชีพทำตาลโตนดได้มีการรวมตัวกัน เพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขึ้นใน พ.ศ.2548 มีชื่อกลุ่มว่า กลุ่มตาลโตนดบ้านดงห้วยหลวง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์และพัฒนาอาชีพทำตาลโตนด ตลอดจนความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำตาลโตนด ได้แก่ พิธีแรกตาลและพิธีปิดฤดูกาลทำตาลไว้ให้คงอยู่ภายในพื้นที่ ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตาลโตนดบ้านดงห้วยหลวงนั้น มีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 57 คน จากจำนวนผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดทั้งหมดภายในหมู่บ้านจำนวน 94 คน ทางกลุ่มได้จัดให้มีการเลือกคณะกรรมการบริหารกลุ่มจากสมาชิก ประกอบด้วย ประธาน 1 คน มีหน้าที่ควบคุมดูแลการบริหารงานทั่วไปของกลุ่ม รองประธาน 1 คน มีหน้าที่แทนประธาน เมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ เลขานุการ 1 คน ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยในการดำเนินงานติดต่อประสานงาน ติดตามดูแลการดำเนินงานร่วมกับประธานและคณะกรรมการ เภรัญญิก 1 คน มีหน้าที่รับผิดชอบการเงินและเงินทุนต่างๆ ของกลุ่ม และจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย และประชาสัมพันธ์ 1 คน โดยทางกลุ่มจะมีการจัดประชุมเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ทุนในการดำเนินงานของกลุ่มมาจากการระดมเงินทุนจากการถือหุ้นของสมาชิก จำนวนหุ้นละ 10 บาท ซึ่งสมาชิกจะต้องถือหุ้นอย่างน้อย 3 หุ้น แต่ไม่เกิน 100 หุ้น และการดำเนินงานของกลุ่มนั้น ได้มีการกำหนดปริมาณในการส่งน้ำตาลโตนดเข้ากลุ่ม คนละไม่เกิน 15 กิโลกรัมต่อวัน และเมื่อมีบุคคลมาติดต่อขอซื้อน้ำตาลโตนดจากสมาชิกรายใดรายหนึ่ง ให้สมาชิกประธานกลุ่มเพื่อให้กลุ่มตกลงราคา ไม่ให้สมาชิกทำการซื้อขายกันเอง ต้องซื้อในนามของกลุ่มเท่านั้น การจัดสรรผลกำไร จะมีการกำหนดประกันราคาให้แก่สมาชิกผู้ให้นำน้ำตาลโตนดมาส่งให้แก่กลุ่มอยู่ที่ 30 บาทต่อกิโลกรัม ในส่วนที่ขายได้มากกว่า 30 บาท ให้นำเข้ากลุ่มเพื่อไว้ใช้ในกิจกรรมอนุรักษ์และพัฒนา

อาชีพทำตาลโตนดและไว้ใช้ในการปั่นผลแก่สมาชิกร้อยละ 20 ซึ่งประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตาลโตนดบ้านดงห้วยหลวงนั้นมีบทบาทสำคัญในการติดต่อประสานงานกับทางภาครัฐ เพื่อให้เข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มและมีบทบาทสำคัญในการติดต่อหาตลาด เพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ตลอดจนกำหนดราคาและประกันราคาน้ำตาลโตนด ซึ่งการมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตาลโตนดบ้านดงห้วยหลวงขึ้นนั้นได้ทำให้ผู้ประกอบการอาชีพทำตาลโตนดมีหลักประกันในด้านของราคาและมีรายได้ที่แน่นอนมากยิ่งขึ้น จึงได้ทำให้ผู้ประกอบการอาชีพทำตาลโตนดภายในหมู่บ้านเริ่มเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกของกลุ่มมากขึ้นเรื่อยๆ และได้ทำให้ผู้ประกอบการอาชีพทำตาลโตนดที่คิดจะเลิกประกอบอาชีพทำตาลโตนดและหันไปประกอบอาชีพทำนาเพียงอย่างเดียววนั้น หันกลับมาประกอบอาชีพทำตาลโตนดต่อไป เมื่อทางกลุ่มมีจำนวนสมาชิกเพิ่มมากขึ้นก็ได้ทำให้ทางกลุ่มมีอำนาจในการต่อรองราคามากยิ่งขึ้น ส่งผลให้กลุ่มมีความมั่นคงและเข้มแข็ง และทางกลุ่มได้มีโครงการเพื่อที่จะจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการทำตาลโตนด ตลอดจนความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำตาลโตนด ได้แก่ พิธีแรกตาลและพิธีปิดฤดูกาลทำตาลไว้ให้คงอยู่ต่อไป ซึ่งโครงการดังกล่าวนี้ได้รับการสนับสนุนจากชาวบ้านภายในพื้นที่และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทาน

สรุปแล้ว ผู้ประกอบการอาชีพทำตาลโตนดมีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น คือผู้ประกอบการอาชีพทำตาลโตนดมีการรวมตัวกัน เพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์และพัฒนาอาชีพทำตาลโตนด ตลอดจนความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำตาลโตนด ได้แก่ พิธีแรกตาลและพิธีปิดฤดูกาลทำตาลไว้ให้คงอยู่ภายในพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัดและสำนักงานเกษตรอำเภอที่อยู่ภายในพื้นที่ ควรเข้ามาทำวิจัยเกี่ยวกับการทำตาลโตนด เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและอนุรักษ์อาชีพทำตาลโตนดต่อไป ตลอดจนเข้ามาร่วมมือกับชาวบ้าน เพื่อจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับอาชีพทำตาลโตนด โดยการทำให้เป็นแหล่งเรียนรู้และฝึกฝนอาชีพทำตาลโตนด มีการเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญในเรื่องต้นตาลโตนดมาให้ความรู้แก่ชาวบ้านหรือผู้สนใจ ตั้งแต่ลักษณะของต้นตาลโตนด วิธีการปลูก วิธีการดูแลรักษา วิธีการนำส่วนต่างๆ ของต้นตาลโตนดนำมาใช้ประโยชน์ ตลอดจนเชิญวิทยากรซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในการ

ทำน้ำตาลโตนดภายในห้องที่มาให้ความรู้และสาธิตวิธีการทำน้ำตาลโตนดให้แก่ชาวบ้าน หรือผู้สนใจ เพื่อให้อาชีพทำตาลโตนดยังคงอยู่ไม่สูญหายไป

2. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดทำคู่มือเกี่ยวกับตาลโตนด ที่รวบรวมเนื้อหา ตั้งแต่ลักษณะของต้นตาลโตนด วิธีการปลูก วิธีการดูแลรักษา วิธีการนำส่วนต่างๆ ของ ต้นตาลโตนดนำมาใช้ประโยชน์ และวิธีการทำน้ำตาลโตนด เพื่อนำไปเผยแพร่ ตลอดจนมีการจัดอบรมเพื่อให้ความรู้และมีการจัดสาธิตวิธีการทำน้ำตาลโตนดให้แก่ผู้สนใจ
3. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาร่วมมือกับผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดในการ พัฒนาบรรจุภัณฑ์ สำหรับใส่ผลิตภัณฑ์น้ำตาลโตนดให้สวยงาม เพื่อเพิ่มมูลค่าของ น้ำตาลโตนด ตลอดจนช่วยประชาสัมพันธ์และจัดหาตลาดในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ให้แก่ผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนด เพื่อให้ผู้ประกอบอาชีพทำตาลโตนดสามารถประกอบ อาชีพทำตาลโตนดเลี้ยงชีพต่อไปได้โดยที่ไม่ละทิ้งอาชีพนี้ไปประกอบอาชีพอื่น ซึ่งถือเป็นการช่วยอนุรักษ์และพัฒนาอาชีพทำตาลโตนดอีกวิธีหนึ่ง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรณีการ ศึกษาระดับสูง. การปรับตัวทางสังคมและเศรษฐกิจของชาวนา จากกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามประเพณีเข้าสู่กิจกรรมทางเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์: ศึกษากรณีหมู่บ้านดอนทราย อำเภอมะนัง จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- งามพิศ สัตย์สงวน. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์. ใน อารม สุทธศาสตร์ (บรรณาธิการ), รวมบทความสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, หน้า 5-22. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- งามพิศ สัตย์สงวน. วัฒนธรรมข่าวในสังคมไทย: การคงอยู่และการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ : เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด, 2545.
- จดหมายเหตุแห่งชาติ, กอ. ร.5 ค.14.2ก/19 “เรื่อง ภาชีน้ำตาลตะโหนด” 28 สิงหาคม ร.ศ.116 – 10 กรกฎาคม ร.ศ.119 (พ.ศ.2440- พ.ศ.2443)
- จดหมายเหตุแห่งชาติ, กอ. ร.5 ม.2.12ก/1 “ใบบอกเมืองเพชรบุรี” กันยายน ร.ศ.91-มีนาคม ร.ศ.104 (พ.ศ.2415 - พ.ศ.2428)
- จดหมายเหตุแห่งชาติ, กอ. ร.5 ม.2.14/94 “เรื่อง รายงานตรวจราชการหัวเมืองเพชรบุรีสมุทรสาคร” 16 ตุลาคม ร.ศ.117 (พ.ศ.2441)
- จดหมายเหตุแห่งชาติ, กอ. ร.5 ม.3.2/35 “เรื่อง แบ่ง อำเภอมืองเพชรบุรี เป็น 2 อำเภอ คือ อำเภอท่าช้าง อำเภอเมือง” 6-13 ธันวาคม พ.ศ.2458
- จดหมายเหตุแห่งชาติ, กอ. ร.5 ม.55/16 มณฑลราชบุรี “เรื่อง รายงานประจำปี ศก 117” (พ.ศ.2441)
- จดหมายเหตุแห่งชาติ, กอ. ร.5 ม.55/16 มณฑลราชบุรี “เรื่อง รายงานจัดการปกครองหัวเมือง ศก 117” (พ.ศ.2441)
- จรูญศักดิ์ ธรรมรักษ์. เอกสารวิชาการ เรื่อง ตาลเมืองเพชร. เพชรบุรี : เพชรภูมิการพิมพ์, 2550.
- จิรน้อย สีนทอง. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง: ศึกษากรณีตำบลบ้านกลาง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

- เจือจันทร์ ด่านสืบสกุล. ศึกษาการผลิตอาหารจากตาลโตนดของชาวบ้านอำเภอสังขละบุรี
จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา
มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2546.
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
2540.
- ชาติชาย มุกสง. ลึนกับพื้น(เฟื้อง): การเปลี่ยนแปลงประสบการณ์การรับรสและความทรงจำ
เกี่ยวกับ “ความหวาน” จากน้ำตาลพื้นบ้านสู่อุตสาหกรรม. ใน ภูมิปัญญาสุขภาพ:
ปฏิบัติการต่อรองของความรู้อันท้องถิ่น หน้า 211-269. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
(องค์การมหาชน), 2548.
- ญาณิ์ สรประไพ. การสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมชาวสวนจังหวัด
นนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชามานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2538.
- ณัฐประวีณ ศรีทรัพย์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมและการอ้างเอกลักษณ์ทาง
วัฒนธรรมของชาวมอญ: ศึกษากรณีชุมชนมอญบ้านลัดเกร็ด ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปาก
เกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชา
สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว. น้ำตาลวิถึของแผ่นดิน. ใน สุดาราส สุจฉายา (บรรณาธิการ), เพชรบุรี,
หน้า 58-63. กรุงเทพฯ : สารคดี, 2547.
- นียบวรรณ (ผลวัฒน์) วรรณศิริ. มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : เอ็กชเปอร์เน็ท,
2550.
- ประมาณ เทพสงเคราะห์ และ สันติภาพ กองกาญจนะ . การศึกษารูปแบบเตาเศรษฐกิจที่มีต่อการ
ทำอุตสาหกรรมขนาดย่อมของตาลโตนดในเขตพื้นที่ชนบทยากจน อำเภอสังขละบุรี
จังหวัดสงขลา. ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2531.
- ผจญจิตต์ อธิคมนันทะ. การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, 2549.
- พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน
, 2549.

- พระมาโนชญ์ โรจนศิริ (บุญมานิตย์). ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของเกษตรกรชาวสวนผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าว: กรณีศึกษาชาวสวนในเขตตำบลเมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2547.
- พระมหาประยุต แก่นทรัพย์. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตาลโตนดจังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551.
- มังกร เจริญผล. การทดลองสร้างยุทธศาสตร์การส่งเสริมตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มตาลโตนดบ้านดงห้วยหลวง ตำบลบ้านทาน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 2550.
- ยศ สันตสมบัติ. มนุษย์กับวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.
- เยาวลักษณ์ ศรีสุกใส. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม: ศึกษากรณี ชาวเลสงขลา อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- วิลาวัดย์ ฤดีศานต์. ทุ่งนา บ้านสวน และแหล่งตาลโตนดแห่งลุ่มน้ำเพชร. ใน สุดารยา สุขฉายา (บรรณาธิการ), เพชรบุรี, หน้า 84-85. กรุงเทพฯ : สารคดี, 2546.
- วีรพล มณีพงษ์. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชาวนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย: ศึกษากรณีบ้านกุดรังอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา (เน้นสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2531.
- ศตวรรษ อยู่อ่อน. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีทางการผลิตที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวนาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- สนธิ สมัครการ. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับพัฒนาการของสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2538.
- สุนทรภู่. นิราศสุนทรภู่ ของ สุนทรภู่. กรุงเทพฯ : องค์การค้ำของครุสภา, 2504.

สมชาย มีนุช . การทดลองสร้างยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ภูมิปัญญาทำตาลโตนดให้เป็นแหล่งเรียนรู้
ของชุมชน หมู่ที่ 5 บ้านไร่กว้าง ตำบลไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี.

วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒน
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 2550.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และสุวรรณ บัวทวน. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนสอง
แห่ง ในจังหวัดขอนแก่น หมู่บ้านอัมพวัน และหมู่บ้านคำแก่นคูณ. ภาควิชาสังคมศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2527.

ศาลารัฐบาลมณฑลราชบุรี. สมุทรราชบุรี พ.ศ.๒๕๖๘. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นท์ติ้ง
แอนด์พับลิชชิ่ง , 2550.

สุรัชย์ หวันแก้ว. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. สังคมและวัฒนธรรม, 155-157.

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

อดิศร เสมแย้ม. กระบวนการเปลี่ยนแปลงจากชุมชนชาวนาเป็นชุมชนชนเมือง: กรุงเทพมหานคร.

วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและ
มานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

อนุสรณ์ อุณโณ และคณะ. คนทำตาล : ประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ สำนึก และการเคลื่อนไหวทาง
สังคมและการเมืองของชาวสวนบางนางลี่. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ
วิจัย, 2552.

ภาษาอังกฤษ

Fox, James J. Harvest of the palm. The United States of America : Harvard University
Press , 1977.

Polanyi, Karl. Anthropology and economic theory. In Fried, Morton H.,(ed.), Readings in
Anthropology, pp 161-184. The United States of America : the Vail-Ballou Press,
1963.

Steward, Julian H. The concept and method of cultural ecology. In Fried, Morton
H.,(ed.), Readings in Anthropology, pp 81-93. The United States of America : the
Vail-Ballou Press, 1963.

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

สภาพทั่วไปของหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สภาพทั่วไปของหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง

ภาพที่ 14 สีแยกบ้านทาน บริเวณทางเข้าหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง

ภาพที่ 15 ถนนเข้าสู่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวงในช่วงแรก เป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก

ภาพที่ 16 ถนนภายในหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง

ภาพที่ 17 สี่แยกบ้านทาน ทางซ้ายเป็นร้านค้า ทางขวาเป็นศาลา อพป.

ภาพที่ 18 สภาพบ้านเรือนของชาวบ้าน

ภาพที่ 19 สภาพบ้านเรือนของชาวบ้าน

ภาพที่ 20 บ้านของผู้ให้ข่าวสำคัญ
นายสุข ใจบุญ นางพุด ใจบุญ และนายเสนาะ ใจบุญ

ภาพที่ 21 คลองชลประทานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาราชบุรีฝั่งขวา

ภาพที่ 22 โรงเรียนบ้านดงห้วยหลวง

ภาพที่ 23 คลองชลประทานโครงการสูบน้ำไร้ตะกอน-ไร้โคลน

ภาพที่ 24 บ้านของผู้ใหญ่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง

ภาพที่ 25 ต้นตาลโตนดบริเวณบ้านของผู้ใหญ่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง

ภาพที่ 26 ผู้ให้ข่าวสำคัญ คือ ผู้ใหญ่หมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง นายมงคล ประสาทร์
ลูกหลานของเจ๊กแว้ง แซ่จิว

ภาพที่ 27 ผู้ให้ข่าวสำคัญ หลานของเจ๊กแว้ง แซ่จิว นางเทียม ประสาทร์ (คนกลาง)
ลูกของนางเทียม ประสาทร์ คือ น.ส.สมพงษ์ ประสาทร์ (ทางซ้าย)
และ น.ส.นภา ประสาทร์ (ทางขวา)

ภาพที่ 28 ผู้ให้ข่าวสำคัญ นางเสียม มั่งมี ลูกหลานของเจ๊กแว้ง แซ่จิว

ภาพที่ 29 สระเก็บน้ำบ้านดงห้วยหลวง ตัดภูเขาพระนอก ภูเขาพระใน

ภาพที่ 30 วัดจันทาราม

ภาพที่ 31 คลองบางจากหลังวัดจันทาราม

ภาคผนวก ข

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของต้นตาลโตนด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของต้นตาลโตนด

ภาพที่ 32 ตาลหม้อ

ภาพที่ 33 ตาลลูกผสม (ทางซ้าย) และตาลไข่ (ทางขวา)

ภาพที่ 34 งวงตาลตัวผู้

ภาพที่ 35 ปลีตาล

ภาพที่ 36 ต้นตาลโตนดที่สมบรูณ์

ภาพที่ 37 ตาลแหง

ภาคผนวก ค

อุปกรณ์การทำน้ำตาลโตนดและขั้นตอนการทำน้ำตาลโตนด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อุปกรณ์การทำน้ำตาลโตนด

ภาพที่ 38 การเตรียมตอก เพื่อนำไปมัดพะอง

ภาพที่ 39 มีดปาดตาลและฝักมีด

ภาพที่ 40 อุปกรณ์ในการทำน้ำตาลโตนด จากทางซ้ายมือ ได้แก่ ไม้กะโหลก ไม้กระแทก ไม้คาบตาล ตะแกรงกรองน้ำตาล และกระบอกลดตาล

ภาพที่ 41 เตาเคี้ยวน้ำตาลโตนด แบบ 3 เตา

ภาพที่ 42 เต้าเคี้ยวน้ำตาลโตนดแบบเต้าเดียว

ภาพที่ 43 โรงเคี้ยวน้ำตาลโตนด

ขั้นตอนการทำน้ำตาลโตนด

ภาพที่ 44 การปีนต้นตาลโตนดเพื่อนำกระบอกลูกตาลที่นำไปร่อนน้ำตาลใสไว้ลงมา

ภาพที่ 45 การหาบกระบอกลูกตาลที่มีน้ำตาลใสอยู่เต็มกระบอกลงมายังโรงเคี้ยวน้ำตาลโตนด

ภาพที่ 46 การนำน้ำตาลใสในกระบอกลูกตาลนำมาเทรวมกัน

ภาพที่ 47 การกรองน้ำตาลใสด้วยผ้าขาวบาง

ภาพที่ 48 ใช้ไม้ตักมวก คอยตักมวกหรือฟองน้ำตาลที่สกปรกออก

ภาพที่ 49 การเติมฟืนหรือเชื้อเพลิงในเตา

ภาพที่ 50 น้ำตาลกำลังจะเดือดจะมีมวกหรือฟองจะวิ่งจากขอบกระทะเข้าหาตรงกลางกระทะ

ภาพที่ 51 น้ำตาลเดือดได้ที่จะไม่มวกหรือฟองอยู่ตรงกลางกระทะ

ภาพที่ 52 ยกน้ำตาลที่เคี่ยวได้ที่ลงมาพักไว้ที่ยางรถยนต์

ภาพที่ 53 เริ่มเคี่ยวน้ำตาล โดยนำไม้กระแทกมากระแทกน้ำตาลในลักษณะกระแทกเฉียงๆ

ภาพที่ 54 เมื่อน้ำตาลเริ่มมีความเหนียว ใช้ไม้กระแทกมากกระแทกน้ำตาลในลักษณะตรงๆ

ภาพที่ 55 เมื่อน้ำตาลมีความเหนียวมากขึ้นแล้ว เปลี่ยนมาใช้ไม้ขนวนในการเคี่ยว

ภาพที่ 56 ใช้ไม้ขนวนเคี้ยวน้ำตาลจนกว่าน้ำตาลจะเย็น

ภาพที่ 57 นำไม้เสียมมาตักน้ำตาลที่ย่นในกระทะ นำมาหยอดลงแม่พิมพ์ทำเป็นน้ำตาลปึกต่อไป

ภาคผนวก ง

ประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ของชาวบ้านหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวบ้านหมู่ 6 บ้านดงห้วยหลวง

ภาพที่ 58 การประกอบพิธีแรกตาลของ นายสุข ใจบุญ

ภาพที่ 59 ประเพณีฉลากหาบที่วัดจันทาราม

ภาพที่ 60 การตกแต่งวัวเพื่อเข้าร่วมในประเพณีวัวเทียมไถ

ภาพที่ 61 ประเพณีวัวเทียมไถ

ภาพที่ 62 การตกแต่งเกวียนเพื่อเข้าร่วมในงานผ้าป่าสามัคคีที่วัดจันทาราม

ภาพที่ 63 การนำวัวมาเทียมเกวียนเพื่อเตรียมตั้งขบวนแห่ผ้าป่าสามัคคีไปที่วัดจันทาราม

ภาพที่ 64 ขบวนแห่ผ้าป่าสามัคคี

ภาพที่ 65 ขบวนแห่ผ้าป่าสามัคคีมาถึงที่วัดจันทาราม

ภาพที่ 66 ชาวบ้านนำเกวียนมาจอดบริเวณลานวัดจันทาราม

ภาพที่ 67 ชาวบ้านนำพุ่มผ้าป่าลงจากเกวียนขึ้นมานบนศาลาวัดจันทาราม

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวพิไลพร ธรรมรักษ์ เกิดเมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ.2528 เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่ภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ.2546 ต่อมาในปี พ.ศ.2548 เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) เกียรตินิยมอันดับ 2 เน้นทางด้านการบริหารรัฐกิจ ในปี พ.ศ.2550 ต่อมาได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขา มานุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และในปีเดียวกันนี้ได้เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) เน้นทางด้าน การปกครอง ในปี พ.ศ.2552

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย